

వి జ య

(ద త్త)

★ శ ర చ్చ ం ద్రు ని ర చ న ★

శ్రీ దిగవల్లి శేషగిరిరావు

అనువాదం

వెరైటీ ఏజన్సీస్ వారి

అ రుణ ప్ర చు ర్ణ లు

గవర్నరు పేట, బెజవాడ.

ప్రథమ ముద్రణ 800

1945

≡ హక్కులు ప్రకాశకునివి ≡

ప్రతివేల
2 రూపాయలు

క్వాలిటీ ప్రింటర్స్
గవర్నరు పేట, బెజవాడ.

210

యావదాంధ్రదేశంలోనూ శ్రీ శరత్ శ్చంద్రుని అనువాదాలు కదవనివారు అరుదు. శరత్ బాబు రచనలు అతిస్వల్పకాలంలోనే ప్రాశస్త్యం పొందాయి. శరత్ బాబు రచనలు అతిస్వల్పకాలంలోనే ప్రాశస్త్యం పొందాయి. శరత్ బాబు రచనలు అతిస్వల్పకాలంలోనే ప్రాశస్త్యం పొందాయి. శరత్ బాబు రచనలు అతిస్వల్పకాలంలోనే ప్రాశస్త్యం పొందాయి.

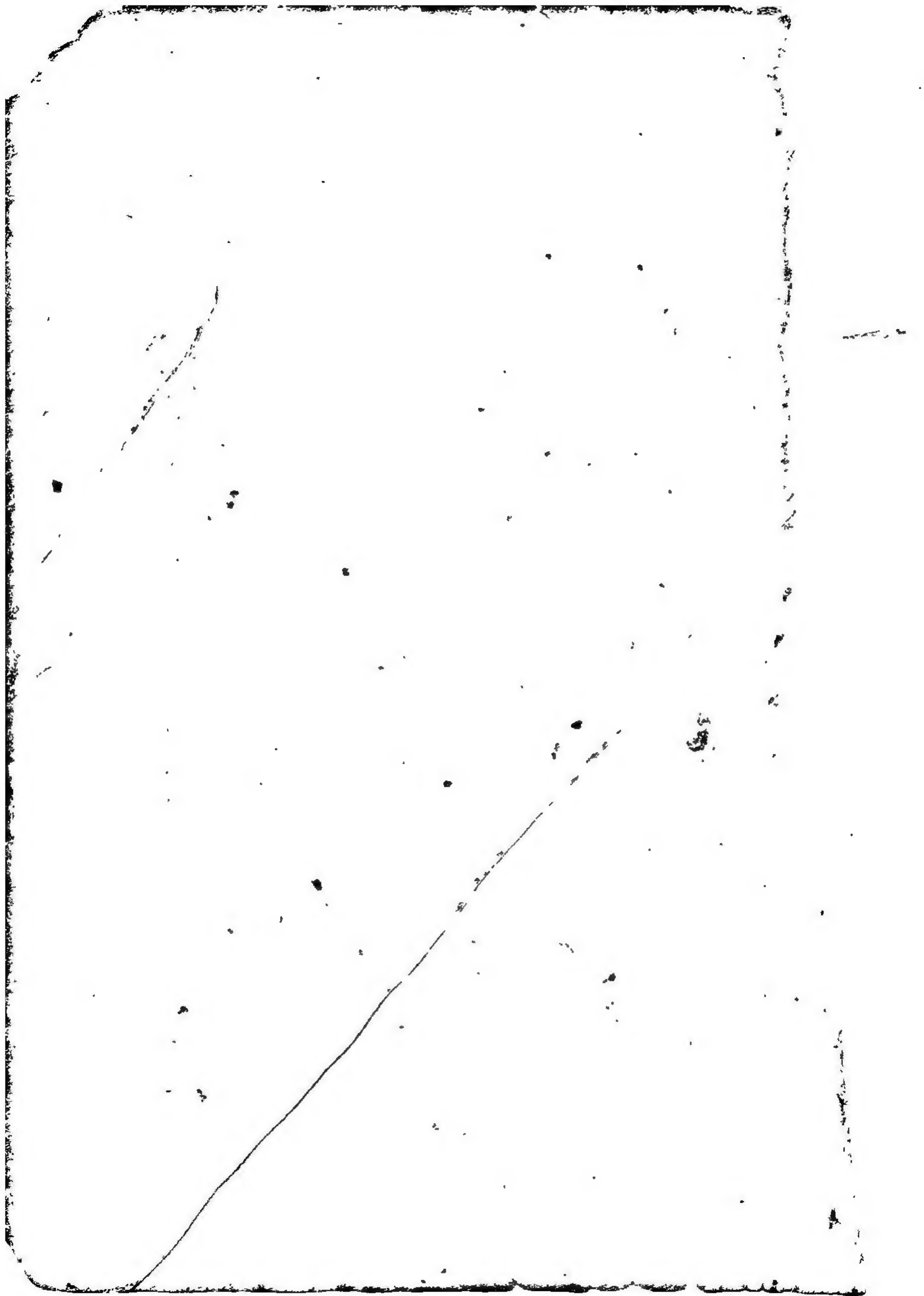
ఇట్టి సందర్భంలో నాకా ప్రభుత్వం నుండి బెజవాడ, వెల్లెటి నీటి పారుదల సంస్థల నుండి ఈ గ్రంథం మెట్టు సత్యనారాయణరావు గారికి లభించింది. ఇంతవరకు అనువదించ బడనటువంటిదియు, శ్రీ శరత్ శ్చంద్రుని రచనలన్నిటియందు అగ్రస్థాన మాత్రమించదగియున్నదియునగు "నిజయ" యను ఈ హిందీ అనువాదిత నవలను నాకా సంగి అనువదించ రినమీదట వ్యవధిలేమి అతిస్వల్పకాలముననే యనువదించి యొసగ, అనే దీనిని ముద్రణకొనంగిరి.

కాంతవరకు అచ్చగునప్పటికి, యిదియే "దత్త" అనియు, కరిద్దరివలన ఇంకా ఉత్తర నామములతో అనువదించ బడుచున్నదని లియవచ్చినది.

ఇందు శరత్ బాబు వేరువేరు మనస్తత్వములుగల వ్యక్తులను ఒక టజేర్చి వాగిమనఃప్రవృత్తులయొక్క విచిత్రపరిణామములను పాఠకులకు బుచ్చుట ధోరణియగుట కథావస్తువును చక్కగ చిత్రించినాడు. కథను పూర్తిజేయనంతవరకు పుస్తకమును మూసువిష్టపడకుండురీతి నుండుటయే యిందలి ఉత్కృష్టతను చాటుచున్నది.

పాఠకులు దీనినాదరించి మమ్ము ప్రోత్సహింతురని ఆశించు చున్నాను.

దిగవల్లి శేషగిరిరావు,
అనువాదకుడు.

విజయ

హంబీ బ్రాంఛిస్కూలు హెచ్చాక్షరుగారికి సూక్ష్మజ్ఞానం దే సిల్లి
 20 దరిలోనూ ముగ్గురు పిల్లలంతా అయినది ఎక్కువ అభిమానం. వాళ్ళ
 తెలివితేటలే అయినవి యింత అభిమానించేలా చేశాయి. ఈ ముగ్గురిపై
 ఎలాడువూళ్ళు. ముగ్గురు ఒక క్రోరము చూడమంది ప్రతిరోజూ హంబీ
 చదువుకొనేందుకు వస్తూవుండేది. సాధారణంగా తెలివిగలవాళ్ళు
 ఒకరంటే ఒకరికి సరిపడదు. కాని ఈ ముగ్గురూ అలాకాదు. ముగ్గురూ
 ఏకశరీరంగా ఉంటూవుండేవారు. వాళ్ళో ప్రవేశించేముందు దార్లొస్తేన్న
 చాలకాలంక్రిందనే ఎండిపోయింది. మళ్ళీ వెట్టు మొనిట్లో కూర్చోని
 కలురుచెప్పుకొని ఆ వైన సూక్ష్మలకు కలిసిపోతూ వుండేవారు. చాలా
 నుంచి వీరెంతో ప్రేమతో కలిసిమెలిసి వుండేవారు. వీరి ముగ్గురి గ్రామాల
 హంబీకి పశ్చిమంగానే వున్నాయి. వీరిలో ఒకటి పడు దిమిదా గ్రామం
 నుంచి సరస్వతీనదిపంతెనను దాటివస్తాను. పశ్చిమాది. రాసవికలలు
 కృష్ణాపురం, రాధాపురం అనే పూర్వముంచి వస్తేనాడు. ఈ రెండు పూర్వా
 ఒకదానికొకటి సమీపంలోవుంటవి. ఈ ముగ్గురిలో జగదేకుడు చాలా మున్
 ముందు. తెలవైనవాడూను కాని వీడనాగు. అతడితండ్రి పాకా సాత్యం
 చేసి జీవిస్తూవుండేవాడు. ఇక ఎనమిలి. ఇతనితండ్రి కృష్ణాదేవ
 జమీందారు రాసవిహారికూడా తినా-కట్టా లోటులేదు. ఇల్లా-పిల్లి
 పొలిమా-పుట్రా, తోటా-దొడ్డి, అన్నీవున్నాయి. ఇంత వున్నప్పుడు
 బస్తిలో ఆద్యైయింట్లోవుండి హాయిగా చదువుకోకుండా చదువునిం
 డి ముగ్గురూ ప్రతిరోజూ ఎండనక, వాననక, తియిపల్లెలనుంచి నడ
 పోతుండేవారు. ఇదివిని మీరు అశ్చర్యపోవచ్చు. కాని ఆరాలం
 దీర్ఘక కష్టంగా తిండేవారువారు. ఈ మాత్రమైనా తిష్టపడలేదు. నన్న
 వేవివాచిని కరుణించదని ఆకాలపువారి నమ్మకం. పోవండి. ఈ విధం
 కష్టపడి చదువుకొని ముగ్గురూ ఎండలు పూర్వమునా. ఆ ఎండిన మా
 కిందమాల్చొని, ఆదెట్టును సాక్షిగా పెట్టుకొనివారు ప్రతిరోజూ. "మరి
 తండ్రి ఎన్నమా ఒకటిగాని. పెండ్లాడగాను. స్త్రీకీ చదివే వా
 క్కొ విందాము. ఇట్లు రెండాదివిడి ఒక పెట్టెలో చదువుకొనా

[illegible]

సంగెను. బహుశాశీస్త్రనవచ్చు అదా భగవంతుని పూజనానిక, వ్యాపారమునుమాడ చేయసాగెను. కాని సాధనము, భాగ్యముగతి పనిమూలమున పట్టువాపమొనవచ్చును కనుక నామమును విడిచి మునుకామెను. అందువల్ల, తోటల నిందలను పెడచిరిసి నెత్తుచూ కర్మములచే పునరించుచుండెను. ఈరీతిని బాల్యమింపు : ముగ్ధుడూ కనుక అంతానూచి, కనుకనే భాగ్యమురొకరు రావా పూతులచే విడిచి నామమును వీరి బాల్యస్థితి నందు మట్టిచెట్టుక్రింద చేసికొని ప్రతిష్ఠ అతితివే నెలకొనియెను. కాని, సాగి యగు. బట్టిచెట్టుమాత్రము : పరిమాణ దేహకాలక, పెడలక పుట్టుని తనలో తాను నవ్వుకొనుచున్నావా నునుగజ్జులకెడ. యాత్రీతిని చాలాకొనియు గవనిదోయెను. అప్పుడప్పుడు విడిచివేసి కనుకనే మరల ప్రవృత్తులు వేసికొనినుండెడివారు. కాని చిన్నవారి ప్రతిష్ఠను పరిమాణ బట్టితే తెచ్చిడి వారుకారు కొన్నాళ్ళకు జగదీశుడు ప్రవృత్తులతో కలిగెను. ఈ శుభ సమాచారమును జగదీశుడు, వనమగనికి ప్రాయశానా. "శీడు పృథిక

వనమాలి అందుక మౌనముచేయెను. “నిన్ను తును చిగింజీవియను నాకు మాత్రమే పుగతుండనే అశ యి. పనికాలేదు. దేవుని వల్ల అటుల జరుగుచో, అడెను అప్పుడ నీకిచ్చెదను” అని ప్రాణి పల నప్పుకొనెను. రెండేళ్ళ క్రితం వాపనికాలకి ఒక కొడుకు కలి అప్పుడాత మనూడా జగదీసుని వలెనే ప్రాసెను. స్వామిగారిలో వన అత్యధికముగ దవార్జన చేయుచుండెను. అందువల్ల ప్రతి కారు పుత్రికను కోడుమగా గెకొని జూనుచుండిరి.

రెండు మూడు నెలలు కాదు, ఇరవై సంవత్సరాల తరువాత నంగితి.
వత్సరాల అంతే మనము విచారించి ప్రస్తుతానికి లేదు. అందు రాము
వ్యక్తి సామాన్య జనాభా యొక్క జీవించునట్లే విశ్వగుం చేస్తున్నా

ఋతవరకు వచ్చినది. ధర్మాత్మగూ, భగవద్భక్తుడూ కావడంవల్ల అతన్ని మృత్యు భయం ఏ విధంగానూ వాధించలేదు. తన ఏకమాత్ర పుత్రునిగాను విషయకు ఋతవరకు పెండ్లి చేయకపోవడనే విచారం తప్ప. అరిచికి మరేవింకా లేదు. అరిచినే, ఆరోహణ మూడవ రూమున తన మాతను పిలిచి. ఆమె చేతిని తన చేతిలోనికి కీనుకొని— “బిడ్డా! నాకు పుత్రులు లేరనే విచారము ఏమాత్రము లేదు. (నిన్నే నేను పుత్రునికంటే అతి కంఠా ఎంచి ప్రేమించుచున్నాను. నీకుగా జద్దెరిమిది ఏండ్లన్నా వెళ్ళ లేదు. ఆయినప్పటికి యింత పెద ఆస్తిని నీవు నిర్వహించుకో లేవేమో ననే విచారం నాకు లేదు. నీకు శల్లి లేదు. సోదరుడు లేడు. పిన తండ్రిలు కూడ లేరు. నీరు అంతగా పుండు వారెవరూ లేక పోయినప్పటికి ఆస్తి పొడగుననే చింత నాకు లేదు. నేను నిన్నొక కోరిక. కోరెదను. జగదీశుని ఎల్లాగైనా ఉంచనీ, ఏమైనా చేయనీ, అతడు నాబాల్య స్నేహితుడు. అతడు మన కీర్త్యులను బాకిని తీర్చుకొనుటకై అతని యిల్లా వాకిలిని అమ్మించ వద్దు. అతనికి ఒక కొడుకున్నాడు— నేటివరకు అతనిని చూడలేదు. కాని అతడు యోగ్యుడు. బుద్ధిమంతుడునని విన్నాను. తండ్రి దేసిన తప్పుకు అతనిని నిర్భాగముని చెయ్యబోతు. బిడ్డా! యిదే నా తుదికోరిక.” అని చెప్పెను.

విజయ యొక్క గొంతు మఃఖముచే బొంగురు కోయెను. ఆమె— “నాన్నా, మీ అజ్ఞకు విరుద్ధముగా నేనెన్నడును నడువను. జగదీశబాబు జీవించి యున్నంతకాలము. మీవలెనే వారిని గౌరవించి, ఆదరించును. వారు స్వర్గస్తులైన విదవ ఆస్తివంతనూ పూరాగా ఆమెన కొడుకుకు ముడుకు ఇవ్వను. ఆమెన పుత్రుని మీరుగాని, నేనుకాని చూడనేలేదు గదా! అతడు బుద్ధిమంతుడూ, యోగ్యుడూ అయినచో, తండ్రి బుజుమను తప్పుక తీర్చి వేయును” అనెను.

వనమాలి మాకు మఃఖమువైపు చూచి— “బుద్ధి బుజుమను ఇచ్చి బిడ్డా. వాడెవడనూ వాడుడే. కీర్త్యులకలదు బో!”

విజయ — "తండ్రిగారు నీ ను తీర్చుటానివాడు యోగ్యుడైనాడు కానేరదు. నాన్నా. అతనికి అందగా నుండుట తగవి వని."

వనమాలి విద్యావతియు, మరకు గలది మనగు తననూరుమొక్క న్యభావము తెలియును, అందువల్ల యికనేమియు అనలేదు. వనమాలి ఒక పెట్టూర్పును మాత్రము విడిచి — "బిడ్డా! సర్వకార్యములందు దేవుని ద్యానించి, యోగ్యుడైనదిగను, తర్తవ్యముగ తోచినదానినే చేయుదు. విశేషించివెప్పి నిన్న నిర్బంధనతో పకవేయుట నాకు సమ్మతముకాదు" అనిచెప్పి, కొంచెమాగి. మరల నొకసారి దీక్షచుగూ శాసనమివదలి. — "ఈ జగదీశుడే సుఖియై, ఆరోగ్యవంతుడై పున్న ఒకానొకప్పుడు, అప్పు టికి నీవు పుట్టలేదు. తనకొడుకుడు నాకుపూర్ణ కు తునిచ్చి పెండ్లిదేయవల దిననిగా నన్ను కోరెను. నోకమాటతో నేనుమాట 'సరే'నన్నాను. నీకి సంగతి తెలుయూనా విజయా?" అని, అశాశ్వతిని దృష్టితో విజయపైపు మాడసాగెను.

విజయతల్లి ఆమె బాల్యంలోనే యిహలోకమును విడచెను. ఆండు వలన విజయకు వనమాలియే తల్లియూ, తండ్రియూ నయ్యెను. అతడెల్ల పూడూ తనకూతును తల్లిలేనికొరత బాదించకుండునీతిగా ప్రవర్తించు చుండెడివాడు. ఈకారణము వల్లనే, విజయ, తల్లివద్ద చేయు మారామము తండ్రి వద్ద చేయుటకు సంకోచించు చుండెడిది కాదు. అందుపై విజయ వనమాలితో — "నాన్నగారూ, ఈము నోటితో మాత్రమే మాట యిచ్చి యుందురు. హృదయమూరే కాదనుకొందును" అన్నది.

వనమాలి — "ఎందుకని?"

విజయ — "మీరు హృదయ పూర్వకముగానే బాగానడిచి యున్నచో, అతనికి విలువించుకొని మాడనైనా మాడకుండురా?"

వనమాలి — "రాసవిహారి, కుట్రవాడు తల్లికివలె చాల బలహీనుడ నిన్నీ. వైదులు అతడెక్కవ కాలము జీవించడని చెప్పుకొన్నా రెప్పుడువచ్చు. అతడు పనిసముదాన భిన్నుడైనా, విలువించుకొని నాకు

మనకి కలిగినది. అందుకే (వలెత్తిలో) ఒక పేర్లులో
 పండి వి. ఎ. చదువుతూ పండెడివాడు. అ పదవ. ఈజిప్టు, యితర
 ద్వితీయములతో పాటున అతడు పుస్తకములలో విషయములను గురించి
 నొందించబడినది. ఇప్పుడు ఇతర గొప్ప తప్పు చేయటానికి నిశ్చయ
 పుట్టింది. అందుకే, విజయ, విజయ చెప్పుచున్నాడు. అతడు
 మాకు నేను జగదీశునకు ప్రాసేపది హృదయపూర్వకముగానే - "

కాని నేను పటివరకు స్థలించిపోయి మరల. వనమాలి కూతు
 రుగా - "నేడందరూ జగదీశునిజూచి, త్రాగుబోతు, దుష్టుడు అను
 చున్నాడు. కాని, రాజు జగదీశుని ఒకనాడు. పాతకాలలోగల విద్యార్థు
 లందరికీయే దయాగూర్తుగా వుండెడివాడు. విద్యార్థులను గురించికాదు
 విద్యా - విద్యార్థులు అనేకమందికి వుండును: మనుకుగా వదు
 ఘనారు. పరీక్షలో ప్రవచనముగా వచ్చు వారు కూడా అనేకు
 లుండిరు - కాని జగదీశునినంటి స్నేహితుని. హృదయపూర్వక
 ముగ ప్రేమించుచు నిని మరెచ్చుజను గాంచలేదు. అతని యీ ప్రేమయే
 అతని పాలిటి కాలాదయ్యెను. నాకు జగదీశుని దోషములనేకము తెలి
 యును: కాని, అతడు కార్యావియోగమువల్ల దుఃఖము నాపుకొనడాలక
 ఏచ్చిపడైన సంగతి జ్ఞప్తికి గాననే, నీ తల్లిని జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని, ఒక
 దినమై అభిషేకము కలిగియుండఁజూచి వుండలేకన్నాను. అరనిభార్య
 సోవిశ్రీ దేవిని జేసి, గృహలక్ష్మియే. ఆమె, మరణసమయమున నరేం
 ద్రుని దగ్గరను విలపి, భగవంతునిపై అచంచలమైన నమ్మికను కలిగి
 యుండునని విశ్రాంతిని నిన్ను ఆశీర్వాదించుచున్నానని చెప్పెను. తల్లి
 జేసిన యీ చివరి ఆశీర్వాదము గర్భముగా పోలేదని విన్నాను. నరేం
 ద్రుడు యీ వయస్సుకే, తనవల్లవలె భగవద్భక్తుడు. ప్రపంచంలో భగవం
 తుని భజించినవానికి లేని పేదగలదు."

విజయ - "నన్ను ప్రభుజములో అన్నింటిని నాని ప్రేమ
 మే - కాని నేను"

మరియు శ్రీమద్వై స వృద్ధుని కనులను చూచి కన్నీరు కలలు పడినదిగా
 రెండు చేతులను జాపి, కూతురును తన ప్రేమను తీసికొని, గద్గద స్వర
 మున—“అమ్మమ్మా, ఇది తీవ్రమైనది కలిసి జాగ్రత్తగా చూడండి పాపము
 పుట్టిపోయినది. చచ్చిపోయినది. ప్రాణము కోపం. ప్రాణమును
 బయట—విశ్వాజ్ఞులకు, తమకంటెను యితరలకంటె ప్రేమమైనదిగా
 మరేదియులేదు నీవీ పసివి ఏనాడైన చేయకలిగినది. చేయజాలకపోయి
 ఈ పసివి చేయు మామోత్తుల పాపములను నీకుల నద్దుకొనుచు—నయి.
 చచ్చిపోయినది. ఇది, నీన్న అశ్రువలచి పోవుచున్నాను.”

అనాడు, తండ్రి రొమ్ముపై నడుచును పునః పునః విజయము
 తండ్రి హృదయమునుండి ఒక మహాత్మ్యమును, మహాత్మ్యమును బయటకు
 మైన దృష్టి తన హృదయాన్ని చూచుచున్నది అనిచెను. మహాత్మ్యము
 చనిజూచినది యీ విచిత్రమునూతి మిడియనేపక్ష నకు ఇచ్చెను. నాడు
 గొరుగునలె నొనర్చెను. అతడు పసిమూల—“శిల్పములను నీకు
 ద్రుడు దాక్కిరి పూసయినాడని జగదీశుడు చెప్పియున్నాడు. కాని దాక్కిరి
 చేయుట లేదట, అతడు నేటి దేశములోనే పుట్టిట్లయితే, విడిచిపెట్టెను
 చూచియుండెడి నాదనే” అనెను.

విజయ—“ఇప్పుడత దెచ్చటనున్నాడు”

వనమాలి—“తన మామవద్ద-బిల్వలో. ఇప్పుడు జగదీశు కీర్తి
 పిచ్చుకళ్ళులే నున్నది. ఏమిషయ్యి. మామగారి పుట్టి... కీర్తిలేదు. కాని
 అప్పుడప్పుడు దివ్యమైన మాయలుబట్టి చూడ, సరే మామగారి పుట్టిలే సదుడు
 నంతుడని తెలియుచున్నది. నేనువి చూడవలె. అది... బయటనున్నపు
 లోకి జీవించియుండుగాళ్ళ”

సంధ్యాసమయమైనది నొకడు దీనినను వెలిగించుటకు వెచ్చి
 తొనకు గానవిహారి వచ్చియున్నాడని చెప్పినయెడ. ఇదివిని వస
 కుమారుడ—“సరే నీవు క్రిందికిపోము. నేను కొండెము నేను
 కంటెదను” అనెను.

తండ్రి వదింతు నరితేరి. పావములపై శాడవ ప్పి. దీపమును కండ్లపదులు లేచుచుపెట్టి. విజయ క్రిందికివెళ్ళెను. విజయ వెళ్ళిపోయిన స్పృశు. తండ్రి జీవవత్సవధినిను దేదించుకొని కేవలమొక్క దీర్ఘమైన శ్వాస వెదయలు విడుగలిగెను. అనాడు ఏలాకుడు వచ్చినచంగతి వినగానే విజయను కలిగిన ఆనందము వృద్ధునకు చాలా బాధను కలిగించెను.

వివాహవిహారి, కనువిహారికొడుకు. చాలా కోజులనుంచి కలకత్తాలోనే ఘోషా, గడ్డ ౩. ప్యానె బి. ఏ., చదువుచున్నాడు. పనమాలి నడఘా ప్పడవలపెట్టిన తరువాత తన గ్రామనికి అరుదుగా పోవుచుండెడివాడు. రానురాను వ్యాపారాభివృద్ధి కాసాగెను. దానితోపాటు జమీందారీనికూడా వృద్ధిచేసెను. తీరిక లేనందువల్ల యీతని జమీందారీ తాలూకు వ్యవహారాల్లోనూ రానవిహారియే చూచుచుండేవాడు. యీ కారణంవల్లనే విలాసుడు పనమాలి యింటికి తనచుగా వచ్చుచుండెడివాడు. కాని కొన్నాళ్ళనుండి అతని రాకకు కారణము వేరుగానుండెను. అదేదో ముందుముందు తెలిసి కొన గలము.

పనమాలి స్వస్థుడయి రెండుమాసాలయిందే. ఇప్పుడు కలకత్తాలోపున్న పెద్దభవనంలో విజయఒక్కతే నుంటూవుంది. జమీందారీ వ్యవహారాల్లో దానవిహారి నిర్లహిస్తూవున్నాడు. ఇక్కడ కలకత్తాలో యీమే మంచిదేదల్ని విలాసవిహారిచూస్తువున్నాడు. ఇందువల్ల విజయకు గీరంతు చాలాఅభిమానం కలిగింది.

ఆరోజుల్లో ఆ సమయాన జ్యోత్సాసామాజిమలలో 'సత్య' 'సునీతి' 'మనీచి' అనే పేర్లుగలవారు అత్యధికంగా నుంటూవుండెవాడు. పల్లెలనుంచి వచ్చినవిద్యాభ్యాసమునకై పట్టణములకు వచ్చిన హిందూముసకులు ఈ తల్లి-తండ్రి గురుడు మొదలగు పెద్దలను వినుర్పించుచూ, హిందూమును కీద్రముగ నిరసించుచూ, సిగ్గువిడచి బ్రహ్మసమాజము చేరుటనూ మహాగొప్పగా ఎంచిన సమాజములో చేరిన పెరిపట్టికలో, పట్టణ ప్రేరణవి గ్రామముకొనుట గొప్పగా ఎంచుచుండెడివారు. న్యాయము సత్యముగ కోచిరదానిని చేసికీరెనము, తల్లినిండ్రుల

శ్రీమద్భగవద్గీతా
అధ్యాయములు

పాదములు
అక్షరములు

యోగిండునొకడు మన మీరీతిని చేసికొనఁ గూడదు భావోద్వేగములెల్లరు
బ్రహ్మసమాజమును లోక భాగ్యమునకై యిట్లు చేరవలెను.

మీరు సహృదయులు. ఉపాధియి, వాస్తవ్యులు, శత్రువులు
ఈలా ఉపకారమొనర్చెడి శక్తివారము. లేక వలెనని అనేక విషయాల
బాధించి గ్రామమానుషి చేసికొనఁ గూడదు చేసిన గ్రామస్థులు. అందు
కూతరే యిట్టి ఉపకారము గానరాదు. ఇది లోకభాగ్యమునకై చేసిన
దుందుడ? ఎంత మహత్తరమైన వైఖరియిట్లు.

ఈ విధంగా చెప్పి విలాసుడు ఎడమచేతులు కేలునామన చేతితో
గట్టిగా గ్రుద్దెన. అతని మాటలను విన్నవా - విన్నవా విజయ విన్నవా
రాలయ్యెను. అతడు వర్ణించిన విభాగములను విన్నవించి నానందము
కొందైనానిందని యీ అనాడు. యుద్ధిని తప్పుకొనగాలనిచేసెను.
విలాసుని నొక నంగీకరించుచూ "జగదీశుడు నీ చేతులచే భక్తులు
వచ్చాడని విన్నాను. అతడెప్పుడునుండెను మీర నామొనా?"

విలాసుడు - "తెలియదు. ఆ గురుశిష్యులను తుడుచునది మన
లేనిన తరువాత యిట్లుచేసెను. తప్పుకొని విన్నవించుచూ
గ్రామంలోనే వున్నాడు"

విజయ - "అలాగితో మీరు పరిచయముగలరా?" "పరిచయముగలరా"
చీ! నేనుంటే మీ అభిప్రాయము....." అని విలాసుడు విజయను
అడ్డుకొని పురల గవ్వచూ - "వాడు ఒక మనిషేనా! నాది సరియైనది
వుండటం వాడితో మాట్లాడటంకూడా ఒక గొప్పనా! ఇంతదరికు వాడితో
మాట్లాడునామన అభిరాషకూడ నాకు కలుగలేదు. ఆరోజున ఎవరో శ్రాత్రు
మనిషి పిచ్చివాడివలె వారిని నోరువున్నాడు. ఎవరా అని అర్థమయ్యెనేన
ఒకటి బరిగితే అందు జగదీశుడి కొడుకని చెప్పాడు. వాడి ముఖమైనా
నేను గురగా చూడలేదు. చూచినా, గుడ్డుపట్టలేనేమో"

విజయ కామాహారంతో "పిచ్చివాడిలా వున్నాడా? విగ్రహాల్లో వెళ్ళి
దావరీ పోయి వచ్చాడని విన్నావే."

వివాదు— "క్రిత్యైతే ద్విగతం కదిలో జన్మో భాగుదేవాం గత్యే
మీ గౌరవానికి తగునీతిగా నేను వాగుదేవస్తాను. మీరే ఎవరువారో
ఎంతెంత పనులైనా చేయగలరు."

ఎలాగైతేనేం విజయచేత గ్రామానికి వచ్చేందుకు బట్టించి వివా
దుడు వెళ్ళిపోతాడు. విజయం లభిస్తున్నే కడలక పుడలక మార్పుంది. అయి
దుననులో "మా పూరుకు నేను పట్టాక యింతవరకు వెళ్ళనేలేదు. కాని
అప్పుడున్నాడు నాన్నగారు అచ్చటి సంగతులు చెబుతుంటుండేవారు. అయి
నకి ఆకబుర్లు చెబుతుంటే ఎంతో బాధపడినా వుండటాడంటేది కాని
నాకు చిన్నతనమవటంవల్ల నీమీ దోషపడేదిగాదు. అంతేగాక ఎప్పుడో సంగ
తులు ఇప్పుడే మరచిపోతూవుండేదాన్ని. నీమీ సారగా, దాపుయి.
అలాంటి చిత్రమో వి ఆదిపయాలన్నీ జ్ఞప్తికి వస్తూన్నాయా? అ
గ్రామంలో ఉన్న ఆ అల్ల యా పేడకంటే అలదన్నది కాకిలో ఉన్న
కాని, ఏడుతరాలనుంచి మావారు అలాంటిలో పురికొని వచ్చినట్లు.
అచ్చటి మూత-బామ్మ, ముల్లత-మునిరామ్మ. వారిల్లి-రంగుల
యింకా ఎన్నో తరాలవారు వున్నారు. పెండ్లిండ్లు—జెరంటుకుంటు, సంగుగ
పబ్బములు, ఆళ్ళ అక్కడే జరుపుకొన్నారు. వారికి ఏదైనా కోరిక
వచ్చినదా లేనప్పుడు నేగువుంటే మటుకేం?

సంతుకు ఎదురుగా వున్న మూడంటల్లల పేడకాంటు కోయి
సూర్యభగవానుడు అప్పుడొకయ్యాడు. ఈ విషయం విన్న గురి. జేపన్నాడు త్తు
తండ్రి—కూతురుల మధ్య సంభాషణలు జరిగేవి.

సాయం సమయమున పడకకర్పీలో ఎదుకొని తరచుగా యా
రీతిని చెప్పేవాడు. "విజయో మన గ్రామంలో వున్న యింట్లో నాకి ముఖం
నివ్వడూ కలుగలేదు. అక్కడ ఎవడియిల్లా అస్తమిస్తూవున్న సూర్యుడి
సూర్యుని చూడేందుకు అడ్డుపెట్టాడు. సూర్యుడిగవుగానీ మన
పూర్వో మనమూ అంటే ప్రక్కగా సారే నదీ ప్రవాహం ముతతోడుకు వెళ్ళి
కోభను "విగించి నా మృత్యువారికి వెళ్ళి అనంతం కలిసిపోతాన
దేని. అది విని అంతల ఒడ్డున కనుమేరువూ ఉన్న చేరు తరవాత చేరు,

మైనానం తరువాత మైనానం దాటుతూ ముగ్ధుడు వాటిమీద నుంచుకొని
కదలితేక అస్తమించి పోతున్నాడా అనిపించేది. ఇదిగో, మననందు ముప్ప
మైళ్ళదూరం పగలల్లా చనిపోని సాయంత్రం అమేప్పటికి ఎవరియ్యికి
కాదు పోతున్నారని. మనన వాళ్ళు అప్పుడప్పు చికిగ్గెంతవరకే పనిపది
పోయి గజాలదూరంవరకు వెళ్ళితే కనిపిస్తాడు. వీళ్ళల్లో ఎవరిని నేనెక
గను. ఇదేవిధంగా మనపూళ్ళోకూడా పగలల్లా పొలంపని చేసినాగో,
కూలిచేసుకొని సాయంత్రంఅయ్యాక యిళ్ళకి పోతూవుంటారు. కా
నళ్ళందరినీ నేనెరుగుదును. చివరికి, వాళ్ళకి ఎవరికెన్ని గొట్టున్నాయో,
ఎక్కడవాటిని కట్టేసుకుంటారోకూడా నాటలేదును."

ఈ విధంగాచెప్పి స్వాధయవిషయంకంగా శాస్త్రాంతరపుండేవాడు.
అలాపూటపదకొంపు ఇంతమనపడుతున్నప్పటికి అప్పుడుగూ టిలమ
నాని దుఃఖిస్తువుండేవాడు. అప్పుడప్పుడు యీ దుఃఖిన్ని విజయ విడట
బయట పెడతూవుండేవాడు. ఇంతజరుగుతూన్నప్పటికీ, అలాదూరంలే
ఎందుకు అంతదేటు దుఃఖిస్తువుండేవాడో ఒక్కనాడైనా విజయ ఆలో
చించలేదు. కాని, ఇవ్వాళ ఒక సారిగా అదిట్ట అయ్యింది. గానలసిందని
పొనుగు బలవంత పెట్టేప్పటికే, చంద్రునిదెడిపేదనలంతా జ్ఞ పికివచ్చింది
అంతులేని జనంగల ఈ కలకత్తావంటి మహాపట్టణంలోనూడా—తనసొంత
పీడంగా బయటియై, అనందంలేనవాడై జీవితాన్ని గడిపాడో, జ్ఞ పికి
కాగానే విజయ ఒక్కసారిగా భయపడిపోయింది. ఎప్పుడూ తానుచూడని
చూడాలసికూడా అనుకోని అయిల్లే నేడు ఒకమహాశక్తియై విజయను
తనవైపుకు ఆకర్షించుకుంటోంది. ఎంత అశ్చర్యము!

2

దాదాకాలంది. పాడు పడివన్న జమీందారుగారి యింటిని
యిప్పుడు కిలాసాబాదుకమ్మతుడేయిస్తున్నాడు కలకత్తానుంచి ప్రతిరోజూ
చిక్కిరిచివచ్చేసామానులు బండ్లమీద వస్తున్నాయి. జమీందారుగారి
వీధికికట్టిక యీవూళ్ళో వుండేందుకు పోందని చిన్నప్పటికీ, అలా కృష్ణా
ఖండంలోనే వాడు, అలాబురం, ప్రజాపరిం, పిమ్మన మొదలైన వాళ్ళు

ప్రక్కలవున్న అయిదామహాశక్తితో కూడ ఎంతో హడావిడి గవులను జమిది
 డాబ్బ ప్రసరించి అనేకవిధాల పీడిస్తూ పుండలంపల్లి, జమిందారుగారు
 స్వగ్రామంలో వుండటం అందేనే ప్రజలకు అణగారినట్లు, అణగారినట్లు,
 జన్నాశ్శనించీ జమిందారుగారి నిరంకుశ పాలనను అలాంటి సవని ప్రజ
 లకు, జమిందారు లేకుండా పుండలంపల్లి గుంపుడు తోచుచున్నది. అందు
 కని, ఆమె అరిగివచ్చి, యిక్కడవుండటం, అందుకీ కష్టమవుచున్నది.
 ఇప్పుడే ప్రసరించి మేనేజరు ధారణిహాథి గారు వాలానానా పెడు
 తున్నారు. ఇదిగాక, జమిందారుగారి కూతురు క్రొత్తగా యిక్కడ
 పుండలంపల్లి వస్తున్నారనేవ్వనికి యిందేమి కష్టంపాలు కావలసి
 వస్తుందోనని ప్రజలు భావిస్తూ సాగాడు. అంగళ్ళలో, బజారులో,
 తోటల్లో, ఎక్కడబడితే అక్కడయిదే అదోదన. చచ్చిపోయిన పనకూలి
 తొలగిపోయాడా, ప్రజలు యిఁఖల్ని అనుభవించినప్పటికీ, ఒక ముగం
 పుండలంపల్లి ఎవరన్నా కలకత్తాకు పోయి మొదలెట్టుకుంటే పెడ పెట్టె
 పెట్టినాడుకాదు. జాగ్రత్తగావించి, బ్యాంకుంచేయించేనాడు. ఇది ఈమె
 చింతనం. కాగుతూ కాగుతూ వాళ్ళురక్తంకలిది. వూళ్ళో అనుకోకుండా,
 రాసవిహాథిగారునుని యీవే పెరిట్లాడుతుందని. అంతేగాక, దొంగసా
 నమ్మగారనీ, మ్లేచ్చ చావతి శక్తి ఒక అనుమానం కూడాను. ఇనప్పీ
 ఒక్కసారి తలుపును పచ్చేప్పటికే, ప్రజలకు యీమెరాన మరీ భయం
 తలగించసాగింది: వచ్చిపిథేదంతకుండా అందరూ ఒకేసథంగా భయం
 కలిగింది. ఈ విధంగా భయంతోనూ, విహాథిగారు ఒక ముడు గుంపి
 పోయింది ఇలాంటి పరిస్థితిలో, గరద్యతు గారు అంతనాటి ప్రాతః
 కాలమున హుగ్గీస్టేషనునుంచి రైలుగా కొల గుగ్గీరో జమిందారుగారి
 కూతురు ఈ అసత్యప్రతాపాలయంలోకి ఒక ముడు పంపుచున్నది.

హిందూపులపల్లి అయివుండి, పద్దెనిమిది వందల ముద్రేళ్ళు ఇచ్చి
 యిలా పెళ్ళిచాలేదు! మేజోళ్ళు—చెప్పయింకొనకొస్తాను అంటు తుం
 గుతుండు ఇహా పోసేయూదుల్లో జాతీ, ముగ్గురినీకీ పోయిచేయి అని
 పూళ్ళో గుంపుడు ప్రాంతంభనయ్యాయ. అనోయి—అయి—ఒకరిలో

మ దు రు

దీనిని చూచి చూతురని నా పేరును పంపి. అది సొత్తున్న అగ్రహారముగానుగాను. తనవలెగా అందుదాడుతోజూడు గదచిపోయాయి. అంతలోను పుజును ఉదయం తీర్చిన శదునాన, క్రిందనున్న ఆననముపై పూర్వమున్న నామముతో జమీందార్, మువ్వరానా నాటాడుమానానది ఉంది. అది అమరచి నొకడువచ్చి ఎవరో తమ దగ్గునామమై వచ్చారని చెప్పారు. విజయం— “వారిని తీసుకొనిరా.”

విజయం చెప్పినప్పుడు అది శ్రీతిరోజూ గొప్పవారు. సామాన్యుల— అందరినీ ఆయన ఏరో నానుకలు తీసికొని వచ్చావుండే వారు. అందువల్ల అందరినీ పట్టాగ. తే. అందుకోసమే వచ్చి వుంటా రనుకుంది. కాని, అది అందరినీ ఏవరో ఒకవిచిత్రమైన వ్యక్తిని నానకు తీసికొని వచ్చే వుంటే, తల్లి చూడగానే విజయం అప్పుడే వేసింది. ఆ నూతనుని అనున్న 24-25 ఏండ్లుగలను. మువ్వ భార్యను పేగాని, దుర్బలుడు. అతడు న్నభకరీబడిలాగ కనిపించు. గౌరవార్థము గల శరీరము. అందా—గడ్డం, గొప్పపున్నాయి. కాళ్ళు స్తన్నపున్నాయి. చొక్కా అడుగు. వాని ఒక ముతక దుప్పటి తిప్పుకొనబున్నాడు, జరిదెం నడు. అతడు ప్రేలాడు నోండి. లోనలక లగానే ఒక నలుస్కారంచేసి, దగ్గరగా తనను తీర్చిని లాక్కొని, తూర్పున్నాడు. ఇంతలోను యామెను చూపించుకు నచ్చిన ఎవరూకూడా నామంగా ఉద్బు తించుకురాదుగా గావి ఇంక ఆవిధేయముగాని చూపలేదు. కాని, యిది ఆవరణలో నంకో చివరదగిన విషయంకాదామీలేదు. ఇతని నాకవిజయరే కాదు, విలాసు న్నకూడా అప్పుడే లిగించి విలాపిడిని యామారు నాకతోయినప్పు డోకి. యామూళ్ళో అన్న గొప్పగొప్పనాడ నువదినీ అందెను. కాని, యా అంగును పువ అనినీ చూచిగా అవరి కువే.

“చిన్నపెద్దమనీషె యొక్క మననంగా నా ప్లాడడం ప్రాచీనమైనది. అందుకే—” అని అతడు చెప్పింది. మువ్వయిల్లు నా నామము పూర్ణమంద్ర గంగానది. విశ్వయిల్లులో నాకామనానా. అది అమరచి. అర్ధా నాతోన్న అమరచి మువ్వ అమరచి విషయమైనానని చెప్పాడు. అది అమరచి అమరచి అమరచి అమరచి.

ఈ ఒక్క మాటచెప్పి, ముందుగా విజయమును పైపుమాడ నొగడు. అందు పోన ప్రశ్న తానె విదానం చూచేప్పటికి విజయము ఆశ్చర్యం నేసింది. అంతేగాదు రోషంనూడా పట్టించి, తానె ను జీ వివ్వలేదు. విలాసుడు తోర న్నరంతో - "మీ మామగారి తర ఈసిషమై పోట్లాడేందుకు వచ్చారా? మీరు మాట్లాడేది ఎవరితోనో న్నదా!"

ఆగంతుకుడు నవ్వి, - "అయి, నాకు తెలుసు పోట్లా డలేదు. ఆవిధంగా ఆపుచేయిస్తారనిమాత్రా నా సమ్మతికి విజయ తెలుసుకుందామని వచ్చా", అన్నాడు.

విలాసుడు చ్యగ్యంగా, కాసరాకుండా - "నమి ఆగంతుకుడు - "ఎట్లా నమ్మగలను, సర్వకముగా పొడ విశ్వాసాలకు బంగం కలిగించడం బుద్ధి మంతుడని స్థితిలో ఒక బుద్ధిమంతుడాలిని గురించి కలిగిన పోషటంనూడా, స్వాభావికమేనని నాఅభిప్రాయం".

ధర్మం, మతం మొదలైనవాటిని గురించి చెప్పి జాల్యంనుంచి యిష్టం. అందువల్ల ఆ డిడికత్తానూ కలిగి. విశ్రాంతినిస్తారంతో, విలాసుడు - "మీరు నిరర్థకమని చెప్పింది, మీరు తరంగా కనిపించినప్పటికీ, యిదికొంతో శూన్యం కనిపించవచ్చు. నామి అన్నదానినే అంతా నిరర్థకమనాలని, మీరు నర్తకులనాదానినే అందమీ ధర్మమనాలని, చెప్పటంతో తర్థమేమిలే. విశేషంగా భగవంతుని సాక్షాత్తు చుంటే ఏర్పడరాదు. అందుకనిదానిని చూస్తున్నచట కూడా అర్థమవుతుంది. అన్యాయంనూడా కాదు", అన్నాడు.

ఆగంతుకుడు - "గౌరవీర్యం నిస్సయంతోను మీరు పుష్టిమనాన, "మౌనోద్ధేయంగానూ యిదిరా?"

అయి విస్మయము విజయము గూని వచనములు విని, విలాసుడు కలవించుచున్నది, నా జన్మంతో - "నామికి ఇంకా భగవంతుని సాక్షాత్తు విలాసోదేశానో వచ్చా. నీకు" అన్నది విలాసుడు గర్వభావంతో గ

“అట్లాగేకనిపిస్తోంది. ఇతడెవరో నిద్రేముడలా వున్నాడు. అందువల్ల ముమ్మల్ని గురించి ఎరక్కపోవచ్చు.”

అగంతకుడు కదంబేపు వూరుకు. దీ విజయవెళ్ళుచూస్తూ. “నేను యిట్టి కాకపోయినప్పటికీ, మీవూళ్ళోవుండేవాణ్ణిమట్టుకుకాను. మీరిట్లా నీ నే ఇతడూ నాకులేదు. విగ్రహాదనను గురించి మీరేమి చెప్పి చాలచాలంనా సాకార. సలాకారోహననలకు సంబంధించి, తగు వటము నాకు యివ్వలేదు. మీరు బ్రహ్మసమాజ శత్రులనే తోడుతు. కాపి ఇది విగ్రహా, ధన చేయించే పన్నుగడ లోళ్ళ యిట్లుంటుంటే జరిగితోంది. చాలాకాలం ప్రజాశ్రోత్యవం అప్పునువస్తుండాలని ఉద్వేషారుతూ

సారిగా విజయన, అంపై తీక్షణ దృష్టిని బరపి ని మీతరు, మీప్రజలు, మీరు ప్రజలకు తల్లి యీఉత్సవం యికా వేడుకగా జరిగిలి, ప్రజ లు అలా చేయవందా. ప్రజలందరికీ ఒక గొప్ప కలిగిస్తారంటే - సమ్మెదెలా? మీరింత నిష్ఠురులుగా నమ్మలేను.”

“విజయ త్వరితగా ఏమి జవాబివ్వలేకపోయింది. ప్రజలకు తనకు తల్లి ప్రతులలాటి బాంధవ్యము ఉన్నదనే అ విసేప్పటికి, విజయయొక్క కోమలి హృదయం సానుభూతి, స్నేహభావ ముతో నిండి పోయింది. జయ యిదువల్ల నిరాశ దుఃఖము పొందుతానని విప్పకీ ఆమె హృదయ వ్యధ పెద్దది. ఉజలవేపటికెరికు ఎపరినోననుందీ ఎ... టా రారేదు.

గొప్పగురువుగారు

అంతరించిపోయినా కలిగిన మూర్ఖును చూచి కన్నీడుపడ తాగుడు. ఏమైనాసరేనని తెగించిమొందగా - “జాగానే మీరే ప్రతినిధి - నిరాకార పూజాచుట్టి నురిమిల వ్యర్థమైన బాదన చేసేమీరు మాకు తీరిలేదు. దాన్ని పోయిపో కుక్కండి. మీమామమ

ఒకటిరాదు. పంద యేర్పాటునను చేసికొని యింట్లో కూర్చుని పూజ చేసుకొనివ్వండి. మా కేర చితలేమ రాత్రింబవళ్ళు వినుగు విరాచుం లేకుండా మేళాలు - తాళాలు వాయిస్తూవుంటుంది. అవిధంగా చూమెటు బాధ కలిగించడం - ఇష్టమారు గిట్టవు" అన్నాడు.

ఆగంతుకుడునవ్వి రాత్రింబవళ్ళు వాద్యాలు మోగుతూనేవుంటాయా? పూజలో హారతి - నైవేద్యాన్ని యిచ్చేప్పుడు వాద్యాలు వాయింపవలసి వస్తుంది. ప్రతి వత్సవంలోనూ యీమాదిరిగా జరుగుతూనే ఉంటుంది.

అని చెప్పి విజయవైపు విరేపించి అక్షయించి - "ఎక్కొద్దినేపి? యిందువల్లమీకు చిక్కుగలిగేటట్లుయితే, దీన్ని ఓర్పుకొనుట మీకర్హత్యం. మీరు తల్లిలాటివారు, బిడ్డల అనందంవల్ల కలిగే కష్టాన్ని మీదగాక చూడవారు ఓర్చుకుంటారు?"

విజయ అనేవిధంగా వూరుకొంది. విలాసుడు శ్రేష్ఠగా చెప్పినవ్వి - "మీవని నెరవేర్చుకొనేందుకు తల్లి బిడ్డల ప్రోత్సాహం చక్కగానే వర్ణించారు. వినేందుకుమాడా బాగానేవుంది. మీరు గృహమండపాలను కోండి, మామగారి దగ్గరికి వెళ్ళి మొహరం వాద్యాలు వాయింపించితే మీమామకు బాగాంటుందా? సరే ప్రోత్సహించండి. అసవసకంగా మూర్ఖుడేందుకు తీరికలేదు. నాన్నగారు ఏమని అజ్ఞాపించారో, అలాగే ఉపగతి. ఈమెను కలకత్తానూంచి యిక్కడకుతీసుకువచ్చి సుఖంలేకుండా చెవులు గింపురుమనేలాగ వాద్యాలు వాయిస్తూంటే మేమెప్పుడూ వూరుకోము."

విలాసుడీ కటువాక్యాలు ఆగంతుకుడికి కష్టంకలిగించాయి. అతడు విలాసుడివైపు తీక్షణదృష్టితోచూస్తూ - "మీ నాన్ననిపరూ అపేందుకు ఆయనని అధికారంవుందో నాకునెలియదు. మొహరంకు మొహరం వాద్యాలకు చక్కటిప్రోత్సాహనే యిచ్చారు. కాని నాకది కుదిరేదికాదు. దాని పూజలో గోపకాచాకి మొదలైన వాద్యాలు వాయింపాల్సినచోట, ఎవరై నా ముసల్బాబులువచ్చి గోపకాచాకి తాపాలగా మోగిస్తే వారేం చేస్తారు? ఈ కుంటరిననాన్ని గత్యంతరంలేక సహించి వూరుకుంటారు. హరి.

వద్దని దీనికి అజ్ఞానివి వుంటారు. ఒకటిరెండు రోజులు గల్లంతుగా వుంటే మాత్రం—”

విజయనాథుడు వూర్కిగాచెప్పముందే, విలాసుడు మరల అడ్డువచ్చి గర్జిస్తూ— “ఆ గల్లంతును మనం సహించలేము. మీకు తెలియదు. ఇందువల్ల—”

• విజయనాథుని—“సరే రెండుమూడు రోజులు ఏదో గల్లంతుగా వున్నంతమాత్రాన నా కేంబుబుండిలేదు. నా కీదవంతే. ప్రేమవల్ల మీరింత పట్టుబడతున్నారు. కాని కలకత్తా నే యట్లాటగితే యిరై నాలుగుగంటలూ చెవిపక్కన పొంగులు కేలుస్తాన్నప్పుడీ ఏమియే లేంగదా!”

ఆగంతుకుని ముఖంపై పుచూసి. నాథుని విజయ—“యేటాచేసి మాదిరిగానే యీ యెడుకూడా దుర్గాపూజ చేసుకోవని మీ మామగారిచే చెప్పండి. నాలేం అభ్యంతరంలేదు” అన్నది.

ఆగంతుకుడు విలాసనాథుని యిద్దరూ ఆశ్చర్యపోయి వీసీ అనకాలక విజయపై పు చూడసాగారు.

“సరే, ఇకమీరు వెళ్ళవచ్చు” అని విజయ ఆగంతుకుని నమస్కారం చేసింది. ఆ సమయంలో విలాసనాథుడు కూడా “నామీద ఒక సమస్య ఉంది. మెల్ల మెల్లగా వెళ్ళిపోయాను.”

కృష్ణుడు విలాసనాథుని అనుసరించి వెళ్ళి పోయినట్లు తెలుసుకుంటే విలాసనాథుడు చాలా బాధపడ్డాడు. విజయనాథుని మాటలు గానీ ఆ సమస్యకి బాధితుడు అనుడకు నోరెత్తలేదని ఎరుగదు.

సరేయిదుగు వెళ్ళిపోయినట్లు తెలుసుకుంటే విలాసనాథుడు చాలా బాధపడ్డాడు. ఆ సమయంలో విలాసనాథుడు కూడా చాలా బాధపడ్డాడు. విజయనాథుని మాటలు గానీ ఆ సమస్యకి బాధితుడు అనుడకు నోరెత్తలేదని ఎరుగదు.

విజయ యా వై వృకుతిరిగి నుంచుండి. విలాసగిషేష
విలాసకామీ, నా తల్లికినటగతి సతందే నాకు ఎక్కడను.

మన్ని గురించి తరచుచుండెడి అనపునకు—నేను స్వామంచేసి పో
యింది వెలుతున్నాను”

ఈ మాటలని తగాదాని బలవంతంగా తెలిపి, లేచి నుంచుంది.
దాచే ఒక నాచురదిన విలాసుడు, కోపాన్ని కనపించుచు దాచాలని
పట్టుకొని, కాని తానులే పోయింది. తన స్వభావాన్ని ఒక్క
రిగా చూపునట్లుగాని, కడుగ్లొలకతో—“అదనాతిని సమ్మరాదు”
నాడు.

అతని వెళ్ళేందుకు అడుగు పెంచును ఎత్తవోయి యీ మాట
చూపుచున్న ఒక్కసారి స్వార్థపరుడగు విలాసుడై ప్రచూచి
కాళ్ళిచ్చిపోయింది. విలాసుడు సంతోషంతో ఏదో అన్నాడేగాని
పాటిపోయింది.

అట్టిమైగల నిత్యభక్తిపల్ల యిలా చూస్తూడాడని అను
నీవిషయమైనాగానీ, ఎంత అర్థం లేదన్నాగానీ,
‘నీ కంటకతలచేసి దుప్పిబట్టి అచివే పటమూ
నూ, పావుకుల పరచడమూ— ఇలాంటి పనులు
చేసినా విలాసుడు అంటే ప్యక్షుల స్వభావం. కాని
‘రహాగా లొంగి, అపట్టి తుచ్చుకొనాలి, అన
బంది చెల్లిపో, మీదస్పంది, అది నీచత్వం అత
ని అనుచి. అందులకు నొందెనేపు కదలక మెగలక
నది ఎవరో నీ మాటలకు అసరిక తోచినది, ఇది
కనుకగా ఇంటక పెళ్ళాడు.

మానవమా మానేళ్ళ గుర్రులకు, కొడుకులు పెరిగిపోయి
నిలకొనే ఇంట్లో ఉంటే, “మనాకేమి చేయగోరు,
అది వివరంగా అనుకుని, నాకు నానా కనుకల గురి
పట్టియుంది, నాకున్న ఈ మాటను ఎట్లుకాన నడే పడి
యిషరాదు. ఎప్పుడూ మానోషగుతువు నేను నా

గౌరవం కాపాడుకునేందుకు నేను దూరంగానే ఉండవలసివస్తుంది. ముందుగానే చెప్పుకున్నాను అన్నాడు.

విజయ ఏమీ జవాబివ్వలేదు. అయినప్పటికీ, ముఖభావంద్వారా అసంతృప్తిని ఒకవిధంగా ఒప్పుకుంది. అప్పుడు రాసవిహారి మెత్తబడి ఎడ్డేలుకు సరిబడించిన ఇతరవిషయాలు మాట్లాడసాగాడు. కొత్తలావాకాను కొనేవిషయమైతూడా మాట్లాడినతర్వాత "జగదీశుడు ఇంజనీ సమాజానికి యివ్వబడినట్టే, అలస్యందేయటం అనవసరం. ఈపా జోర్సవాలుకాగానే దాన్ని దఖలచేసుకుందాము. ఏమంటావు?" అన్నాడు దాసవిహారి.

విజయ తలదూపి— "మీకు ఎలాబాగుంటుందనితోస్తే అలా చేయండి. ఆయన డబ్బిస్తానన్న గడుపుతూడా దాటిందేమో?"

రాసవిహారి:- "దాటి చాలారోజులయింది. జగదీశుడు తన బుడా గ్లౌంటివీ తీర్చుకునేందుకు నీతండ్రిపేర పదివేలరూపాయలకు దఖలుదస్తా వేజా వ్రాసియిచ్చాడు. ఎనిమిదేళ్ళుబుడం తీర్చేందుకు గడువు అడిగాడు. ఆ ఎనిమిదేళ్ళలో నాకి తీర్చకపోతే అతడి యావదాస్తిని, మనం వశపరుచుకొనే షరతుమీద వ్రాసియిచ్చాడు. ఆ ఎనిమిదేళ్ళ పూర్తిఅయ్యాయి, ఇది తొమ్మిదోయేడు.

విజయ కొంచెంసేపు ఏమీ జవాబివ్వక తలవంచి, అలోచించి తరువాత కోమలస్వరంతో— "ఆయనకొడకు ఇక్కడే వున్నాడని విన్నాను. ఆయన్ని పిలిపించి బుడం తీరుస్తావేజా కనుక్కొని, ఏమన్నా గమనిస్తే?" అన్నది.

రాసవిహారి తలపూవుతూ— "వాడేమీచెప్పలేడు. చెయ్యగలిగితే—" తండ్రిమీద పూర్తికాకముందే విలాసిను ఒక్కసారిగా గర్భించాడు. ఇప్పటివరకూ ఏదోవిధంగా బిగబట్టి వున్నాడు—కానీ యిది ఆగలేక పోయాడు. అందువల్ల కష్టకస్వరంతో— "ఎకొకజేక యిప్పుడు

శ్రీశ్రీపతిక మనం ఎందరూ నదిలిపెదరాం దబ్బుతీసుకునేప్పుడు
అతనిదొడక బుజులపైకిచ్చుకమా అనే సంగతి తెలియొద్దా”

విజయ: ఒక్కసారి విలాసరాజుపై పుకుచూచి, రాసవిహారిపై పుకు
తీసిగి చివరికి అంతా కాంతింగా—“అయిన మా నాన్నగారి మిత్రుడు.
మా నాన్నగారు ఆయననివయంలో గౌరవంగా ప్రవర్తించమని అజ్ఞా
పించాడు—” అన్నది.

విలాస: డ. పరిల మా ఉపద్యనే అద్దవచ్చి—“అయిన ఏమన్నా చెప్పనే
లేదు. గట్టిగా చెప్పగలను. అతడొక్క—” మళ్ళీనే రాసవిహారి కొడు
కి ను వారించి—“నువ్వువూచితే పుండలేవేం విలాస” అన్నాడు.

విలాస:—“లేనిపోని ఆలోచనల్ని వింటూ నేనుపూరుకొలేను.
ఏమి న్నొకటి. నవలకన్నా తోవరానీ, నేను నిజం చెప్పేందుకు జంకను
నిజం చెప్పేందుకానీ, నిజమైతే పనిచేసేందుకుగానీ ఒక్క అయిక్కువా
డెన్నీకెయ్యను” అని జవాబిచ్చాడు.

రాసవిహారి యద్దగ్నీ శాంతిపరదామనే ఆశ్రయంతో నవ్వు
మొనరిస్తూ తల వదిలించుకున్నాడు—“అవును, అవును మువంశపు
స్వభావమేయిది. నాలో కూడా యీ దోషమేవుంది. తెలిసిందా విజయా,
నేనూ, మీ నాన్నాకూడా, యీ స్వభావం గలవాళంకావటంవల్లనే ఎవరినీ
అక్కడెట్టక నమి కమిలో చేరము” అన్నాడు.

విజయ—“మా నాన్నగారు మరచించేటప్పుడు ఆయన బుజాన్ని
వసులుకోనేటదుకు ఆయన యిల్లా, వాకిలి అమ్మించకర్తని చెప్పారు—”

అని చెప్పారాపుండగా తిన్నీరువచ్చింది. తండ్రి మరచించేప్పుడు
అప్పుడొక్క అప్పుడు అసంగతింగా కనిపించినప్పటికీ, ఇప్పుడు మీరి
గావడిగా ఆమెకు తోచింది.

విలాస:—“అయితే, బుజాన్నంతా ఆయనే వదలుకోవచ్చుగా?”
విజయ దీనికి ఏమీ జవాబుచెప్పక, రాసవిహారిపై పుకుచూచి—“ఒకటి బాబు

కొడుకుని పిలిపించి, యిప్పుటికైనా నా యువాంతీర్చి, యిట్లా, వారి వధలు చేపడోమని చెప్పటం, నాకు నమ్మతం"

తండ్రి జనాభివ్యక్తపూర్వమే, కొడుకు సిగ్గుపడచి — "అయ్యో ఏకడి-పన్నెండేళ్ళో గడువడిగితే యివ్వార్చిందేనా? ఇట్లాగయితే మాళ్ళో సమాజానికి మండిరం ఏర్పాటుచేసే అకనే నాకు ఇంకేమి పట్టించింది."

విజయ దీనిచేతగా ఏమీ జరాలుచెప్పక, తాకితూనేవుండవలసి ముందే — "అయ్యో ఒకసారి పిలిపించి, ఏమిటాకో అనుకోండి. వయస్సుంచి యానూత్రం చెయ్యలేదా?"

రానవిహారి ధూర్తుకూ, యుక్తికాగిర్నీ, అందుకు సమాధానం కొడుకుయొక్క తొందరకు నొప్పుకొంటున్నప్పుడీ, తనకు సమాధానం అతనినే నమ్మిస్తూ అందుకు బాధితుగా తాకితూనే ఉంటాడు — "చూపామన్నా మీ యిద్దరి అభిప్రాయం ఏమిటా? మాకు ఏమీ నూట్లాకటంతగదు. ఏది నీకుమంచివో అది ఇవ్వాలాకలేతే రేపేలా మీరిద్దరే సరిదిద్దుకుంటారు. అందుకని యీ ముతలాగిరలుగా అకస్మాత్తుకు మనసు విప్పిచెప్పనుంటే, నా అభిప్రాయం నీవేతప్పగా ఇది ఏమిటా? అనేకసార్లు నా అనుభవంలో జమీందారీ వ్యవహారాలు నే నేర్పడంలో నా తంటే విశాసుడే తెలివిగలవాడనిపించింది. నువ్వే చెప్పబోయి, అవకాశం నీకే నరేంద్రుడికా? వాడు యువాంతీర్చేవాడే అయితే ఒకతంకవచ్చి గడువు అడగడూ, మనతది మనమే వాణ్ణిపిలిపించి అడిగితే వాడికిం పోయింది. ఎక్కువగడువు అడుగుతాడు. చివరకు దీనివల్లా వాడు యువమూ తీర్చడు. పూర్వోమందిరం స్థాపించడానికి వ్యవసాయం కాంక్షాపనా జరుగుతుంది. నేను చెప్పింది విశేషం ఇదో అభిప్రాయం అమ్మయ్యా?"

విజయ పూరుకుంది. అవివరసమ్మె కనిపెట్టి రానవిహారి కొంచెం నేపుకొని మరల — "నరేలే, వాడికి తెలియకుండా ఏమిచేసేందుకు వీలేదు. ఒకవేళ అప్పుడేవచ్చి గడువడిగితే అప్పుడే చానామ్య ఏమిటి?"

విజయ

అన్నాడు. విజయ తలవూపి — “సరేలేంకీ” అంది. కాని నునచూర్తిగా మాత్రం యిందుకు సమ్మతించలేదు. నేటికీ విజయ అంటే ఏమిటో తాన విహారికి తెలిసింది. దీంకో యీపిల్ల సామాన్యమైంది కాదనుకొన్నాడు. ఎదురుకో చిన్నదైనప్పటికీ, తనకంటే అస్తికి తాను యజమానినని తెలుసు. కాబట్టి యీ పిల్ల వేంటనే గుప్పెట్లో పెట్టుకోవటంకష్టం. అందుకని ఏదో సామాన్యవిషయానికి ఎక్కువగా నాడేయటం మంచిదికాదు. అని మోచించి సాయంసంధ్యోపాసన అనేవంకి పెట్టుకొని రాసవిహారి వెళ్ళేందుకు లేచాడు. విజయ నమస్కారం చేసి, ఏను అనకుండా లేచి నుండుంది. తక్షణం పంపించేందుకు. రాసవిహారి ఆశ్చర్యదండేసి వెళ్ళిపోయాడు. విజయ తడంపేపు నిలబడివుండి, విలాసుణ్ణి వుద్దేశించి — నేను చాలావుత్తరాలు వ్రాశాలి. ఏమన్నా మాట్లాడాల్సిందివుందా? అంది. విలాసుడు కటువుగా — “ఏమీలేదు, మీరు వెళ్ళొచ్చు”.

విజయ — “టీ తెమ్మవి చెప్పనా?”

విలాసుడు — “వద్దు”

విజయ — “సరే నమస్కారము”

ఒక్కసారి రెండుచేతులూపెత్తి నమస్కరించి విజయవెళ్ళిపోయింది.

4

సర్గియ జగదీశబాబుఇల్లు సరస్వతీనదికి ఆవళివాడ్డునవుంది. నదికి వాడ్డున వెదురుపొదలు దట్టంగా పెరిగివుండటంవల్ల, వనమాలి దానా మీదనుంచి చూసేందుకు కనిపించదు. అవి శరదృతువు వెళ్ళిపోయే రోజులు. సరస్వతీనదిలో నీరుకూడా తగ్గిపోతూవుంది. వస్తూపోతూవుండే రైతుల అమగులవల్ల, ఒడ్డున కాలివాటపడి, ఎండి బిగుస్తూవుంది, అలాంటివాటనుపడి, సంధ్యవేళ విజయ, పృథ్వీరావును కళ్ళమోయాలాకను వెంటతీసికొని బయలుదేరింది. ఆ ఒడ్డున, వెదురు, ఖరూరం. మామిడి మొదలైన చెట్లెక్కువ మామిడుంచి అస్తమించే

సూర్యుని ప్రకటికణాలు అప్పుడప్పుడు విజయముక్కు ముదిరేసిన
ముఖమీద వడుదావుండేవి. ఆవిడ ఏదోవరదానంగా, ఈబిడ్డను ఆదా
ద్దనవున్న దృవ్యానూ, పదార్థానూ చూస్తూ తిన్నగా వుత్తరదిక్కుకు
పోతూవుంది. పోతూపోతూవుండగా, ఒకచోట ఆసక్తికరంగా యాకాడ్డు
సుందరి అవొడ్డుకు వచ్చేందుకు - సోమేందుకు కట్టిన ఒక వెదురుచండెను
సామాన్యమైన దానిని చూచింది. ఆవంతెనను సరిగా చూసేందుకు విజయ
నీటివొడ్డువచ్చి నుంచుందోలేదో యంతలోనే కొంచెంమూలన, ఒకవ్యక్తి
ఆతిశ్రద్ధగా చేపల్లి పడుతూవుంటాన్ని చూసింది. అడుగులచప్పికి వివ
గానే అతడు వెనక్కి తిరిగిచూచి, విజయకు సమస్కారంచేశాడు. ఆనడు
యూని విజయముఖమీద సూర్యకిరణాలు పడ్డామోలేదో సరిగ్గానెప్పలేం
కానీ, ఇద్దరూ ఒకకళ్ళలో యింకొకళ్ళని చూసేప్పటికి గౌరవార్థంకోపున్న
విజయ ముఖమండలం ఎట్టకారీంది. ఆకోటన తనచూపు పూర్ణదాటు
పడెన మాట్లాడేందుకువచ్చిన యునకుడే, యీచేరదాపట్టువాడని విజయతెలిసి
కొన్నది. అప్పుడు విజయకూడా నమస్కరించింది. ఇంతలో అతడు
కూడా నవ్వుతూలేచి విజయకు సమీపంగా వచ్చాడు. నవయువకుడు
నవ్వుతూ—“మూడవ యూనువేక, కొంచెంపేపు పిళ్ళాయగా తిరిగేందుకు
యీసదివొడ్డు బాగానేపులుస్తుంది. కాని యీకోటల్లో, యిక్కడ మలేరినూ
దయం సోయ్యగావుంది మీకీసంగితి ఎవరూచెప్పలేమా?” అన్నాడు.
విజయ తలవూపి—“లేదు.” అలాగే చిరునవ్వుసన్ని మరల విజయ—“మలే
రియా, మనిషినిబట్టి వెంటపడదు. సరే. ఏమన్నాకానీ. నాకుతెలియక
యిలావచ్చాను. తెలిసికూడా మీరిక్కడ ఎందుక్కూర్చున్నారు. ఏవి?
ఏంచేసల్సి పట్టుకున్నారు.”

యువకుడు నవ్వి—“నూచీచేపలు; అవీ రెండుగంటలనుంచీ కష్ట
పడుతోంటే రెండు దోరికాయి. కూలికూడా గిట్టలేదు. ఏంచెయ్యను?
మీకునలే నేనుకూడా యిక్కడ ఏరాయివాడిలాగానే వున్నాను. ఎవరినీ
ఎరుగను. మాట్లాడేవారూలేరు. చిన్నప్పటినుంచే దూరానవున్నాను. వేక
గది పేందుకు ఎవోఒక యావత్తి వుండాలిగదా!”

విజయ తలవూపి నవ్వి సామంతినిచూచి గొప్పతో "నాస్తితి
అలాగేవుంది మీ యిల్లుకూడా వూర్జికామి గారయినకి వంగుకానేనా"

యవకుడు— "అవును"

అని చేతితో నది అవలిచెట్టును చూపిస్తూ— "నా యిల్లు అట్టుంటుంది
దామదాలోవుంది. ఈ చెరువువంతే నీవనుచే పోవాలి" చూచుపేరుని
విజయ— "అయితే మీరు జగదీశవాయిగారు నరేంద్రుణ్ణి ఎరుగుదు
గనుకుంటా? యుగకుడు తెలుసుకొంటుంది తలవూపిస్తూనే విజయ
జుకూహలాతో— "ఎలాంటివాడు అంటి." కానీ, ప్రశ్న నోటిలోనుంచి
రాగానే తనతెలివితక్కువకు సిగ్గుపడ్డది, ఈ సిగ్గును అతడు కనుగొనక
పోలేదు, అతడు విన్నవి— "మీ దాకీరింద అతడతనిని అలా తీసివేసి తీసి
కున్నారు, ఇప్పుడు అతణ్ణి గురించి తెలుసుకొన్నందునల్ల లాభం ఏమిటి?
మీరు ఏ శిష్యునితో యిల్లులో ఉన్నారో అనిచూడాలి తెలుసు"

విజయ— "నరేంద్రవాయి గారి యిల్లు-దాకీరి అలా మేముకాసి
కొన్నామని చూశో? అదికొంటున్నారా?"

యవకుడు— "జగదీశవాయి తన స్థిరమతనూ మీ రాన్నకు దాకీ
కింద తాళు పట్టానని ఎందుచేస్తు గమన పెట్టి తీర్పులేకపోతే అస్తిని
అమ్మివేసేషకతని అందుకీ తెలుసు. అతనివారును గూడా యింతతప్ప
అస్తి స్వాధీనంచేసుకొనే స్థితిలోలేకని గమన వాచించుకోవాలి తెలుసు."

విజయ— "అయిల్లు ఎలావుంటుంది?"

యవకుడు— "చాలా పెద్దది. మీరుగుంకర్పించిన పనికి అన్ని
విధాలా అనుకూలిస్తుంది. ఏదంటి రెండవగులు ముందుకువస్తే నీవు
పిస్తుంది."

నమస్తా-నమస్తా విజయ— "మీరు ఆహారినారే కాబట్టి మీకంతా
తెలుస్తుంది. నరేంద్రవాయి విచేళాలికివెళ్ళి, పెద్దనాక్కిరి ప్యాపైవచ్చాడని
విన్నాను. ఎక్కడన్నా మంచిదోని పార్క్కి వెళ్ళి. కొంతగడుపు తీసు
కొని, యింతతప్పలేమా?"

యమకుడు తలవూపి—“అయినకే దాక్షకీచియ్యటం యిష్టంలేదని వినినది”

విజయ అశ్చర్యుత—“అయితే ఎందుకేదాక్షని? ఇంతాబద్ధు పెట్టి విదేశాలకుపోయి దాక్షకీచిదపటం తెలిసి? చూస్తే, ఎందుకూపరికిరాని వామలా కనిపిస్తున్నాడే?

యమకుడు కొంచెంనవ్వి—“ఎవోచ్చు కని. రోగులకు చికిత్స చేసేబడిలు. ఏవిన్నా రోక్తివియయాన్ని కనిపెట్టి లోకానికి మేలుచేకూ ఉద్దామని అలోచిస్తున్నానని విన్నాను. ఇందుకోసమే, పగలనకి, రాత్రనక యంత్రాగారంలో పరిష్కమిస్తు వంటాడనకూడా విన్నాను.

విజయ ఉక్తిపడి—“చాలా మంచిసంగతే. ఇల్లూ, వాకిలిపోతే యివంతా పెట్టాచేస్తాడు? అప్పుడు తీవించేందుకు ఏదైనా పనిచెయ్యాలి గదా. సరే కాని. ఉ. విదేశాలకు పోనటంవల్ల అయన్ని వెలివేళారా?”

యమకుడు—“అ. మా మామ పూర్ణాబాబుకూడా ఒకవిధంగా అయినకిచ్చుటే. అయినా అయన్ని ఉద్గ్రాహకు వి.వ గానికి భయ పెట్టాడు. ఇందుకల్ల అతనికి వచ్చేదీ—పోయేదీ ఏమీలేదులెంది. అయన ఎప్పుడూ తనగొడవలోనే మునిగివుంటాడు. ఎప్పుడన్నా తీరికఅయితే చిత్రాబగీస్తాడు. ఇంట్లోనుంచి బయటికేగడు. ఇదే అయనయిల్లు—” అనిచెప్పి యమకుడు పెద్దపెద్దచెట్లూ తీగెలకు వచ్చవున్న ఒకపెద్ద యింటిని ద్రేలితో విజయకు చూపించాడు.

ఇదే సమయాన దర్వాన్ కన్నెయూ సింహాడు వెనకనుంచి వచ్చి గాసి బెంగళీతో, యింటికి చాలామారంగా వచ్చామనీ. యింటికి వెళ్ళి వచ్చికి సాయంత్రం అవుతుందనీ హెచ్చరించాడు యమకుడు వెనక్కు తిరిగి—“అవును మాబచ్చోమరిచి చాలామారంవచ్చారు”

యమకుడుకూడా ఆ వెనుకవంతెనను చాచేవూళ్ళోకి వెళ్ళి. అందువల్ల అతడుకూడా విజయవెంటనే వెనుకకు మరలాడు. మనసు

లోనే ఎవరో అలోచించుకొని విజయ — “ఇట్లుపోయాక ఆయన్ని వేరనిచ్చే
బి యిచ్చులన్నా నన్నా?”

యమకుడు — “ఎవరూలేరు” విజయకొంచెం యూ రం ప ర తు
బాట్లాడతే నే నదేని — “ఆయన ఎవరిదగ్గికి పోదనేగా మీరు చెప్పేది.
ఈ నెలాళరుకే యిల్లువాళిచేసి యిచ్చాలని ఆయనకు నోటీసు పెళ్ళింది.
ఎవరిన్నావుంటే పెళ్ళి మమల్ని కలుసుకుమనైనా చెప్పతారుగా”

యమకుడు — “ఆయనకి యింటిలో అంత అరుసరాలేదు. లేదా
కలుసుకున్నందువల్ల లాభంలేదనైనా చూడకొని ఉంటాడు. ఎట్లాగూ మీరు
యింట్లోవుండనివ్వరుగా.”

విజయ — “ఈశ్వరంగా ఉండనివ్వకపోయినా, కొన్నాళ్ళేనా ఉండ
నిస్తాము. ఎన్నివేలన్నా బాకీవుండనీ, తండ్రి తాతలనాజీసుందీ ఉంటున్న
యింట్లోనుంచి వెళ్ళగొట్టించడం ఎటువంటివారితైనా కష్టంగానే ఉంటుంది.
కాని, మీ బాటలవల్ల ఆయన్ని మీరుదాగా ఎరుగువరని తెలుస్తోంది. విజ
యేనా?”

యమకుడు నవ్వాడు ఏమీఅనలేదు. ఇద్దరూ వంతెనవద్దకు చేరారు.
యమకుడు — “ఇదే మాచూరుక వెళ్ళేవారి పనుస్కారము” . చేతులు
రెండూపైతెత్తి సమస్కారంచేసి, వెదుళ్ళవంతెనమీదుగా దబదబా అడుగు
లువేస్తూ యుగకుడు అవలవడ్డుకుచేరి, కాలిబాటదాటి. చెట్లచాటున అదృశ్య
రమ్యము.

వృద్ధుడు కన్నెయ్యాసింహ చాలాకాలంనుంచి వీరివద్దనొకరు. విజ
యను చిన్నప్పటినుంచి ఎత్తుకుని పెంచినవాడు. అందువల్ల అందరికంటె
ఎక్కువ స్వేచ్ఛలంబించి. అందువల్ల చగ్గిరికివచ్చి — ఆహ్లా, ఇలాంటి
గాన విషయం అని అడిగాడు. కాని విజయ పరభ్యాసంలో వుండటంవల్ల
ఆహ్లాను విససించుకోలేదు. ఆ అంతరార్థప్రాయంగావున్న సీతీ, ఎం
యోక్క నీరసపర్తిముతో నిండియున్న ఆహ్లాభర్యాసంపన్నీనా చా చిట్ల స్వం
గావలెనని, వృద్ధునిలో ఉన్నదానివలె-ఇతడెవరో మళ్ళా ఎప్పుడుకలుసు
కుంటామా, అదే ఆలోచనలో నున్నది.

5

రాసవిహారి—“మన మేనోటికిచ్చి నుక్కా మన మేనొద్దునే ప్తే తిన్నాడు
అసాములు ఏమనుకుంటారో అలోచించు విజయ.

విజయ—“ముఠంతీర్చేట్లములే కొన్నాళ్ళు గడుసే. ఆయన
ఆయన కెందుకు వ్రాయడాడను? అవసరము జరుగుతుంది. తుంటిమోకరి
వల్లనే ఆయన ముక్కడికి రాలే న నా నమ్మకం.”

రాసవిహారి—“అయినా నా? అపమానం చేసికి?”

విజయ—“గడువు అడిగినాయివల్లమని ఆయన అనుకుంటున్నాడు.”

రాసవిహారి విమ్రాపస్వభావముతో—“మహానయనమని అనుకుంటున్నాడు.
ఆయన పరువుని బజ్జెట్టుందుకు మనమే అవమానాన్ని పొందుతున్నాం.
“గడువు యిచ్చాలదాబూ యింట్లోవున్నావ” మని బ్రతిమాలారా?

విజయ వ్యధనొంది—“అందులో తప్పేముంది. ఆయన పరువు
బ్లకరిసి అనుగ్రహించడంలో సిగ్గుపడాల్సిందే ఏముంది?”

రాస—“సరే సిగ్గుపడాల్సింది ఏమలేదు. ముఖ్యముగా నా
స్థాపిస్తామని చేసుకోన్న సంకల్పం ఎదురుతిరిగింది.

విజయ—“దానికి వెరే యింకొకచోటు వచ్చింది. అప్పుడు
రాసవిహారి లోలోపల మండిపడక పట్టుకుంటే, పైకి అద్వైతంగా ఉండిపోతూ
మీ నాన్న కొవలసినంత గచ్చిచ్చి పోయాం; అందుకేనే పట్టుకుంటామని
యింకొకచోటైనా పట్టింది. అది ముప్పునుండి తప్పించుకోవడానికి
చూడని అడవిమీద నూ అందరి వాటా ప్రాసవేసే సమయం వచ్చింది. అది
పొగడవానికి కొరత ఏమిదో అర్థమవుతుంది లేదు. దేవుడు మా ఇంట్లో
యింకా ఎందరో నాములు వున్నారు. బాతేనాళ్లు వానా నాళ్లు. అది
దర్శి మా వియంగానే దయచేస్తే నికేమన్నా అర్థమవుతుంది. ముందు ఏమి
మిగులుతుందో? ఏమంటావు?

విజయ—“మీ మా నాన్నగారి ఆళ్ళ గిరి మీద ఉన్నాడు.
దేవుడు అంతేగదా నేను విన్నాడి—”

రాన—“ఎచట ఉన్నాడు.” విద్రూపనుగూడనే భయంవల్ల నరేంద్రుని మూతనంగా ఏదో నివిపెట్టాడని ప్రయత్నంచేస్తూన్నాడనే విషయాన్ని విజయ చెప్పలేదు. అందువల్ల “విదేశయాత్ర చేయటంవల్ల అందరూ ఆతణ్ణి నెరిపేశారట. ఆయనకు యిల్లులేకుండాచేస్తే, అందున్న జేరనిచ్చే ఆత్మబంధువుకూడా ఎవరూలేరట, అంతేగాదు యిల్లులేకుండా చెయ్యటం నాకుచాలావ్యవసాయ కలిగిస్తోందికూడాను”

రానవిహారి జాలివల్ల గొంతును బొంగురుబోయినటులచేసి—
“అమ్మయ్యా, నీ కింత చిన్నవయస్సుకే అంత కష్టమైతే నా కింత పెద్ద వయస్సుకు ఎంత కష్టంగావుంటుందో ఆలోచించు. నాకు యిష్టంకాని కర్తవ్యాన్ని నెరవేర్చటం నాజీవితంలో నాకుయిదేమొదటిసారికాదు. ఎంత కష్టమైందోగానీ. ఎంతకఠోరమైందోగానీ కర్తవ్యము కర్తవ్యమే. కర్తవ్యం పంపించు దయాదాక్షిణ్యాలు ఏవీపనికిరావు సోచుదు వనమాలి. నాకు ఒప్ప తెప్పిన యీ బాధ్యతను ఎన్నికష్టాలైనాగానీ, నా బొందిలో ప్రాణాలున్నంత నరకూ నిర్వహించాల్సిందే. బాదంటావా, నన్నుపూర్తిగా తప్పుకోమను, తప్పుకుంటాను. లేకపోతే నేనీ జనంపర్చు విషయాల్ని సహించి పూరుకోలేను.”

విజయ ముఖంసార్చి ఏమీజవాబివ్వకనే మార్చుంది. ఒకప్రక్కన నరేంద్రుణ్ణి యిల్లులేనివాడిగా చెయ్యవద్దన్న తండ్రిఆజ్ఞను ఉల్లంఘించ పలసిపట్టిందనేబాధ, రెండవవైపున తనకంటే ఎనిమిదిరెట్లు వయస్సులో పెద్దనాడైన రానవిహారి యీ మొండినట్టుదలా—యీ రెండూ ఆమెను చాలాబాధించసాగాయి. ఇతని యీ పట్టుదలకు కారణంఏమిటో ఆమెకు భోదపడలేదు. నోనీ పట్టుపట్టి తనయిష్టప్రకారమే చేద్దామని సాహసించ లేకపోయిందికూడా. పల్లెటూళ్ళో సమాజమందిరాన్ని కట్టించి, పేరు ప్రతిష్ఠల్ని ఆర్జించేందుకే విలాసుడు తండ్రిచేత యంతవత్తిడి చేయిస్తూన్నాడనికూడా గ్రహించింది.

రానవిహారి యింతేమీ చెప్పలేదు. విజయకూడా ఏమీఅనక మౌనం వార్చి తనవమ్మకిని తెలిపింది. ఇదిమొదలు విజయకు వ్యధుడియందు

అగౌరవభావము, అతని కొడుకుపై నీచగింపూ పరిపూర్ణంగా ప్రాకంభ మయాయి.

రాసవిహారి ప్రాపంచిక వ్యవహారాల్లో అరితేరినదిట్ట. మాటల్లో ఓడించి, చేతుల్లోకూడా అలాచూపించినందువల్ల అతలంలేదని రాసవిహారికి తెలుసు, అందుకని విజయ ముఖం నెపుచూచి, ఒకసవ్వనవ్వి — “అమ్మాయి, సోమ్మూసీది. నువ్వు యిస్తానంటే వాద్దనేందుకు నాకేం పని? విలాసుడు చేద్దామనుకొన్నపని కోపంవల్లగానీ, స్వార్థంవల్లగానీ కాదనిచూపించటమే నావృద్ధేశ్యం, కర్తవ్యంగా ఎంచుకున్నాననే అతడలా చేసేందుకు సంకల్పించాడు. ఏదో ఒక జోజున నాఅస్త్రీ, నీతండ్రిఅస్త్రీ రెండూ ఒకటిగా అయిపోతవి. మీరిద్దరే దానికి యజమానులౌతారు. అప్పుడు సలహాయిచ్చేందుకు యీ ముగ్గుసలి వుండదు. అప్పుడు మీయిద్దరిఅభిప్రాయాల్లోనూ భేదించడంకూడదనే నాఆశ. అప్పుడు నువ్వు నీ యజమానిచేసే ప్రతిపనినీ సరియైందిగానూ, పొరపాటు లేనిదిగానూ తలచి గౌరవ దృష్టితో చూడాలి, అంతేనాగు అలాచదుకంగుచి వుండాలి కూడా. లేకపోతే దానంచెయ్యడం, దయా నాక్షిణ్యాలు కలిగివుండటం — వాడూఎరుగు. నేనూఎరుగుదును. అదానాన్ని అపాత్రుడికి ఎన్నడూ యివ్వ రాదు. నేను ఋజువు చెయ్యదలచించి యిదే ఇప్పటికైనా తెలిసిందా — మేము జగదీసుడికొడుకును దయతలచవద్దన్న కారణం?

అనిచెప్పి వృద్ధుడన్నహంతో హాహుకొన్న హాస్యదృష్టితో విజయ ముఖంవైపు చూడలేదు. ఇటువంటి భావగర్భితమైన యుక్తితోకూడిన అతనిఉపదేశాన్ని ఖండించేందు పీఠులేకపోయింది. అందువల్ల విజయ పూరు కుంది. రాసవిహారి మళ్ళా — “విలాసుడు ఎంతదూరం ఆలోచించి ఏప నన్నా చేస్తాడో యిప్పుడన్నా తెలిసిందా? ఈపనులు చేస్తూనే నేను వృద్ధుడే అయిపోయాను. కానీ బహుశా వ్యవహారాల్లో నిలాసుడి పన్నా గలను తెలిసికొనేందుకు నాచేత ఒక్కొక్కప్పుడు అసంభవంగా వుంటూవుంటుంది.

విజయ అప్రసన్నుడై నీలమొగ్గలపూపి, పూరుకుంది.

“నాలుగున్న వస్త్రోంది” అని రాసవిహారి కరచేతబట్టుకొని
 పోయి—“ఈనడు జనుందిరస్థాపన విషయంలో విలాసునికి వున్నంత
 పటురని మరెవరికీలేదు. దాన్ని మాటలతో వర్ణించేందుకు వీలుకాదు.
 ఇంత గతనికి యీ ద్వారావప్ప మరేవ్యాసాలేదు, ఆ శుభదినాన్ని యీ కళ్యో
 చూడనివ్వమనే ప్రార్థన ఒకటే దేవుణ్ణి నేను ప్రార్థిస్తున్నా” —అనిచెప్పి
 వెళ్ళి బుజ్జోగి వి నేకమారులు దేవునికి నమస్కారంచేశాడు గుమ్మం
 గగనవరకూచిచ్చి, హఠాత్తుగా నుంచి, మళ్ళా —“ ఒక్కమారన్నా,
 కావగరిగిరా లేదు; ప్రియమైన పిషి, రానన్నావస్తే, ఏదోఒకటి లోచించే
 వస్తే, అయిన, అగడపుకు దా దాటపోయింది—సోపం! దురదృష్ట
 పడుతుంది. తప్పుకో నేనాశ్రయము తీసిపోతాను” — అంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

విజయ అక్కడే అలాగేహాగుని ఏదో అర్థచిహ్నం ఒక్కసారి
 చూడజిక్కి చూచింది. ప్రొద్దుక్రమంత వచ్చినట్లు కనిపించింది. ప్రొద్దుక్రమంకు
 అంతాంటి కనుకమం నడిచిరపు అనారోగ్యకర పాయపుడుదా అది
 కిట్ట విడిచి కూర్చోబోయింది లేచేలాచేసింది. ఇవ్వశకుదా ఆ మాసలి
 కచ్చాగింప వెంటబెట్టుకొని పికాడు బయలుదేరింది. విజయ.

నర్సిగా అదేవంటి యివ్వశకుదా అతడు చేపల్లికడుకున్నాడు.
 ఏమి అదురంటే అతణ్ణిచూచింది. మెల్లమెల్లగా అతనివైపున నడచివస్తూ
 నర్సిగా అచ్చుకూడా అతణ్ణిచూడ గులాబి ముందుకు నడిచిపోతూవుంది.
 అప్పుడు కకామోహంబుగు వెనకనుంచి అతణ్ణి పిలిచి— “నలాములు
 గానా ఏమనా దొరికామా?” అచ్చాగు.

కకామోహంబుది యీ మాటలు విజయవైపుల్లో పడగానే ఆమె
 కళ్ళలో నీటి ఒకనిధమైన హాగునందింది చెవులు కందిపోయాయి.
 నాకుంది ప్రేమవలనో యదార్థమెంతైత్రీ కవిరేంద్రుడు కలానం
 పించిందని, నేక గానాధిరం నం పక్షుగానీ, జనగాల, పూరు;
 నాగి అది నాగిరమంగి జ్వర్తికే నావ్వననినస్తుంది. విజయ వెనకి
 పడి నువ్వో నే ఆమాటకు నేక అవత్తు గానమును ఒడ్డునెట్టి,
 నకు హృదయదేసి వగ్గరకువచ్చి నుంచొని నవ్వి—“అవును, మీరు మీ

దేశమంటే చాలా అభిమానంవుంది. ఇందులో ఏమీ స:శయంలేదు. అఖికి ఇక్కడి మలేరియానుకుడా తీసికొనకుండా వెళ్ళలేకుండా వున్నాడు" అన్నాడు.

విజయనవ్వి— "మీరుకూడా తీసికొన్నారా? చూచేందుకుమటుకు ఆలారేరు."

యమకుడు— "డాక్టర్ల సంగతిలేరు. వాళ్ళకి కొంచెం అలస్యం వడుతుంది. ఈ విధంగా— " ఈ టప్పారీకొకమంటే విజయ అడ్డువచ్చి మీరు డాక్టర్లా? అని ప్రశ్నించింది.

పాపం అతడే జవాబివ్వలేకపోయాడు. కానీ సర్దుకొని నేకా కోశంగా — "ఏమి ఎందుక్కాగూడదూ? మే:ఎంశ పెద్ద డాక్టరుగారి పొరుగున వున్నామో తెలుసా? అందరికీ యిచ్చి పుచ్చుకొన్నాకే మే:పుచ్చుకుంటామని అవునా?" విజయ తత్కాలికంగా ఏమీ చెప్పలేకపోయింది. కొంచెంసేపు వూరుకొని— "లేవలం పొరుగునేకాదు ఆయనకు మీరేదో చాలాగగ్గరి బంధువనికూడా నేననుకున్నాను. మన సభాపతి వారితో చెప్పారా?" అతడునవ్వి— "అతణ్ణి పనికి గొరిన వాడని అంటుంటేగా? ఇదేంకొత్తదికాదు బన్నేమళ్ళా చెప్పితే ఏంలాభమంది? పోసిందేది. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు మిమ్మల్ని కలుసుకునేదుకు తప్పకవస్తాడు"

విజయ మనసులో చాలానొచ్చుకొని "నన్ను కలుసుకుంటే ఏంలాభముంది—? అయినా గురించి యిలాటిమాటనేనేను అనలేదే!"

అతడు— "చెప్పలేదు. కానీ చెప్పాల్సింది"

విజయ— "ఎందుకని?"

అతడు— "ఇల్లా— పోనీలేవి కాజ్జీ అందరూ దురదృష్టవశాత్తూ అంటారు. మేముకూడా అంటాము ఎదుటకొదని చాలున అన్నననీ."

విజయనవ్విసాగింది. మరల— "అయితే ఆయన మీరేం అడవిప్రభుడన్నమాట!"

అతడు తలవూపి—“నిజమే! మీరు అమనయంతిని ఏదో సత్కార్యానికి సదాదేశ్యంతో తీసికొంటున్నారనే సంగతే నాకతెలియకపోయినట్లయితే నేను స్వయంగా తెల్లి ఆయన పజ్జన మిమ్మిన్ని ప్రార్థించేవాణ్ణి” అన్నాడు.

విజయ తలవెత్తిమాత్రం చూచింది. దీన్ని గురించి ఏమీ అనలేదు. నూట్లాడుతూ నూట్లాడుతూ యివ్వాలి యిద్దరూ యింకాకొంచెం ఎక్కువ గూరం వెళ్ళార. ఆ క్షణం కొంతమంది. జంబూవంశులదీర్చి నరేంద్రబాబు యింటివై పుడుబోతూ కనిపించారు. వాళ్ళల్లో పదిహేను ఏళ్ళనుంచి యాత్రై ఏళ్ళపాటు స్పృహగల గలవారు వున్నారు. అతడు వారిపిచూపుతూ—“వాళ్ళక్కడికి వెళుతూన్నారో తెలుసా? నరేంద్రబాబు స్కూల్లో చదువుకునేందుకు వెళుతున్నాడు.”

విజయ అశ్చర్యపడి—“ఇది కూడా చేస్తున్నారా? ఎవరిగిర్పించి ఏమీ తీసికోరనుకుంటా? ఎందుకని?”

అతడు నవ్వి—“బాగానే కనిపెట్టారు. వనికిమాలినవారు ఏ విషయాన్నీ దాచుకోలేరు!”

తరువాత యింకనూ గంభీరంగా —“మనదేశంలో నిజమైన రైతులు లేరటాడు నరేంద్రుడు ఇక్కడ చాలాకి వ్యవసాయం చేయటం తెలియదు. ఇంజనల్ల ఈ అపూయిక రైతులు వేళా—సాళా లేకుండా రెండుసార్లున్ను, విత్తులునాటి, అశాశంషేపు నోరుతెరచుకొనిచూస్తూ కూచుంటారు. దీన్ని వ్యవసాయం అని ఎవరూ అనరు— ఇదిలాటరీలాటిది. ఏపొలంలో ఎప్పుడు ఎరువు వెయ్యాలో, దేన్ని ఎరువంటారో. నిజంగా వ్యవసాయం అంటే ఏమిటో— వీరికి ఏమాత్రంకూడా తెలియదు. విదేశాల్లో డాక్టరీతోపాటు వ్యవసాయ శాస్త్రాన్నికూడా అతడు చదివాడు. ఏదోలేండి. ఒకరోజున అయిన స్కూలును చూడగామా? అక్కడ మైదానంలో వెట్లకింద తండ్రులు—తాతలు మనుమళ్ళూ అంతా కూచోసి గరువుకొంటూ వుంటారు!”

విజయకు అప్పటికప్పుడే పెళదామనోందింది. అని ఉత్సాహాన్ని అణచివేసుకొని—“వద్దులేదు” అనుకంపి. కాని మళ్ళా—“ఇంతపెద్ద యిల్లంతుకొని చెట్లక్రింద ఎందుకు పాఠశాల నెడుతున్నాడు?” అంది.

ఆతడు—“ఇలాంటివిద్యను నోటితో కేవలం ప్రస్తకం వదిలిగాని పల్లించిగాని నేర్చుకొనేందుకు పోయాడు. చాళుకి దేవ్రోజీసిచూపించి, ఇలా చేస్తే పంట మూడు.... నాలుగు రెట్లు ఎక్కువ పండుతుందని తెలియ జెప్పాలి. ఇందుకని స్థలంకావాలి. వ్యవసాయంచేసి చూపించి, వారికి బోధించాలి. దేవుడిమీద భారంవేసి అకాశంవేషమాస్తూ చూచోటం వెర్రి తనమని నోటితో చెప్పినంతమాత్రాన లాభంలేదు ఈకారణాలవల్ల ఆతడు చెట్లకిందనే పాఠశాల నడపుతున్నాడు. ఆయనస్కూలుతాలూకు పొలంరో పండించిన పంట ఒక్కసారిచూశారంటే మీరు అశ్చర్యపోతారు. యింకా ప్రొద్దుంది—పడంది—ఇక్కడికి దగ్గరే” అన్నాడు.

విజయయొక్క ముఖవాసం క్రమంగా గంభీరంగానూ, శతినంగానూ అవుతోంది. అందువల్ల ఆమె—“ఇవ్వాలకుపోనవ్వండి” అంది. ఆతడు—“సరే పోనీలేండి. కొంచెంమాత్రం మిమ్మల్ని పంపిస్తా అని ఆమెనెంట నడవసాగాడు. అయిదారు—నిమిషాలవరకూ విజయ ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఆమెకు లోలోపల సిగ్గుపేసింది. ఎందుకు సిగ్గుపించిందో ఎంతఆలోచించినా ఆమెకు అర్థంకాలేదు. ఆతడు మళ్ళా మీరైనా అయింటిని, ఏదో ధర్మకార్యానికే తీసుకొంటున్నారు. అది అలాంటి ధర్మకార్యానికే ఎలాగూ పువయోగపడుతోంది. అలాంటప్పుడు అన్యభావం వదిలిపెడితే మట్టుకు ముందుకుపోయేదేముంది? ఏమంటారు!

విజయ చిరునవ్వునవ్వి, గంభీరంగా—“ఇలాంటిగేండుమీ ఆయన మీకేమన్నా అధికారం యిచ్చారా?”

ఇలా అని, విజయ కనుకొలకుల్లోనించి అతడివంక చూచింది. ఆసమయాన ఆతడు అంటులేకుండా నవ్వుతూ వున్నాడు.

ఆతడు—“ఆ అధికారం యిచ్చేదీరాదు పుచ్చుకునేదికాదు. మంచి పనికి భగవంతుడు ఇవ్వతోనే. అధికారం యిచ్చాడు, యిలాంటిఅధికారాన్ని

ఒకటి యాచించి తీసుకోవలసిన పనిలేదు. మీరు కష్టంగాపోయిన ఈయన నవల్ల లాభంపొందేవారు నేనా? అలాదా? కాదు. అంటేనేని రైతులు. మన శాస్త్రాల్లో దరిద్రులు భగవంతుని ఒక విశేషరూపమని వుంది. వారికి సేవచేసే అధికారం అందరికీకూడే. అఅధికారాన్ని సరేపూడి దగ్గర నుంచి తీసుకోవలసిన ఆవశ్యకం ఏమిదో మీరే చెప్పండి." అని నవ్వు సాగాడు.

విజయ నడుస్తూ—నడుస్తూ — కానీ, మీస్నేహితుడు యీపని కోసమే అక్కడ వుండలేదుగా!"

అతడు—“మరే, ఆపనంతా నాకు వప్పగించి పోవచ్చు.” విజయ చిరునవ్వు బాసాగింది. దాని పెదవులతో అడ్డగించి, గంభీరంగా— “నేనుకూడా యిలాగా అడుకున్నా”

“అలాగే అనుకోవాలి. పూర్వకాలంలో యీపనంతటినీ జమీందార్లు చేస్తూ వుండేవాడు, వారికి బ్రహ్మాత్మకం యివ్వాలి వచ్చేది యిప్పుడు ఆపని చేయకపోగా ఆశయాత్రవోలేదు. అందువల్లనే ఎవరైనా ఒకటి—అర యకరాల్ని కాజెయ్యాలని అనుకొంటే, జమీందార్లు పూర్వసంస్కారం వెంటనే కనుక్కో గదాగుతున్నారు.”

ఇలా అని అతడు నవ్వుచాడు. విజయకూడా అతనితోపాటు నవ్వుకొనుచుండి; కానీ నవ్వులేకపోయింది. అగడి యీపనిహాసపు నూటలు అమె హృదయంలో నూనుల్లాగ గ్రుచ్చుకొని బాధించాయి. కొంచెం దూరంపరకు చూట్లాడకుండానే పడిచి, ఒక్కసారిగా—“మీరు మీస్నేహితుడికి ఆశ్రయదయివ్వలేయా?

అతడు “నేవిక్కడవుండను ఒక కగరొజ్జల్లో నేవిక్కడ నుంచి వెళ్ళిపోవలసి వచ్చేలావుంది.”

విజయ లోలోపలా ఉలికిపడింది. అమె —“మీయిల్లు అక్కడ వుండిగాబట్టి తరుచు యిక్కడికి రావలసిన పని వుంటుందనుకుంటా?”

అతడు తలవూపి — “నేనికరావలసినపని వుండకపోవచ్చు.”
విజయహృదయం కల్లోలపడ్డది. దీన్నిగురించియింకా ప్రశ్నించడం బాగుం
డదనుకొంది. అయినా, తన మనోభావాన్ని అణచివేసుకోలేకపోయింది.
అందువల్ల నెమ్మదిగా “మీ యింటివ్యవహారాలు చక్కబెట్టేందుకు యిక్కడ
ఎవరన్నా వుంటారుగా: కానీ—”

అతడు నచ్చి—“అలాంటివారు ఎవరూలేరు”

విజయ—“మితర్లి —దండ్రులు—”

అతడు—“నాకు తల్లి—తండ్రి తోబుట్టువులూ ఎవరూలేరు.
ఇదిగో మీ యింటిదగ్గరకు వెళ్ళేకాము. నమస్కారమాలు, ఇక వెడతాను.”
అని వెళ్ళేందుకు సిద్ధమయ్యాడు. విజయ అతనిపై పు తలఎత్తి చూడలేక
పోయింది. అయినప్పటికీ కోమలమైన మందస్వరంతో— “తోవక
రామాడదూ: అంది.

అతడు—“రాను, వెళ్ళేప్పటికే చీకటిపడుతుంది: నమస్కారము”
విజయ చేతులుఎత్తి ప్రతినమస్కారంచేసి సంకోచిస్తూ మెల్లగా
—“ఒకసారి రానవిహారిబాబుదగ్గరకు వెళ్ళమని మీ స్నేహితుడితో
చెప్పగూడదూ?”

అతడు ఆశ్చర్యపడి—“ఆయనదగ్గరకెందుకు?”

విజయ—“మా వ్యవహారాలంతా ఆయనేగా చూస్తున్నది!”

అతడు—“ఆ సంగతి తెలుసు. ఆయన దగ్గరకు వెళ్ళమనటంతో
మీ వుద్దేశ్యం ఏమిటి?”

విజయ దీనికి ఏమీ జవాబు చెప్పలేకపోయింది. అతడు ఆ బంగారం
నిలబడి, జవాబుకు ఎదురుచూసినట్లు తోస్తుంది. కొంచెంఆగి— “ఇంటికి
వెళ్ళేప్పటికీ చీకటి పడుతుంది: ఇక వెడతాను” అని శ్వరత్వరగా అడుగులు
మూందుకు వేశాడు.

6

పిజయ ఇంటిని అనుక్కొనివున్న కోటయొక్క యీవలిభాగం బాగా పెద్దది. ఎత్తైన మామిడిచెట్లు, పనసచెట్లపైన చీకటి బాగా ఆవరించి దట్టం కానాగుతోంది. వృద్ధదర్బాను — “అమ్మా; అటుతిరిగి సింహద్వారంగుండా పోతే బాగుంటుంది” అన్నాడు.

ఆనమయాన విజయ యిలాటి విషయాలను గురించి ఆలోచించే స్థితిలో లేదు. ‘పద్దులే’ అనిచూత్త అని, అచీకటితోనే కోటమధ్యనుంచే, ఇంటికి వెళ్ళేందుకు బయలుదేరింది. అవిణ్ణి యింతపేపటినుంచి రెండు సంగళ్ళు బాధిస్తున్నాయి. అందులో ఒకటి, గౌరవకుటుంబంలో వారికి తగినది కాకపోవడంవల్లనూ, త్రీజానికి అవమానకరమైందికావడంవల్లనూ ఆమెనిషిపేరన్నా ఆడగలేకపోయింది. రెండవది, “రెన్నాళ్ళయ్యాక అతడేక్కడికి వెళతాడు?” అని. ఈప్రశ్న కొన్ని వందలసార్లు నాలుక చివరికి వచ్చినప్పటికీ, సిగ్గువల్ల ఆడగలేకపోయింది. అదీగాక మరొక విషయం అతనికి సంబంధించింది ఆమెను ఆకర్షించింది. అతడు ఎవరన్నాకానీ, బాగా చదువుకొన్నవాడు, పల్లెటూళ్ళో పుట్టినప్పటికీ గౌరవకుటుంబానికి చెందిన పరాయిస్త్రీతో నిస్సంకోచంగా ఘోషాడే ఆలవాటువుంది. బ్రహ్మ సమాజీకుడు కాకపోయినప్పటికీ, యితనికి ఇలాటి కీక్షణ ఎలా, ఎక్కడ లభించింది—అనే ఆలోచనలో విజయ ఇంట్లో అడుగుపెట్టిందో లేదో, పరేకుడితల్లివచ్చి, పితాసబాబు చాలాపేపటికిందనేవచ్చి మీకోసం ఎదురు చూస్తూ బయట కూర్చున్నాడు—అంది. యీమాట వినేప్పటికి విజయకు చిరాకు పుట్టింది. ఇతడు (విలాసుడు) ఆరోజున పోట్లాడిపోయాడు, అప్పటికి ఇప్పుడే రావడం. ఇతడు ఇప్పుడు ఎందుకు వచ్చాడో, ఆమెకు బోధపడలేదు. కానీ, తనమనస్సులో యిప్పటివరకూ నిలచివున్న మనసిషివి. యీవిలాసుణ్ణి ఇద్దర్నీ ఒక్కసారి పోల్చిచూచుకొని, వీరిద్దరికీ భూమ్యు కామలంది తేడావుందని నిశ్చయించేసుకొంది. విజయ మెట్లగా— “నేను ఇంటికి వచ్చానన్నసంగతి ఆమెనకు చెప్పావా?”

“లేదుకల్లీ! ఇప్పుడే పరేకుట్టివంసి, ఆయనతో చెప్పమనిచెప్పతా” అంది పరేకుడికల్లీ.

విజయ—“టీ కావాలేమో ఎవరన్నా అడిగారా?”

ప. త—“అడక్కపోవటమేమిత్తల్లీ; అడిగాను, మీరువచ్చాక మీతో కలిసి త్రాగుతానన్నారు.”

ముందుముందు విలాసదాసు యీ యింటికి యజమాని అవుతాడనే అభిప్రాయంతో, అందరూ అతణ్ణి చాలాగౌరవంగా చూస్తూవుండేవారు. విజయ ఏమీఅనకుండా పైనవున్న తనగదిలోకి వెళ్ళింది.

పుమారు యిరవై నిమిషాలయ్యాక క్రిందికివచ్చి తలుపుతీసివున్న ఒక గుమ్మంకోనుంచి, విలాసుడు దీపందగ్గర చేబులువైపుకు వంగి ఏవోకాగి తాలను చూస్తూవుండటాన్ని చూసింది. విజయ కాళ్ళచప్పుడువిని తల పైకెత్తి ఒకచిన్న నమస్కారంచేసి ఒక్కసారిగా గంభీరంగా కూచున్నాడు. తరువాత—“నాకు కోపంవచ్చి యిన్నాళ్ళనుంచి రాలేననుకుంటున్నారని అనుకుంటా. నేను విజంగా ఒకవేళ కోపంలేచుకొన్నప్పటికీ, అది అన్యాయంకాదని ఋజువు చేసేందుకే యివ్వాలవచ్చా” అన్నాడు.

విలాసుడు యిప్పటివరకూ యజమానురాలితో మాట్లాడినరీతిగా ‘తమర’ని సంబోధిస్తూవుండేవాడు. కాని యివ్వాల అకస్మికంగా ‘మీరు’ అని సంబోధించాడు. దీనికి కారణంఏమిటో తెలియక పోయినప్పటికీ విజయ ముఖాన్నిచూస్తే పై విధంగాసంబోధించటం ఆమెకు ఏమీ అనందాన్ని కలిగించలేదని తోచకమానడు. పైగా పై ప్రశ్నకు జవాబుకూడా ఏమీయివ్వలేదు. విలాసుడికి కొంచెందూరంగా వుండేలాగా ఒకకుర్చీని లాక్కొని దానిమీదకూర్చుంది. విలాసుడు యీ ధ్యాసేలేకుండా—“నేను యిప్పుడే కలకత్తానుంచి వచ్చాను. ఇంతవరకు మా నాన్నగారిని నా కలుసుకోలేదు. మీరు యిలా మెదలకుండా కూర్చోగలరు. కానీ, నేను కూర్చోలేను, బాధ్యతఅంతా నా నెత్తినవుంది. ఒకపెద్ద బాధ్యతను నెత్తి

మీద పెట్టుకొని దాన్ని నెరవేర్చుకుండా వూరికే నేనుకూర్చోలేను. మన బ్రాహ్మ మందిర ప్రతిష్ఠ యీ ఎండాకాలపు శైలివల్ల పూర్తికావాలి. కావలసిన ఏర్పాటులు అన్నీ చేసుకువచ్చాను. రావలసినవారికి ఆహ్వానాలు కూడా పంపించాను. నిన్ను రోజంతా తిరుగుతూనేవున్నా. ఆపనులన్నీ ఆయాయి. ఆహ్వానాలు వెళ్ళినవారిపేర్లు ఒక కాగితంమీద వ్రాశామాడం."

అనిచెప్పి సంతోషంతో ఒకసారి దీర్ఘంగా శ్వాసింట తన ఎదుట వున్న కాగితాన్ని విజయవైపుగా ముందుకుజరిపి కుర్చీని ఆనుకొని కూర్చున్నాడు.

అప్పటికీ విజయ ఏమీఅనలేదు. ఆహ్వానితులపేర్లు వినాలనే స్వత్సాహాన్నికూడా చూపలేదు. ఎలాకూర్చుందో అలాగేవుంది. ఇంత సేపటివరకూ విజయ ఏమీ జవాబివ్వకపోవటంవల్ల విలాసుడు—“ఏమంటారు?" అనిఅన్నాడు.

విజయ నెమ్మదిగా—“మీరు ఆహ్వానాలు పంపినవారికి ఏమని చెప్పాలా అని అలోచిస్తున్నా."

"అంటే?"

"మందిర స్థాపన విషయమై యింతవరకు నేనేమీ నిర్ణయం చేసుకోలేదు."

విలాసుడు అశ్చర్యపోయి కుర్చీలో తిన్నగాకూర్చున్నాడు. కొంచెం సేపటివరకు తీవ్రంగా విజయముఖంబేపుచూసి—“ఇదేమిటి? ఈ శైలి పుల్లోకాకపోతే మళ్ళా యింతెప్పుడన్నా తొందరగా చెయ్యగలమా? మీకు తీరికవున్నప్పుడల్లా వచ్చి బాదించేందుకు, వాళ్ళేం మీరై తులుకారు! నిర్ణయంచేసుకోలేదు—అనటంచో మీ భావంఏమిటి?"

కోపంవల్ల విలాసుని రెండుకళ్ళూ విప్పుకజాల్లాగ మందసాగాయ్యే! విజయ చాలాసేపటివరకు ఏమీ జవాబుచెప్పకనే తలవంచుకొని కూర్చోని తరువాత నెమ్మదిగా—“ఈ పనిని ఇక్కడ యింత అట్టహాసంగా చెయ్యాల్సిన అవసరంలేదని నాకుతోస్తోంది."

విలాసుడు రెండుకళ్ళనూ అశ్చర్యంతో విస్ఫూరితమైనట్టి—
అట్టహాసం! అట్టహాసంచెయ్యాలని నేనేమి చెప్పలేదు! శాంతుడు, గంభీ
రుడు అయిన ఆదేవుడికార్యాన్ని అట్టహాసంలేకుండా చెయ్యాలనే జ్ఞానం
నాకుకూడావుంది. దీనికోసం మీరేమీ విచారపడనక్కర్లేదు.

విజయ అదేవిధంగా కోమలస్వరంతో—“ఇక్కడ బ్రహ్మ
మందిర స్థాపనచెయ్యటంవల్ల ప్రయోజనం ఏమీ కనిపించటంలేదు.”
అందువల్ల మందిరస్థాపన జ గదు.

ఈమాట వినేప్పటికే విలాసుడి నోటివెంట మొదట్లోనూ పే
రాలేదు. తరువాత—“మీరు నిజంగా బ్రహ్మసమాజస్థులు అవునా?”

ఆ తీవ్రప్రశ్నకు విజయ ఉలికిపడి తలవదిలి అతడిపై నవ్వువేసింది.
కాని ఉణంపేసటితోనే తెలివితెచ్చుకొని, పోనివ్వండి, అప్పుడికి మీరు
యింటికి వెళ్ళిరండి; తరువాత ప్రశాంతంగా మాట్లాడుకోవచ్చు

అని చెప్పి లేవబోయింది. ఇంతలో నౌకరు టీ లేవటంవల్ల వచ్చా
కూచుంది. విలాసుడిదృష్టి అటుపోనేలేదు. బ్రహ్మసమాజికుడు అయి
నప్పటికీ అతడికి పరువు—మర్యాద కలిగి ప్రవర్తించటం తెలియదు.
అందువల్ల నౌకరుఎదుటనే నిష్టురంగా—“అయితేమేమీ మీ సంబంధాన్ని
ఒక్కసారిగా వదిలిపెట్టేస్తామన్న సంగతి తెలుసా?” అన్నాడు.

విజయ ఏమీ అనకుండా టీ కలుపుతోంది. జవాబివ్వలేదు నౌకరు
వెళ్ళిపోయాక మెల్లగా—“దీన్నిగురించి బాబాయిగారితో మాట్లాడండి.”
మీతోకాదు”

అని చెప్పి ఒకకప్పులో టీపోసి విలాసుడిమూందు పెట్టింది. విలా
సుడు టీని తాకనైనా లేదు. తనమొదటిమాటనే రెట్టించి—“మీరూ మేమూ
సంబంధాలు తెంచివేసుకుంటే ఏమాతందో తెలుసా?”

విజయ—“తెలియదు. ఏమన్నా కానివ్వండి మీ బాధ్యతఅంటే
మీకింత శ్రద్ధవున్నప్పుడు నాకు యిష్టంలేకుండా ఏనాడైనో ఎందుకు అహ్వ
నించాళి? అలాచేసి అవమానంకలిగించే బాధ్యతంతా మీ నెత్తినే పెట్టు

కొన్నందుకు దానిబతుకుకూడా మీరే మొయ్యారి. అందులో ఏమాత్రం కూడా నాకు జవాబుదారీలేదు. నన్ను బలవంత పెట్టనూవద్దు.”

విలాసుడు రెండుకళ్ళతోనూ మిరిమిరిచూస్తూ బిగ్గరగా—“నాకు కావలిసిందిపని, అదే చేస్తాను, అటుకావు జ్ఞాపకముంచుకొండి”

విజయ స్వభావసిద్ధమైన శాంతస్వరంతో—“మంచిది. మరివి షోనులెండి”

ఈ జవాబులో దాగివున్న అంతరార్థం విలాసుణ్ణి వెట్టివాణ్ణిగా చేసింది. దానితో అరుస్తూ—“సరే, మీరుమరిచిపోకుండా వుండేసనే చేసి చూసిస్తాను!”

విజయ దీనికి ఏమీ జవాబివ్వలేదు. ఆమె మెదలకుండా టీ కప్పులో చెంచాపెట్టి కయిపుతోంది. ఆమె ఏమీ ఆనకపోవటంచూసి, విలాసుడు కూడా కొంచెంపేపు మౌనంవహించి తరువాత కొంచెం తెలివితెచ్చు కొని జాగ్రత్తగా—“అయితే మరి అంతపెద్దయిల్లు యింకెందుకు పనికి వస్తుంది? దాన్నలా భాగీగా ఎలావదిలిపెడతాము!”

ఇప్పుడు విజయ తలఎత్తి అతనివైపుచూసి “కాదు ఆ యింటిని తీసికొనే విషయమే యింకాతేలలేదు.”

ఈ జవాబువిని విలాసుడు తన్నుకానే మరచిపోయాడు. నేలమీద కాళ్ళనులాస్తూ, అరుస్తూ—“అయిపోయింది. వందసార్లు అయిపోయింది! నహజంలో పేరుప్రతిష్ఠలుగల పెద్దల్ని పిలిచి వారిని అవమానించలేకు: అయిల్లు మనకు కావలిసిందే. ఆయింటిని తీసుకుతీరాలి. తీసుకుతీరుతాను. అని ఆమెజవాబుకుకూడా ఎదురుచూడకుండా తొందగతొందరగా వెళ్ళి పోయాడు.

7

ఆరోజునుంచీ విజయ, ఆయువకుడు, తాను వెళ్ళిపోయేలోగా తన స్నేహితుణ్ణి వెంటబెట్టుకొనివచ్చి, తనను ఒత్తిడిచేస్తాడని అనుకుంటూ

వుంది. ఇన్నిరోజులనుంచి నరేంద్రుడి విషయమే ఆమె మనస్సున మెలగుతోంది. అతడితో మాట్లాడినమాటలన్నీ ఆమె హృదయాన్ని అంటిపెట్టుకుని వున్నాయి. ఒక్కమాటనుకూడా ఆమె మరిచిపోలేదు. దానివల్ల అతడితో తనకు జరిగిన సంభాషణలను తర్క-విత్కాలుచేసి యోచిస్తూ వుండేది— ఎప్పుడన్నా, ఏమాటన్నా—నరేంద్రుడు తనదగ్గరకు వచ్చినా ఏమీ లాభంవుండదనే ఆర్థంయిచ్చే మాటలు అన్నానా—అని అనుకుంది. అనలేదనే దైర్యంకలిగింది. నరేంద్రుడి తండ్రి, తనతండ్రికి స్నేహితుడని చెప్పిననికూడా జ్ఞప్తికివచ్చింది. అంతేగాదు—కొన్నాళ్ళుగడిచి తీసికొని ఋణంతీర్చే క్తి అతడికివుందా? అనికూడా అడిగింది. ఇలాగా తన ఆస్తిఅంతా పోయేటప్పుడు యీ మాత్రపు అండకొరికితే నివరన్నా పోగొట్టుకుంటారా? ఏమీ లాభంలేకపోయినా, అయినవాళ్ళు నలుగురూ యింకొకసారి ప్రయత్నంచేసి చూడమని చెప్పారు. ఈ నరేంద్రుడి స్నేహితుడు విచిత్రమైన వాడిలా కనిపిస్తున్నాడే.

సది ఒడ్డున, దారిలో, ఆయువకుడు కలిసిపోతేడు. ప్రతిరోజూ పొద్దున నుంచి సాయంత్రంవరకు అతడు “ఇవ్వాలి తిప్పకవచ్చి కలుసుకుంటా” డనే ఆశతో వుంటూవుంది. కాని రోజులు గడచిపోతున్నాయి. ఆయువకుడూ రాలేదు. అతడిమిత్యం నరేంద్రుడూ రాలేదు.

రాసవిహారి కలుసుకొన్నప్పటికీ, విజయకూ తన కొడుకుకూ జరిగిన పుర్రణసంగతే తెలియదన్నట్లుగా నటించాడు. అంతేగాక మందిర ప్రతిష్ఠాపనకై రాముచేసిన సంకల్పం నెరవేరిపోయిందన్నట్లు కనిపించాడు. అతడు యీ ప్రస్తావనే తేనెండువల్ల విజయ స్వయంగా యీ ప్రస్తావన తెచ్చేందుకు సంకోచించింది. మార్గశిరం గడిచింది. పుష్యమాసంకో శుక్లపాడ్యమి వచ్చింది. సరిగ్గా ఆరోజునే తండ్రి, కొడుకూ—యిద్దరూ కలిసివచ్చారు. రాసవిహారి—“అమ్మాయీ యిక ఎక్కువగడుపు”లేదు. ఈరోజు అంతా తయారుకావారి అన్నాడు.”

విజయకు విజయగా ఆశ్చర్యంవేసి—“అతడు యిటువంటిది చెప్పి వెళ్ళాక ఆలోచిద్దాము” అంది. విలాసుడు తాదినవ్యయం తెచ్చుకొని

నవ్వాడు. అతడితండ్రి—“ఎవరినిగురించి? జగదీశుడికొడుకేనా? నిన్నే వెళ్ళిపోయాడు.”

ఈనాళ్ల బాణావలె విజయహృదయానికి నాటిబాధ కలిగించింది. వెంటనే తన యీ మనోవేదనను ఎవరన్నా తెలిసికొంటేరేమోనని యింకొకవైపుకు త్రిప్పింది. కొంచెంసేపటివరకు అలానేవుండి చూస్తూ ఉండిపోతే సరిపట్టింది. రాసవిహారిత్ — “సామానుఅంతా తీసుకు పోయాడా?” విలాసుడు వెనకనుంచి వ్యంగ్యంతో చూడకొన్న నవ్వునవ్వి నామా నేడుంది. ఒక మూడుకొక్కమంచంవుంది—అంతే; దానిమీదే పడు ఉంటున్నాడుకాబోయి. నేనుదాన్ని బయటికిలాగి చెట్టుకింద పోతాను. అప్పుడే తీసుకువెడతాడు—లేకపోతే లేదు, మనదేంపోయింది” అన్నాడు.

విజయ పూరుకుంది. ఆవిడ ముఖంమీద వేదనాచిహ్నులు కని పించాయి. ఇదిచూచి రాసవిహారి—“నీలోవున్న లోటు యిదే విలాసూ! చూసవుడు ఎంతటి ఆపగాధిఅయినా కానీ, భగవంతుడు అతడికి ఎలాంటి శిక్షన్నావెయ్యకీ చూసవుడు ఆ తడితోపాటు దుఃఖంలతో దుఃఖించి, జాలి తలిగివుండటం విరి. ఇదే మన త్రవ్యం. నీకు అతడివిషయమై బాధలేదవి నేను అసను. బయటకుకూడా ఆబాధకనిపించేలా వుండాలి. జగదీశుడి కొడుకును సువ్యక్తులునుకున్నావా? ఒక్కసారి నన్ను కలుసుకోమని ఎందుకు చెప్పలేదు? ఏదో—విలాసుడు తండ్రికూట పూర్తికానివ్వలేదు; తండ్రిచేసిన పొంజునూ వ్యర్థంచేశాడు. పైగా ఏవగింపతో —“అయన్ని కలుసుకొని బ్రతిమాలి యింటికి తీసుకొచ్చేపనితప్ప నా కింకేమిపనివుంది! మీరు చేప్పేవానికి దారితెన్నూలేదు నేనువెళ్ళేప్పుడే అయన పెద్దై—గిద్దై అన్నీ సర్దుకుని దయచేశాడు. విదేశం వెళ్ళొచ్చిన బాక్సరట! ఎందుకూ కొరగానిబాడు!—”

విలాసుడు యిలా యింకాయంకా ఏవేవో దూషణవాక్యాలు మాట్లాడుతూ వున్నాడు. కాని రాసవిహారి విజయముఖభావాన్ని ఓర కంటితోచూస్తూ ఆమెకు కష్టంగా వుండటాన్ని కనిపెట్టి కోపంగా—

"వూరుకో విలాసే, ఇలా మాట్లాడటాన్ని నేను వాళ్ళు కోను. ఇక నై నా సిగ్గు తెచ్చుకో, పశ్చాత్తాపపడు"

విలాసుడు ఏమాత్రమూ సిగ్గుపడకుండా పశ్చాత్తాపపడకుండా—
"ఎందుకేం? పరాయివాళ్ళతో పాటు దుఃఖపడమనీ, పరాయివాళ్ళ కష్టాలను తొలగించమనీ నాకెవరూ నేర్పలేదు. ఇంట్లోకివచ్చి నన్ను ఆపమానం చేస్తే, ఆపొగరుతోతును నేను వూరికే వదిలిపెడతానా? అంతటి చపటమే కాదు."

విలాసుడి యీ జవాబు విజయకు, రాసవిహారికీ యిద్దరికీ ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించింది. దానిపై రాసవిహారి— "ఇంట్లోకివచ్చి ఎవరు ఆప మానపరచారు? ఎవరిసంగతి చెబుతున్నావు?"

విలాసుడు గాంధీర్యాన్ని తచ్చుకొని— "జగదీశబాబు కొడుకు సంగతే; ఇక్కడే కూర్చొని ఒకరోజున వాడు నన్ను ఆపమానపరిచాడు. అప్పటివరకూ నేను అతణ్ణి ఎరగను. (విజయను చూపిస్తూ) ఈ మెవల్లనే అతడు నన్నంత ఆపమానపరిచాడు. మీ కీ సంగతి తెలుసా?"

విజయ ఉలికిపడి, ముఖము త్రిప్పి విలాసుడి వేపు చూసింది; అది కనిపెట్టి విలాసుడు అమెను వుద్దేశించి— "అరోజున పూర్ణబాబు వేసిబట్టి అని చెప్పకొని నన్ను కూడా ఆపమానపరిచినవాడు ఎవరనుకున్నాడు? అతడే నరేంద్రుడు! ఆ సమయమే వాడు తన పూగూ-పేరు నిజంగా చెప్పితే తెలిసేది వాడిపన! దగాభోరు, పుండాభోరు—!"

అని విలాసుడూ, అతడి తండ్రి ఆశ్చర్యంతో చూశారు. విజయ ముఖం జ్వలించేపు వేదనవల్ల పాలిపోయింది.

8

ఎండాకాలపు తేలపులు యిక ఎన్నాళ్ళోలేవు. ఆ ముదిరిన బంగారము యింటిని బాగుచేయిస్తున్నాడు. పెద్ద సావడి బ్రహ్మహరిడింక కోరిమూ, గదులూ మొగలై నవి కలకత్తానుంచి వచ్చే అతిథుల బనబోయగా అలాగే రిపబడుతోన్నాయి. విలాసబాబే యీ సమంతా చూస్తోన్నాడు. ఇతర

సామాన్య అతిథులు కూడా డాచానుండి వచ్చేవాళ్ళున్నారు. నిలాసవాలు ఆత్మ మిత్రులంతా చానవిహారి యాంట్లోనూ, తదితరులంతా విజయ అతిథ్యంలోనూ, వుండేవారు నిశ్చయంజరిగింది. శ్రీ లెవరన్నా వస్తే, వారు కూడా యిక్కడే వుంటారు. శ్రీలకు సూడా అనుసారంగా వుండేలాగునే ఏర్పాట్లు జరుగుతున్నాయి.

ఆ విజయ డాచా, స్నానంచేసిన తర్వాత మేడక్రింద కూర్చునే గదిలోకి పోయేటప్పుడు ముంగిలిలో ఒక చూచు నుంచానివున్న పరేళుడే, అతని తల్లిని నిజమచూసింది. పరేళుడు ఒక చేత్తో చిల్లికొంగున కట్టివున్న పరేళి చూడారపు చస్తువును కొరుక్కొని-కొరుక్కొని తిరిటున్నాడు. పరేళిచేత్తో, కట్టిపెసివున్న ఆవుమెడను నిమిషమూ ఏదో చెప్పలాని అనుదాస్తూ బుభుక్షుతున్నాడు. అవుకూడా సుఖంగా వుండటం వల్ల కళ్ళుమూసి ఆనందిస్తోన్నది.

రెండు పిరుద్దాతలు పుచ్చెదిన యీ రెండు ముగ్గురీ విజయ ముసమ్మతో కరుడుకట్టివున్న వేదనల గల సంతోషంతో పోల్చి చెప్పటం చాలా కష్టం కాదు. ఆ విధంగా చూస్తూవుండగా విజయకు కన్నీటితో నిండుపోయాడు; ఈ సందర్భానికి ఆమె పట్టిన కీలకాలేదు, విజయకు యీ పిల్ల పడంబే దుడు ఎక్కువ. అందువల్ల కళ్ళుతునుచుకొని, కుర్చీపట్టి దగ్గరకు పిలచి ప్రేమతో.... "ఏమో పరేళూ, మీ అమ్మ కొనిపెట్టించా యీ ధోవతి ? చీ—ఇదేమి అయిరా ?" అంది.

పరేళుడు తలవంచి కనుకొలకుల్లో నుంచి చూసి, లోలోపల తన గుండె అంచునూ, విజయ చీర అంచునూ రెండింటినీ దగ్గరకు తెచ్చి చూసి చాలా కృతజ్ఞుడై. అది కనిపెట్ట విజయ తన చీర అంచును చూపించి—“నీ పండ్లకు కూడా యిలాటి అంచులుంటే బాగుంటుంది కాదు పరేళో ?” అంది. పరేళుడు వెంటనే అవునంది—“నూ అమ్మకు నుంచిది కొనటం చతకాదు” విజయ—“సరేలే. ఇలాంటి పండ్ల కుడిచీ కొని పెడతానీ, మరి నువ్వు...”

మరి—గిరికోపురంకే అర్థం పరేక్షకి తెలియను. అందుకని వెంటనే సిగ్గు—: వూరికి అదిగో గొంతు—: “అప్పుడుకొని పెడతారు?”

“అలాంటిది నేనీ నాటి నాటి మాటనెప్పుడా వింటావా?” “ఎమిటి?”

విజయ కొంచెం అలోచించి— “మీ అమ్మకిగోనీ, యింకెవరికన్నా గానీ యీ సంగతి చెప్పావంటే. మరి కొనిపెట్టను.”

పరేక్షకు తలవూపు— “అమ్మకి ఎలా తెలుస్తుంది? చెప్పండి మరి నింటా.”

“దిమ్మడ వయస్సువా?”

“అలాగో, అక్కడక్కడ. నీతాతేతనిగానీ పట్టుకునేందుకు రోజూ వెళ్తుంటా.”

“అక్కడ ఒక పెద్ద ఎత్తైనయిల్లుంది: ఆ యిల్లెసరినో తెలుసా?”

“అవును. బ్రాహ్మణయిల్లు అవునో. చుండలేడు పైకిప్పుకూడా వడిపోయి గి. గోవిందు అక్కడే మితాయి దుకాణం పెడతాడు. దానికి ఏగ్గ గానీ పట్టుంది అ. గోవిందు ఏమంటాడో తెలుసా అమ్మా? కానీ ఆయిదు గుండలు (ఒకప్పుడు మితాయి) ఉన్నాయి. అదిగానీకి రెండే యిస్తారు. ఒక్కసాగే చాలా డబ్బు. తెస్తే గానీకి ఆయిదున్నర చొప్పున యిస్తానంటాడు!”

“రెండు కాన్ల తాను (తీపి తిను బండారం) తెస్తావా?”

“అ! తెస్తా. ఒకదేతా? ఆయిదున్నర బతానులు పట్టుకొని, తక్కిన ఆయిదున్నర రెండో చేతులో పెట్టమంటాను: ఇచ్చాక, అప్పుడు—అమ్మగారు రెండు కాన్లు యివ్వమన్నారంటా—ఏం? అప్పుడు అర్థణ అతడికి యిస్తా—సరేనా? విజయనవ్వి—అవును, అప్పుడే డబ్బు లియ్యి. దానితోపాటు గోవిందుణ్ణి. ఆయిల్లోవుండే నరేంద్రబాబు ఎక్కడికి వెళ్ళారోటాడా అడుగు! తెలిసిందా! మరి సరిగా కనుక్కువస్తావా? ఈ పనికేస్తే?”— పరేక్షకు తలవూపుతూ — “సరే తెస్తా. డబ్బులివ్వండి. పరుగెత్తుకు వెళ్ళిస్తా.”

“నేను కనుక్కొనున నంగతో?”

“అదికూడా కనుక్కొని వస్తా”

“బతాసులు చేతులోకి వచ్చేప్పటికి మరిచిపోవుగదా?”

పరేకుడు చెయ్యిజాపి— “డబ్బులిద్దూ. ఇప్పుడే తెస్తా. మరిచి పోను.”

“మీ అమ్మ పిలిచి ఎక్కడికి వెళ్ళావంటే. ఏమంటావు?”

పరేకుడు మహా తెలివిగలవాడులాగా నవ్వి— “బాగానే చెప్పతా. బతాసులు దాచిపెట్టి—“ఆ పూళ్ళో నరేకాబాబు సంగతి కనుక్కునేందుకు పంపారని చెప్పతా. అబ్బ! డబ్బులిద్దురూ!” విజయకు నవ్వువచ్చింది. ఆమె— “ఎంత వెర్రివాడివిరా పరేకు? అమ్మతో ఎవరన్నా అబద్ధాలు చెప్పతారూ? బతాసులు కొనుక్కొనేందుకు వెళ్ళావుగా! అందుకే వెళ్ళానని చెప్పు. దుకాణవారుణ్ణి నరేకాబాబు సంగతి అడగటం మరిచిపోయేవు నుమా! మరిచిపోయావంటే ధోవతిరాదు. తెలిసిందా?” “సరే” నని డబ్బులు తీసికొని పరేకుడు పరుగెత్తుతూ పోయాడు. విజయ కూన్య దృష్టితో ఆపేపే చూస్తూ నుంచుంది. ఇన్నాళ్ళనుంచీ యీ సంగతి తెలుసు కోనేందుకు వీలుండి కూడా పూరుకొని, యీ రోజునైనా యీ వార్త తెలుసుకొనేందుకు ఆమె యింతగా ఎందుకు సంకోచించవలసి వచ్చిందో ఒక్కసారి ఆలోచిస్తే, తన యీ చాటు— మాటుపనికి సిగ్గుపడిపోతుంది. కాని తన విచారంలో సిగ్గుకలిసిపోయి రెంటిసీ విడదీసి చూచేందుకు వీలుకాని స్థితిలో వుండటంవల్ల ఆ ఆలోచనే ఆమెకు కలుగలేదు.

చాలా వుత్తరాలు రాయాల్సివుంది. కాలం గడిపేందుకు విజయ చేతులు ముందు కాగితాలూ- కలమూ తీసికొని కూర్చుంది.

మనస్సు సరిగా లేదందువల్ల ఏమిగాయాలో, ఏమిరాసిందోకూడా జ్ఞప్తిలేక, రాసినవి తిరిగి చదువుకొని సరిగా లేకపోవటంవల్ల ఎన్నో వుత్తరాలను చించివేసి, చివరకు ఏసుగెత్తి రాయటంమానింది. పరేకుడు కూడా యింతవరకు రాలేదు. మనశ్శాంతిని యిక అణచివేయలేక

పోయింది. అందువల్ల మేడపైకిఎక్కి, పరేకుడు వచ్చే దారివంక చూస్తూ నుంచుంది. చాలా సేపునుంచున్నాక, నదిఒడ్డునవున్న దారిని పరుగెత్తుకొని వస్తువున్న పరేకుడు కనిపించాడు. పణకుతోన్నకళ్ళతోనూ, శాంతి పొందిన హృదయంతోనూ క్రిందికి దిగింది. వీధి గదిలోకి వచ్చేప్పటికే బతాసుపొట్లాలు తీసుకొని పరేకుడు వచ్చాడు. అవి ఆమె ఎదుటపెట్టి—“అర్థణాకూ పన్నెండు తెచ్చాను అమ్మగారూ!” అన్నాడు.

విజయ భయపడుతూ—భయపడుతూ—“దుకాణదారు ఏమన్నాడు?” అంది.

“కానీకి ఆరుయిచ్చానని ఎవరితోనూ చెప్పవద్దన్నాడు. ఇంకేమన్నాడో తెలుసా—” విజయ అడ్డువచ్చి—“ఆ నరేణదాసుసంగతి ఏమన్నాడు?” “ఆయన అక్కడలేడట. ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయాడట,— గోవిందు ఏమన్నాడో తెలుసా— పన్నెండుబతాసులు—” విజయకు కోపంవచ్చి—“తీసుకుపో నీబతాసులు యిక్కణ్ణించి!—”

అని చెప్పి అక్కణ్ణించి వెళ్ళిపోయి, కిటికీదగ్గరగా నుంచొని కూన్య దృష్టితో వీధిలోకి చూస్తోంది. పాపం యీవిడకు ఎందుకు కోపంవచ్చిందో హాడికేం తెలుసు : పదకొండుబతాసులకూ పన్నెండు తీసుకువచ్చినా యీ విడకు తృప్తికలుగలేదు :— అనుకొని పరేకుడు చాలా దుఃఖపడ్డాడు. ఆ రెండు పొట్లాలనూ చేత్తో పట్టుకొని భిన్నవదనంతో— “ఇంతకంటే ఎక్కువ యివ్వలేదు అమ్మగారూ!” అన్నాడు.

విజయ దీనికి జవాబేమీ యివ్వలేదు. అతడివైపు చూడకపోయినప్పటికీ అతడు పడే బాధను గమనించింది. అందువల్ల కొంచెమాగి వయాయుక్త స్వరంతో—“పో-పరేకు, వీటిని నువ్వుతీసు.”

పరేకు భయపడి—“అన్నీ?” “అవును, అన్నీ!, నాకివివద్దు. పరేకుడు విజయ కోపంతో అన్నదని అనుకొన్నాడు. కొంచెంసేపు ఆయాక తన దోవతి సంగతి జ్ఞాపకం రాగానే— “భట్టాచార్యులుగారిని అడిగిరానా అమ్మగారూ?”

“ఏ భట్టావార్యులు ? ఏమిటి అడుగు—”

ప్రశ్న పూర్తి కానేలేదు. నోటిలో మాట నోటిలో నుండగానే వసారాలో ఆకస్మాత్తుగా విజయకు నరేంద్రుడు కనిపించాడు. ఇంతలో నరేంద్రుడు వచ్చి విజయకు నమస్కారం చేశాడు.

పరేశుడు విజయ యిదివరకు వేసిన ప్రశ్నకు జవాబు—“నరేంద్ర బాబు ఎక్కడికి వెళ్ళారనేనా—”

విజయకు ప్రతి నమస్కారంచేసే అపకాశం కూడా లేకపోయింది. దారుణమైన సిగ్గుతో ఆవిడ ముఖం ఎఱువారింది. వ్యధనొంది పరేశుణ్ణి ఆపేండును—“కక్కర్లేదులే, వెళ్ళు” పరేశుడు యింకా మోషం తగ్గనే లేదనుకున్నాడు అందువల్ల—“భట్టావార్యులుగాదుగాదు ఆయన యింటికి దగ్గరనే ఉంటారట గోపించుడు—” విజయ అమాట వైపు లక్ష్యం వంచక లేని నవ్వుకు తెచ్చుకొని—“నండి మారోండి” అంది.

నడునాక పరేశుడి వైపుచూసి—“నువ్వు వెళ్ళు ఏరేనా ! ప్రోసీలే. ఇంకోరోజు ఇదగవచ్చు. ఇప్పుడు వెళ్ళు” అన్నది. పరేశుడు వెళ్ళిన పిమ్మట నరేంద్రుడు—“నరేంద్రబాబు నంగతేనా మీ రడిగేది ? ఆయన ఎక్కడవున్నాడు. ఇక్కడేనా ?”

విజయకు అబద్ధాలు చెప్పే అలవాటులేదు. ఏదోవిధంగా తోవలనే సిగ్గును అణచివేసుకొని—“ఎప్పుడో ఒకప్పుడు తెలుసుకుంటా, ఇప్పుడేమీ అవసరంలేదు.”

నరేం—“మరి ఆయన జాడ ఎందుకు అడుగుతున్నారు ? పనే మన్నావుందా ?”

ఈ ప్రశ్న విజయకు పూర్తిగా వ్యంగ్యంగా తోచింది. అందువల్ల ఆమె—“పనిలేందే ఎందుకు అడుగుతామో ?”

నరేం—“అవసరంవుందే అడుగుతున్నారో లేకే అడుగుతున్నారో ప్రోచివ్వండి. నరేంద్రుడికి మీరూ వున్నసంబంధం ఏదో, అది సమాప్త

మయింగి. అలాంటప్పుడు ఆయనసంగతి మీకెందుకు? బాకీ తీరలేదా? ఇంకేమన్నారావాలా?"

విజయముఖంమీద క్లేశ చిహ్నాలు కనిపించాయి. కాని, జవాబివ్వ లేదు. సరేంద్రుడు కూడా తనవాదను బాచిపెట్టుకో లేకపోయాడు.

అతడు మళ్ళా — ఆయనయింకా ఏమన్నాబాకీ పున్నప్పటికీ, నాకు తెలిసినంతవరకూ బాకీ తీర్చుకునేందుకు యింకేమిస్తే అతడికి లేదు. అలాంటప్పుడు అతడిజాడ తెలుసుకోవటం —

విజయ — “బాకీ తీర్చుకునేందుకని ఎవరు చెప్పారు?”

సరేం — “ఇదిగాక యింకేంకారణం వుంటుందో నాకు బోధపడటం లేదు. ఆయనా షమ్మన్న ఎరుగరు, మీరు ఆయన్నీ ఎరుగరు.”

విజయ — “ఆయన నన్నూ ఎరుగు, నేను ఆయన్నీ ఎరుగుదును.”

సరేంద్రుడు నవ్వి — “అతడు మిమ్మల్ని ఎరుగునన్నమాట విజయ, కానీ మీను అతణ్ణి ఎరుగదు. మాటసామెతగా నా పేరే సరేంద్రుడన్నప్పటికీ మీరు —” విజయ వలపూపి — “ఈ మధ్యతం చాలాకోరికలు క్రింద మీ మీ నోటనుండి రావలసిందని నా పిళ్ళానం.”

నోటితో వూరి డీపాపి. ఆర్పితే ఏ విధంగా యిల్లంతా చీకటిగా అయిపోతుందో అదేవిధంగా విజయయిచ్చిన యీ బనాబువల్ల సరేంద్రుడి ముఖం కూడా మలినంగా అయింది. విజయ యిది కనిపెట్టి — “దొంగ పేరు చెప్పి మిమ్మల్ని గురించి మాట్లాడటం, దాగివుండి యితరుల మాటలు వినటం — ఈ రెండూ మీ వుద్దేశ్యంతో ఒకటేనా? నా వుద్దేశ్యంతో రెండూ ఒకటే.” మునినంగా పున్న సరేంద్రుడి ముఖం యీ మాట వినగానే దిగువల్ల ఒక్కసారిగా నీ కహీనమై నల్లబడిపోయింది. కొంచెం సేపు వూరుకొని అతడు — “మిత్ర! అనే నిషయానను గురించి మాట్లాడుటలో నన్ను గురించి మీదా కొంత చర్చవచ్చింది. అవిధంగా మాట్లాడటం నా కేమితిస్సాగా తోచలేదు. అఖరుపోజున నా పేరు చెప్పేందుకు

చాలా ప్రయత్నం చేశాను. కాని చెప్పలేకపోయాను. ఇందువల్ల మీ
రేమైనా బాధ కలిగిందా ?

దానిపై విజయ—“ఒకేమనిషి అనేకవిధాల బాధించవచ్చు. నాకు
కలుగవలసిన బాధ కలుగనే కలిగింది. దాన్ని పోగొట్టటం మీతరంగాదు.
ఏదో అయింది, పోనివ్వండి మిమ్మన్నిగురించి ఏమన్నా తెలుసుకోవాలని
—అడిగితే—మీరు—”

సరేంద్రు—“కోపంవస్తుందనా? ఎప్పుడూరాదు.”

ఇలా చెప్పి, ప్రశాంతమైన నిష్కపటమగు ఒక సవ్వ సవాడు.
దానితో అరడిముఖం యధాప్రకారంగా మారింది. ఇంత కాలం నుంచీ,
యిన్ని పర్యాయములా అతడితో మాట్లాడినప్పటికీ తెలుసుకోలేని అతని
స్వభావాన్ని. విజయ యీనప్పులో ఒక్కసారిగా తెలుసుకుంది. స్పటికము
వలె బయటా—లోపలా కూడా పూర్తిగా నిర్మలమైన స్వభావంగలవాడనే
అభిప్రాయం యీనప్పులో విజయకు గోచరించింది. తన ఆస్తిసంతనూ
అసికొనినప్పటికీ, ఏవిధమైన దుర్భావమూ లేకుండా వుండుట ఆమెకు
అశ్చర్యాన్ని కలిగించింది. ఆతడు చెప్పినదంతా నిజమేనని ఆమెకు
తోచింది. అందువల్లనే యిక, ఆతనివైపు చూసి ప్రశ్నించలేకపోయింది.
తలదించి —“తమరు ఎక్కడవున్నారు? ఆతన్ని అడిగింది.

సరేం—“వేయివిడచిన మేనత్త ఒకావిడ వుంది. ఆవిడ యింట్లో
వున్నాను.”

విదేశాలకు వెళ్ళారనే కారణంతో మిమ్ములను వెలివేళారనే సం
గతి అవుచు వారికి తెలియదా ?”— “ఎందుకు తెలియదు.”

“అలాంటప్పుడు మీరు వుండేందుకు ఏమీ అభ్యంతరం పెట్ట
లేదూ ?” సరేంద్రుడు కొంచెం ఆలోచించి— “నేను వుండే చోటును
పూర్తిగా ‘యింటిరోపల’ అనేందుకు వీలులేదు. నా పరిస్థితుల్ని తెలిసిన
వారగుటవల్లనూ, కొద్దిరోజులవరకే అగుటవల్లనూ, ఆమె కొడుకులు
అభ్యంతరం పెట్టలేదు. ఎక్కువ రోజులు వుండి వారిని కష్టపెట్టటం నాకు
కూడా సమ్యతంకాదు.”

అని చెప్పి కొంచెం అగి మరల నరేంద్రుడు— "నరేగానీ, మీకి సంగతంతా ఎందుకు? నా జాడ తెలుసుకోవాలని ఎందుకు ప్రయత్నిస్తున్నారు; మా నాన్నగారి ఋణం యింతేమన్నా కేషించిందా— ఇంకా కేనా?"

జనాబిద్దామనే అభిప్రాయంతో విజయ నరేంద్రుడి వైపు చూసినట్లు తోస్తుంది. కానీ, 'అప్పుడు' అనిగాని 'కాదు' అనిగాని ఆమె నోటివెంట ఏమాటా రాలేకపోయింది.

నరేం— "తండ్రిచేసిన అప్పును ఎగగొట్టాలని చూసేవాడు, ఎవడన్నా పుంటాడేమో మీరే చెప్పండి. నా పేరగాని నాపేర లేకుండాగాని మిగిలివున్న ఋణాన్ని తీర్చేందుకు ఏమీ ఆస్తిలేదు. ఒక్క మైక్రోస్కోప్ మటుకువుంది. దాన్ని అమ్మి బర్మా పేళ్ళేందుకు డబ్బు చేపూర్చుకుందామనే అభిప్రాయంతో వున్నాను. మా మేనత్త పరిస్థితులు కూడా ఏమంత మంచివికావు. చివరకు తిండికీ బట్టకూ కూడా సరిపోను—"

విజయ కండ్లనుండి నీరుకారింది. అందునల్ల తలను మరొకవైపుకు తిరిప్పింది.

నరేం— "మీరు దయపలచి మిగిలిన దానికి ఒకనోటు వ్రాయించుకుంటే, నా శక్తికొద్దీ ఋణం తీర్చేందుకు ప్రయత్నిస్తా. ఈ ప్రకారం చేసేందుకు రాసవిహారి గారితో కొంచెం నిఫారసుచేసి పెట్టండి; లేకపోతే ఆయన నన్ను మళ్ళా బాధ పెడతాడు"

పరేకుడు వచ్చి గుమ్మం బయటినుంచే— "అమ్మా" బాలా నేపయింది, వంటాయనను వద్దించమంటారేమో అడిగిరమ్మంది మా అమ్మ అగ్నాడు.

ఎదురుగా వున్న గోడ గడియారం వైపు చూసి, నరేంద్రుడు ఉలికిపడి, లేచి నుండుచ్చాడు; సిగ్గుపడుచూ— "ఓ! ఐదేండు గంటలు; మొదటిన్న బాలా తప్పుపెట్టాను, ఉసిరించండి."

విజయ కన్నీటిని ఆపుకొని— “మీరు వచ్చిన వనేమిటో చెప్పనే లేదే ?”

“పోనవ్వండి— ఆవునరంలేదు లెండి.”

అతడు పోవోవుటను చూసి, విజయ— “మీ మేనత్తగారి యిల్లు యిక్కడికి ఎంతదూరంవుంది ? ఇప్పుడు అక్కడకు వెళ్ళి తీరాలా ?”

“అవును, దూరమే, మమారు రెండు క్రోసులు వుంటుంది.”

ఈ నుండి తెండలో రెండుక్రోసులదూరం నడచివేళతాదా? వెళ్ళే వ్పటికి బాదావు ఘాటుగంటలు అవుతుంది.—”

“అవుతుంది, ఏమిపరవాలేదు, ననుష్టే.”

అని నరేంద్రుడు బయలుదేరేందుకు అడుగుముందుకు పేళాదో లేదో, విజయదారికి అడ్డంపచ్చి, — “ఇవ్వాలమీరు నాప్రార్థనను మన్నిం చాలి, భోజనం చేయకుండావెళ్ళేందుకు నేను ఒప్పుకోను.”

నరేంద్రుడు ఆశ్చర్యపడి— “తని వెళ్ళనా? ఇక్కడ?”

విజయ— “ఇక్కడ భోజనం చేస్తే, కులం పోకుండానే ధయశేమైనా వుందా?”

నీనికిజవాబివ్వటోయేమిట? యిదిపరలోపలనే నరేంద్రుడికి నవ్వు వచ్చింది:

అతడు— “అబ్బే, యీభయం నాకెక్కడాలేదు. అదీగాక, యివ్వాల భగవంతుడికి నామీద చాలా దయగలిగినటుల కనిపిస్తోంది. లేక పోతే యీవేళప్పుడు అక్కడికి పోతే అక్కడ ఏంప్రాప్తమౌతుందో నాకు తెలుసు.”

విజయ— “అయితే, కూర్చోండి— ఇప్పుడేమిస్తా.”

అనిచెప్పి, విజయ అతనివైపు చూడకుండానే వెళ్ళిపోయింది.

9

భోజనం పూర్తి కావచ్చేముందు మళ్ళా నరేంద్రుడు— “ఇప్పటి వరకూ భోంచెయ్యకుండా వుండి ఎదట కూర్చొని భోంచేసేలా చెయ్య వలసిన అవసరం ఏమీలేదు. ఏ దేశంలో కూడా యలాటి ఆచారంలేదు” అన్నాడు.

విజయ నవ్వుతూ— “మొగవాళ్ళు భోంచేసిన తర్వాత కాకుండా వాళ్ళతోపాటు భోంచేసే దేశపు స్త్రీలు చాలా మరదృష్టాని మా నాన్నగారు అంటూ వుండేవారు. నా అభిప్రాయం కూడా అంతే.”

“అదేమిటి? ఇతర దేశాల సంగతి వదిలెయ్యండి. మనదేశంలో కూడా నేను అనేకమంది యిళ్ళల్లో భోంచేశాను వాళ్ళంతా స్త్రీలు, పురుషు లూ, కలిసే భోంచేస్తుండేవారు.”

“విజాతీయ ఆచార-వ్యవహారాలను అభ్యసించినవారి యిళ్ళల్లో అలా జరిగితే జరగవచ్చు. కాని, అందరి యిళ్ళల్లోనూ అలా జరు గదు. చాలకాలం విదేశాల్లో వుండటంవల్ల మీకిది తప్పుగా తోచక పోవచ్చు. అవునదం వస్తే ఒక్కొక్కప్పుడు పురుషుల ఎదుట తిరుగుటా వారికో మాట్లాడుటా తప్పుగా భావించరు; అంతేకాని మేము దొరసాను లమూ కాము; వారిలాగ ప్రవర్తించనూలేము.”]

“వాళ్ళలాగ ప్రవర్తించరు. నిజమే. కాని, ప్రవర్తించటం మంచిదే, మంచిని ఎవరిపద్దనుంచియైనా స్వీకరించవచ్చు.”

“ఏమిటామంచి? మొగవాళ్ళతో కూర్చొని భుజించుటా!” అని చెప్పి, కొంచెంసవ్వి, తిరిగి, విజయ—“ఎదుటకూర్చొని, పురుషులను భోంచేసేలా చేయటంలో పున్నశక్తి, మీకేం తెలుసు? మా స్త్రీలకు గల ఏ అధికారాన్నైనా వదలుకోనేండుకు నేను వొప్పుకుంటానుగాని, గీన్ని మాత్రం వొప్పుకోను.— అదేమిటి. పాలన్నీ అలానే వున్నాయే.— వీల్లేదు; తలపూసినంతమాత్రంతో వూరుకోను.— కడుపువిండా తినలేదు.”

“నాపొట్టనిండిందోలేదోకూడా చెప్పగలరన్న మాట! విచిత్రంగా వుంది.

అని నరేంద్రుడు లేచి నుంచొన్నాడు. నరేంద్రుడి మాట విని విజయకూడా కొంచెంగా నవ్వింది, కాని ముఖభావాన్ని పట్టిచూస్తే పాలు మిగిల్చాడనే విచారం కలిగినట్లు కనిపించింది.

సాయంత్రం అయ్యాక, నరేంద్రుడు వెళ్ళిపోయేముందు—“ఒక సంగతిమట్టుకు నాకు చాలా అశ్చర్యాన్ని కలిగించింది. మీరు నన్ను ఎండలో పోనివ్వలేదు, భోంచెయ్యకుండా వదిలిపెట్టలేదు, కొంచెం తక్కువగా తినేప్పటికే విచారం కలిగింది—ఇవన్నీ ఏవిధంగా నిజంగా సందర్భవిస్తాయో? అనిపించింది. విని అన్యధాభావించకండి—వ్యంగ్యంగా గానీ శ్లేషగాగానీ అనటంలేదు. అప్పటినుంచీ ఇదంతా నిజంగా సంభవమేనా అని ఆలోచిస్తున్నా”

ఈ ప్రసంగాన్ని తప్పిద్దామనే అభిప్రాయంతో విజయ—“అతనిని అందరూ ఇలాగే గౌరవిస్తారు. దానికేమిగానీ, బర్మాకు ఎప్పుడు వెడతారు?”

“ఎల్లుండి, కాని నేను మీకు పూర్తిగా పరాయివాణ్ణి. నాకష్ట-సుఖాల చల్ల మీకు వచ్చేదీ-పోయేదీ ఏమీలేదు. అయినప్పటికీ మీరు నావిషయంలో చూపుతూన్న ఆదరణంచూసి, ఎవరూకూడా పరాయివాణ్ణి అనుకోరు. నేను పరిగా తింటానో-తిననో అనీ, ఏవైనా లోటుపాట్లు ఆరుగురూయేమో అనీ, మీకు నావద్దకూర్చొని వద్దనచేయించారు. నాకు లోబుట్టువులులేరు. తల్లి కూడా చిన్నప్పుడే పోయింది. వాళ్ళల్లో ఎవరన్నా నేను యివ్వొక్క యిలా భోంచెయ్యటం చూసివుంటే, యీమాదిరిగా ఆదరించి భోజనం పెట్టటమే చూకు చేతగాదే” అని దుఃఖపడేవారు. మీ ఆదరణ చూచేప్పటికీ నాకు చాలా అశ్చర్యంవేసింది. ఈ ఆదర-నత్కారాలు నిజమైనవికావని మీకూ తెలుసు, నాకూ తెలుసు ఇది నిజమని అనటమే వ్యంగ్యంగా ఉంటుంది. ఇదంతా కనబ్రేసేమ అనేందుకు నామనస్సు ఒప్పుకోటంలేదు”

విజయ కిటికీయటకు చూస్తూవుంది. అలాచూస్తూనే —“శిష్టాచారమనేది మీకు తెలుసా?”

“శిష్టాచారమా? బహుశా అదే అనుకుంటా”

ఒక్కసారిగా నరేంద్రుడు నిట్టూర్పువిడిచాడు. తరువాత చెయ్యి ఎత్తి, నమస్కారంచేసి—“ఏదోవిధంగా మానాన్నగారి ఋణం అంతా తీరి పోయింది. నాకు కావలసింది ఇదే. మీ ఐశ్వర్యం దినదినాభివృద్ధి పొందుగాక. ఈరోజు నాకు ఎప్పుడూ గుర్తువుంటుంది. మంచిది వెళుతున్నా”

అని ఒక్కసారిగా వెళ్ళిపోతూ, గది బయటివరకూ వెళ్ళాక, లోపలినుంచి—“కొంచెం ఆగండి” అని పిలిపించింది.

నరేంద్రుడు వెనక్కి తిరుగగానే, విజయ కోమలకంఠంతో—“మీ మైక్రోస్కోపు ఖరీదెంత?”

“అయిదువందలకు పైగానే యిచ్చికొన్నాను. కానీ, యిప్పుడు ఏరెండువందలన్నర వచ్చినా యిచ్చేయ్యదలచుకొన్నా ఎవరికన్నా కావాలా? సరికొత్తది.”

యంత్రాన్ని అమ్మే విషయం విని విజయ లోలోపల వ్యధపడి—“అంతతక్కువకే యిచ్చేస్తారా? దాంతో పనిలేదా మీకు?”

“పనా? ఏమీ కాలేదు.”

“చాలాకాలంనుంచి మైక్రోస్కోపు కొనాలనుకుంటున్నా. కానీ కొనలేదు. రేపొకసారి తీసుకువచ్చి చూపిస్తారా?”

“ఆ.. చూపిస్తా: దానిపద్ధతి అంతాకూడా చూపిస్తా. (కొంచెం ఆగి) బేరంచేసేందుకుగానీ, ధరకట్టించేందుకుగానీ యిక నమయలేదు. నేను చెప్పిన ధరలో అన్యాయంలేదనిమటుకు చెప్పగలను. (మరల కొంచెం ఆగి) కొన్ని, వెలకట్టేందుకు వీలుకాని వస్తువులుంటాయి. ఇదికూడా అలాంటిదే. కానీ, వీల్లేక అమ్ముతున్నా. లేకపోతే అమ్మేవాణ్ణిలాదు.—సరే. రేపు మధ్యాహ్నం తీసుకు వస్తాలెండి.”

నరేంద్రుడు వెళ్ళిపోయాక, అతడు ఎంతదూరంవరకు కనిపిస్తూ వున్నాడో, అంతదూరంవరకు విజయ ఆతనినే చూస్తూనుంచుంది. తరువాత యీవలకువచ్చి ఒక కుర్చీలో కూర్చుంది. అప్పుడు ఆమెకు—తన చూపు మేరలో ఏమీ కనిపించుటలేదన్నటుల తోచింది.—ఈవిధంగా శూన్య

దృక్కలతో బయటవున్న చెట్లను, అకులనూ చూస్తూ, నిగ్రహమువలె
స్తబ్ధంగా కూర్చోని, కాలం గడపుచున్నాననే భావముకూడా లేకుండా
కూర్చుంది. ఎప్పుడు చీకటివచ్చినదో, నొకరు ఎప్పుడు పచ్చి దీపం వెలిగిం
చాడోకూడా తెలియదు. చివరకు కన్నీటి దారలతో స్పృహ వచ్చింది.
వెంటనే కన్నీటిని తుడుచుకుంది. చేతితో తడవి చూసుకుంది. చీరెవరకు
కన్నీటిదారలతో తడసిపోయినవి. చీ! చీ!! నొకర్లువచ్చివుంటారు, ఎళ్ళి
దంతా చూసి పుంటారు.—ఏమనుకున్నారో! ఈ సిగ్గుతో, పనివుండికూడా
నొకర్లను పిలవటం మానుకుంది. రాత్రికి ప్రక్కపై పడుకొని, కిటికీ
తెరిచి, అదేవనిగా బయటి అందకారంకోకి చూస్తూవుంది. వస్తు—వర్షా
దులులేని కూన్యమైన అందకారంలాగా తన భవిష్యత్తుంతా తన కళ్ళ
ముందు కనిపించసాగింది. ఆ తరువాత ఎప్పుడు నిద్రపోయిందో, ఆమెకు
తెలియదు; కానీ, మెళకువవచ్చిచూచేప్పటికే ప్రాతఃకాలపు స్నిగ్ధమైన
సౌందర్యముతో కూడుకొనిన ప్రకాశంతో తనగది అంతా నిండివుండటం
కనిపించింది. జీవితంలో అయిదారురోజులకంటె ఎక్కువకాలం సంభాషణ
నైనా జరపని యితనికి, వివాహములో—కాదా మరపురాని తన అజ్ఞాత
వేదనకూ ఎంత మనిషి సంయోగం వున్నదా—అని అనుకున్నది.

బ్రోద్దెక్కసాగింది. ఎన్నోపర్యాయాలు తన యీవేదన జ్ఞప్తికి,
రావటంవల్ల సిగ్గుపడింది. ఎన్నోసార్లు సిగ్గుపడవలసింది ఏమీలేదని తనలో
తాను దైర్యం తెచ్చుకుంది. కాని ప్రయోజనకారి కాలేదు. పుష్కమాసపు
సూర్యుడు మెల్లమెల్లగా పశ్చిమదిశకు తిరిగి, అస్తమించనున్నాడు. పగటి
వెలుగుకగ్గటంతోపాటు విజయ హృదయంకూడా నిరాశాభరితం కాసా
గింది. మళ్ళా అనుకుంది— రేపుకాశ్వతంగా యీదేశాన్నివదిలి : విదేశానికి
వెళ్ళిల్సినమనిషి, యిక్కడికి తనప్రయాణ సన్నాహకార్యాలు చేసుకోటం
చూని రాలేకపోవటంలో ఆశ్చర్యం ఏముంది! ఒకవేళ తనకు అధారంగా
వున్న ఆయంత్రాన్ని ఇంకెవరికైనా ఎక్కువధరకు అమ్ముకున్నాడేమో!
అందులోమటుకు ఏమితప్పువుంది? చివర సమయంలో తాను అతడితో
మాట్లాడిన మాటలను జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని, యంత్రం తప్పక కావాలని చెప్ప

లేకపోయానే—అని చింతించింది. నేనంతమట్టిగా చెప్పకపోవటం, దాన్ని కొనేందుకు నాకేమంత యిష్టంలేదని అనుకొని మావివేశాడేమో! ఇది నాగర్వాసికి తగిన శిక్ష. ఈవిధంగా విజయ తన హృదయంలో అనుకొనుటవల్ల కలిగిన బాధను, మాటనూటికి తన హృదయంలో ధ్వనిస్తూ వున్న కఠినమైన తిరస్కారము కూడా, ఎంతవేదకిననూ ఎక్కడా జవాబు దొరకలేదు. ఏదో వంకబెట్టి పరేకుట్టి పంపడామా— పద్దా, పనిపనిపట్టికి అతడు దొరుకుతాడో—దొరకడో, దొరికినప్పటికీ వచ్చేందుకు వప్పుకుంటాడో—లేదో, ఈవిధంగా తర్క— వితర్కాలు చేసి, ఏమీ తోచక, మాటి మాటికి గడియారంవైపు చూస్తూ, జయటకుపోతూ లోపలకు వస్తూ,— యీవిధంగా—కాలంగడపటం చాలాకష్టంగా వున్న సమయంలో, పరేకుడు వచ్చి “బాబుగారు వచ్చారు, కిందవున్నారు” అని చెప్పాడు.

విజయముఖం శంకపల్ల వెలవెలబోయింది: “బాబు రా!

హరే:— “ఏన్న సాయంత్రం వచ్చారే—ఆబాబుగారు. చేతిలో ఏదో పెద్ద తోలుపెట్టెకూడా వుంది.”

“వెళ్ళి, బాబుగారితో కూచోమని చెప్పు ఇప్పుడే వస్తాన్నా” రెండు మూడు నిమిషాలయ్యాక విజయ వచ్చి సమస్కారంచేసింది. ఇవ్వళ అవిడ కట్టుకొన్నచీరె, విరబోసికొనిఉన్న తల వెండ్రుకలూ, యివేగాదు. అన్ని విషయాలలోనూ, ఒకనూతన ఆలంకరణ, సౌందర్యము ఆమెలో కనిపిస్తూవున్నాయి. నిన్నటికీ, ఇవాళికీ ఆమెలో కలిగిన యీ మార్పును చూసి, తనంపేపట్టవడకు నరేంద్రుడు మూగవానివలె ఏమీ మాట్లాడలేక పోయాడు. ఆశ్చర్యంతోకూడాకొవివున్న, అతని ముగ్ధదృష్టిని అనుసరించి విజయదృష్టి తనమీద పడటాన్ని చూపేప్పటికే, అతడికి చెప్పడా సరికా సీగు వచ్చింది. ఇంతవరకు చేతిలోనే వున్న మైక్రోస్కోపు పెట్టెను బల్లమీద పెట్టి నరేంద్రుడు నెమ్మదిగా—” నమస్కారములు, విదేశాలలో కొద్దిగా చిత్రకళనుకూడా అభ్యసించాను. మిమ్మల్నికూడా చాలా దపాలు చూపాను, ఇవ్వళ, అదేమిచిత్రమోకాని, మిమ్మల్ని చూడేప్పటికే నాకళ్ళు తెరిపి పడ్డాయి. చిత్రాలు గీయటంవల్లన ప్రతివాడూ ఇవ్వళవున్న

మీరూపాన్ని చూస్తే చిత్రంగీమాలవి నిశ్చయించు కుంటాడు. అబ్బ, ఎంతటి సౌందర్యం! మీది!

విజయ యీమాటలు విని—ఈతని మాటలా, సౌందర్యదేవి చరణ కమలమాలవద్ద నమరించిన కవచములేని భక్తుని స్వార్థరహితమైన, విష్ణులుషమైన పవిత్రపుష్పాంజలి అనిన్నీ—నిజమైన సౌందర్యోపాసకుడి యీ పవిత్రస్తుతి. అజ్ఞాతభావంతోనూ, స్వాభావిక రూపంతోనూ, వెలుపడినవని తలచసాగింది. అంతేగాదు, అనేందుకు అధికారి యితడు ఒక్కడే అని కూడా అనుకుంది. అయినప్పటికీ కందిపోయిన తన ముఖాన్ని ఎలా దామరవటమూ—ఈశరీర సౌందర్యాన్నంతనీ ఆచోటు నుండి ఎలా లాప్తం చేయటమూ—అని, సిగ్గు, సంశయమూ కలిగింది అమెకు. కాని కణంసేపు అయ్యాక, తనసిగ్గును ఆణమకొని, తలఎత్తి, గంభీరస్వరంతో “నన్నింత సిగ్గుపడేలా చేయటం మీకు న్యాయమేనా? అధికాక, మీదగ్గర ఏదో పస్తువు కొనేందుకు రమ్మన్నానేగాని, నాఫోటో తీసేందుకు కాదు.”

ఈమాట వినేప్పటికీ, నరేంద్రుడి ముఖం వాడిపోయింది. సిగ్గుచే సంకోచిస్తూ - వేరే అభిప్రాయంతో అనలేదనీ, అలా అన్యాయంగా హిత్యాడలేదనీ, అలాంటి భావమే తనకు లేదనీ—మొదలైన మాటలు చెప్పి నరేంద్రుడు ఉమాపణ కోరుకున్నాడు.

నరేంద్రుడు పళ్ళాల్లా పడటంచూచి విజయ నవ్వింది. స్పృగ్ధమైన మందహాసంతో ముఖాన్ని ఉజ్వల మొనర్చుకొని—

“ఏదీ, మీయంత్రం ఎక్కడ?”

నరేంద్రుడు—బ్రతికొమురా - అనుకున్నాడు. “ఇదుగో, చూపిస్తాను” అని, ఒక అడుగు ముందుకువేసి, పెట్టె తెచ్చి తెరువబోయాడు. అకూర్చున్నచోట వెలుతురు కుక్కువగా వుండటంవల్ల, విజయ యీ సంగతి కనిపెట్టి, యింట్లోగది చూపించి- “అగదిలో వెలుతురుగావుంది; పోదాం పదండి, అక్కడికి” అంది.

“సరే, అక్కడికే పోదామని” పెట్టెతీసుకొని, నరేంద్రుడు యజమానురాలు వెనుకగా అగదిలోకి పోయాడు. ఒక చిన్న ముక్కాలి పీట మీద ఆయురత్రాన్ని తీసుకెళ్ళి, ఇద్దరూ చెరోకవైపు కుర్చీలు వేసుకొని కూర్చున్నారు.

నరేం—“ఇదిగో, చూడండి. తరువాత దీన్ని ఉపయోగించేవిధానం చెప్పతా”

“ఈ అణువిక్షయయంత్రంతో బయటనున్న బ్రహ్మాండాన్ని అట్టే చూడవచ్చు” అనిచెప్పి, నరేంద్రుడు, విజయ దృష్టి అవిషయంమీద ఆసక్తి పెయ్యేలాగున చెబాడు. విదేశాల్లో డాక్టరీ ప్యాషనరీగా, నరేంద్రుడికి జీవాడి తత్వజ్ఞానాన్ని అర్జించేందుకు అభిలాషకలిగింది. ఈతత్వజ్ఞానాభివృద్ధితో పాటు జీవాణు సంగ్రహాన్నికూడా అధికం చేయసాగాడు నరేంద్రుడు. ప్రాణంకంటె మిన్నగా చూసుకొంటున్న అజీవాణువులనుకూడా యామయంత్రం తోపాటు తెచ్చాడు. నరేంద్రుడు అపిలేపిదే, యంత్రంమాత్రమే కొనుక్కొన్నందువల్ల లాభం ఏమీలేని అతడి అభిప్రాయం. మొదటనే యంత్రంతో ఏమీ కనిపించలేదు విజయకు—మబ్బుగానూ, మసకగానూ కనిపించింది. నరేంద్రుడు ఏమన్నా కనిపిస్తోందా—అని ఉత్సాహంతో అడుగుకొన్న కొద్దీ, విజయకు సజ్జ్వలాసాగింది. విజయ అటువైపు చూడటమే లేదు. ఈ యంత్రాద్వారాచూసే విజ్ఞానాన్ని ఎంతో సులభంగా తెలిపేటటుల, యంత్రంలోగల ప్రతిభాగాన్నీ విప్పిచూపాడు నరేంద్రుడు. కానీ, ఏల లాభం! అతడు చూపేదాన్ని ఎవరిన్నా చూస్తేనూ దానిద్వారా చూసే పద్ధతిని అతడు చెప్పజూపుండేవాడు. కాని అతడు చెప్పే సూత్రాలు చింతా న్నప్పుడు విజయ హృదయం చంచలంగా వుంటూవుండేది. నరేంద్రుడు విడిచే దీర్ఘ విశ్వాసాలవల్ల ఆమెకేసులు చెదరిపోతూవుండేవి. రోమములు గగుర్పాటు చెందుతూ వుండేవి. మాజీమాటకీ అతడిచెయ్యి, యామెకేసుకీ తాకుతూ వుండటంవల్ల, ఆమె శరీరమంతయు వశముతప్పుతూ వుండేది. జీవాణువుల స్వచ్ఛమైన శరీరంతో పేమున్నదో ఏమిలేకో చూసిన ఆమెవల్ల విజయకు సజ్జ్వలాభం ఏమిటో ఏ జీవాణువులూ మలేసియాను ప్యాషనరీగా

గ్రామాలను నాశనం చేస్తాయో, ఏజీమిషన్లు క్షయరోగాన్ని వ్యాపింప జేసి యింటింటనీ పాడుచేస్తాయో తెలిసికొనుటవల్ల వచ్చే లాభం ఏమిటి విజయకు? పోనీ తెలుసుకుంటుంది అనుకుందాము, అందువల్ల వాటిని నివారించగల శక్తిలేదుగదా ఆమెవద్ద! ఆమెదాక్టరా—కాదు! పదివిమి షాలవరకూ చాసిధంగా వ్యర్థంగా ప్రయాసపడి, విసుగెత్తి, కష్టంపేసి, నరేంద్రుడు తుర్పీలో కూర్చోని—“నెళ్ళండి, దీన్ని మీరు తెలిసికోలేరు. ఇంత తలవితక్కువ శక్తిని నా జన్మలో యింతవరకు చూడలేదు” అన్నాడు.

విజయ వచ్చినప్పుడు అప్పుకొని—“నేను తెలివితక్కువదానినా, లేక మీకు నేర్చుటం చేయకనా?

ఈ జీవలు పని నరేంద్రుడు నిగ్గుపడి—“ఎలా దేవునుంటారో మీరే దేవుండి. మీరు తెలివితక్కువవారు కానిమాట వాస్తవమే; కాని అలా చిస్తే, మీమనస్సు సరిగా లగ్నంకాలేదని నా చక్కణం. నేను వాగి వాగి చస్తున్నా మీరేమో తలపెంచుకొని నశ్వరున్నాడు.”

“నేను నష్టతువ్వాలని ఎవరు అన్నాడు?”

“నేనే”

“అది మీతప్పు”

“నాతప్పు? ఈ యంత్రంలో ఏమిదోషంలేదే! మరి మీరు ఎందుకు చూడలేకపోయారు?”

“మీ యంత్రం చెడ్డది, అందువల్ల”

“యంత్రం చెడ్డదా! ఇంతమంచిరకపు మైక్రోస్కోపు, యిక్కడ ఎవరిదగ్గరా లేదు! సంగతి మీరుతెలుసా! దీనితో లాలాస్వప్నంగా కనిపిస్తుంది—”

అనితాను స్వయంగా యంత్రాన్ని పరీక్షించేందుకు ఒక్కసారిగా యంత్రంవైపు నరేంద్రుడు తలవంచాడు. అందువల్ల ఏమీ తలకు నరేంద్రుడి తల తగిలింది.

'అబ్బ!' అని విజయకల చూవలకు తీసికొని, నొప్పి తగిలిననోట చేతితో నవ్విరి. కున్నది. సిగ్గుపడిన నరేంద్రుడు ఏదో చెప్పబోయేవ్వుటికి విజయ నవ్వి — "తలకు తలక్లాకితే ఏమాతందో తెలుసా! కొమ్ములు మొలుస్తాయి!"

నరేంద్రుడు నవ్వి — "కొమ్ములు మొలిస్తే, మీకేమొలవాలి,"

"అవును, మీ యీ పాశయంత్రాన్ని మంచిది కాదన్నందువల్ల నాకే కొమ్ములు మొలవాలి గాదా?"

నరేంద్రుడు నవ్వాడు; కాని ముఖం వాడిపోయింది. తలవూసి — "ఈ యంత్రం చెడిపోలేదు నిజం చెబుతున్నాను. నాదగ్గర ఏమీలేదు కాబట్టి డబ్బుకోసం మోసంపోసి దీన్ని తెచ్చానని సందేహిస్తున్నారు, తరువాత చూస్తే మీకేనిజా తెలుస్తుంది "

"తరువాత తెలిస్తే ఏంలాటం? మిమ్మన్నెక్కడ పట్టుకోను?"

"అయితే దీన్ని కొంటానని ఎందుకు చెప్పారు? ఆనవుసరంగా నన్ను ఎందుకు కష్టపెట్టాది?"

"యంత్రం మంచిదికాదని అప్పుడెందుకు చెప్పలేదు?"

"నేను వందలసార్లు చెప్పా — యంత్రం పాడుకాలేదని. మీరు మళ్ళా అదేమీట అంటున్నారు." కోపాన్ని అపుకొని, లేచి, నరేంద్రుడు — "నరే, కానివ్వండి. మీకో వాదించదలచలేదు. పార్టెపోయింది లెండి. మీవల్ల రేపువేళటం పడదు. అంతకన్న పోయేది ఏమీలేదు. అందరూ మీలాంటి గ్రుడ్డివాళ్ళుగానే వుండరు. కలకత్తా తేలికగా అమ్ముడుపోతుంది. కెలవు, వెడతా?"

అని చెప్పి, యంత్రాన్ని పెట్టెలో పెట్టిబోయాడు. ఇవిచూసి విజయ గంభీరంగా — "ఇప్పుడు ఎలా వెడతారు? తోంచేసి పెళ్ళండి."

"అవునరండేదు."

"ఎందుకు అవునగంటేహా?"

నరేంద్రుడుశలవత్తి — “లోలోపల నవ్వుకొంటూ, వెట్టివాణ్ణి చెయ్యాలనా?”

“నిన్న భోంచేసినప్పుడు నేనేమన్నా అన్నానా? పీలుకాదు. భోంచేసితిరాలి. కూర్చోండి. ఇప్పుడేవస్తా.”

ఈనూటఅని, పొర్లివచ్చుచున్న నవ్వును అపుకొంటూ గది అంతటనూ సౌందర్య తరంగాల ప్రవహింపజేస్తూ విజయ ఒక్కడినుంచి వెళ్ళింది. అయినా దారు నిమిషాలలోనే భోజనపు పళ్ళెమును చేతబట్టుకొని ప్రత్యేకమయింది విజయ. అమెవెనుక, టీ సామానులు తీసికొని నొకరు పిచ్చాడు. ముక్కారి పీట ఖాళీగా వుండడమునుచూచి విజయ— “అప్పుడే యంత్రాన్ని ముసివేశారే— అబ్బా! ఎంతకోసమండీ!” అంది.

నరేంద్రుడు ఉదాసస్వరంతో— “మీల్ తీసుకోకు-అంతేగా! ఇంత పెద్దనాన్న మోసుకురావటం. మళ్ళా తీసుకువెళ్ళటం-ఎంతకష్టమో ఆలోచించినై నాలేదు!”

పళ్ళెమును పేలులుమీదపెట్టి విజయ- “కావొచ్చు. నాకోసంకాదుగా మీరు కష్టపడ్డది, మీకోసమేగా! భోజనానికి కూర్చోండి, ఈ లోగా టీ తయారుచేస్తా.”

నరేంద్రుడు అలాగే కూర్చున్నాడు. ఇదిచూసి విజయ — “ప్రోవీ తెండి, నేనే తీసుకుంటాను. మోసుకుపోవద్దులెండి. భోంచెయ్యండి.”

తనను అవమానించినట్లుగా తలచి నరేంద్రుడు— “మమ్మల్ని నేనేమి ప్రతిమాలటంలేదు.

“ఒకరోజున చేశారు. మీమామగాడితరపున మాట్లాడేందుకు వచ్చి నన్ను, గుర్తువుందా?

“అది పూయిదాళ్ళ కోసంగావి, నాకోసంకాదు, నాకీ అలవాటు లేదు.”

ఆనూట ఎంతవరకు విజయో, విజయకు తెలియక పోలేదు. అందు

కని యీజనాబువల్ల కొంచెం కష్టంకలిగింది. అప్పుడు విజయ—“ఏమన్నా కానివ్వండి, మీరు తీసుకువెళ్ళేందుకు వీలుకాదు, ఇక్కడే వుంటుంది. భోజనానికి కూర్చోండి.”

నరేంద్రుడు సందేహంతో—“అంటే? “విజయ—“అంటేనే!”

నరేంద్రుడు జవాబువిని స్థబ్ధుడైపోయి కూర్చున్నాడు. యంత్రంతీసుకు వెళ్ళనివ్వకపోవడంవల్ల నేనని-అనిపిస్తుంది. తనంపేపు అని అతిక్రమంగా నరేంద్రుడు—“అదే! ఏదో ఏనాలని-యంత్రం అంటానని వంకజెట్టి దాన్ని యిక్కడ అటకాయించేందుకే? దీన్ని కూడా మీకు తాకట్టుపెట్టారా మా నాన్నగారు? అలాటి పరిస్థితిలో నన్ను కూడా అటకాయించవచ్చు—నన్ను కూడా తాకట్టుపెట్టారనికూడా, అవుసరమైతే చెప్పతారు!”

విజయ ముఖం సిగ్గు, వేదనలవల్ల కందిపోయింది. ఆమె వెనుకకు తిరిగి నొకరుతో—“కాలీపద్, వున్నావా? అసామాను యిక్కడ పెట్టి, తాంబూలం తీసుకురా.”

నొకరు కెటిల్ వగైరాలు అన్నీ చేబురుమీదపెట్టి వెళ్ళిపోయాడు. విజయ మెదలకుండా తలవంచుకొని టీ తయారుచేస్తుంది. కొంచెందూరం లోపున్న గుర్చీమీద నరేంద్రుడు కోసంతో ముఖంపెట్టుకొని కూర్చున్నాడు.

10

సృష్టితత్వానికి సంబంధించిన ఎన్నో తెలుసుకొనరాని విషయాలను విజయ అనేకమంది గొప్ప—గొప్ప విద్వాంసులవల్ల విన్నది. కాని, సృష్టియందలి ఏభాగము తనకు తెలుసో, అది ఎచ్చటినుంచి ఆరంభం అవుతుందో, దాని పని ఏదో, దాని ఆకృతి—ప్రకృతులు ఎలాటివో, దాని ఇతిహాసము ఏదో—ఈవిషయాలన్నీ ఇంతటి చక్కనివర్ణనలతో మరి ఎవరివల్లా, ఇహుకా ఆమె ఎన్నడూ వినియుండలేదు. కనీసము యీ అభిప్రాయము ఆమెకు వుంది. వేళాకోళముగా చెడిపోయినదని చెప్పిన ఆ యంత్రసహాయమువల్ల, ఆమెకు ఎన్నో అపూర్వమైనట్టి, అద్భుతమైనట్టి దృశ్యాలను చూసే సౌభాగ్యము యిప్పుడు లభించింది. చూచేం

దుకు లోగిప్పిగను, పిచ్చివాడగను కనిపించే యితడు చాత్తరీ ప్యాసయాడు — అనేమాటను ఒకనాడు నమ్మలేకపోయింది విజయ. కాని నేదో, నరేంద్రుడు కేవలము చాత్తరీకాదు, జీవాణువులు తదితర జీవజంతువులను గురించిన విజ్ఞానాన్ని, ఎంతో అర్థించాడనే విశ్వాసం ఆమెకు కలిగింది. ఆతని అంతులేని జ్ఞానము, దృఢమైన నిశ్చయము, అసాధారణమైన జ్ఞాపకశక్తి, — వీటినన్నిటినీ తెలిసకొనిన పదవ విజయ విస్మయము పొంది ఏమీ మాట్లాడలేకపోయింది. ఇంతటి వేటి పండితుడైనప్పటికి, యితనిని సామాన్యమైన మాటలతోనే, సాధారణ మానవునివలె కోపింప జేయుట ఎంతనుభవము! ఆతడు యంత్రమునుగురించి, జీవాణువులను గురించి వివరించి చెప్పునప్పుడు, విజయ కొన్ని మాటలను వినుచుండెడిది, కొన్ని చెవిలో ప్రవేశించెడివికావు; కాని, ఆమె వీటిని వేటిని లక్ష్య పెట్టక ఆతని ముఖమును మాత్రము చూస్తూ వుండెడిది. నరేంద్రుడు తన ధోరణిలో తానుండి చెప్పెడిమాటలలో, తనకు వినిపించిన విషయము లందలి ఆతని త్యాగబుద్ధి, విశ్వాసపాత్రత, సరళత్వము మొదలైన నాటినిగురించి తనలో తానే ఆలోచించుచూ, స్నేహము, శ్రద్ధ, భక్తులలో మగ్నమగుచుండెడిది.

ఒకసారి 'నరేంద్రుడికి తాను వ్యర్థముగా వాగుచున్నానా' - అనిపించింది. అప్పుడాతడు విజయనిట్లా ప్రశ్నించాడు. — "మీరేమీవినటలేదా?

విజయ ఉత్తిపడి— "వినకపోవటమేమి!

"ఏమి విన్నాకో, చెప్పండి"

"ఒక్క రోజులోనే అంతా తెలుస్తుందా ఏమి!"

నరేంద్రుడు హతాపదయ— "లేదు, మీరేమీ నేర్చుకోలేదు. మివంటివరద్యానం గలవాళ్ళను నాజన్మలో ఎక్కడా చూడలేదు."

"ఒక్క రోజులోనే అంతా నేర్చుకోగలరా? మీరు ఒక్క రోజులోనే నేర్చుకున్నారు?"

“మీరు ఒక్కరోజుకాదు, నూరు సంవత్సరాలకుకూడా నేర్చుకోలేరు అదీగాక, యదంతామీకు నేర్పేవారెవరు?”

విజయ పెదవులు బిగించినవి. — “మీరులేకపోతే ఈదెడిపోయిన యంత్రాన్ని ఎవరు తీసుకుంటారు?”

“మీరు తీసుకోనూవద్దు, నేను చెప్పనూవద్దు.”

“పోసేలేండి. చిత్రలేఖనం నేర్పండి. అదైనా పస్తుందా?”

“అదీరాదు. ఏదైనా నేర్చుకోవాలంటే, అదినేర్చుకొనేటప్పుడు అన్నిటినీ శురచిపోవాలి. శరీరస్పృహకూడా వుండరాదు. అలాంటప్పుడు పరధ్యానగల మీకు చిత్రలేఖనంమట్టుకు ఎలావస్తుంది? అదీరాదు.”

“చిత్రలేఖనంకూడా గాదా?”

“రాదు”

“ఏమీ నేర్చుకోలేకపోతే, మరి వచ్చే కొమ్మలో?”

“అదే నీకు చగిసిపోతే.”

విజయ ముఖాన్ని యింకొక్కవైపుకు త్రిప్పి, నవ్వును కనిపించకుండా చేసి — “కాకపోతే ఏమీటి! నాకు నేర్పటం చేయబడనరాదు — ఏమయ్యారా — ఎవరూ దీక్షల పరిగించలేదు — కూర్చోండి, దీక్షలతెన్నున చెప్పి వస్తా.”

అసిచెప్పి దభాటనలేచి గుమ్మమునకువున్న తెర తొలగించగానే ఎదురుగా ఆకస్మికంగా భూతాన్నిచూపే ఎలా చేష్టలలేకుండా నిలబడ తామో, అలా నిలబడింది విజయ. ఎదురుగావున్న గదిలోరెండుకుర్చీలలో తండ్రికొడుకులు, రాసవిహారి, విలాసబాబులు కూర్చోసి వున్నారు. విలాసుడి ముఖం మసిపూసినటుల చూడిపుండి. విజయ అదుర్దానులనాచుకోని ముందుకుసాగి — “ఎప్పుడు వచ్చారు బాబాయి గారూ, నన్ను పిలువ సంపకపోయారా?”

రాసవిహారి వెకిలిగా నవ్వి — “మనూరు ఒక అరగంట ఆవుతుంది ఆహ్వానం. నువ్వు అగడిలో కూర్చుంటూవున్నావు; అందుల్లో పరిపించ

లేదు. అతడు, జగదీశుడికొడుకా? ఏమంటున్నాడు? ఏమికావాలంటాడు?"

రెండవగదిలోకి వినిపించకుండా వుండేలాగున సన్నని గొంతుతో—
"అతడిదగ్గర ఒక మైక్రోస్కోపువుంది. దాన్ని అమ్మి బక్క పోతాడట
దాన్ని చూపిస్తాన్నాడు."

వీలాసుడు గర్జించి— "మైక్రోస్కోప్; మోసగించేందుకు మరే
స్థలమూ దొరక లేక పాడికి!"

రాసవిహారి వృదువుగా— "అదేమిమాటరా! అతడి అభిప్రాయం
ఏమిటో తెలుసుకోకుండానేనా చూట్లాడటం మంచిది కాగూడదా!"

తరువాత విజయముఖంవైపు చూసి, కొంచెంసవ్వి, తలపూపి,
రాసవిహారి అన్నాడు— "ఎవరినీ దానినిగురించి చెప్పటం మంచిదికాదు.
అతడి అభిప్రాయం చెడ్డది కాకపోవచ్చు— ఏమంటావు?"

అని కొంచెము ఆగి, మళ్ళా— "మట్టిగా చెప్పేందుకు వీలా
కాకపోవచ్చు. ఏమన్నాకానీ, మనకు దానితో పనేమిటి?
దుర్భితే వుంటే, ఏదన్నా దూరపువస్తువు చూసేందుకు వసతివస్తుంది.
—ఎగరావెళ్ళేది, కారీ పదా—ఒరే కాలీపద, అయిందో దీపంపెద్దేం
దుకు వెడుతోన్నావా? వెళ్ళు, అక్కడవున్న బాబుగారితో మేము దాన్ని
తీసుకోమనిచెప్పు! వెళ్ళిపోతాడు."

విజయ భయపడుతూ— "నేను తీసుకుంటానని చెప్పాను."

రాసవిహారి కొంచెం అశ్చర్యపడి— "తీసుకుంటావా? నిండుకు?
దానితో పనేమిటి?"

విజయ ఏమీఅనలేదు.

రాస— "ఎంతధంచెప్పుతున్నాడు?"

విజయ— "రెండుపందలు"

రాసవిహారి కనుబొమలు చిట్టించి— "రెండుపందలా! రెండు
పందలా! ఏదాళా? అయితే వీలాసుడు అబద్ధం చెప్పలేదు. ఏరా వీలాన్—

కాలేవో ఎఫ్. ఏ క్లాసులో కెమిస్ట్రీ జాగ్రత్తగా విన్నావు కాదు—
మైక్రోస్కోపు వెల రెండుపందలు వుంటుందా? బో—, కాలేవో,
అయన్ని వెళ్ళిపోమ్మని చెప్పు. ఈ దొంగవేషాలన్నీ యిక్కడ సాగవు."

ఈమాటలన్నీ నరేంద్రుడు వింటూనేవున్నాడు. కాలేవడు పెళ్ళిం
దుకు సిద్ధపడటాన్ని చూసి విజయ అతడితో శాంతంగా— "నువ్వు దీవం
పెట్టిరా, నేను చెప్పుతానులే, వారితో" అన్నది.

విలాసుడు శ్లేషగా తండ్రితో— "నాన్నా! నువ్వు వృథాగా నీ పడు
వెందుకుపోగొట్టుకుంటావు! ఇంకేమన్నా చూడాలిని పనివుండేమో"

రాసవిహారి ఏసే అనలేదు. కాని విజయముఖం కోపంవల్ల ఎర్ర
బడింది. విలాసుడు అదిరనిపెట్టి— "నేనుకూడా చాలా మైక్రోస్కోపు
చూశా. కానీ, అంతచేటు కడుపు చెక్కలయ్యేలాగా నవ్వాన్నిన విషయం
నాకు దేంబ్లోనూ కనిపించలేదు."

నిన్న నరేంద్రుడికి విండుచేసిన సంగతికూడా విలాసుడికి తెలి
సింది. అంతేగాదు, యివ్వక నరేంద్రుడితో కడుపుచెక్కలయ్యేటట్టు
విజయ నవ్వుటాన్నికూడా విన్నాడు. విజయ నేనువరించిన పస్త్రాభరణాది
అలంకారాలమీదకూడా అతడి దృష్టిపడింది. ఈర్ష్యాగ్నినల్ల అతడి శరీరం
వుడుకెత్తిపోతోంది. దీనిమూలకంగా అతడు పెద్దా—నీళ్ళూ, నరునూ—
మర్త్యాదలనుకూడా మరచిపోయాడు. ఇది కనిపెట్టి విజయ విలాసుడివైపు
వీపువుండే విధంగా కూర్చోని. రాసవిహారితో "నాతోఏమన్నా అసత్య
కంగా మాట్లాడవలసిన పనివుందా?"

రాసవిహారి విజయకు కనిపించనిరీతిని కొడుకును ఒక్కచూచి
కోపంతోచూచి. విజయతో స్నిగ్ధస్వరంతో — "అవశ్యకమైన పదేవుండి;
దానికోసం అంతితొందర పడాల్సిందేమిటి?" అని కొంచెంఆగి.

"నేను బాగా అలోచించాను, జగదీశుడి కొడిక్కి నువ్వునూట
యిచ్చివుంటే, అలా చేయకునే బాగుంటుందని తలస్తూ రెండువారలు
విక్కువా, మాటవిక్కువా! మోటు నిజపుకొనేదియను ఏమైనా కెయ్యోళ్ళి

వస్తుంది. అయితే, కాలిఫర్నీను పంపించి రేపువచ్చి డబ్బుతీసుకుపోయేమని చెప్పమననా? -- ఏమిటి?"

విజయ యీ అనాచర్యకప్రశ్నక, ప్రస్తావనకూ జవాబివ్వకుండాగనే -- "మనం, రేపు మాట్లాడుకోగూడదూ?"

రానవిహారికి కొంచెం అశ్చర్యం వేసింది. అతడు -- "ఎందుకని?

విజయ ఒక్క గదియనేపు స్థైర్యంగావుండి- తనసంశయాన్ని, సంకోచాన్ని బలాత్కారముగ నిర్లక్ష్యమొనర్చి -- "అయన చాలామారం పోయి. ఇప్పటికే గదా... నీచింది! అయినతో కొద్దిగా మాట్లాడ పంపిస్తుంది."

విజయ నిర్భయంగా చెప్పినయీజవాబు రానవిహారికి కష్టాన్ని కలిగించింది. కాని అతడు, అకష్టాన్ని పైకి రానివ్వలేదు. కొడుకువైపు కన్నెత్తిచూచేప్పటికే, అతడికళ్ళు కోపంతో అగ్ని కదలాన బిందువు పుండటమునుచూశాడు; అంతేగాక అతడు నిష్ఠురంగా ఏదో అనాదనినంత గ్రించుకొని వున్నటువంటిదా రనిపించాడు. పచ్చిబిడగు రానవిహారి, కొడుకు యిలాటిస్థితిలో వున్నాడని నెంటనే కనిపెట్టాడు. కుటిలమైన చూపుతో కొడుకును వదిలించుచూ, నవ్వుతో మితిసిరిచిన ముఖపద్మముతో -- "సరేలే అమ్మాయీ, రేపు ఉదయం వస్తాను -- ఏహాస్, చీకటివడింది, పోదాంపద."

అంచెప్పి అతడు లేచినుంచున్నాడు. తొందరపడి ఏమన్నా అంటాడేమో అనేభయంతో కొడుకుచేరిని పట్టుకొని లేవగీసి, పెంటనే గుమ్మరిబయటివరకూ తీసుకుపోయాడు. దిండుబట్టి అతడు మాట్లాడిన వ్యంగ్యోక్తియంత విజయ చూడనేచూ. అయినప్పటికీ, అతడు త్రుళ్ళుకుంటున్న మాత్రము నెలసికొన్నది. యిద్దరూ వెళ్ళిపోయినతర్వాత కూడా, చాలసేపటినుంచి విజయ కొమ్మబొమ్మలె నిలబడినోయి ఉంది. కాలిఫర్నీ - యీ గదిలో నీచించెనిగించేంగుతు నట్లు -- "గదిలో నీచం పోగిందినచ్చా అన్నా" అన్నాడు.

‘నరేలే’ అని తనస్థితిని తెలిసికొని, కొంచెం ముసేపు అయాత, గుమ్మరికి వస్తుతెరతొలగించి నెమ్మదిగా ఆ గదిలోకి వచ్చింది విజయ. నరేంద్రుడు తలవంచుకొని ఏవో ఆలోచిస్తూ వున్నాడు. ఈమె రాకనుచూసి అతడు లేచిపోయాడు. వస్తూవున్న దీర్ఘమైన శ్వాసను ఆపేందుకు వ్యర్థమైన ప్రయత్నం చేశాడు. కాని విజయ ఎదుట యీ సంగతి దాగలేదు; కొంచెం సేపు ఆగి నరేంద్రుడు విచారసూచకంగా—“దీన్ని నేను తీసుకుపోతానునండి. ఇప్పుడప్రోద్దున్నే లేచి ఎవరిముఖం చూశారో పాపం! మీరు అంతా చెడుగానే జరిగింది, నేనూ కష్టపడినాగిందే మాటలనే మాట్లాడాను, పాడునానా అలానే చేశారు.”

అప్పుడు విజయకు మనస్సు చివుక్కుమన్నది. తలఎత్తి అతడి వైపు చూచేప్పుటకే అందీహృదయం ఎంత కష్టపడుతున్నదో అతడి కండ్లలో కనిపించింది.

ఆమె చనిపోయి గొంతుతో—“రోజూ అతడి ముఖాన్నే ఉదయాన చూపేభాగాన్ని రేపుడు కలిగించుకోక, మీరు, వారు మాట్లాడిన మాటలన్నీ వినేటట్టాడు. ఆలోచనల్ల నాప్రార్థన ఏమిటంటే, వాళ్ళు మాట్లాడిన విషయాలన్నీ వారి హతమై పోయిపోవనిన్నీ, రేపు యీ విషయాన్ని వారికి తెలియజెప్పుతాననీ మీరు విశ్వసించాలి!”

అశిధిని అవమానించినందువల్ల విజయ పొందిన కష్టాన్ని నరేంద్రుడు అర్థం చేసుకున్నాడు. కాని, అతడు శాంతిచూగ—“అవునరంలేదు! ఈ వస్తువుల వెలలనుగురించి ఎక్కువగా తెలియనందువల్ల వారు ఆ విధంగా సందేహించి ఎంటారు. లేకపోతే నన్ను జాద్విహార్యకంగా అవమానించినందువల్ల వారికి పచ్చేలాభం ఏముంది? మొదట మీకు సందేహం కలుగలేదు! అదినన్నా అవమానించేందుకో? వారు మీకు ఆత్మీయులు. శుభమును కోరేవారు, స్నేహితులు. నాకోసం వారిని కష్టపెట్టవద్దు—చాలా రాత్రి అయింది—ఇక వెళతా”

“రేపటికి, పుల్లెంకికి ౨౪ కంటే గాఢంగా!”

“రేపొ! ఎట్లుందోనా? ఇక నమయిందేదు. రేపు వెళ్ళిపోతున్నా. రేపే బర్మా వెళ్ళనుగానీ, కొన్నాళ్ళు కలకత్తాలో వుంటాను. కాని ఇక మళ్ళా కలుసుకునేందుకు—”

విజయ కనులను డి కన్నీరు తాసాగింది. అందువల్ల ఆమె తల ఎత్తలేకపోయింది. ఏమీ చెప్పలేకనూపోయింది. నరేంద్రుడు చనంతట తానేనవ్వి—“మీరు ఎదుటివాళ్ళను అంతచేటు నవ్విస్తారు. మీ విషయం వస్తే చిన్న విషయానికి ఇంతకోపం తెచ్చుకున్నారెండకస? నేను ఒకసారి బాగా కోపంవచ్చి, మిమ్మల్ని తెలివితక్కువవారిని అన్నమాట వాస్తవమే. అప్పుడు కూడా మీకు కోపంరాలేదు. పైగా నవ్వసాగారు. దానిమీద నా కెంతో కోపంవచ్చింది.—ఏమన్నా కానివ్వండి, మిమ్మల్ని నేను ఎప్పుడూ మరచిపోలేను—మీకు నవ్వించటం బాగాతెలుసు.”

ఎర్రం వెలిసిన తరువాత, గాలివీతకు చెట్లతకులమీదవున్న నీరు చొట్టబొట్టుగా పడురీతిని నరేంద్రుడు చెప్పిన చివరిమాటవల్ల విజయకంటి నుండి కన్నీరు, బిగుపులు బిందువులుగా నేలపై పడసాగాయి. కన్నీరు తుడుచుకుంటే ఇతరులచూసి నవ్వుతారేమోనని, అవిధంగానే తలవంచు కొని నిలిచిపోయింది.

అంతట నరేంద్రుడు— “ఈ యంత్రాన్ని తీసుకోలేకపోయానని దుఃఖపడుతున్నారా?—”

అని, ఏమోఅనదోయి ఒక్కసారిగా మధ్యలోఆగి, కర్తవ్య కర్తవ్య జ్ఞానహున్నదైన ఆ వైజ్ఞానికుడు ఒక చిత్రమైన పనిని చేశాడు; ఒకసారిగా చెయ్యిజాపి, విజయ చిరుకమును పట్టుకొని, పైకెత్తి, ఆళ్ళ ర్యముతో— “ఇదేమిటి? ఏడుస్తున్నారా? అన్నాడు.

మెరుపువలె రెండడుగులు వెనుకకువేసి విజయ కన్నీరు తుగుచు కున్నది! నరేంద్రుడు హతబుద్ధియై “ఏమిజరిగింది?” అన్నాడు. ఈ సంగ తంతా ఆ అమాయకుడి బుద్ధికి తట్టనే లేదు. అతడికి తెలిసినదంతా, జీవాణువులను గుర్తించుట, వాటి పూర్వా—పేరూ, కులగోత్రాలూ,

కార్య—కలాపాలూ, రీతి—నీతులూ, అచార—వ్యవహారాలూ,—కూత్రమే : కాని, ఇదేమిటి? ఏమీ తెలియనివాడివి, మూర్ఖుడివి—అని తిడుతూవుంటే నవ్వేవాళ్ళు. కృతజ్ఞతను చూపిస్తూ ప్రశంసించే మాటలను విని కన్నీరు కాల్యలుగా పారు రీతిని ఏడ్చువారు. యిలాంటి విచిత్రమైన స్వభావంగల వారితో లౌకిక వేత్తలకు పొత్తు ఎలా కుదురుతుంది? సరేంద్రుడుకొన్ని సెకనులవరకు స్తబ్ధునిలె నిలబడి, నెమ్మదిగా యంత్రపు పెట్టెను చేతవచ్చు కున్నాడు. అడిచాచి విజయ దుఃఖంతో— “అది నాది, అక్కడ పెట్టండి” అని, వచ్చే ఏడ్చుకును అపుకోలేక, అక్కడినుంచి బోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

ఆ పెట్టెను అక్కడే పెట్టి హతబుద్ధునివలె రెండు మూను నిడుష ములవరకు సరేంద్రుడు నిలబడివున్నాడు. తనునాత బుద్ధిబికివచ్చి చూడగా, అచ్చట ఎవరునూ లేకపోయిరి. మరియొక నిమిషము వేపటివరకు నిలిచి, ఎవరూ రానందువల్ల, చివరకు పెట్టెను అక్కడే వదిలి, ఆ చీకటి రాత్రిలో యింటిదారిని బట్టాడు.

విజయ నరలివచ్చి చూచునప్పటికి, పెట్టె కనిపించింది. తాని దాని యజమాని లేకుండెను. అవిడ డబ్బుతీసికొనివచ్చేందుకు తన గదిలోనికి వెళ్ళి, వచ్చుచున్న దుఃఖమును అపుడేసికొనుటకై కొంత అలస్యంచేసికది. కాని ఆ దుఃఖంలో యింత అలస్యం అయిందనే జ్ఞానమే అమెకు లేక పోయింది. కేవిని, కాలీపద్ విజయవద్దకు వచ్చాడు. ఏం చేస్తున్నావు? అని విజయ ప్రశ్నించేప్పటికే తాను చేసిన పనులన్నిటినీ వరుసగా ఏకరువుపెట్టి చెప్పి, నేను బోపల వున్నాననిన్నీ, అందువల్ల వారు ఎప్పుడు వెళ్ళిరో తెలియదనిన్నీ చెప్పాడు. దర్బాను కన్ హాయిసంహరి ఆడిగేప్పటికే,— అతడు, వంటయింట్లో వున్నా ననిన్నీ, పప్పుదించి, రొట్టెలు వొత్తుతున్నాననిన్నీ ఆయనఎప్పుడు వెళ్ళాడో నాకు తెలియదనిన్నీ సమాధానమిచ్చాడు.

11

బ్రహ్మమందిర స్థాపనచేసే కుభముహూర్తం నమీపించింది. ఆహ్వా నింపబడిన పెద్దలు ఒక్కొక్కరే రా నారంభించారు. కేదలం కలకత్తా

నుంచేకాదు, చుట్టు-ప్రక్కలకన్న గ్రామాలనుంచి కూడ, ముగుగు నలుగురు పెద్దలు పత్నీయుక్తంగావచ్చారు. మందిర ప్రతిష్ఠచేసేరోజులేసే. ఈరోజు సాయంత్రం రానడుహారి తనబాంట్లో ఒకవిందును ఏర్పాటు చేశాడు.

ప్రపంచంతో తమ స్వలాభానికి లద్దంకులు రాకుంటేందుకగాను స్వార్థపరులూ ఎంత మారదృష్టితో మన్నగములను పన్నెదరో, తగ్గిగువ ఓభింపబడిన యోధురవిషయములవల్ల మనము తెలిసికొన గలము.

అహోబింపబడిన పెద్దలందరిలోను, వారిమధ్యకూర్చొని, అర్థ నిమిలిత నేత్రములతో తన తెల్లటి గడ్డమును సవరింపకొంటూ, స్వర్గమునలేగిన తన వాల్యమిత్రుడు వనమాలిని ప్రశంసిస్తూ, గడ్డకస్వరముతో వృద్ధుడగు రాసివిహారి యీరీని చెప్ప నారంభించెను—“భగవంతుడు అతడో బాల్య కరిషోవకమునుపే చన పద్మకు పరిపించుకున్నాడు. ఆయన కోరికగా పిరుద్దంగా మనమేమి చేయలేము. వనమాలి వన్ను ఎలాంటి విశ్మయో నిష్ఠిపరిస్థితిలో వదలిపోయాడో, అస్థిని నా యీ బాహ్య గుండొచ్చి మానీ ఎవరూ గుర్తించలేదు. నాకు ప్రతిక్షణము నామిత్రుని పోషణలో కలుగు ననేరోజు నా బాంట్ల పుష్పించుచున్న దనిపెట్టొంది; అట్టి ను నాన్ని ఆతిథ్యరగా చచ్చులాగున కడుచేంప పరి నేనా అద్వి తీయ నిగరాత బ్రహ్మను ప్రార్థిస్తున్నాను.”

అని చెప్పి, రాసివిహారి చొక్కాఅంచుతో కప్పిటిని ఒకసారి తుడు చుకొన్నాడు. అతరువాత కొంచెంసేపు ఆశ్రయహాసితబాంట్లో భక్త్యర ద్యానంతో మగ్నుడైన రీతిని వూరుకొని, మొదటికంటె ఎక్కువ అసంబంధంతో మరల ఆశూర్య చరిత్రను చెప్ప నారంభించాడు. తానూ తన మితృడూ (వనమాలి) బాల్యమున ఆడిన ఆటలనుగురించి, కిలోరావస్థమందలి తమ చరిత్రనుగురించి, యౌవనావస్థలో యిద్దరూ కలసి సత్కథ్యాచ్చి స్వీక రించే విషయమునుగురించి ముచ్చటించి, తదుపరి—“ఏమిచంగనూ వనమాలి యొక్క కోమల హృదయం గ్రామవాసుల దుండగాలను సహించలేక పోయింది. అందువల్ల అతడు కలకత్తాకు వెళ్ళిపోయాడు. కాని, నేను గ్రామంలోనే పుండి వాడినన్నిటిని సహిద్దామని ప్రతిజ్ఞ చేసుకొన్నాను.

అబ్బ!— ఎటువంటి కష్టాలో! అందువల్లనే, సత్యానికే జయం కలుగుతుందనిన్నీ. సత్యమహిమవల్ల ఒకానొకనాటికి నేనుగూడా జయస్థానానిన్నీ విశ్వయంచేసుకున్నాను. ఆ శుభదినమే నేడు ప్రాప్తిచింది—అందువల్లనే నేడు తామందరూ భవబీకి దనువేశారు. —వసహరి నేను మనవద్దలేదు; కొద్దిరోజులు ముందుగా ఆతడు మనసు వదిలిపోయాడు; కాని నేను కళ్ళుమూసి చూస్తూవుంటే, అతడు పైనుండి అనందంతో చూసి నవ్వుతూ పున్నట్లు కనిపిస్తోంది.” — అని చెప్పి, కండ్లుమూసి భ్యానంలో మునిగి పోయాడు రాసవిహారి.

ఆచ్ఛటపున్నవారి మనస్సులన్నియు ఉత్తేజాన్ని పొందాయి. విజయ కనులు కన్నీటితో నిండిపోయాయి. ఇంతలో రాసవిహారి కండ్లు తెరిచి, కుడిచేయిజాచి—“ఇదిగో, యీమే అతని వీరైక పుత్రుడు; యీమేలో తండ్రిలోనున్న సద్గుణాలన్నీ వున్నాయి. కోపం స్వభావ అయివుండినాడా కర్తవ్యపాలనలో కఠోరస్వభావం గలది. సత్యపాలన విషయములో నిర్భీక, తొట్టుపాటులేవిడి! —ఇదిగో, యితడు నాకొడుకు విలాసవిహారి, ఇతడు చూడా అదేరితిని దృఢచిత్తుడు. పీరిద్యూ, ఇప్పటి పనిలో, చూడండి. ఇతనికి భిన్న శరీరముగా వున్నప్పటికీ, అంతే కంటే ఏకశరీరాలే. —వశ్యా, అతి చ్వరలోనే మీ శుభదినం రానున్నది. అదోహరిన పీఠానికి శుభాగమనమువల్లనూ నాగృహము సవిశ్రమై తను గిరిదరి శుభాశీర్వాదమువల్లనూ యీ ఇద్దరియొక్క సమ్మతికైతేనే నూతన జీవితము ధన్యమవుతుంది.”

ఇత అపరాక్తమైన, మధుర కలరసముతో సహజతయూ ప్రతిభ్య నిలబడి, విజయకు సమీపంలో కూర్చొనియున్న ఒక యువతి, ఆమె చేతిని తన చెవికి తీసికొని నొక్కింది. రాసవిహారి ఒక గుండ్రమైన దీర్ఘశ్వాసను విడిచి, మరల—“మీ కృపాతుమయిందేని చూచిపోదా మనె కోరిక వుండదు. ఇతడికి, కానీ ఆ అపరాధంనాడు! నేడు నీ, అతని ఎదుటా, ముక్తకంఠో ఆదోషం నాడేనని ఒప్పుకుంటున్నాను. మనం ఇదే నీతికాలమగురించి తామలామమద నిబంధనదని నోడకోమూలం

అంటూ పుంటాము, కార్యసమయాన మన కీవిషయమే జ్ఞప్తియందుండదు! వనమాది యంతత్యరగా మనలనందరినీ పకలిపోతాడని ఎన్నడూ అనుకోలేదు" — అని క్షణం సేవటివరకూ పూరుకున్నాడు.

అతడి పశ్చాత్తాపంతో నిండియున్న హృదయ చిత్రలయొక్క ప్రతిబింబం ముఖంలో కనిపించసాగింది. తరువాత ఒకసారి దీర్ఘమగు శ్వాసను విడచి, శాంత — గంభీరస్వరముతో — "తాని యిప్పటికీ నాకు తెలిసినది, అందువల్ల నా యీ శరీరస్థితిని చూసి, రాదీయే ఫాల్గుణ మాసంలోనే ఎక్కువకాలంవరకు ఆగేందుకు నా మనస్సొప్పుటలేదు, ఇంకా ఆలస్యంచేస్తే, నేనుకూడా యీ శుభకార్యాన్ని కళ్ళార చూడలేనేమో, ఎవరు చెప్పగలరు!

మరల సకవిభమగు అన్నప్లవ్వని సభాభవనంలో చెలరేగింది. తానెవరో తన గుడి — ఎడమవైపుల చూచి, విజయను ఉద్దేశించి, — "వనమాలి తన అస్తిశాంతటిలో పాటని తన కూసునుకూడ ఏభావంతో వొప్పజెప్పిపోయాడో, అవిషయంతో ధర్మయద్ధితో నేను ఏమాత్రమూ రోటులేకుండా నాకర్తవ్యాన్ని నేను నెరవేర్చుస్తాను. ఈనూతన దంపతులు యిద్దరూ కూడా మీ అశీర్వాదము వల్ల ధీర్ఘయు అగుదురేగాక; సత్యమును ఆశ్రయించురుగాక, కర్తవ్యమును పాలించురుగాక. తన తండ్రిని వెళ్ళగొట్టిన, ఈ చోటునుండియే పృథప్రతిష్ఠితులై సత్య ధర్మ ప్రచారము చేయురుగాక, దేవులతో యిగే నా ప్రార్థన."

వృద్ధానార్యుడు దియూల్ చండ్రుడు యీ ప్రసంగముపై అశీర్వదింపెను.

అప్పుడు రాసవిహారి విజయను సంభోదిస్తూ — "అమ్మాయీ, మీనన్నగారు ఇప్పుడులేరు. సత్సాద్వియగు నీ తల్లిమాదా చాలకాలముక్రిందనే స్వర్గమున వెళ్ళిరి; కేకపోతే, యీసంగతి నిన్ను అటుగవలసినపని పుండెడిదికాదు. నీగుండడు, ఈ అతిమలనందినీ వచ్చే ఫాల్గుణ మాసంలో యిచ్చటకు వచ్చేయగలననదిగా అవ్యాసించనా?"

విజయ ఏమనగలదు—జోభి, భయము, దుఃఖములతో ఆమె కంతము అడ్డగింపబడినటుల అయిపోయింది. ఏమీ జవాబివ్వకనే తల వంచుకొని కూర్చున్నది. అప్పుడు శబంధేపు నిరీక్షించి, కొంచెంనవ్వి. రాసవిహారి—“చిరంజీవివై వర్తిల్లుచిద్దా, నువ్వేమి చెప్పవద్దులే— మేము తెలిసికొన్నాము” అని అన్నాడు.

తరువాత నిలబడి, రెండుచేతులు జోకించి, రాసవిహారి—“వచ్చే పొల్లుజమానంలో వకసారి దయచేయవలసినదిగా మిమ్ములనందరినీ ప్రార్థిస్తున్నాను.” అని తెలియజేసెను.

అందరూ తమ సమ్మతిని వెలిబుచ్చిరి. విజయ యిక ఆగలేక పోయింది. అప్పుడామె అస్పష్టధ్వనితో—“నాన్నగారు పోయి యేనా దేనా కాలేదు—” అన్నది.

విపరీతముగ కారుచున్న కన్నీటివల్ల ఆమాటకూడ పూర్తిచెయ్యలేక పోయింది.

రాసవిహారి రెప్పపాటు సమయంలోనే విషయాన్నంతనీ కవి పెట్టాడు; విచారసూచికంగా వెంటనే—“విజయే అమ్మాయీ! ఈమాట నాకు గుర్తులేకపోయింది. నీవు నాదిద్దవు అయినా-కాకపోయినా, యీ వృద్ధ పిత, పొరపాటును తెలియ జెప్పావు?”

విజయ వెంటనే సమీప చెంగుతో కన్నీటిని తుడుచుకుంది. రాస విహారి దీనినికూడ కవిపెట్టాడు. తరువాత ఒక దీర్ఘమైన శ్వాసను విడచి గద్గదస్వరంతో—“దానికికూడా యిక ఎక్కువ ఆలస్యం లేదు”

తరువాత అందరినైపు చూచుచూ “వచ్చేవై శాఖమాసంలో యీ కుభగార్యం జరుగుతుంది, — అబ్బాయీ, చిలాసూ, రాత్రిఅయింది. రేపుటి ఉదయంనుంచి చాలా పనివుంది. మన అందరి భోజనాలకూ ఏర్పాట్లు—కాదు, కాదు, నొకర్లపైన వదలటం మంచిదికాదు,—నీవు స్వయంగా వెళ్ళు; పద, నేనుకూడా వస్తున్నాను.—మరి, మీరంతా అనుమతియిస్తే, నేను కొంచెం—”

అంటూ కొడుకు వెనుకనే లోపలకు వెళ్ళిపోయాడు.

యవాసమయమునకు విందు జరిగింది. చాలా జాగ్రత్తగా ఏర్పాటు జరుగుటవల్ల ఏవిధమైన లోటూ జరుగలేదు. రాత్రి సన్నెండు గంటలప్పుడు, ఒక స్తంభంనామన, చీకటిలో, ఒంటరిగానుంచొని విజయ సోలకిపోనూ ఎదురుమాట్లాడుచుంది. రాసవిహారి ఆకస్మికంగా ఆమెనుచూసి ఆశ్చర్యపోయాడు: ఉలికిపడి—“ఇక్కడ ఒంటరిగా ఎందుకు నాంచు న్నావు అమ్మాయీ? రా, రా, యింట్లోకి వెళ్ళిపోకో”

విజయ తలవూపి—“లేదు బాబాయీగారు, ఇక్కడదాగానేవుంది లెండి”

“చరిగావుంటే అమ్మాయీ, ఆరోగ్యంచెడుతుంది”

“లేదు చెడదులెండి”

అప్పుడు రాసవిహారి ఆమెకు దగ్గరగానుంచొని గృహలక్ష్మి ‘చీకటి ప్రదాళం’ మొదలైన నుదురమైన విశేషకాలతో ఆమెను ఆధిపతి పట్టా, ఒకసారి మళ్ళావిజయను ఆశ్చర్యగించడం అందించాడు. విజయ రాతివిగ్రహమువలె కదలి మెదలక యీ స్నేహాభి నయాన్నంతనూ చూస్తూ సహించి వూరుకున్నది.

ఆకస్మికముగా రాసవిహారికి ఒక విషయం జ్ఞప్తికివచ్చింది. అందు వల్ల ఆతడు—“నీకీమాట చెప్పదామని పూర్తిగా మరచిపోయాను. ఆమెక్రొస్కోపు భరితు సరేంద్రుడికి ఇచ్చేలాన.”

ఎనిమిదిరోజులయింది. సరేంద్రుడు యంత్రాన్ని విజయ యింట పెట్టివెళ్ళి, ఆరోజునుండి మరల అతడు విజయయింటికి రానేలేదు. ఈరోజును ఎంత దృష్టంగాగడిచాయో, విజయకు మాత్రమే తెలుసు. సరేంద్రుడు మేనత్త యింటిలో పుంటాడని తెలుసు, కాని, అయిల్లు ఏవూళ్ళోవున్నదో అక్కడ వున్నదో, ఆమె ఎవరో తెలియదు. ఈపొరపాటు ఆమెనుమాటి మాటికి వ్యసనపెట్టసాగింది. కామ, దానిని నివారించుకొనేందుకు ఏవుపాయ

మూలమేకు కానరాలేదు. అందువల్ల రానవిహారి చెప్పిన యామాట విన గావే ఉలికిపడి విజయ—“ఎప్పుడిచ్చారు?

రానవిహారి కొంచెం ఆలోచించి—“అమరునాదే యిచ్చానను కుంటా. దాన్నికానే వుద్దేశంలానే వుండుకున్నావని విన్నా. ఏమన్నావో అన్నావు. మాట అన్నాక ఎక్కువేకానీ. తక్కువేకానీ. యింకేమన్నా కానీ. ఖరీదు యిచ్చేశాము. నేనుపట్టాక నేటివరకూ మాటను నిలుపు కుంటూవస్తున్నాను. పాపం అతడికి. డబ్బుకు చాలా యిబ్బందిగా వున్నట్లుంది. డబ్బురాగానే ఏదోజీవనం చేసుకొనేందుకు వెదతాడు— వెళ్ళి ఏదోవిధంగా పొట్టపోసుకుంటాడు. ఏమన్నాకానీ, అతడు మనకు పరాయివాడకాదు. మన మిత్రుడి కొడుకు. అతడికి డబ్బుచాలా అవసర మున్నీ. రాగానే వెళ్ళిపోతాడవిన్నీ. తెలిసేప్పటికే. నేను పూర్వకోదేక పోయాను. వెంటనే డబ్బుయిచ్చేశా. అలాంటప్పుడు నేనిస్తే నేమి. నువ్విస్తే నేమి. రెండూ ఒకటే. పదీ-పరకా ఎక్కువ తీసుకుంటే తీసు కున్నాడు. పోనీలే”

విజయ ఏమీ మాట్లాడలేకపోయింది. కొంచెంసేపు ప్రయత్నించి “డబ్బు ఎక్కడ యిచ్చారు?”

రానవిహారి యామాటకు ఎలా వివరీతార్థం తీశాడో దేవుడికెరుక. అతడు ఉలికిపడి—“లేదు. లేదు. ఏమిటీ. డబ్బు రెండుసార్లు తీసు కొన్నాడా? కాని అతడి ముఖంచూస్తే అలా కనిపించలేదే. ఎవరిదీ దోషము అనను? ఈవిధంగా మాటలవల్ల మోసపోతూ-పోతూ వృద్ధుడై అయాను. సరే. ఏమన్నాకానీ. రెండువందల రూపాయలు యెక్కువగా పోయాయి. సరే. అడబ్బు నేను యిచ్చుకంటాను. ఇలాంటివాటిలోనే గుండె రాయి అయిపోయింది. ఇక యిలాటిది జరుగదు. పోనీలే, అడబ్బు నేను—”

విజయ యిక సహించలేక పోయింది. అమె కఠువుగా—“మీరు వృధాగా భయపడుతున్నారు! అతడు మోసపుప్ప రెండు వందలరూపాయల డబ్బుతీసుకునేవాడుకాదు—అకలితో ములమల మోడే సమయానకాదా

అలా చేయదు? అయన్ని ఎప్పుడు కలుసుకున్నాడు? అయవకు డబ్బు ఎప్పుడు యిచ్చాడు?

రానవిహారి ఏమీఎరుగనటుల దీర్ఘంగా శ్వాసను విడచి—“బ్రతికామురాజాబాబూ! డబ్బేం కొద్దిగానా—రెండువందలరూపాయలు! అవి అమె ముందునుంచి వెళ్ళిపోవాలని చాలా అడుర్దా పడ్డాడు! ఒక్కసారి ఎదుట ఎవరో కనిపించినట్లుగా నటిస్తూ ఎవరురా అక్కడ? విలాసు? పల్లకి సిద్ధంచేయించావా? ఎంత చలిగావుంది! నేను చూడపోతే, ఏపనీకాదు!”

ఇలా అంటూ అతిక్రోధంగా నటిస్తూ, బుద్ధిహర్యకంగానే అచ్చట నున్న ఒకస్తంభాన్ని విలాసునిగా కల్పించి, తొందగా అచ్చటినుంచి దిగిపోయాడు.

12

విలాసునకు తనను సమర్పించుకొనుట ఒకప్పుడు విజయకు ఏమాత్రము కష్టమైన విషయముకాదనిపించెను కాని, నేడో, విలాసుడేకాదు, ఈ యింట్లోకమంతటను, ఇన్నికోట్లమంది మనుష్యులలో కేవలము ఒకరిని మినహాచివరికు విలాసుని రాకుటకుకూడ మహాపాపముగను, అసహ్యముగను తలచుచున్నది. ఈరీతిని రానవిహారి యింటినుండి పల్లకిమీద వెళ్ళు నప్పుడు విజయ ఈ సంగతిని గురించియే తలంచుచూ యింటికి జేరెను. దీని విషయమై తన తండ్రియొక్క అభిప్రాయము ఏమో సరిగా తెలుసు కునే అవకాశము తనకు లభించలేదు. కాని, అతని మరణానంతరము తన భవిష్య జీవితము విలాసవిహారికో కలసి గడచుననే విశ్వయము విజయకు కలిగినది. ఇందుకు విరుద్ధముగా జరుగనలసిన పరిస్థితులు సంభవించునని అమె స్వప్నములోకూడ తలంచలేదు.

ఇటువంటి పరిస్థితిలో ఒక అనాసక్తుడు, ఉదాసీనుడుగను పురుషుడు అకాశము నందలి ఒక కానరానిచోటనుండి చూచుకేతుగువలె, అకస్మికంగా వచ్చి ఒక్కొక్కటిలో తానుచాలా కాలమునుంచి నిర్ణయించుకొనిన భావము

అన్నిటిని తారుమారుజేసి, చివరకు నాటి నానుచూపములు లేకుండా జేసి తన చునెప్పునాక్రమించి ఎక్కడికో తప్పుకొనిపోయి కానరాకుండెను. చివరకు తన జ్ఞాపక చిహ్నమునుకూడా దేనినీ విడచిపోలేదు— ఇదినిజ మోలేక పూర్తిగాస్వప్నమో, ఏదైనది తెలుసుకొన వలెననే తలంపుతో నేడు విజయ, తనఆత్మను జాగరిక మొనరించి యోచించుచున్నది. ఇది నిజముగా స్వప్నమే యగుచో, మోహము ఎన్నాళ్ళలో తొంగిపోవును? ఒకవేళ సత్యమే యగుచో, అది యీ జీవితములో ఏరీతిని సార్థకమగును?

ఈ ఆలోచనతో యింటికివచ్చి విజయ నిదురజోషప్రయత్నించింది. కాని తపించియున్న ఆమె స్త్రీస్కము దాపుకు జూడా నిద్రరావటలేదు. కొద్దికాలమునుండి నాత్రింబంతు తనను బాధించుచున్న, యీవిషయములో ఏమైనా సత్యమున్నదా, లేక కేవలము గగన కుసుమము లాటిదేనా? అనేది చింత ఆమెను మాటిమాటికి బాధించుచున్నది, అంతేగాదు. ఈ దారుణ సమస్యను ఎవరైన పరిష్కరించగలరా? యిది మరియొక విచారముకూడ ఆమెకుగలదు.

ఆమెకు తర్లిలేదు. తండ్రి పరలోక గతుడైనాడు. సోదరీ-సోదరులు అసలేలేరు. 'నా' — అనువాచ రాసవిహారి మినహా మరెవరూలేరు. అతడే, బంధువు, మిత్రుడు, ఆత్మీయుడు, క్షేమాభిలాషి. ఏకుభోద్దేశమును నెరవేర్చుకొనే సంకల్పముతో— వెంటపడి — తొందరపెట్టి — బాల్యం నుంచీ వున్న కలకత్తాయందలి సమాజమునుండి ఎడబాటుని కరిగించి, యిక్కడకు తనను తీసికొని వచ్చినాడో, అఉద్దేశ్యము నేడు విజయకు తేటతెల్లమయినది. అంతేకాదు నరేంద్రుని విదేశమునకు వంపుటకై అడుగకనే దససహాయముచేయుట, తనయింటియందు అతిథులకు భోజనాది వసతుల నేర్పాటుచేయుట, ఆహ్వానించిన ప్రతిబిరుదులయెదుట తెచ్చిన వివాహ ప్రస్తావన. సిగ్గువల్ల మెదలక తాను పూరుకొనుటను తన అంగీకారముగా అస్వయించి అందరితోనూ యీవిషయముచెప్పుట, మొదలైన కార్యములవ్వారా అన్నివిధములా తనను వశపరుచుకొనుటకు రాసవిహారి చేసిన ప్రయత్నములన్నియూ, విజయకు జోధపడినది.

కాని, ఇందులో రహస్యమైనటువంటిన్నీ, అశ్చర్యపడవలసినటువంటిన్నీ విషయమేమన-రాసవిహారిచేయు ఏపనియందునూ పిద్రోహము చేయుచున్నాడనే భావము ఏమాత్రముకూడా కన్పించుటలేదు. అప్పటికి, వృద్ధునియొక్కయూ వినమ్రు, స్నేహ-సరస మంగళోపచారాలకు చాటున దాగియుండి నివారించరాని ఒక మహాశక్తి విజయము ప్రతిదినము తన వలలో వేసుకొనుటకు అనుకూలముగ సమీపమునకు ఏవిధముగ తీసికొని పోవుచున్నది! దీనితోపాటు, తాను యీశక్తినుంచి తప్పించుకొనుటకు ఏఉపాయము లేకపోవుట, ఆమెను, ఒంటరిగా యింటియందుండుటకుకూడ మహాభయంకరముగ వేదించసాగినది. ఇటుల రాత్రంతయు ఒక్క మదియసేపుకూడ నిద్ర లేకుండ గడచిపోయినది. ఆమె ఏదీఏదీ పరలోకమునకేగిన తలండిన మాటిమాటికి పిలచి—“నాన్నా, నీవు ఓళ్ళ సంగతిని ఎరిగివుంటికూడా నెన్ను ఓళ్ళగుప్పెల్లో ఎందుకు వుంచావు! వారి కెందుకు వప్పగించి పోయావు!” అని వాపోవసాగింది.

ఒకానొక సమయమున తాను స్వయముగనే విలాసుడియందు ఎక్కువ మక్కువగలిగియుంటి, అతనితోకలసి, తన తండ్రి ఆభిప్రాయమునకు విరుద్ధముగ నరేంద్రుని సర్వవిధములా నాశన మొనర్చుదమని ఓళ్ళయించుకొన్నది, అవిశ్చయమే నేడు తన ఇళ్ళను అంతను పోగొట్టి తన మనస్సును స్వాధీనపరచుకొన్నది, అది తలంపుకు రాగానే ఆమెగుండె బ్రద్దలు కొనాగినటుల భయపడకలిగినది. ఆమె మాటిమాటికి, తనలో తాను—“సర్వనాశనమునకు మూలమైన వీరిని, “స్నేహమును అందుదై మాతండ్రి పిల నిర్మూలన మొనర్పలేదు; ఎందుకు వీరిపై యీ సమస్తమూ వదలిపోయెను, యిలా చేసి, నన్ను స్వేచ్ఛలేనిదానీగా ఎందుకు చేసెనాడు!—అని ప్రశ్నించుతో సాగింది. ఈరీతిని దుఃఖమువలన కారిన కన్నీటితో తలదండంతయూశడిసిపోయింది. ఈ నా హృదయా వేదన స్వర్గవాసియగు నాతండ్రికి వినిపించుటలేదు. కాబోలు? దీనికి ప్రతీకారము చేయు మార్గమేదీయూ అతని చేతులందులేదా? అని ప్రశ్నించుకొన్నది.

రెండవరోజు ఉదయమున, పరేకుడి తల్లి ఎన్నోమూర్తులు పిలిచిన పిమ్మట, మోశము వచ్చి కనులు తెరచినప్పటికి, చాల ప్రొద్దెక్కినది.

లేచుట తడవుగా ఇంటి బయటసానడి అంతయూ ఆహ్వానింపబడిన ఆతిథులతోనిండియున్నటుల తెలిసినది! ఆమెవచ్చుచే ఆనందము. తన యీ తప్పును త్వరలో దిద్దుకొనుట ఎలా?— నేడు కొనున్న ఉత్సవమునుగురించి తలంపుకు రాగానే ఆమెను విచారముకలిగినది, శీతకాలపు ఉదయపుటెండ తోటయందలి మామిడిచెట్లకొమ్మలపై వ్యాపించియున్నది. ఆ చెట్ల ఆకుల నందులనుండి నైతులు, గొడ్డకాపరులు అడుచూ- పొడుచూ పచ్చిక బయళ్ళకు పరువులను మేపుటకు తోలుకొని పోవుట కనిపించ సాగినది. ఈ గ్రామానికి వచ్చిననాటినుండి ఆమెకీ దృశ్యము కనిపించు చునే యున్నది. ఒక్కొక్కప్పుడు తొందరపనులు వున్నప్పటికీ ఆనంద కరమైన యీ దృశ్యమును చూచుటను మానెడిదిరాదు, కాని, నేడు ఇందులో ఎట్టిమాదుర్యముగలదో యోచించుటకుకూడ ఆమెకు ఆసంధ వముగనే కన్పించసాగినది. పైగా, పూతనవస్తువువలె మొదటినుండి చివరవరకు అంతయు ఆనందవిహీనముగనే కన్పించ సాగినది. ఆలసి యున్న తననేత్రములను విజయ యీదృశ్యమువై పునుంచి మరల్చి మరొకవైపునకు త్రిప్పగనే కాలీసాదు ఒక్కొక్కగంతుకు మూడేసిమెట్ల చొప్పునదాటుచూ ఆతిత్వరగా మేడపైకెక్కి వచ్చుట ఆమెకు గోచర మైనది. ఒకరినొకరు చూచుచుకొనుట తడవుగా, వచ్చుచున్నవాడు మధ్యలోనే ఆగి, ఏదో ముంచుకుపోవుచున్న దన్నటుల, చెయ్యెత్తి ఆమెతో,— “అమ్మా, తొందరగా రావద్దు! చిన్నబాబుగారు చాలా కోపంతో వున్నారు! ఇవ్వాలి ఇంత అలశ్యం చెయ్యొచ్చా!”

నొకరు నోటినుండి యీసమాచారమును వినగానే విజయయొక్క శరీరము, మనస్సునందు- తుపాకీమందు రాశిపైన విస్ఫురవ్వచేసినరీతిని భయంకరమైన విస్ఫవము చెలరేగినది, పాదమునుండి తలవరకు ఒక్క తృటిలోనే కణ్ణున మండినటుల తోచినది. కాని, డబ్బాదన ఏమీ చెప్ప జాలకపోయినది. ఆమె నేత్రద్వయము ప్రజ్వలితమైనవి, మరియు మధ్యాహ్న సూర్యభగదానుని కిరణములు స్పటిక ఖండముపై పడినప్పు

దేరీతివి జాజ్వల్యమాన తేజముతో విక్రీర్ణ మొనర్చుచుండునో, అదేరీతివి విజయి నేత్రములనుండి క్రోధాగ్నిజ్వాలలు వెలువసాగినవి. కాలీపాదు విజయయొక్క మందుచున్న నేత్రములనుచూచి భయముచే తటపటా యించి, ఏదో చెప్పబోవుచుండగా, విజయ తన క్రోధమును అజమకొని క్రిందివైపు సౌంజ్ఞవేయుచూ “నీవు క్రిందికిపో కాలీ” అంది.

ఈఇంటిలో “చిన్నబాబు” అన విలాసవిహారియనిన్నీ; పెద్దబాబు అన రాసవిహారియనిన్నీ అర్థమవి విజయకు తెలుసు. విజయకు నేడే యీవిషయము ప్రప్రథమముగా తెలిసినది. ఏమన-ఈతండ్రి కొడుకుల కోపముకు గృహయజమానురాలగు తానుకూడా భయపడవలెననెడి భావ ముతో యిచ్చటి దాస-దాసీ జనములు తలమమిన్నాంని; కొద్ది కాలము లోనే విలాసుడు యీయింటి యజమానియై కూర్చున్నాడనిన్నీ. తాను అతని అనుగ్రహమునకు పాశురాలమ కావలసిన దానినై నట్లున్నూ-తెలిసి కొన్నది యిట్టిపరిస్థితిలో తాను వున్నటుల నేడు విజయకు నృష్టపడినది.

అరగంట గడచినపిమ్మట ముఖప్రజ్ఞాకనాది కముల నిర్వర్తించు కొని, బట్టలు మార్చుకొని తయారై, విజయక్రిందికిదిగి వచ్చునప్పటికి అతిథులందరూ టీ త్రాగుచుండిరి. వచ్చిన అతిథులందరూ తమతమ స్థాన ములనుంచి లేచి విజయకు అభివాదన మొనర్చిరి. ఆమెమాటము వాడియుం డుట, నేత్రములు ఉదాసీన భావముతో మందుటనుచూచి, అనేకమంచి కంఠములనుండి అస్పష్టమైన ఉద్విగ్న ప్రశ్నలు కూడా వినిపించినవి. కాని, విలాసునియొక్క తీవ్రమగు కటువైనమాటలవల్ల అవన్నియును అణగిపోయెను. అతడు తన చేతియందలి టీపాత్రను నోటినుండితీసి, దబీమని బేబులుపైనుంచి— “ఇప్పటికికూడా నిద్రలేవకనే వుండవలసి నది. నీప్రవర్తనవల్ల నాకు క్రమంగా విరక్తికలుగుచున్నది. ఈమాట చెప్పకుండా నేను వుండలేను” అన్నాడు

కోపాన్ని వెలిబుప్పే అధికారం అతనికి వున్నది— అనేవిషయం ఒప్పుకోదగ్గదే. కాని, యంతమంది పరాయివాళ్ళు ఎదుట కాబోయేభర్త

యొక్క యీ కర్తవ్య-పరాయణత్వము, చాల అసభ్యముగ అందర్ని బాదించి విస్మయము నొనర్చింది. కాని, విజయ అతనివైపు చూడనైనా లేదు. ఏమీ జరుగనిరీతిని, అందరూ ప్రతి నమస్కారమొనర్చి, ముందుకుపోయి, వృద్ధుడగు దయాళువాడుకు దగ్గరగా కూర్చున్నది. వృద్ధుడు చాలా వ్యవహారములు, విజయ అతని వద్దకు వెళ్ళి శాంతంగా—“మీ టీ త్రాగుటలో విఘ్నం కలుగలేదుకదా? ఇవ్వాలి ఉదయం లేవలేకపోయాను, అపరాధం జరిగింది” అన్నది.

వృద్ధుడగు దయాళువాడు స్నేహార్థం స్వయం, ‘బిచ్చా’ అని వంశోదించి విజయతో—“లేదు, మాలో ఎవరికీ ఏ యిబ్బంది కలుగలేదు. విలాసవాడు, రాసవిహారి బాబులు మా కేవిషయంలోనూ ఏరోటూ రానివ్వలేదు నీ పరిస్థితి బాగుగా వున్నట్టులేదు! శరీరమున స్వస్థతలేదా?”

ఈ ఆచార్య మహాశయుడు ఎప్పుడూ కలికతతోనే వుంటూ వుంటాడు; కాని విజయను పూర్వపరిచితుడు కాదు. నిశ్చయ బోజన కూడా విజయ యితనిని సరిగా చూడలేదు. అయినప్పటికీ, నేడు ఆ మహాసభలో కాలపెట్టి, ఆ ఆతిథులందరివైపు ఒకసారి చూడగనే, యీ వృద్ధుని సౌమ్యమూర్తి విజయను తనవైపునకు ఆకర్షించింది; అతనిని చూడగనే, అతను తనకు అప్పుడు అని ఆమె హృదయము చెప్పింది. ఇప్పుడాతడు స్నిగ్ధము, కోమలమునైన కంఠస్వరమున విజయ కర్ణములలో ప్రవేశించి, ఆమె హృదయాన్ని చాలావరకు చాల్చార్చివది. అతడి గొంతు, తన తండ్రిగొంతునలె నున్నట్లు కనిపించినది— ఆమెకు.

దయాళువాడు ఒక కోచీడైన కూర్చున్నాడు; ప్రక్కన కొద్దిగా భాగీరథిమను చూచాడు— “నుంచున్నావేమి బిడ్డా, ఇక్కడ నున్నా. జ్వరమేమియూ తగులేదుగదా?”

విజయ అతనిప్రక్కన కూర్చున్నది; కాని, ఏ జవాబూ యివ్వజాలకపోయినది; తలత్రొప్పి మరొకవైపు చూడసాగినది. వచ్చుచున్న కన్నీటిని ఆపుడేయుట ఆమెకు రానిరాను అసంభవము కాసాగినది.

వృద్ధుడు మరల అదే ప్రశ్నను వేసెను. ఈ పర్యాయము అందుకు జవాబుగా తలఘాపి కేవలము 'లేదు' అనిమాత్రమే జవాబివ్వగలిగినది.

విచారముతో నిండియున్న కంఠస్వరమును వృద్ధుడు కనిపెట్టెను. ఒక జిజ్ఞాసేపటివరకు ఏమీ అనకనే, సంగతినంతనూ అర్థముచేసికొని, మనస్సులో కొంచెముగా నవ్వుకొనెను. ఈ ఇంటి యాజమాన్యమును, స్థిరపడక పూర్వమునుండియే తానే గైకొని, తన కాబోవు ననుకొనెడి గృహిణిని యిప్పటినుండియే కఠినముగా మందలించుచూ మాట్లాడ నారంభించుట మూర్ఖుడగు విలాసునకు వీరీతిగవచ్చునూ జ్ఞానవృద్ధుడగు దయాళు బాబుకు నవ్వును కలిగించిన వనుటను, ఎవరునూ దోషముగ నెంచరుగా!

దయాళుబాబు తనవద్దకూర్చొనియున్న యౌవనావస్థయందున్న చూసవలయుగల విజయమనస్సును స్వర్థపరచుటకై నెమ్మదిగా, ఆమెకు కొన్ని వార్షికవిషయాలు చెప్పనారంభించెను. ఇంతచిన్నవయస్సునందే ఈసత్య దర్శముపై వారికి (విజయ, విలాసుడు)గలశ్రద్ధ, పట్టుదల, భక్తిని గురించి మిగుల ప్రశంసించి, చివరకు—“భగవంతుని ఆశీర్వాదబలము వల్ల మీదద్దేశ్యము జయప్రదముగ నెరవేరుచుండునుగాక! కానిఅమ్మయీ మీరు వేసిన యీ మందిరప్రతిష్ఠ సక్రమముగ నడచుటకై మీరు చాల శ్రమ పడి, స్వార్థత్యాగమొనర్చవలసియున్నది. నేనుకూడా పట్లూరి వాడనే. అందువల్ల ఈ బ్రహ్మధర్మమును పల్లెలలో వ్యాపింపజేయుట చాలకష్టమని అనుభవపూర్వకముగ తెలుసుకొన్నాను. అట్టి పరిస్థితిలో మీరు పల్లెలలో బ్రహ్మధర్మబీజమును నాటి, దానిని వృద్ధిలోనికి తెచ్చినచో, విస్సందేహముగ మరొక మహాత్కార్యము నొనర్చుకొన్నమాటే—ఎంతోకాలముండి తీరవి యీసపత్య నెరవేరుతుంది. మీ యీ ప్రశంసనీయకార్యమునకు ఏవిధంగా విశదములతో ఆశీర్వదించ వలెనో తోచుటలేదు.

ఈమందిర స్థాపన విషయమై తనకెట్టి ఉత్సాహమూలేదనిన్నీ ఇందు వల్ల ఏవిధమగు ప్రయోజనము వున్నటుల తనకు కనిపించుట లేదనిన్నీ చెప్పుదమని—విజయ నాలుకచేవలకు వచ్చినది; కాని అలావమును అణచి

వైచుకొని, కోమలకింఠముతో ఆతనిని “ఒక జటిలమైన సమస్య పరిష్కారమగునని ఎందుకనుచున్నారు?” అని ప్రశ్నించింది.

దయాళు — “అవును బిడ్డా, వంగదేశమందలి పల్లెలలో నివసించుచున్న కోట్లకొలది గ్రామీణుల మూఠ విశ్వాసములను పోదోలగలది, యీ ఒక్క బ్రహ్మధర్మమేనని నా ఆత్మ విశ్వాసము. ఎచ్చట దేనికి తావు లేదో, ఎచ్చట దేనికి ప్రయోజనములేదో - అచ్చట అది నిలువజాలదు. జీవించజాలదు. కాని, ప్రయత్నముచేసి దానిని అనేకులలో ఏ ఒక్కనాడైన జీవించియుండునట్లు చేసినచో, నిస్సందేహముగ ఏనాటికైన దానిఫలితము లభించిగలదని ఆశించవచ్చును. మనమతమునందలి గుణ-దోషములు నీ వెరుగని వేమున్నవి! ఒక్కసారి జ్ఞప్తికితెచ్చుకొని ఆలోచించి చూడు.”

విజయ మరల ప్రశ్నించుటను మాని, ఆలోచించసాగినది. ఆమె హృదయములో తనదేశమును ఉన్నతస్థితికి తేవలెననెడి కోరిక సహజము గనేగలదు. అది విజయ కూడను. వృద్ధాచార్యుని చివరిమాట ఆమెను ఆందోళపరచినది. మందిరస్థావన యనెడిపేర బ్రహ్మాండమైన కీర్తిని సంపాదించవలెననెడి కోరికతో విలాసుడు, వ్యధనొందియున్న విజయ హృదయమునకు యింకనూ వ్యధను కలిగించుచుండెను. విజయ, యీ వేదసవల్ల మిపుల బాధ నొందుచున్నది; ఈ రీతిని బాధను కలిగించుచున్న వానికి ప్రతిగా, బాధను కలిగించుటకు తనకే ఉపాయమూ తోచనందువల్ల, ఆమె హృదయము, యీ మందిరస్థావన విషయములో సూర్తిగా విరుద్ధముగా వున్నది. కాని, దయాళుబాబు చేసిన ఉపదేశమును వినగానే విజయకు తాను పొరబడితినిని తెలిసినది. అంతేగాదు, విలాసుడు వాస్తవముకు హృదయహీనుడూ క్రూరుడూ కాదేమో ననిపించినది — అతని యీ కఠోరమైన మాటలు, అతనికి తన ధర్మముపైగల ప్రబలమైన అనురాగముయొక్క ప్రకాశము అయిపుండ వచ్చును. మానవ ఇతిహాసములో యిట్టి ద్రుష్టాంతములకు కొరతలేదు! ప్రపంచమందలి మహాత్కార్యములెల్లను, ఎవరో వొకరికి కష్టమును కలిగించెడివిగా వుండితీరుసవి ఎచ్చటనో చదివినటుల విజయకు తోచినది. అంతేగాదు, లోకకల్యాణార్థమై యిట్టి

మహాత్మా ర్యభాకమును తమపై విడికొనిన మహానుభావులు ఏ ఒకరిద్దరికో
 పట్ల ముగనుండినప్పటికీ దానిని లక్ష్యపెట్టరు. ఈ కారణమువల్లనే అట్టి
 వారిని ఆనేకస్థలములందు, నిర్దయులు నిష్ఠురులు మొదలుగాగల విశేషణ
 ములతో ప్రసీద్ధమొనర్తురు. చాలకాలమునుంచి పొందుచున్న శిక్షణ, సం
 స్కారముల మూలమున విజయకు బ్రహ్మాధర్మమందు ఎవరికిని తీసిపోవి
 అనురాగముగలదు. బ్రాహ్మధర్మప్రచారము వైననే దేశకల్యాణము అనార
 పడిపోవునని, అవృద్ధుని నోటి వెంట విన్నప్పుడు, విజయ ఉన్నతవిద్య
 నధ్యసించినవాడునూ, సత్యప్రీతిగల ఆంతఃకరణము గలవాడునూ అగు
 విలాసుని క్షమించకుండ వుండజాలక పోయినది. చివరకు విజయ తనకు
 తాను యీ రీతిని చెప్పుకోపాగినది. ప్రపంచంలో మహాత్మా ర్యముల నొన
 ర్చువారి ప్రవర్తన నాలాటి సాధారణ మనుష్యుల ప్రవర్తనతో పోలి
 యుండనందువల్ల, వారిని దోషులుగా ఎంచుట అసంగతము—కేవలము
 అన్యాయము. చాల ప్రొద్దెక్కుటవల్ల, సభానదులలో ఒక్కొక్కరే లేవ
 సాగిరి, విజయకూడా లేచినది. రాసవిహారి యీసమయముననే కొడుకును
 చాటుకు పిలిచి ఏదో చెప్పెను. విలాసుడు. అప్పటినుంచి యీ సదన
 కాశమునకై ఎదురు చూచుచున్న వానివలె, విజయలేచిన క్షణకాలము
 పిమ్మట, ఆమెవద్దకు వచ్చి “ఇవ్వాలి నీ శరీరంలో బాగాలేదా విజయా?”
 అని ప్రశ్నించాడు.

ఈ ప్రశ్ననే ఒక అరగంటకు పూర్వము వేసినట్లయితే, విజయ
 పూర్తిగా నిర్లక్ష్యమొనర్చి, కడుపుగా జవాబిచ్చి వెళ్ళిపోయేడిదే; కాని,
 ఇప్పుడు ఆమెమనస్సు ఆప్రసన్నముగలేదు, అందువల్ల విలాసుని వైపుచూచి
 —“అదే, బాగానేవున్నది. విన్నరాత్రినరిగా విద్రవట్టలేదు, అందువల్ల
 అలా కనిపించుచున్నాను.” అన్నది.

విజయ ఇచ్చిన ఈజవాబువల్ల విలాసుడుపొందిన ఆనందమునకు
 మేరలేదు. లోకములో ఎక్కువమంది మనుష్యులు, దెచ్చికు దెబ్బ కొట్టకుండా
 వుండజాలరు. తనతప్పును తెలిసికొనికూడా సహించజాలరు. విలాసుడు
 యీ శ్రేయోదేవించినవాడే, విజయయొక్క ప్రవర్తన తనకు ఎంతఅయిష్టమో

మూగనున్నదో, అంత-కాదు, అంతకంటె ఎక్కువగ-తాను ప్రయత్నించసాగెను ఈరీతిని మూల-ప్రతిమూలములవలన కలిగిన అగ్ని, ప్రతిక్షణము భయంకరరూపమును ధరించునపుడుమున అనురక్షణము, గడుసరి, తెలివిగలవాడు, వృద్ధుడులయిన తండ్రి అగ్రహస్తావ్యకముగ ఓపికపట్టి యున్నందువల్ల కలుగబోవు లాభమును గుఱించి ఉపదేశపూర్వకముగ ఎన్నిమారులు చెప్పినప్పటికీ, అవి ఏమాత్రము పనిచేయుటలేదు. కాని, విజయనోటినుండి వెడలిన కోమలమైన మాటలు, శీతలలోనే అతని స్వభావమును మార్చివేసినది. అతడు తన సహజమైన శర్మకకంఠమును శక్తికొలది కోమలముగ మార్చి — "అయితే, యప్పుడు ఎండలో బయటకు పోవద్దు. వెంటనే భోజనముచేసి, కొంచెము సేపు నిశ్రమింపుము. ఇవ్వారక వీచుచున్న గాలి మంచిదికాదు, జాగ్రత్తగావుండు. ఆరోగ్యాన్ని చెడగొట్టుకోవోకు"

అవిచెప్పి, శక్తికొలది తన ముఖముపై ఆమెనుండు అనురాగము చూపుచున్నటుల భావము వచ్చురీతిని ప్రయత్నించి, తాను తొందరపడినందుకు శూచిపణి కోరనున్నాడా అన్నటుల నటించెను. కాని యీవిధముగ చేయుట అతని స్వభావమునకే విరుద్ధము. అందువల్ల, మరేమియు అనక తొందర—తొందరగా అడుగులు వేయుచూ, అతిథుల వెనువెంటనే వెళ్ళిపోయెను.

విలాసుడు కనిపించినంతమారుమువరకు ఏకాగ్రదృష్టితో విజయ అతనిని చూచుచునేయున్నది. అతరువాత ఒక విట్టూర్పువిడచి, నెమ్మదిగా తనమేడపైనున్న గదిలోనికి వెళ్ళిపోయినది. కొన్నాళ్ళనుండి ఏదో తెలియరాని బాధ అరికాల గ్రుచ్చుకొనిన ముల్లుపలె, ఆమెను నల్లుపరాత్రింబవళ్ళు వేదించుచున్నట్టిది. — నేను ఆకస్మికంగా అది నామరూపములులేకుండా పోయినటుల ఆమెకు కనిపించినది.

సంధ్యాసంశరము విడిపూర్వకముగ బ్రాహ్మణమందిరస్థావన జరిగినది. లోపల ఒక ప్రత్యేక స్థానమున రెండు వియవగల కుర్చీలు ఒకటి కొకటి దగ్గరగా పేయబడియున్నవి. వానిలో ఒకదానిపైన మేళతాళములు

మోయ. విజయ అసీనురాలుగా నొనర్చబడినది; తదుపరి అనుకొని యున్న మరొక కుర్చీపై, ఎవరుకూర్చొచ్చుటకై నిర్దేశింపబడినది. అసంగతి అందరికిని అప్పుడు తెలిసియేయున్నది. ఒక్క డాకటరుము విజయ హృదయమునుండి అనేకాలోచనలు చెల్లరేగినవి; కాని, ఇంతలోనే విలాసుడు వచ్చి తనకై నిర్దేశింపబడిన ఆస్థానమున అధికారిపూర్వకముగ కూర్చొనగానే, విజయ హృదయమునుండి వెడలిన జ్వాల చల్లారిపోవుటకు ఎక్కువ సమయము పట్టలేదు.

ఉద్భవములట్టహాసముగా యుండెను.

ఉత్సవము అట్టహాసముగా లేకుండా పున్నచో ప్రజలదృష్టి బ్రాహ్మ మందిరముమీద వుండక, కరవిషయములపైకి మరలుననే సంశయముతో విలాసవిహారి ఉత్సవమును సమాప్తము కానిద్యదాయెను. పనులన్నీ పూర్తి అయినప్పటికికూడా ఉత్సవము పూర్వమువలెనే జరుగుచుండెను. ఇదివరకుమాదిరిగానే విందులు, ఉపన్యాసములు జరుగుచునే వుండెను. కాని, ఉత్సవమునకువచ్చిన అతిథులందరు యిట్లు—వాకిలి పని—పాటులు వున్నవారితే. అందులలో యితరుల డబ్బుతో ఆహార—విహారాదుల నొనర్చుచూ సుఖముగా యిచ్చట కాలముగడుపుటకు వీలులేదయ్యెను. కావున, చివరకు ఉత్సవమును తప్పనిసరిగా సమాప్తమొనర్చవలసివచ్చెను. అదోజున, వృద్ధుడగు రాసవిహారి, ఒకచిన్ని ఉపన్యాసమునొచ్చి, ఉపసంహార వాక్యములుగా యీరీతిని చెప్పెను:—“ఎవని ఆపారకృపా విశేషమువల్ల మన మందరమూ పౌత్రులికపు ఘోరాంధకారమునుండి విముక్తులమై ప్రకాశములోనికి వచ్చియుంటిమో, ఆ ఒక్కడే అయినట్టివాడున్నా, అద్వితీయుడున్నా, నిరాకరడునగు పరబ్రహ్మము యొక్క పాదపద్మముల సన్నిధిని యీ ముందిరమును జరిపించిన వీరికి, అతడు కల్యాణ మొనగూర్చునుగాక. అతిత్వరతోనే రానున్న యీ యిద్దరియొక్క సమ్మిళితమైన, నిర్మలమైన, సవీన జీవితపు ప్రారంభ దిన సుముహూర్తమును చూచు భాగ్యమును మన కా భగవానుడు కలుగజేయుగాక. “అని చెప్పి, ఆ కానున్న మాతన దంపతులవైపు చూచుచు—”

విద్యా, విజయా, అబ్బాయి! విలాసూ, మీరిద్దరూ మీరందరికీ నమస్కారము చేయుదు. శ్రోతులవైపు తిరిగి ప్రియమైన విద్వంసు మీరందరూ ఆశీర్వాదించుడు అనెను.

విజయా విలాసులు ఒకరికొకడు దగ్గరగా నేలపైకిరమునుంచి వృద్ధులగు బ్రహ్మభక్తులకు నమస్కరించిరి. వారుగాడా అవ్యక్తమమర స్వరముతో ఆశీర్వాదించిరి. ఆవిగ్మట సభ సమాప్తమైనది.

సంవ్యాసమయానంతరము విజయ యింటివచ్చినప్పుడు, అమె మనస్సున ఏవిధమగు చంచలభావముగావి, ఏరోధభావముగావి లేదు, దాత్మిక ఆనందము, ఉత్సాహము, అమె హృదయమునంతనూ నింపివేసి. అమె తనదురానే యారీతిని చెప్పుకొనుటల చేసెను—“పార్థివనుభవే ఏక మాత్రసుఖముకాదు: కావి, ధర్మముకొరకు, పరులకొరకు, ఆసుఖమును బలిజచ్చుచే ఏకమాత్ర యదార్థ సుఖము, శ్రేయస్కరముగాను.”

విలాసుడితో తనకు ఏవిషయంలోనైనా భేదాభిప్రాయము వచ్చిన రానీ కాని ధర్మవిషయమైమాత్రము మాయద్ధరిమధ్యా ఏభేదాభిప్రాయము రాకూడదు—అవి విజయ తనమనస్సుకు నొక్కిచెప్పినది. ప్రక్కమీద పడుకొనికూడా యామాటలనే మాటమాటికీ—మించిననియే జరిగినది, విలాసుని వంటి స్థిరసంకల్పుడు, స్వధర్మపరాయణుడు, కర్తవ్యవిఘ్నితో నా జీవితము శాశ్వతముగ ఐక్యముకానున్నది. భగవంతుడు అతనిద్వారా తనకార్యముల నెన్నిటిలో నెరివేర్చుకొనుటకొరతే నామనోభావములను యారీతిని మార్పుచేసినాడని—తలంచసాగినది.

విలాసుడు మరునాడు అందరినీ “తాము కనీసము మానమున కొకమార్తైనా గయచేసి, మండిర గౌరవమును పెంపొందింపజేయుప్రార్థన. మేము (కానూ, విజయ) జీవితమంతయు తమకు కృతజ్ఞులముగా నుండుము” అని కోరుచూ వారికి నమస్కరించెను. అతిథులలో చాల మంది, ఆనవి యీ కోరికకు తమ సమ్మతమును వెలిబుచ్చుచూ తమ తమ ఇంద్రకేగిరి.

జయలక్ష్మి

రాసవిహారి వచ్చి—“అమ్మాయి విజయా. నీవు యీమందిరమును స్థిరముగా నుంచదలచినచో, యీ దయాశుభాబును యిచ్చట వుంచుట శ్రేయస్కరము” అనెను.

అందుపై విజయ ఆశ్చర్యపడి. ఒడలు గగుర్పొడవ “ఇది సంభవమేనా?”

రాసవిహారి నవ్వి — “సంభవము కానియెడల నేను చెప్పెదనా? వారిని నేను బాల్యమునుంచియూ ఎరుగుదును. ఒకవిధంగా ఆయన నాకు బాల్య—బంధువుకూడను. దీదవారై నప్పటికీ దయాశుభాబు చాల మంచి వారు. నీ యెట్టేటులో ఏదైనా పుద్యోగమునిచ్చి, వారిని యిచ్చట వుంచ నచ్చును. మందిరముపున్న భవనములో వారు వుండేందుకు చోటు లేక పోలేదు. వారు కుటుంబసహితముగా వుండవచ్చును.”

దయాశుభాబుపై విజయకు నిజముగనే ఎక్కువ భక్తికలదు. ఆయన దీదవాడని వినుటతోడనే యీ భక్తితోహటు జారికూడా కలిగినది. విజయ వెంటనే సంతోషముతో రాసవిహారి ప్రసంగమునకు తన సమ్మతిని తెలుపుచూ— “వారిని యిచ్చటనే వుంచుడు. నాకు వీరు పుండుట ఎంతో ఆనంద కరము.”

అటులే జరిగినది దయాశుభాబు కుటుంబసహితముగావచ్చి, సూతన బ్రాహ్మమందిరములో నివసించసాగెను.

రోజులు గడిచిపోయినవి. పుష్యముగడచినది. మాఘములోకుండ 10-15 రోజులు గడచినవి జమీందారీవ్యవహారములు, మందిరన్యవహారములు చక్కగా సాగుచున్నవి. ఏవిధమైన విరోధభావములుగాని, అశాంతిగాని కలుగుననే సందేహముకూడా ఎవరిమనస్సులయందును కలుగలేదు.

సంతోషముజూపలేదు. అతడి కుశల—సమాచారములకూడా ఎవరి పట్లను విజయకు తెలియలేదు. అతడు రెణ్ణాళ్ళమాత్రముపుండుటకు బస్మస్థానముకువచ్చెను; రెణ్ణాళ్ళ గడువగనే వెళ్ళిపోయెను. అతని కుశల

సమాచారములు తెచ్చువారుమాత్రమేవరు: అయినా కబురుపంపినది ఎవరికి : కాని, విజయదృష్టి మైక్రోస్కోపు మీదపడినప్పుడల్లా హృదయంలో ఎవరో శూలమును గుచ్చినటుల పోవెడిది, మరేమీకాదు, ఇటువంటి కష్టసమయమున యీ యంత్రపు ఖరీదుగా మరికొంత డబ్బు అధికముగ నరేంద్రునికిచ్చిన ఎంతో బాగుండెడిది గదా యని ఆమెకు అనిపించెడిది. ఆమె మనస్సున ఒక విషయము సదా మెలగుచుండెడిది ఆ విషయము జ్ఞప్తికివచ్చినప్పుడు విజయకు ఎంత ఆశ్చర్యము కలుగుచుండెడిదో, అంత తిష్టమున్నూ, సంకోచమున్నూ కలుగుచుండెడిది. రెజ్జాళ్ళ పరిచయమే అతనిపై యంత స్నేహభావమును ఏర్పరిచి కలిగించినదా : యని. ఈ విషయమును అతని యదుట బయటపెట్టలేదు: కాదు, ఈ మిథ్యామోహము ఏదో ఒకనాడు నశించిపోతుంది, కాని యిందువల్ల కలెగే సిగ్గును దాచుకొనేందుకు జీవితంలో ఎచ్చటా స్థానం దొరకదు. ఈకారణమువల్లనే: ఆ రెజ్జాళ్ళ స్నేహమువలన కలిగిన మమత్వ భావము మనస్సున ఉదయించగానే విజయ ఆ భావమును హృదయము నుండి బలవంతముగ పారద్రోలుచున్నది. ఈ విధంగా మాఖమాసము కూడా గడచినది.

ఫాల్గుణమాసం వచ్చిందో లేదో విపరీతమైన ఎండలు ప్రారంభమయ్యాయి. ఎటుచూచినా జ్వరములతో బాధపడుతోన్నారు. ఈ రోజు ఉదయం, అయనను చూడవలెనను సంకల్పంతో, బట్టలు మార్చుకొని తయారై, మేడ పైగదినుంచి క్రిందికి వచ్చింది విజయ. వృద్ధదర్బాను కళాహైయాసింహుడు చేతికర్రను తెచ్చుకొనేందుకు తనగదిలోకి వెళ్ళాడు. ఇతడు వచ్చేలోగా క్రిందిగదిలో టీ త్రాగుతూ కూర్చుంది విజయ. విజయ ఏకాగ్రమనస్సుతో టీ త్రాగుతూవున్న సమయములో 'నమస్కారము'— అని ఆమెకు వినిపించింది.

విజయ ఉలికిపడి తలపెత్తింది: చూడగా, ఎదుట నరేంద్రుడు చేతిలోవున్న టీకప్పు. చేతిలోనే వున్నది: విజయ ఆశ్చర్యముతో అతని, వైపు చూడసాగింది. ప్రతి—నమస్కారమూ చెయ్యలేక పోయింది రమ్మనిగాని కూర్చోమనిగాని నోటితో అనలేకనూ పోయింది.

నరేంద్రుడు తనచేతికర్రను ఒక కుర్చీ పీపుకు అనించి, ఇంకొక కుర్చీని దగ్గరకు లాక్కొని కూర్చొన్నాడు. 'నాకూ యీపని (బీత్రాగుట) కాలేదు. ఇంకొక కప్పు టీ తెప్పిస్తే'—అన్నాడు నరేంద్రుడు.

తెస్తున్నా "అని, చేతిలోవున్న కప్పును తేబులుపై పెట్టి విజయ లేచింది. కాని, నొకరుతో టీ తెమ్మనిచెప్పి, వెంటనే తిరిగి రాజాలక పోయింది. మేడ మెట్లపైన రేలింగ్ పట్టుకొని మెదలకుండా పిలబడి వుంది. భయంకరమైన తుపాను చెలరేగుటవల్ల సముద్రముపు పరిస్థితి ఏవిధంగా వుండునో, యిప్పుడు విజయ పరిస్థితికూడా అవిధముగానే వుంది.—అంతఃకరణములో ఒక ఘోషమైన సంఘటనము కలిగింది. ఏకాంతమువల్లనైనా మానసుని హృదయములో యితటి సంఘటనము కలుగునను జ్ఞానమే ఆమెకు నేటివరకు లేదయ్యెను. ఈ అంతఃకరణ కాంతించనిదే ఏమితితోగాని, ఏ విషయమునుగాని స్వాభావికముగ సహజముగ మాట్లాడుట అసంభవమని ఆమెకు ధృవపడిచాగెను. అయిదారు నిమిషములవరకు పైరీతిని నిలబడిన పిమ్మట, కాలీపడు టీ తీసికొని పోవుటను చూసి, తానుకూడా వానివెనుక క్రిందిగదిలోనికి వచ్చెను.

కాలీపడు వెళ్ళిపోయినపిమ్మట, నరేంద్రుడు విజయముబయలుపై పు చూస్తూ—“ఓహో నామీద చాలా కోపంవచ్చివుంటుంది. ఎచ్చటికో వెళ్ళుటోయే సమయాన నేను వచ్చి మీకు శ్రమకలిగించినట్లున్నాను. నాల్గయిదు నిమిషములకింటే ఎక్కువ ఆలస్యము కానివ్వనుతేండి.”

“సరే, ముందు టీ త్రాగండి.”

పదమిటి వైపు కిటికీ పై అకస్మికముగ దృష్టిపడేప్పటికే అశ్చర్యపడుతూ విజయ—“ఈ కిటికీ ఎవరు తెరిచారు”

నరేం—“ఎవరూ కాదు, నేనే”

“ఎలా తెరిచారు?”

“అందరిలాగానే—లాగి. కాదా?” విజయ తలవూపి ‘కాదు’ అని, అయిదారు సెకన్లు పేపు నరేంద్రుని దీర్ఘమైన నవ్వుని చేతి వ్రేళ్ళవైపు

చూచి “మీ ప్రేమ యనుపవివరె వున్నవే. ఈ కిటికీని మట్టిగా నెట్టకుండా, లాగితిపేవారిని నేటివరకు ఎవరినీ చూడలేదు”

ఈ మాటవిని నరేంద్రుడు వక పక నవ్వెను. అందువల్ల గదియంతయు ప్రతిధ్వనించెను. ఇది ఆనవ్వే అని జ్ఞప్తికిరాగానే, విజయ ఒడలు జలదరించినది. రోచుములు విగిడ్చినవి. నవ్వుఆగిన పిమ్మట నరేంద్రుడు—
నిజంగా నా ప్రేమ, కనరతు చేయుటవల్ల చాలా గట్టివి. వీటితో గట్టిగా పట్టుకుంటే, ఎలాటివాడన్నాకానీ, వాడిచేతిని విరుగగొట్టగలను.”

విజయ వచ్చుచున్న నవ్వును ఆపుకొని, గంభీరభావముతో—
“మీ నుదురు అంతకంటె కఠినమైనది. వింటిని సంధించినప్పటికీ—”

మాట పూర్తికానేరేదు. మధ్యలోనే నరేంద్రుడు మరల అడవిదంగా నవ్వెను. ఈతని నవ్వు ప్రాతః కాలమందలి మందమారుతమువలె మధురమాన్నా. అనుభవ యోగ్యమున్నూ ఆగుటవల్ల, అందలి రసమును ఆస్వాదించవలెననే రోదముసుండి ఎవరునూ తప్పించుకొనజాలరు.

నరేంద్రుడు జేబులోనుంచి రెండు వందరూపాయలనోట్లు తీసి, తేబులుపైపెట్టి—“ఆ యంత్రంకోసం యివ్వాల వద్దాను. ఈ స్వల్పధనం కోసం నన్ను మీరు జూదరి. వంచకుడు— ఇంకేమేమో అని, నిందిస్తూ కబురుచేశారు. మీదబ్బును మీరుతీసికొని, నా వస్తువును నాకు యిచ్చివెయ్యండి.”

క్షణంసేపటి వరకు విజయ ముఖం వాడిపోయింది; సరియైన స్థితిలోనికి వచ్చి—“ఏమని కబురుచేశారు. చెప్పండి”

ఆదంతా నాకు గుర్తులేదు. ఆ యంత్రాన్ని తెమ్మని మనిషిని పంపండి; తొమ్మదిన్నరగంటల బండిమీద కలకత్తావెళ్ళాలి. కలకత్తాలోనే ఒక మంచి వుద్యోగం దొరికింది— అంతదూరం వెళ్ళాల్సినవని లేక పోయింది.”

“మీరు అదృష్టవంతులు.”

“అవును. ఇంక వుండేందుకు డీలు కాదు; టొమ్మిడి కావచ్చింది-.”

క్షణంసేపటిలో, నోటితోవూడి అర్చిన దీపమువలె, విజయ ముఖమండలమందలి దీపి ఆరిపోయినది. కాని నరేంద్రుడు దీనిని గమనించలేదు. అందువల్ల — “నేను యప్పుడే వెళ్ళిపోవాలి. తెమ్మని చెప్పండి.

విజయ నరేంద్రుని ముఖముపై దృష్టినుంచి — “ఈ షరతుమీద తీసుకున్నానా? మీరు డబ్బుతెచ్చారు కాబట్టి యీ యంత్రాన్ని యివ్వాల్సిందేగా?”

నరేంద్రుడు సిగ్గుపడి — “కాదు, ఆ షరతు ఎప్పుడూలేదు. మీకు అదిఅక్కరలేదుగా?”

“ఇవ్వాళ లేదనుకోండి.”

ఎప్పుడూ వుండదని ఎవరన్నారు?”

నరేంద్రుడు తలవూపి, దృఢస్వరముతో — “నేనే చెపుతున్నాను. అదిమీకు ఎప్పుడూ పనికిరాదని, కాని నేను —”

విజయ అతిగంభీరభావముతో — “మరి, అమ్మేటప్పుడు దాని వల్ల నాకు ఎంతోలాభం వుంటుందని మీరే చెప్పారే! ఆయినప్పటికీ, మోస పుచ్చి తీసుకువెళ్ళారని కమరుచేసేప్పటికే, మీకు కోపంవచ్చింది; అంతేనా? అప్పుడు ఒకటి చెప్పారు. ఇప్పుడు యింకొకమాట అంటాన్నారు, ఇదేమిటి?

నరేంద్రుడికి సిగ్గువేసి, కొంచెం ఆగి — “అసమయాన యీ వస్తువును మీరు వుపయోగించుకుంటారనిన్నీ, యిలా వూరికే వుంచరనిన్నీ అనుకున్నాను. మీరు లాకట్టు పెట్టుకోవడంబ్బు యిస్తువుంటారుగా?

“దీనిని కూడా అలా ఎందుకు అనుకోరాదు. పెట్టికో యిస్తానుగా.”

“ఎంతవడ్డీకో యిస్తారు.”

“న్యాయమైనంత.”

విజయ తలవూపి — “నేను వాప్పుకోను, కలెకత్తాలో దాన్ని
చి ధర కట్టించాను, నాలుగువందల రూపాయలకు తేలికగా అమ్మాకో
వచ్చు.”

నరేంద్రుడు క్షణ సారిగా అమ్మువలె లేచి నిలబడి, ఆవేశంతో—
“సరే, అలాగే చెయ్యండి. ఇకేమీ అభ్యంతరంలేదు. రెండు వందలకు
నాలుగువందలు తీసుకుంటా సేనేవాళ్ళతో చెప్పేది ఏమీలేదు.”

విజయ తలవంచుకొని, అతిశ్రమతో వచ్చేనప్పుడు అపుడేసు
కొన్నది. ఆమెతల ఎత్తునప్పటికి, ఆమె ముఖముపై ప్రసాద
చంలో ఎవరివద్దనైనా తన అంతరికభావమునూ, దామకోవచ్చునుగాని,
యితనివద్ద మాత్రము ఆపని తాను చేయజాలననెడి మనోభావముతో
పున్నటుల కనిపించినది. కాని నరేంద్రుడు ఆమె ముఖముపై పు చూడ
కుండగనే, తీవ్రముగ— “మీరు ఒక ‘మైగ్రాక్’ అయినట్లయితే, అవి
అతడనగా - మీరు రానే రానట్లున్నారు.” అని వాక్యంపూర్తిజేసింది.

విజయ కొంచెం తాళి మరల “వాక్యసూలు చేసుకునేందుకు
మీ అస్తిసంతనీ ఆపహరించినప్పుడైనా ఈ సంగతి తెలుసుకోలేదు?”

“లేదు. అప్పుడది మీ చేతిలో లేదు. దాన్ని మీ నాన్న, మా నాన్న
కలిసి చేశారు. మనలో ఎవరమూ దోషులముడికాము— సరే, వెదు
తున్నాను.”

“భోజనముచేసి వెళ్ళగూడదూ?”

“వీళ్లేదు. భోజనము చేపేందుకు రాలేదు.”

“పోనీలెండి. మీరు డాక్టర్లు గాబోలు, నాడి చూడటం తెలుసా?”

ఇప్పుడు ఆమెకు వచ్చుచున్న నవ్వు పెదవులపై ప్రతిబింబించింది.
అందుచే నరేంద్రుడు కోపముతో— “నాతో మీకు వేళాకోళాలేమిటి?
నన్ను వెర్రివాణ్ణి చెయ్యాలని చూస్తున్నారే! డాక్టర్లు ఎందుకు వుండవచ్చు

మీకు: ఆగర్వంతో పరిహాసం ఆడితే, వదేవాడు ఎవరూ వుండరని తెలుసుకొనండి. మాటలు యిక మించనివ్వకండి" అని చెప్పి. నరేంద్రుడు చేతికర్రను పుచ్చుకొన్నాడు.

విజయ— "కాకపోతే, మీ వంట్లో బలమూ, చేతి - కర్రాపున్నదనేగా మీ ధైర్యం?"

నరేంద్రుడు మాటవినేప్పటికి. చేతిలో పున్నకర్రను క్రిందపారవేసి కుర్చీలో కూర్చొని— "ఛీ! నోటికి ఏదీ వస్తే అదే మాట్లాడతారు. మీలాటివారితో మా! డగూడదు."

"మంచిది, మళ్ళీ విపోకండి" అని. వచ్చేనప్పుడు అపలేక అపలేక అపొకుంటూ, అక్కడినుండి తొందరగా వెళ్ళిపోయింది.

నరేంద్రుడు ఒంటికి ఆశ్చర్యముతో కొంతసేపు కూర్చున్నాడు. విసుగెత్తి వెళ్ళిపోయేందుకు చేతికర్రను పుచ్చుకొని నిలబడేప్పటికి విజయ వచ్చి— "మీమూలానే యింత అలశ్యం అయింది. మీరు అప్పుడే వెళ్ళేందుకు వీలుకాదు. నాది చూడాలి! నావెంట రండి."

నరేంద్రుడు ఎక్కడికో వెళ్ళాలనే సంగతి నమ్మలేదు. అందువల్ల — "ఎక్కడికి వెళ్ళాలి?"

విజయ నరేంద్రుడి ముఖమువైపు చూస్తూ గంభీరభావంతో— "ఇక్కడ ఎవరూ వుండి దాక్షరుగాని వైద్యుడుగాని లేడు. బ్రహ్మ మందిరానికి అన్నివైపులుగా క్రొత్తగా ఒకరు వచ్చారు. అయిన నాకు ఎక్కువ అభినూనపడతారు. అయినకు రెండుకోజులనుండి జ్వరం తీవ్రంగా వస్తోంది. నాని చూచి వద్దాం, పదండి."

"సరే, పదండి"

"అయితే కొంచెం ఆగండి. ఎలేకుడనే కుర్రవాణ్ణి మీరు ఎరుగుదురనుకుంటాను— మొన్నటినుంచీ వాడికికూడా జ్వరం వస్తోంది. వాడిని యిక్కడికి తీసుకువచ్చి వాడి తల్లితో చెప్పాను"

మాట పూర్తికానేలేదు. యింతలోనే ఫరేకుని తీసికొని వాడి తల్లి గుమ్మంవద్దకు వచ్చి నుంచున్నది. నరేంద్రుడు ఒక్కసారి ఆ కుర్రాడి వైపుచూసి— “తీసుకువెళ్ళు, చూశానులే!”

పిల్లవాని తల్లి, విజయ యిద్దరూ ఆశ్చర్యపడ్డారు. తల్లి బ్రతి మాలుతూ— “బాబూ, నొళ్ళంతా నెప్పిగా వుంటుందిట. నాడిచూసి ఏదైనా మందు చెప్పిలే—”

నరేం—“నెప్పిగా వుంటుందనే సంగతి నాకు తెలుసు; గాలి తగల నివ్వకు; గదిలోకి తీసుకువెళ్ళు; మందు సంపుతానులే.”

అప్పుడు నరేంద్రుడు ఆశ్చర్యముతో వున్న విజయ ముఖమును చూసి— “పిల్లవాడికి మసూచి కం వస్తుంది—దానికి సంబంధించిన జ్వరమే యిది. తొందరచే జాగ్రత్తగా చూడమని చెప్పండి.”

విజయముఖము వాడిపోయినది. ఆమె— “మసూచి యేమిటి— ఎలా వస్తుంది?”

“ఎలావస్తుందో చెప్పటం చాలాకష్టము. కాని మసూచి వస్తుందని మాత్రము దృఢముగా చెప్పగలను; ఈజ్వరము దానికి సంబంధించినదే. ఇవ్వాలి కూడా మసూచి పొక్కులు సరిగలవు. రేపు బాగా పొక్కుతాయి. దీన్నిబట్టి చూడగా, అవృద్ధాదాక్యుని చూడవలసిన పనివుండదనుకుంటాను. ఆయనకు కూడా మసూచికమే అయివుంటుంది, బహుశ: రేపటికి ఆయనకు కూడా పొక్కులు పొక్కవచ్చు.”

భయమువల్ల విజయ శరీరమంతయూ ఉడుకెత్తిపోయినది. నిర్జీవ ప్రతిమవలె కుర్చీపై కూలబడినది. అనృష్టస్వరముతో ఆమె— “నాకు కూడా మసూచి వచ్చేలాగున్నది. నిన్నరాత్రి నాకుకూడా జ్వరంవచ్చింది. నా శరీరం కూడా మంటలెత్తిపోతుంది. ప్రతికీలు పడ్డా దారుణమైన నొప్పిగా వుంది.”

నరేంద్రుడు నవ్వి—“వ్యాధికి. బాధకు భయపడవలసిన పనిలేదు. కాని మీ యీ భయమే ఎక్కువ భయంకరమైనది. నిన్న ఏదో కొద్దిగా జ్వరం వస్తే యింత భయపడవలసిన పని ఏముంది! ఒకరిద్దరికి మసూచి వచ్చినంత మాత్రాన వూళ్ళో అందరికి వస్తుందని విశ్వసించుటెటులా?”

విజయ కనులనుండి కన్నీరు కారివడింది. ఆమె—“ఒకవేళ మసూచి వస్తే, నా మంచి—చెడ్డా చూసేది ఎవరు? నా వాళ్ళెవరున్నారు?”

నరేంద్రుడు మరలనవ్వి—“మీకు సేవ చేసేందుకు కొడువ ఏమి? కావలసినంతమంది దొరుకుతారు! అందుకోసం మీరేమీ విచారపడనద్దు. అదీగాక, మీ కి జబ్బురాదు.”

విజయ హఠాత్తుగా ముత్యం తలవూపి—“గొప్పజ్ఞానే! మంచిదే; నిన్నరాత్రి నాకు బాగా జ్వరంవచ్చింది. అయినప్పటికీ, బలవంతంగా దయాళువాటును చూపేందుకు బయలుదేరాను. ఇప్పుడుకూడా కొద్దిగా జ్వరంవుంది. చూడండి—”

అని చెప్పి, విజయ కుడిచేతిని అందించింది. నరేంద్రుడు దగ్గరగా జరిగి ఆమె కోమలమైన హస్తాన్ని, తన కఠినమైన హస్తములోనికి తీసుకొని కొద్దిసేపు సరీక్షించాడు; తరువాత నెమ్మదిగా చేతిని వదలి—
“ఇవ్వాళ భోజనము చెయ్యవద్దు. పెళ్ళి మెదలకుండా పడుకొనండి. ఏమీ భయంలేదు. రేపటి ఎల్లం మళ్ళా నేను వస్తాను.”

మీ దయ అని, కన్నీటిని తుడిచికొని విజయ వూరుకున్నది. విజయయొక్క యీ జాలి కలిగించుమాట నరేంద్రుని హృదయమున బాణమువలె నాటెను. జవాబుగా అతడేమియూ చెప్పలేదు. మెదలకుండా కర్రను చేతబూని, వెళ్ళబోవు సమయమున ఆ అసహాయభయార్త్రమున యగు విజయ నోటనుండి దయాభిక్షను కోరుచూ వెడలినమాట అతని బలిష్ఠమైన పురుషహృదయమును ఆదినుండి అంతమువరకు కలవర పెట్ట సాగెను.

నరేన్ రెండవనాడు పని ఎక్కువగా వుండుటవల్ల కలకత్తా వదిలి రాజాధికపోయెను. కాని, మూడవనాడు ఉదయముననే బయలుదేరి

కొమ్మిది గంటలగునప్పటికే తన గ్రామంలో ప్రవేశించాడు. జమీందారుగారి యింట్లో కాటాపెట్టగనే, కాలీపద్ సరుగెత్తికొని వచ్చి — “అమ్మగారికి జ్వరం వచ్చింది బాబూ! పైగదిలోకి కొంచెంవద్దురా!” అన్నాడు.

సరేంద్రుడు గదిలోకి వచ్చునప్పటికి, విజయ జ్వర శీఘ్రతవల్ల మంచముమీద పడుకొని గిలగిల కొట్టుకొనుచుండెను. ఎవరో ఒక, సగం వయసు చెల్లిన యువతి అమె తలవైపున కూర్చొని విసనకర్రతో వినరు చుండెను. కొంచెము దూరముగా తండ్రి కొడుకులు, భాగవిహారి-విచాన విహారులు, యిద్దరూ కండ్లు తేజవైచి అసాధారణ గంభీరభావముతో కూర్చొని పుండిరి. డాక్టరు వచ్చినందువల్ల తండ్రి కొడుకులకు ఎరుకీ, ఏమాత్రము అకగాని, ఆనందముగాని కలుగలేదు.

విలాసుడు ఏ విషయము చెప్పకనే ముందుగానే— “మీరు మొన్నవచ్చి మనూచి తగులునని భయపెట్టి పోయారా ?” అన్నాడు.

లాంఛన ప్రాయముగా పేరుబడిన యీ ప్రశ్నకుద్దబద్ధమున్నూ, జవాబిచ్చుటకు వీలులేనిదిన్నీ అయివుండెను. విలాసుని మాట చెప్పి వదగానే నిప్పులవలెనున్న తన కండ్లను విజయ తెరచిచూచెను. మొగట ఎవరువచ్చిరో అమె తెలుసుకొనజాలక పోయెను. కాని, తరువాత సరేంద్రుని గుర్తించి, రెండుచేతులూ జాపి “రండి” అన్నది.

అక్కడ కూర్చొనుటకు ఏమీలేనందువల్ల విజయ మంచముపైగనే ఒక ఆచున సరేంద్రుడు కూర్చొనెను” వెంటనే విజయ తన రెండు చేతులతోనూ, గట్టిగా సరేంద్రుని చేతిని పట్టుకొని “నిన్న వచ్చినదైతే, ఇవ్వాలి యింత జ్వరం వచ్చేదికాదు— నిన్నల్లా మికోనం ఎదురు చూశాను” అన్నది.

సాధారణముగ జ్వరశీఘ్రతవల్ల రోగిజడయమరచి పట్టిపోవచ్చును. లైనను బయలుపరచుట, సరేంద్రునకు తెలిసిన విషయమే. కాని విజయ వదిలిన యీమాటలను విని అక్కడ కూర్చొనివున్న తండ్రి—కొడుకుల మండిపోయిరి. కోపమువల్ల వారి అసాధము స్తకము దహించుట నీసా

గెను! నరేంద్రుడు సహజమైన ఓదార్పుచూటలతో. నవ్వుచున్న ముఖముతో— “భయపడబోకండి, రెండుమూడు రోజులలో జ్వరం తగ్గిపోతుంది. కంగారుపడవలసిన పనిలేదు” అన్నాడు.

విజయ, ఆ స్పృహలేని స్థితిలోనే నరేంద్రుని చేతిని లాగి, తన రొమ్ముపై పెట్టుకొని, జాలిని కలిగించుగొంతుతో—“నాకు కులాసా యిచ్చే పరకూ మీరు వెడితే, నేను బ్రతుకను.”

జవాబు యిద్దామని నరేంద్రుడు తల ఎత్తేప్పటికి, భయంకరమైన విస్ఫురవ్వలవలె నున్న నాల్గకండ్లు తనవైపు, తీవ్రంగా చూస్తుండటం చూచాడు, చొందగ్గరగానున్న నిర్భయముగను, విక్సితగనూపున్న ఒక వేట జంతువుపై ఎగిరి గంతువేసి పట్టుకొనబోవుముందు, ఆకలితోవున్న పులి ఆవేట జంతువును చూచుచుండు రీతిని, మండుచున్న తన నేత్ర ద్వయముతో పలాసవిహారి తనవైపే చూస్తూన్నాడని నరేంద్రుడు గ్రహించాడు.

14

నరేంద్రుడి నోటినుండి మాటరాలేదు. అందుకల్లా అతడు విజయ ప్రశ్నకు జవాబివ్వలేక పోయాడు. కండ్లయందలి క్రోధాగ్నిని మానవులే కాదు, పశువులు కూడ కనిపెట్టగలవు. నరేంద్రుడు ఎంతటి అమాయకుడైనప్పటికీ ఎంతటి బోలాబోళి వాడైనప్పటికీ, ఎంతలాకితాడు శాకపోయినప్పటికీ తనకు ఎటుయగా కుర్చీలో కూర్చొనివున్న తండ్రి-కొడుకులకు వలనపై కోసం ఎంత ఎక్కువవున్నదో, అగొనేందుకు ఎక్కువసేపు ఎట్టలేదు. తండ్రి-కొడుకులు, విజయకు తనకు గల ప్నేహాన్ని చూచి ఓర్పుకోలేకని నరేంద్రుడికి మొదటినుండి తెలుసు. వారి స్వభావాన్ని విజయకు మొదటిసారిగా మైక్రోస్కోపు చూపించేందుకు, తాను వచ్చినప్పుడు, విజయగా వారికి జరిగిన సంభాషణవల్ల కనిపెట్టగలిగాడు, అంతేగాదు, మైక్రోస్కోపువలె యిచ్చేందుకు రాశవిహారి తనయింటికి వచ్చి, కోసాన్ని అవుకోలేక, ఎన్ని అసరాని మాటలు అనిసోయాడో

కూడా తెలుసు కాని, నేటి, వారి కోపానికి అణం ఏమిటో నరేంద్రుడికి సరిగ్గా బోధపడలేదు. వాళ్ళు స్వయంగా పరీక్షించుకొని, చానవెలకు కొనిన ఆ మైక్రోస్కోపు విషయంలో వారికి ఏమీ ద్రోహం చెయ్యలేదే? మరి, దేనికి తనంటే వారికంతకోపం? విజయకు మనూచి పోస్తుందని చెప్పి నందుకా? దానికి అందు ఏమీలేదే! తనేమీ ఆమెను బయపెట్టలేదు, ఈ మిథ్యావవాదాన్ని మరలన్నా బృహింప చేశాడా? లేక స్వయంగా విజయయే చెప్పిందా-అనే విషయం తేలక పూర్వమే, విలాసబాబు మరల ఒకసారి ఈసడించుకొన్నాడు. నౌకరు (కాలీషడు) ఏమిజరుగుతుందో చూద్దామని గుమ్మముకు కట్టివున్న తెరను తొలగించిచూశాడు. అర్థంజాలక వాడు విలాసుడి కంటబడ్డాడు. ఇంతేముంది! విలాసుడు ఒక్కసారిగా మండి పడి— “ఒరి వెధవా! చెయిర్ తీసుకురా” అన్నాడు.

రోషాన్ని వాళ్ళంతా కంగారు పడ్డారు. పాపం. నౌకరుకు ‘వెధవా’ అన్నమాటకు అర్థం తెలిసింది. కాని, చెయిర్ అంటే ఏమిటో వాడికి అర్థం కాలేదు. అందుకని, పాపం, వాడు గదిలోకి వెళ్ళి బెదురు—బెదురుగా అటూఇటూ చూడసాగాడు. వృద్ధ రాసవిహారి తన క్రోధాన్ని వశపరచుకొని, గంభీరస్వరంతో—“ఒరే, బాబుగారు ఈర్పు నేందుకు ఒక కుర్చీ తీసుకురారా” అన్నాడు. కాలీషడు ‘బ్రతుకు జీవుడా’ అని తొందరగా వెళ్ళాడు. తరువాత రాసవిహారి కొడుకువైపు కాంత ముతో కూడియున్న బౌద్యార్యస్వరముతో— “రోగియెదుట అలా మైమరచి మాట్లాడరాదు విలాసూ, అంతేగాదు, ఒడలు తెలియకుండా మాట్లాడుట పెద్దమనిషితరహా కాదు—”

కొడుకు ఉద్యతభావముతో—“మానవుడు ఊలాంటి సమయంలో కాక మరెప్పుడు ఒడలు మరచి మాట్లాడరాదో, మీరే చెప్పండి! దొంగ వెధవా! ఏమీ తెలియని ఆ నౌకరు, అడగకుండా, ఎవరికీ తెలియకుండా, పరుషా మర్యాదా తెలియని ఒకమూర్ఖుణ్ణి తీసుకువస్తే వూరుకునే దెలా!” అకస్మాత్తుగా, ఏదైన గట్టిదెబ్బ తగులుటవల్ల నిషా తగ్గిన త్రాగుబోతు వలె, విజయకు జ్వరశీత్రతవల్ల కలిగిన నిష్ఠుహ తగ్గిపోయింది, ఆమె

మెదలకుండా వెంటనే నరేంద్రుడి చేరిని వదలి, గోడవైపుకు ముఖాన్ని త్రిప్పుకుంది.

కాలివదు కుర్చీ తెచ్చివెయ్యగానే, నరేంద్రుడు మంచంమీదనుంచి లేచి కుర్చీమీద కూర్చున్నాడు. రాసవిహారి, విజయనుబాధావాన్ని ద్యానంతో చూచాడు. అతడు కొంచెం హాస్యంగా కొడుకుతో — “నేను తెలిసికొన్నాను విలాసూ, యిలాటిస్థితిలో కోపంరావటం ఆస్వాభావకము కాదనికూడా నొప్పుకుంటాను; కాని, లోకంలో అందరూ బుద్ధిపూర్వకంగా తెలిసివుండినా అపరాధాన్ని చెయ్యరు. అదీగాక లోకంలో అందరికీ అన్నివిషయాల్నూ తెలిసివుంటే విచారమేలేదు! అందుకని, కోపం తెచ్చుకొనుకుండా శాంతభావముతోనే మానవునిలో ఏదైనా దోషముపున్నచో దానిని సంశోధన మొనర్చుట తగినవని”

ఈ గోషం ఎవరిదో తెలిసికొనేందుకు ఎవరికీ ఎక్కువకాలం పట్టలేదు. విలాసుడు — “రాదు నాన్నగారూ, ఇటువంటి పెంకెతనాన్ని సహించలేము! నా యీ - యింటినొకరులు తుంటరులుగా తయారయారు. రేపే వీళ్ళందరినీ వెళ్ళగొట్టేస్తా.”

రాసవిహారి కొంచెము నవ్వి, స్నేహయుక్త తిరస్కార భావమున, యింటిగోడలకు వినిపించురీతిని — “వీడికి చిరాకుపుడితే ఒళ్ళుతెలియదు; నోటికి ఏదిపడ్డే అదే అనేస్తాడు. వాడివరకూ ఎందుకు, ముసలివాణ్ణి అయినా, నామటుకు నాకు జ్వరంవచ్చిందని వినేటప్పటికే, గాబరా పడి పోయాను! ఇంట్లో ఎవరితో మసూచివచ్చేప్పటికే, అదే భయపెట్టి పోయాడు!”

ఇక్కడవరకు నరేంద్రుడినోటినుంచి ఒక్కమాటకూడారాలేదు. కాని యీ మాటల నాటి న్యధికిలిగించుటవల్ల — “లేదు, నేను భయపెట్టలేదు.”

విలాసుడు నేలపై కాలుబాదుతూ విగ్గరగా — “తప్పకుండా భయపెట్టావు; కాలివదు సాక్ష్యంవున్నాడు”

నరేం—“కాలీపదు సరిగావినలేదు.”

ఈ జవాబునిని, విలాసుడు మరీమూర్ఖంగా ప్రవర్తించడోయేప్పటికీ, రాసవిహారి అతనిని అడ్డగించి—“అరే, ఏంచేస్తున్నావు. అతడు ‘లేదు’ అని స్వయంగా చెప్పుకొంటే, కాలీపదు మాటను వచ్చుచున్నా? అతడు చెప్పేది నిజమే.”

అప్పటికీ పినక, వీదో జవాబుచెప్పుచోయాడు విలాసు. అదికనుగొని రాసవిహారికూడ కనుసౌంజుచేసి అపి—“ఈసాచు చూపైన జబ్బుకు అంతచేటు ఎందుకు భయపడతావు! ధైర్యంతెచ్చుకో! భగవంతుడు మనను పరీక్షించేందుకు అపదలను పంపుతూవుంటాడు. ఈసంగతి మరచిపోకు. కష్టాయరాగానే, మీరంతా యీసంగతిని ఎందుకు మరచిపోతారో నాకు అర్థంకావటంలేదు.”

కొంచెంపేపు వూరుకొని, మళ్ళా, వృద్ధుడు—“ఒకవేళ పొరబాటున మానూచి పస్తుందని చెప్పాడనే అనుకుందాము. అందువల్ల నీమీ ప్రమాదంవుంది! పెద్ద-పెద్ద డాక్టర్లే పొరబడుతూ వుంటారు. ఇతడింకా అనుభవంలేని క్రొత్తడాక్టరు, అందువల్ల పొరబడుటలోపాదా, వీని అశుభ్యం లేదు.”

యింతవరకు చెప్పి, నరేంద్రుడివైపు చూస్తూ వృద్ధుడు—“సామాన్యజ్వరం కాదనేగా మీరు చెప్పేది? భయపడవలసిన పనివీమీ లేదనేగా మీ అభిప్రాయం?”

నరేంద్రుడు మొదటినుంచీ తనకు జరుగుతూవున్న అవమానాన్ని సహించి వూరుకుంటూ వచ్చాడు కాని, ఇప్పుడు వూరుక్కోలేక పోయాడు. అందువల్ల అతడు—“నేను చెప్పితే ఏంలాభం? నామాట నమ్మటమేమిటి మీరు? ఎవరైనా పెద్దడాక్టర్ని పిలిపించి చూపిస్తే బాగుంటుంది.”

ఈ వ్యంగంతో కూడుకొన్న మాటల్లో ఎంత తీక్షణత ఉన్నదో, ఇలా పరిహసించేందుకు నరేంద్రుడికి పూర్తియైన అధికారం వుంది. కాని, విలాసుడు ఒక్కసారిగా దెబ్బలాటకు తలపడి, అరుస్తూ “నువ్వు ఎవరితో

మాట్లాడుతున్నావో, జాగ్రత్తగా తెలుసుకొని మాట్లాడఁ; ఈ యింట్లో కాకుండా, యంతెక్కడన్నా అయినట్టయితే, నీ పరిహాసాన్ని—”

ఇతడు మొదటినుంచి ప్రతిదానికి పేచీపెడుతూ, పోట్లాటకు తల పడటాన్ని చూసి నరేంద్రుడు ఆశ్చర్యపడిపోయాడు అతడిరగాదా ఎందుకు చేస్తున్నాడో, ఎవరికోసంచేస్తున్నాడో, యిలా పోట్లాడే తప్పుడవని తాను ఏమిచేశాడో, ఏంచేస్తున్నాడో కూడా అతడి తేమి బోధపడలేదు. వాస్తవ విషయం ఏమిటంటే, నరేంద్రుడికి విజయా విలాసులు, కాబోయే భార్య భర్తలనే సంగతే తెలియదు: అందువల్లనే విలాసుడి యీటర్వరేమికిని గల కారణాన్ని అతడు తెలుసుకో లేకపోయాడు. వూళ్ళోవున్న సంసారులందరికీ విజయా విలాసులు భవిష్యత్తులో భార్యభర్తలు కానున్నారని తెలుసు. కాని యితడు పొరుగుూరులో పుండుగుప్పలనూ, లోకవ్యవహారాలతో సంబంధము పెట్టుకొనక, రోగములందరి కీటాణువులను అన్వేషించుట లోనే వూర్తిగా నిమగ్నుడై పుంటూవుండట వల్లనూ, అతనికి యీసంగతే తెలియదు. వూళ్ళో జనుతనైసంగతులు అతనికి తెలియవు. బ్రహ్మసమాజ మందిర స్థాపనాసమయంలో జరిగిన విర్ణయాలు, అతడు అవూళ్ళోలేకుండా కలకత్తాలో వున్నందువల్ల అతనికి తెలియదు. తండ్రి-కొడుకుల సంభాషణవల్ల, వారేదో కారణమువల్ల, బాధపడుతున్నారని అతనికి అర్థమైనప్పటికీ, దానినిగురించి యోచించవలసిన అవశ్యకతగాన, యోచించినది, అతనికి గలుగు లాభముగాన, ఏమీలేదు. సరిగా, అదేసమయాన, మువీరవైపు చూచింది. ఉణంపేపు బాధతో పీడింపబడిన కనులతో నరేంద్రునిముఖము వెళ్ళచూసి అతనితో—“నేను జీవించియున్నంతకాలమూ మీరు కృతజ్ఞులనుగా పుంటాను. మీ మరెవరితోనో నాకు చికిత్స చేయించాలని విచారించుకొన్నప్పుడూ, మీరువ్వరాగా యీ అవమానమును సహించలేనవనిలేదు. కాని, మీరు వెళ్ళేటప్పుడు గమించేసి, అదయాశుబాబును ఒకసారి చూచినెళ్ళండి, ఇదే నా ప్రార్థన” అని చెప్పి జవాబుకై ఎదురుచూడకుండగనే, విజయ మరొక్కవైపుకు తిరిగి పడుకొన్నది. రాసవిహారి యి చూపుచుండే యిలాజుగుతుందని వూహించి

చాడు. అందువల్ల వెంటనే—“నువ్వు పిలిపించినవారిని అవమానించగల వారెవరు?” అన్నాడు.

అతరువాత రకరకాల మాటలద్వారా విజయ వ్యాధినిచూచి విలాసుడు ఆమర్దా పడుతున్నాడనే భావాన్ని వెలిబుచ్చు సాగాడు; ఈ ఆమర్దాలో అతడికి మంచి—చెడ్డాకూడ తెలియుటలేదు. అతనికి తన స్వతే లేకుండా పోయింది—ఏమి చేస్తున్నాడోకూడా తెలిసికొనే స్థితిలోలేడు— అని చెప్పసాగాడు. దీనితోపాటు ఆ ఆధ్వితీయ నిరాశాపర పరబ్రహ్మనుగురించిన ఎన్నో తత్వరహస్యాలను ఏకదశ పెట్టసాగాడు; నరేంద్రుడు యీ సమయమున ఏమియు అనన వూరుకుండెను. చివరకు అతడు తండ్రి—కొడుకులనుండి లభించిన ఆ తత్వ వాక్యాలనూ, అవమాన భారమునూ తెలిచు భుజములపైన వేసికొని నిలబడి, జీతకర్రను, చేతనంటని పుచ్చుకొని మెదలకుండా అక్కడినుండి వెళ్ళిపోయాడు.

రాసవిహారి వెనుకనుండి పిలిచి—“నరేంద్రబాబూ, నీతో కొద్దిగా మాట్లాడవలసివుంది” అని, వెంటనే లేచి, నరేంద్రుడి వెనువెంట క్రిందికి దిగిపోయెను. నరేంద్రుణ్ణి క్రిందికిదిలో గూర్చోపెట్టి, భూమికగా—“చూడు నరేంద్రబాబూ, ఇటుగురితనూ నిన్ను బాబూ అన్నప్పటికీ, నీవు నామితృడు జగదీశుడ కొడుకు వనే సంగతి ఎప్పుడూ మరిచిపోను. వనమూలే, జగదీశులు యిద్దరూ స్వర్గానికి వెళ్ళారు. ఇంక నేనే మిగిలివున్నాను. మేము ముగ్గురుమూ ఎటువంటి స్నేహితులమో, మా ప్నేహము ఎంతగాడ మైనదో నీకారోజున చెప్పాను. ఆ సంగతిని అంతనూ తలుచుకుంటే గుండె బ్రద్దలై పోతుంది! అబ్బ!—మేము ప్రాణముకంటే ఎక్కువగా ప్రేమించుకొనేవళ్ళము.—”

వాస్తవానికి, ఆరోజున, మైక్రోస్కోపు వెలియచ్చేటప్పుడు రాసవిహారి నరేంద్రుడికి హితోపదేశము చేయుచూ, హితాహితములైన ఎన్నో మాటల చెప్పాడు. అవిషయాల్ని జ్ఞప్తికి తెచ్చినప్పటికీ నరేంద్రుడు మెదలకుండా వూరుకున్నాడు.

అదిచూచి ఆకస్మికంగా ఆనాటిసంగతి జ్ఞాపకముకు వచ్చినటుల, రాసవిహారి—“నువ్వారోజున దానిని (మైక్రోస్కోపు) అమ్మివేస్తాంటే, నాకు నిజంగా చాలా కోపం వచ్చింది” అని, కొద్దిగానవ్వి మరల—“కానీ చూడు, కోపంవచ్చిందని అన్నమాట. వినేందుకు చాలా అయిష్టం గనే వుంటుంది. కాని, లోకవ్యవహారంగా ‘కోపం’ అనేది అసాధ్యమే కాదుంటుంది,”

అని చెప్పి, వృద్ధ రాసవిహారి కొంచెముసేపు ఆగి, ఒకదీర్ఘమైన శ్వాసను విడచెను. ఆతరువాత తన మనోభావమును—“నాచేతరాని దానిని గురించి, విచారపడటం శర్థమే. ఎంతో మందికి అయిష్టంగానూ వుండ వలసి వస్తుంది, ఎంతోమంది నిందిస్తూవుంటారుకూడా ఇష్టనిత్య లైసవారు—“రాసవిహారి! నీకు అబద్ధం చెప్పటం చేతగానేకాదు, మంచిదే మేము అబద్ధం చెప్పమని నీతో చెప్పము. కాని, ఆ చెప్పేమాటను అంత పెడ సరంగాకాకుండా, కొంచెం యుక్తియుక్తంగా చెపితే యితరుల వల్ల నిం గలు పడవలసిన పనివుండదు” అంటారు. కాని నరేంద్రుడా, ఈ సలహాను విని, ఏమీ అనజాలక, యుక్తి యుక్తంగా అబద్ధాలు ఎలా చెప్పగలుగు తారో— అని ఆలోచిస్తాను. నాయీ స్నేహితులు నా మేలుకోసమే యిలా చెపుతున్నారని నాకు తెలుసు, కాని ఆ చగనంతుడు నాకు నేర్పని ఆ విద్యను నేను ఎక్కడినుంచి తెచ్చుకోను? అసాధ్యమైన దీనిని ఎలా సాధించను? ఘోసితే. లోపలు నన్నుగురించి విమర్శించటమే నాకు ఏమాత్రమూ సమ్మతముకాదు— నాకు చాలా అయిష్టము కూడా ఇవంతా ఎందుకు చెపుతున్నానంటే, నాకటువై న మాటలవల్ల నున్న విచారపడ వద్దని చెప్పేందుకే.” అని చెప్పి జీజాళాలము ఉదాసదృష్టితో చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

ఆ తరువాత మరల—“నరేంద్రబాబూ, యింకొకమాట, ప్రపంచ వ్యవహారాలను అర్థించినీ చూస్తూ చూస్తూ వృద్ధుణ్ణి అంటే యావ, కాని, ఎవరి చేసికొందువల్ల, ఎలామాటాడినందువల్ల, సుఖము అనుభవము లభిస్తాయో అది ఈరోజునకు నాకు తెలియలేదు. లేకపోతే, ఈరోజున నీకు అయిష్టంగా మాట్లాడి నీకు కష్టాన్ని ఎందుకు కలిగిస్తాను!”

నరేంద్రుడు విషయపూర్వకంగా — “మీరు నిజం చెప్పారు. అందులో కష్టంగాని, దుఃఖాన్నిగాని కలిగించేది ఏముంది?”

రాసవిహారి తలపూపుతూ — “కాదు, అలా అనకు నరేంద్రబాబువినేందుకు ప్రయంగావుండని మాటవల్ల కష్టంకలిగితిరుతుంది. వినేవాడికి కష్టంగానే వుంటుంది. కాని చెప్పేవాడికి కూడా కష్టం తక్కువగా వుండదు సుమా ! జగదీశ్వర్ - జగదీశ్వర్ !”

నరేంద్రుడు తలవంచుకొని మెదలకుండా కూర్చున్నాడు. రాసవిహారి మరల — “నీ మీద నాకు అయిష్టంగావున్నప్పటికీ, నేను పూరుకోలేకపోయాను. ఇదేమిటి — అనుకున్నా. చాలాకష్టాల్లోవుండి, విచారాల్లో ముణిగిపోయి యిటువంటి ఆవశ్యకమైన వస్తువును అమ్మివుంటాడు. దాని వెల ఎంతన్నాకానీ, మాట అన్నతరవాత దాని ఎక్కువ తక్కువ లను గురించి యోచించటం తగనిపని; అంతేగాక దబ్బు యివ్వటానికి ఆలస్యంచేయటం కూడా మంచిదికాదు; అని మనస్సులో అనుకొని — విజయ ఎప్పుడైనా దబ్బు యివ్వనీ, యిప్పుడే వెళ్లి నరేంద్రుడికి దబ్బు యిచ్చేద్దాము. అతడు యీ దబ్బుతో విదేశానికి వెళ్ళాలనుకొంటున్నప్పుడు ఒక్కరోజు కూడా ఆలస్యంచే ముట్టబాగుండదు. అతడు పరాయివాడు కాదు. నా స్నేహితుడు జగదీశుడికొడుకు అతడికి సహాయం చేయటం కూడా నా కర్తవ్యమే” అని అనుకున్నాను.

నరేంద్రుడు ఆనాటి రాసవిహారి కంటపైన మాటలను జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని బాధపడుతూ — “అమెగారికి దాని వెలయివ్వాలని లేదా ?”

వృద్ధుడు గంభీరభావముతో “లేదు నాకు అలాకవిపించలేదు. సంగతేమిటో తెలుసా — అవునా, కాదా అని.”

అని చెప్పి తన అపవేశాడు. నాచగువందల గూపాయిలు వెలకట్టించుకొన్నకూడా నరేంద్రుడి నాచు వరకూ పెచ్చింది. దానితోపాటు ఒకే విధమైన బాధానుభవము కూడా కలుగుటవల్ల అతడామాటను చెప్పలేక పోయాడు.

ఇప్పుడు రాసవిహారి తనకు కావలసినమాటలను చెప్ప నారంభించాడు. అతడు ఎదుటివాని మనస్తత్వమును గ్రహించగల నేర్పరి. నరేంద్రుడి నేటి సంభాషణ, ప్రవర్తనలనుబట్టి అతనికి అసలుసంగతి తెలియదని కనిపెట్టాడు. నరేంద్రునివంటి అన్యమనస్కత ఉదాసీనతలు గల స్వభావముగలవారు విషయమును స్పష్టంగా వివరించి చెప్పేటంత వరకు యాతరులవిషయములను తెలుసుకొనుటకు ప్రయత్నింపరానిన్నీ తెలుసుకొనవలసినదే అభిలాషయే వారికి పుండదనిన్నీ, అనుభవనీయుడగు రాసవిహారికి తెలుసు.

ఎందుకని రాసవిహారి—“విలాసుడి నేటిప్రవర్తనవల్ల నాకు చాలా విచారం కలిగింది. అంతేగాదు సిగ్గువేసింది. ఆ మైక్రోస్కోపుసంగతి చెప్పుతున్నా. విజయ అతడితో యీ విషయాన్ని సంప్రదించి చీసినట్లు, యితే యింత గొడవవుందేదికాదు, నువ్వే చెప్పు, ఆమె అలా చేయవద్దు?” అన్నాడు.

విజయయొక్క బాధ్యతనుగురించి అతడికి సరిగా తెలియక పోవుటవల్ల, నరేంద్రుడు జిజ్ఞాసతో నృద్ధుని ముఖమువై పుచూడసాగాడు.

“విజయకు జ్వరంవచ్చిందనే మాటివినేప్పటికి అతడు ఎంత కంగారు పడ్డాడనుకున్నావు! చూచినవాళ్ళకు తెలుస్తుంది. అతడి ఆ కంగారు అతనికి స్వాభావికమైనదే. మంచి—చెడ్డా, జవాబువారి అంతా వాడినెత్తినీద పున్నది! దాక్టరును మందును తెచ్చేబాధ్యతకూడా వాడిదే, అతడి యిష్టంలేకుండా ఏమీ జరిగేందుకు వీలుకాదు. విజయ చివరికి యీ సంగతి తెలుసుకున్నది; కాని, రెండురోజులకుముందే యీ సంగతి తెలుసుకోనివుంటే యీ శ్రమఅంతా కలిగేదికాదు, ఆమె పోనీ చిన్నపిల్ల ఏమీతెలియనిది అనుకుందామా అంటే అదీకాదు. ముందుగానే యిదంతా ఆలోచించుకోవలసివచ్చింది.” అని రాసవిహారి అన్నాడు.

ఎందుకని ఆమె అలాచెయ్యాలో నరేంద్రుడికి యింతవరకూ ఖోద పడని కారణాన రాసవిహారి చెప్పినదానికి ‘అవును, అనలేక పోయాడు, కాని అన్నటినుంచి అతడి హృదయము సంకల్పముతో బాధ

పడ సాగింది, కారణమేమిటో తెలుసుకొనుటకు ప్రస్థించేందుకు అతడి నోటినుంచి మాటరా లేదు. అతడు కేవలం సంశయంతో కూడియున్న రెండునేత్రాలనూ వృద్ధుడి ముఖముపై లగ్నమొనర్చి చూడసాగాడు.

రాస—“కాని నరేంద్రుడాబూ, విలాసుడి ప్రపత్తనను చునసులో పెట్టుకొని, దురభిప్రాయపడవద్దని నా కోరిక. ఇంకొకసంగతి ఈ వైశాఖ మాసంలో వారిద్దరికీ వివాహం జరుగబోతోంది; అప్పటివరకూ నీవు కలకత్తాలోనేవుంటే, ఆ వివాహానికి తప్పకరావాలి. ముందుగానే చెపుతున్నా” అన్నాడు.

నరేంద్రుడి నోటినుండి ఏమాటా రాలేకపోయింది. అతడు కేవలం మంచిదే అన్నటువల తలవూపి వూరుకున్నాడు.

అతడు తలవూపినందువల్ల రాసవిహారి మనస్సు పులకరించింది. ఉత్సాహంతో అనేక విషయాలను చెప్పసాగాడు అలా వివాహము జరుగుట భగవంతునకు మిగుల ప్రియమైనది; పదావళాల జనని సమయము నుండియే యీ సంబంధము స్థిరపరచబడింది. ఈ విషయమును గురించి పరలోకమునకేగిన విజయ తండ్రి తనకూ జరిగిన సంభాషణలూ మొదలైనవాటిని గురించిన పూర్వగాధ నంతనూ చెప్పతూ—చెప్పతూ తలవని తలంపుగా రాసవిహారి—“అయితే కలకత్తాలోనే వుంటానా ? ఏదైనా పనికుదిరే ఆశ కనిపిస్తోందా ?” అని ప్రశ్నించాడు.

నరేం—“ఆ, ఒక విదేశీమందుల దుకాణంలో ఒక సామాన్యపు వుద్యోగం దొరకింది.” రాసవిహారి సంతోషముతో—“బాగుంది. మందుల దుకాణంలో పనిచేస్తే చాలా లాభం వస్తుంది. కుదుగు గలిగివుంటే తొందరలోనే బాగా డబ్బువస్తుంది”

నరేంద్రుడు యీ మాటను శ్రద్ధతో వినవివానివలె—“అవును.”

రాసవిహారి తన కతాహాలాన్ని అణచి వేయలేక తడబడుతూ—
“జీకం ఎంత ?”

“కొన్నాళ్ళ యాక ఎక్కువ కావాచ్చు కానీ, యిప్పుడు నెలకు నాలుగు వందలు యిస్తాన్నాను.”

నాలుగు వందలు : రాసవిహారికి ఆకాశంనుంచి క్రిందకు పడినట్లు అనిపించింది. ముఖం వాడిపోయింది. తమాయించుకొని— “బాగుంది, చాలా బాగుంది. చాలా సంతోషం అయినవిషయం.”

ప్రొద్దెక్కుతుంటుందని నరేంద్రుడు లేచి నుంచున్నాడు.

* * * *

దయానందానికి: 3, 4 మనుష్యావిహారాలు పొక్కాయ; ఆయనను చూడేందుకు వెళ్ళాలి అనుకొని నరేంద్రుడు—“పరేశుడనే ఆ కుర్రవాడికి ఎలావుందో, మీకు తెలుసా ?” అన్నాడు.

జవాబుగా రాసవిహారి ఆ కుర్రవాడిని వాని గ్రామానికి పంపివేళా మనిన్నీ, ఎలావుందో తెలియదనిన్నీ చెప్పాడు.

ఇద్దరూ గడిచింది బయటకు వచ్చారు. రాసవిహారి ఒకసారి గది లోకి (విజయపున్నగది) వెళ్ళవలసివుంటుందని చెప్పాడు. కొడుకు యిప్పటివరకూ తనకోసం ఎదురుచూస్తూ వుండవచ్చు. అతడు వైద్యుని ఏ యేర్పాటు చేశాడో లేదో కూడ తెలుసుకోవాలి. వసారా చివరవరకువచ్చి నరేంద్రుడు ఆకస్మికంగా నిలబడిపోయాడు. అతడువాత నెమ్మదిగా వెనుకకు మరలివచ్చి రాసవిహారితో—జ్వరం తీవ్రంగా వున్నప్పుడు రోగియొక్క శ్వాస అతిసామాన్యమైన అవేదనవల్లనే చాలా హెచ్చుగా వుంటుందని నేను చెప్పానని, విలాసదాబుతో చెప్పింది. విజయవిషయంలో వాక్తరు చెప్పిన యీ విషయాన్ని నిర్లక్ష్యమొనర్చుకోకండి “అని చెప్పి తొందరగా వెళ్ళిపోయాడు. ఇప్పటివరకు స్నానం చెయ్యలేను. ఏమీ మజించలేదుమాడా అని తోకడుపు మండిపోతోంది. అట్టిసమయంలో చిహ్నా గ్రామానికి పోయేందుకు నరేంద్రుడు నిశ్చయించుకొన్నాడు. అతనికి ఈ రోజు జరిగిన ఏ విషయమూ బాగుండలేదు. అందు వల్ల దారిని పోతూపోతూ అనేకమంది తనచోతాను నాకేమి అవునరము?

ఎవరో ముక్కు--ముఖమూ ఎరుగని ఒక పరాయిస్త్రీ తనకు అభిమానం గల ఒకరిని చూచి వెళ్ళవలసందిగా బ్రతిమాలింది. అంతమాత్రంకోసం యీ మండుతెండలో తానుఎరుగని పరిచయంలేని ఒకమనుష్యుని చూచేందుకు పోతున్నాను, ఎంతతెలివితక్కువ! ఇలా సన్ను బలవంత పెట్టేందుకు విజనుకు ఏ హాస్రమా అధికారములేదు--అని అనుకొనేప్పటికి నరేంద్రుడి శరీరమంతా ఒక్కమారుగా భగ్గుమన్నది. అవిధ కోరికలు నెరవేర్చేందుకు తాను యీ విధంగా పోవటం, తనకు ఆవహావ కరమవికూడా చాలామారులు అనుకొన్నాడు. అయినప్పటికి, అతడు వెనుకకు తిరిగి వెళ్ళలేకపోయాడు. ఇలా అనుకుంటూ--అనుకుంటూనే తనకు యిష్టములేని విజయ యొక్క వాంఛను నెరవేర్చేందుకు తన పూర్వ స్వగృహము ముందుకు ఆరోగిని చూచుటకై హాజరయ్యాడు.

15

నరేంద్రుడు ఒక చిన్న కాగితం ముక్కుమీద తన పేరు, చిరుదు వ్రాసి, ఆ చీటిని లోపలికి పంపించాడు. ఇంత గొప్ప చాత్తరు కాలినడకను తనను చూచేందుకు వచ్చాడు. అని వినేప్పటికే దయాళువాటుకు తా నేవో గొప్ప అసరాధాన్ని చేసినటుల అనిపించింది. దానికి తోడుగా ఆ చూచేందుకు వచ్చిన వ్యక్తి యింటిలో అతనిని మోసగించి తాను పుంటున్నాడు! ఇట్టి పరిస్థితిలో అతడి ఎదుట తాను సిగ్గువిడచి తల ఎత్తుకోగలనా-- అని అతడికి బాధకలిగింది. కొంచెముసేపు అయ్యాక ఒక గొరివర్ణము గల పొడుగాటి యువకుడు అతనికై నిర్దేశింపబడిపుచ్చి ఆసనముపై వచ్చి కూర్చొన్నాడు. దయాళువాటు ఏమియూ తోచక ఒక్క దృష్టితో అతనిని చూడసాగాడు. అతనిని చూచేప్పటికే దయాళువాటుకు, ఏమన్నాగానీ, ఎలాటి రోగమన్నాగానీ, ఎంత భయంకరమైన దన్నాగానీ, యిక తన కేమీ భయంలేదనిన్నీ, బ్రతికి పోగొననిన్నీ ధైర్యం కలిగి వ. నజానికి జబ్బు చాలా సామాన్యమైనదే, భయపడవలసిన కారణం ఏమిలేదు--అని ధైర్యము తెచ్చుకొని, లేచి కూర్చున్నాడు దయాళువాటు అంతటితో

పూరుకోలేదు. డాక్టరుగారిని రైలు ఎక్కించేందుకు ప్రేషనుచరకు పంపించ గల ఓపిక తనలోవున్నదా, లేదా అని ఆలోచించసాగాడు.

విజయ మంచంమీద ఉండికూడా తనను మరిచిపోలేదు. ఆమె పూర్వనవల్లనే యీ డాక్టరు తనను చూచేందుకు వచ్చాడు— అని వినేప్ప టికే అతనికి కృతజ్ఞత. ఆనందములవల్ల కళ్ళనీరునిండినాయి. చూస్తూ— చూస్తూ పుండగానే నదీన చికిత్సకునకు, వృద్ధాచార్యునకు సంభాషణ అరి కము కాసాగెను. నరేంద్రుడి హృదయంలో నేడు చాలా గ్లాని కూడి యున్నది; కాని యీ వృద్ధాచార్యుని సంతోషం సహృదయత్వము, అంత రిక పారిశుద్ధ్యముతో కూడియున్న సంస్కరణవల్ల అది సగముకు పైగా తొలగిపోయినది. వారికి జరిగిన సంభాషణవల్ల నరేంద్రుడు వృద్ధాచార్యుడు ధర్మగ్రంథాలను ఎక్కువగా చదువకపోయినప్పటికీ ధర్మముయొక్క తత్వాని; బాగా అర్థముచేసుకొన్నాడనినీ, ధర్మముపైన అతనికి హృదయ పూర్వకమైన అనురాగము కలదనినీ— తెలుసుకొన్నాడు. ధర్మముపై అతనికి గల కృత్రిమములేని ప్రేమయే అతనిని ధర్మము యొక్క పత్యస్వరూపమును తెలుసుకొను నటులచేసి, ఆతని దృష్టిని స్వచ్ఛ మొనర్చినదని నరేంద్రుడు తలచెను. ఏ మతము మీదగాని, ధర్మముపై గాని అతనికి ఏమాత్రము తార్జ్యలేదు.

అతడు నిష్కపటంగా 'మానవుడు తనను తాను పవిత్రునిగా చేసి కొనవలెన'ని విశ్వసిస్తూవుండేవాడు. అతడు, నిర్దోషి, నిర్మలడు అగుచో సర్వసర్మములూ అతనికి నిజమైన ముక్తిని యివ్వగలవు. దయాళువాటు యొక్క యిటువంటి సాంప్రదాయములతో బంధింపబడని మతము ఏలాన విహారికి తెలిసినట్లయితే, అతడుయితనిని ఆచార్యపదవినుండి తొలగించెడి వాడే కాని, నరేంద్రుడు ఆ వృద్ధుని శాంతముతో కూడియున్న సరళమగు నట్టి, విశ్వేషలేనట్టి మాటలు విని ముగ్ధుడయ్యెను. రాసవిహారి విలాస విహారుని కూడ అతడు పొగడెను. అతడు ఎవరిని గురించియైన చెప్పు నప్పుడు అతనివంటి నజ్జనుని తానెన్నడును ఎచ్చటను చూడలేదని నొక్కి చెప్పును. నునుష్యుని గుర్తించుటకు కావలసిన యీ అద్భుతమైన ఓర్పును

వృద్ధునియందు చూచి నరేంద్రుడు తనలో తాను నవ్వుకొనెను. చివరకు విలాసుని గురించి మాట్లాడుచూ వచ్చే వైశాఖమాసంలో అతడి వివాహము జరుగునని చెప్పెను. అంతేగాక, అప్పుడు తన ధాద్యతను అతడు గైకొనునని కూడా ఎంతో ఆనందముతో చెప్పెను. బ్రహ్మసామాజిక ఆదర్శ వివాహముగా ఎంచదగురీతిని యీ వివాహము జరుగవలెనని తన ఆశయమని కూడా చెప్పెను. వృద్ధదయాళువాలు తన సౌభాగ్యమును గురించి ఆనందమును గురించి అత్యధికముగ పొగడుకొన్నాడు.

స్నానముచేసి భోజనము చేయవలసినదిగా దయాళువాలు నరేంద్రుని ఎంత బలవంత పెట్టినప్పటికీ అతడు అంగీకరించలేదు. ఘోషారు ఒకచిన్నర గంటలు ఆయిన తరువాత భక్తిపూర్వకముగ వృద్ధునకు సమస్కారము చేసి బయటనేరాడు నరేంద్రుడు. అప్పుడాతనికి తనకు బాధ ఎచ్చట కలుగుచున్నదో ఎందుకు కలుగుచున్నదో, తన కీ ప్రపంచమంతయూ ఎందువల్ల అసారముగను, ఆనందరహితముగను కనిపించుచున్నదో అర్థము కాసాగెను. నదిని దాటగానే ఎడమవైపున చాల దూరమున వున్న జమీందారు గారి మేడపై అంతస్తు పై ఆతని దృష్టి పడగానే మరల ఒకసారి ఆతని నేత్రములు రెండూ ప్రజ్వలితము కాసాగెను. వెంటనే తన దృష్టిని అటునుంచి మరల్చి, తిన్నగా మైదానముగుండా పడి రైల్వేస్టేషను వైపుకు తొందరగా నడచుచూ పోసాగెను. నేడు యింత ఒకస్మికంగా ఒక గొప్ప వ్యధను గలగించు విషయమును వినవిడే అతడింత త్వరగా తనను తాను తెలిసికొనెడివాడుకాదు. ఇవ్వాళ్ళవరకు తన జీవితంలో తన హృదయము విజ్ఞాన విషయములనే ప్రేమించుచున్నదనిన్నీ దానియందే తన హృదయము లగ్నమైవున్నదనిన్నీ తలచుచుండెడివాడు. అచ్చట మరిడేపితే, మరెవరికీచోటులభించదని అతడు నిస్సంశయముగ నమ్ముచుండెడివాడు. ఈరీతిని నిస్సంశయముగ విశ్వసించుటవలననే అతనికి తదితర కామ్యవస్తువు లన్నియూ అతి అలభ్యముగ కనిపించసాగెను. నేడీదెట్లు తననసిదిగి అనన్యాయము అనవలెలియిందా మరొక పద

ర్థమును యింతతక్కువగా ప్రేమించుచున్నదని అతనికి తెలియగనే. బాధ ఆశ్చర్యమువల్ల అతడు ఉలికిపడుటయేగాదు నేనింతఅల్పదనా — అని అనుకోసాగెను. నేడు అతనికి ఏమాటయొక్క అర్థమునూ తెలిసికొనుట అసంభవముగ కనిపించలేదు. విజయయొక్క ప్రవర్తన, ఆమెమాటలాడు మాటలూ ఒక ప్రవృత్తిమైనటువంటి పరిహాసములు; తన ఆమాటలను విలాసుడి ఎదుట తెచ్చి విజయ తనను ఎంతగా వెక్కిరించిందో — అని అనుకొనునప్పటికి అతని శరీరమంతయు మాటిమాటికి వణకసాగెను. అనాడు తన సర్వస్వమును తీసికొని, వీధిలోనికి పంపించుటకు ఏమాత్రము సంకోచించని, ఆమెనద్దకు తన దైన్యమును వెలిబుచ్చుచూ, తనకు మిగిలియున్న అబ్బక్కవస్తువునూ ఆమెను అమ్మేందుకు ఏమహాపాపము తనకుబుద్ధి పుట్టించిందో! తనను తాను నిందించుకుంటూ నాకు తగిన శిక్షయే అధినినదని అనుకోసాగెను. ఆ కఠిన హృదయముగల ప్రేమయొక్క బలవంతముపై తన పసుల నన్నిటినినడలుకొని యంతదూరము వచ్చిన యీ సిగ్గులేనివానికి, యిది తగిన శిక్షయే. విలాసుడు తనను అపమానించి పంపివైచుట మంచిదే.

స్తేషసుకు చేరగానే యీ విచారము అన్నిటికి మూలమైన మైక్రోస్కోపును పుచ్చుకొని కాలీపదు నుంచొనివుడుట అతనికి కనిపించినది. అతడు నరేంద్రుని వద్దపవచ్చి “డాక్టరు బాబూ అమ్మగారు దీన్ని మీ కిచ్చిరమ్మని పంపించారు” అన్నాడు.

నరేం — “ఎందుకు?”

నిందుకు పంపినదో, వాని కేమి తెలుసు! కాని యీవస్తువు నరేంద్రుడి దీనివల్ల అనేక తగాదాలు వచ్చాయనిన్నీ, కాలీపదుకు తెలుసు. అన్నిసార్లు ఎదుటవుండి కొన్ని పర్యాయములు తలుపుచాటున వుండి, అతడు పన్నాడు. అతడుబుద్ధిని వ్యయపరచుకొనినవి — “దీన్ని మీరుయిష్టమని ఒడిగారాలేదా?”

నరేంద్రుడు యింతనూ కోపముచెంది — “లేదు. నాకు అక్కర లేదు. దీనివెంటికి యిచ్చేందుకు నావద్దనబ్బలేదు”

కాలీపడు. యదంతా పన్నాగమని అనుకొన్నాడు. అతడుచాలకాల నుంచీవున్న నౌకరుగాన డబ్బువిషయంలో విజయ స్వభావం ఎటు వంటిదో అతనికి బాగా తెలుసు. అందువల్ల తన అజ్ఞానాన్ని యింకనూ విస్తృతమొనర్చుకొని, నవ్వి, నిర్లక్ష్యభావమునుజూపుచూ—“పోదురూ, ఏమంతడబ్బేం! అమ్మగారికి మూడు—నాలుగు వందలంతే గవ్వతో సమానం! దీన్ని తీసుకువెళ్ళండి. పున్నప్పుడు యివ్వొచ్చులెండి.”

ధనవిషయంలో విజయకుగల భాదార్యమును వినగానే అతడి కోపంకొద్దిగా తగ్గింది. కాని అతని కంతస్వరమందలి కఠోరతను మాత్రము తగ్గించలేకపోయింది. అందువల్ల వందకుబదులు నాలుగు వందలు కావాలనే ఆమె ఆశనుగురించి చెప్పతూ—“వద్దు, నాకు అక్కర లేదు. రెండువందలకు బదులు నాలుగవందలరూపాయాలు నేను యివ్వ లేను” అన్నాడు. అప్పుడు కాలీపడు వినయముతో—“కాదు డాక్టరుబాబూ! అలావద్దు—మీతో తీసుకువెళ్ళండి. బండిలో పెట్టి పోతాను.”

ఈ యంత్రాన్ని యిచ్చి పోవటంలో అతడి స్వార్థం కూడా కొంత వుంది. విలాసుడి ప్రవర్తన అతడికేమాత్రమూ తృప్తికరంగా వుండదు. అందువల్ల అతడికి నరేంద్రుని మీద ప్రేమ ఎక్కువ. ఈ కారణము వల్లనే, విజయ చర్చానుతో మైక్రోస్కోపును తీసుకొని వెళ్ళునుని చెప్పి నప్పటికీ, తాను స్వయంగా యంత్రదూరము ఆ బరువైన పెట్టెను మోసి కొని వచ్చెను. నరేంద్రుడు వెనుక-ముందులాడుటను చూచి, అతడి దగ్గరకు వెళ్ళి నెమ్మదిగా—“డాక్టరుబాబూ, మీరు తీసుకువెళ్ళండి. బహుశాః జబ్బు నెమ్మదిగించిన తర్వాత, అమ్మగారు మీ వద్దనుంచి డబ్బు తీసుకొనకపోవచ్చును.”

ఈ మాట వినేప్పటికే నరేంద్రుడు ఆశ్చర్యకరంగా మండిపడి పోయెను. ఇదా సంగతి : ఆమె పిలిపించింది, ఆమె ప్రేయకు విలాసుడు అవమానించాడు; ఇది ఆమెకు కలిగిన ఆస్వల్పమైన దయతో కూడి యున్న కానుక గాబోలు :

ప్లాటుఫారం మీద యింకా చాలా మంది వ్రజలు పుండలవల్ల కాల్చబడును ఏమీ అనలేకపోయాడు సరేంబ్రహ్మ. కొంచెం సేపు ఆయాశ, కోపాగ్నిని అణచుకొని, దారివైపు చూపుచూ, కాలీపదునితో "వెళ్ళు, యిక్కడనుండి వెళ్ళిపో" అని ఆజ్ఞించి, అసగలిగిగాడు సరేంబ్రహ్మ ఈ మాటను అని, అచ్చటినుండి మరొక వైపున వెళ్ళిపోయెను, కాలీపదు ఏడుచేయుటకును తోచక కొయ్యబొమ్మవలె నిలబడిపోయెను అదియు ఈ విధంగా అనుటకు గల కారణమే. దో ఆశనికే దోధపడలేదు

ఘమారు పదిహేను నిమిషములా అనునదిమ్మట బండినచ్చెను. సరేంబ్రహ్మ మొదటిసారిగతి పెట్టెలో పూడ్చుకొని, అప్పుడు ఆ పెట్టె సర్దుకున్నప్పుడు కాలీపదు—“దాక్టరుగారూ!”

సరేంబ్రహ్మ మరొకవైపున తిరిగి చూర్చొని పుండెను. పిలుపు విని, వెనుకకుతిరిగి చూడగానే కాలీపదుయొక్క మురిస్మయమైన ముఖముపై ఆతని దృష్టిపడెను, నొక్కుపై అన్యాయంగా కోపగించుకొన్నందుకు చాల పశ్చత్తాపపడి చిన్ననవ్వునవ్వి. దయతో—“ఏమంటావురా?

కాలీపదు, హాగితము, పెనసలా యిచ్చి—“మీ విలాసంకొంచెం—

“నా విలాసంతెలుసుకొన్నందువల్ల నీకేమిలాభం?”

“నాకుకాదు. అమ్మగారు చెప్పింది.”

అమెలేరు వినగానే సరేంబ్రహ్మకి సురల కోపమువచ్చును. అందు వల్ల ఆతడు కోపముతో—“ఇక్కణ్ణించి వెళ్ళిపో బిగ్మామ్!”

కాలీపదు ఉలికిపడి అడుగు వెనుకకు వేసెను. ఇంతలో బండి కదలెను.

కాలీపదు మరలివచ్చి, గదిలో ప్రవేశించిన సమయమున విజయ మందము చివర తలపెట్టుకొని, కనులుమూసి, కూర్చునివుండెను. కాలి చప్పుడువిని, విజయ కనులు తెరిచగానే కాలీపదు “తీసుకువచ్చాను, తీసుకోలేదు” అన్నాడు.

విజయ చూపుతో బాధగాని, అశ్చర్యకరమైన విషయ కనిపించలేదు. కాలీపడు కుగితమను పెసలునూ, జేబులుపై పెట్టెనూ—“ఓయిబాబో, అంత కోపాన్ని నేను ఎప్పుడూ చూడలేదు. ఎలానో అదిగేప్పటికే కొట్టబోయారు.”

దీనికి జవాబుగా మాతా విజయ ఏమీ అనలేదు.

శిశువులు వచ్చి దారిపొడుగునా తన యజమానురాలు అడిగే ప్రశ్నలకు ఏమని జవాబులు చెప్పవలెనో—యని అలోచిస్తూ ఉన్నాడు. కాని, ఆమెలో ఏమాత్రము ఉత్సాహమూ కానరానందువల్ల కనుక ఆమెపంక చూచి, యజమానురాలిదృష్టి ఆదేరీతిని నిర్వికారముగను శూన్యముగను పున్నదని తెలిసికొనెను. అతనికి ఒక్కసారిగా గూఢంగా జరుగునని తెలిసివుండియే తన యజమానురాలు వృధాగా యింత శ్రమపెట్టినదా అని అనుపించింది. అందువల్ల అతడు ఏమిచేయుననీ దోచక కొంత సేపటివరకు అనటనే నిబిడివుండి అపవృత్త వెల్లగా అచ్చటినుండి వెళ్ళిపోయెను.

16

అందువారు రోజులలో విజయ జబ్బు నిమ్మకొంచెంది. కాని శరీరంలో శక్తి వచ్చేందుకు కొంచెం అలశ్యం కాసాగింది. చిలానుడు ఒక మంచి డాక్టరును తీసుకువచ్చి చూపించాడు; టానిక్స్, యివ్వటం లోనూ, పశ్యపానాదులలోనూ ఏ విధమైన లోటూ కలుగనివ్వలేదు. కాని, వీరనము రోజు—రోజుకు హెచ్చుకాసాగినది. ఫాల్గుణ మాసము గడచి పోయింది. మళ్ళీ చైత్రమాసం మాత్రము వుంది. వైశాఖ మాసం మొదటివారంలోనే తన కొడుకుకు ఏవాహం చేద్దామనే దృఢసంకల్పంతో వున్నాడు రాసవిహారి కాని. పెండ్లికొడుకు రోజు—రోజుకు బలిష్ఠుడు ఉత్సాహవంతుడుకాసాగాడు; పెండ్లి వాడుకు రోజురోజుకు నీరసించి, విచారంతో క్రుంగిపోసాగింది. ఇది చూచి ప్రతిరోజూ రాసవిహారి విజయను చూడేందుకు వచ్చి తన మనోపేషనను వెల్లడించి పోతూఉండేవాడు. పైగా చేసే ఉపచారాలలోగాని. మందు—నూతులు యిప్పించటంలోగాని

ఏమీలోటు రానివ్వటంలేదు. ఆలాంటప్పుడు యదేమిటి) (మైక్రోస్కోపు సంగతి ఎలా తెలిసిందో తండ్రి—కొడుకులకు తెలిసింది. అది వినగానే విలాసబాబు కోపానికి అంతులేకపోయింది; కాని తండ్రి అతనిని శాంత పరచాడు. చివరకు తండ్రి ఒకనాడు యిలాటి అతిస్వల్ప విషయముల కన్నీటికి, నీవు దృఢాంతంచేస్తావుంటే, అందునల్ల ప్రయోజన మేమీ లేకపోగా, విజయ యొక్క యీ అనారోగ్య పరిస్థితిని యింకాను హెచ్చు చేసి కష్టము కలిగించునని కూడ మందలించి చెప్పెను. విలాసుడు ప్రపంచంలో పున్న ప్రతివారినీ ఎంత తుచ్చుడని అయినా అనవివ్వండి. తండ్రికి మనసులో అతనంటే ఎక్కువ అభిమానమే, అతడు అంగీకారమునే వెలిబుచ్చును. ప్రసంగానుభవము అత్యధికముగ కలివాడగుటవల్ల, అతడు చెప్పింది ఏ విషయమునకు సందేహించదగిన కారణము. తండ్రికి తోచింది కాదు. మైక్రోస్కోపు సంగతి వినేప్పటికే విలాసుడికి ఎంతకష్టం వేసి నప్పటికీ, బయటకు తన కష్టమును ప్రకటించేందుకు సాహసించలేక పోయెను. కాని కోపమును పట్టజాలక, ఒకనాడు ఏదో ఒక అతిస్వల్ప మైన తప్పిదమును నెపముగా గొని మొదట కాలీపదును కొట్టగోయెను; చివరకు, అతడి జీతం యిచ్చేసి పనినుంచి తొలగించవలసినదిగా గుమాస్తాకు ఆజ్ఞాపించి తన కసిని విలాసుడు తీర్చుకొన్నాడు.

ఉదయాన సాయంత్రమున కొంచెముసేపు షికారుకు వెళ్ళిరమ్మని విజయతో దాక్టరు చెప్పెను. ఆరోజున ఉదయం నవలెట్టుకు షికారుకు వెళ్ళినచ్చి ఇంట్లో కాలిపెట్టగనే కాలీపదునీడుచూచుచు—“అమ్మగారూ, చిన్నబాబుగారు నన్ను వెళ్ళిపోమ్మన్నారు” అనిచెప్పెను.

విజయ ఆశ్చర్యముతో—“ఎందుకు?”

“పెద్దబాబుగారు చచ్చిస్వర్గాన వెన్నారు. ఆయన ఎప్పుడూ నన్ను ఒక్కమాత్రేనా అనలేదు. కాని యిప్పుడు—”

ఇంతవరకుచెప్పి అతడు కండ్లుతుడుచుకొన సాగెను అతరువాత ఏడునుమాని ఏదో చెప్పుకొన్నాడు. అందలి అతనిభావము—తాను

వీతప్పు చేయలేకనిన్నీ. అయినప్పటికీ తనంటే చిన్నబాబుకు సడట లేదనిన్నీ. దాక్టరుబాబు దగ్గరకు పోతే తీసుకువెళ్ళమన్నసంగతి తనకు ఎందుకు చెప్పలేదనీ. ఆయనను ఎందుకు పిలుచుకువచ్చావనీ—యిలాటి వాటినన్నిటినీ ఆపరాదాలుగా ఎగచి అతడు వెళ్ళగొట్టాడనీ చెప్పాడు.

విజయ యిదివిని కుర్చీమీద అతిస్వల్పముగా చాలసేపటివరకు ఏమీ అనకుండా కూర్చున్నది. తరువాత—“ఆయన ఎక్కడవున్నారు?”

కాలీనదు—“కచేరీలోకూర్చుని కాగితాలుచూస్తొన్నారు,” అన్నాడు. విజయ కొంచెంసేపు ఆలోచించి—“వద్దులే, నువ్వెళ్ళి పసిచూసుకో” అనిచెప్పి, తాను లోపలికి వెళ్ళింది. ఒకగంటసేపు అయినతరువాత విలాసుడుకడేరీనుండి బయలుదేరి యింటికి వెళ్ళిపోవుటను విజయచూచింది. ఇవ్వాళ తన ఆరోగ్యాన్నిగురించి విచారించేందుకు అతడు ఎందుకు రాలేదో విజయ తెలుసుకున్నది.

దయాళుబాబు ఆరోగ్యవంతుడై ప్రతిరోజూనచ్చి, తన పనిని చేసుకోసాగాడు. ప్రతిరోజూ సాయంత్రం అతడు యింటికి వెళ్ళిపోయే నమయాన విజయ కొంత దూరమువరకు ఆయనను పంపించుటను వెళ్ళి, తిరిగివస్తూవుండెడిది.

నరేంద్రుని పైన దయాళుబాబుకు ఎక్కువ ఆభిమానం కలిగింది. అతడు నరేంద్రుడంటే ఎంతో కృతజ్ఞుడై వుంటాడు. జబ్బుకు సంబంధించిన మాటలాగానే, అతడు నరేంద్రుని ప్రతిభను గురించి వేనోళ్ళ పొగడుతూ విజయతో ముచ్చటిస్తూవుండేవాడు. విజయ మెదలకుండా వింటూ వుండేది. మరేమీ అనెడిదికాదు. అందువల్ల దయాళుబాబు ఆయనను పిలిపించి మందుపుచ్చుకొనుట మంచిదని విజయతో చెప్పలేక పోయెను. విజయ యిలావుండుటలో గల రహస్యమేమిటో దయాళుబాబుకు యిస్పటివరకు ఏమాత్రమూ తెలియదు. అందువల్ల విజయ మొక్కయీ మౌనమును చూచి చాల బాధపడుతూ, ఈ పెద్ద దాక్టర్లమని చెప్పుకొని వందలకొలది రూపాయాలు తీసికొని వ్యర్థమైన చికిత్సచేసే వారం

దరికంటె నరేంద్రుడు ఎక్కువ తెలిసినవాడూ, అనుభవచాలియూనని నేను నొక్కి చెప్పగలను. అని తన మనోధావమును విజయతో చెప్పేందుకు అనేక విధముల ప్రయత్నించుచుండెను.

ఈ రహస్యాన్ని తెలుసుకొనుటకు దయాకుబాబును ఎక్కువ కాలము పట్టలేదు. అయినారురోజుల తగువాత దయాకుబాబు ఆకస్మికంగా విజయపున్న గదిలోకివచ్చి—“కాలీపదును నాయుంట్లో వుంచుకోలేను” అన్నాడు.

విజయకు యీ చింత మొదటినుంచీ వున్నది. అయినప్పటికి—
“ఎందుకని?” అన్నది.

“మీకు ప్రసిక్తిరానివాడు నాకునుటుకు ఎలాపనికి వస్తాడు?”

“అదిసూడా నాయిల్లేగదా!”

“కావొచ్చు. మేనుంకా మీ అశ్రితులమే. కాని—”

“ఆయన (విలాసుడు) కాలీపదును వుంచుకోవద్దని చెప్పావా?”

దయాకుబాబు మెదలకుండా వూరుకున్నాడు. విజయ సంగతిని తెలిసికొని—“అయితే కాలీపదును నాదగ్గరకు పంపించండి. వాడు నా చంద్రికాలంనుంచీ పనిచేస్తున్నాడు. వాణ్ణి నేను తీసివెయ్యలేను” దయాకుబాబు క్షణముపేపటివరకు వూడకొని, సంకోచముతో—“అలా చేయటం మంచిదిగాదు. అమ్మాయీఆయనమాటను కాదనుట నీ కర్తవ్యముకాదు”

“అయితే మరి నన్నేమి చెయ్యమంటారు?”

“మీరేమీ చేయగూడదు. కాలీపదు తనంతటతనే యింటికి పోతా నంటున్నాడు. వాడికి శెలవిచ్చి పంపిస్తే కొన్నాళ్లు యింటిదగ్గరవుండి వస్తాడు.”

విజయ కొంచెముసేపు వూరుకొని, ఒక దీర్ఘమైన నిట్టూర్పు విడిచి—“సరే బాగానేవుంది. ఆవిధంగానే చేద్దాము. వెళ్ళేముందు నన్ను కలుసుకు వెళ్ళమని చెప్పండి.”

ఆ దీర్ఘమైన నిట్టూర్పువల్ల కలిగిన శబ్దాన్ని విని దయాళువాలు తలయెత్తి చూడేప్పుటికే, విజయ యొక్క ముఖములో ఆమె పడుచున్న బాధ కనిపించినది. అది చూచి అతడు ఏమీ అనజాలకపోయెను, ఆనాడు యిందునూ గురించి మరింతమీ చెప్పేందుకు అతడు సాహసించలేక పోయెను.

దీని తరువాత మరి నాలుగు రోజులపాటు దయాళువాలు కనిపించలేదు. విజయ కచ్చేరీలో దర్శ్యాప్తు చేయించింది. కచ్చేరీకి కూడా తావట్లే దని తెలిసినది. అందువల్ల విజయ చాల బాధపడింది. యింటికి కలుగుచేసి కారణం తెలుసుకుందామా-వద్దా అని ఆలోచిస్తూవున్నది. ఇంతలోనే ఆమెకు దయాళువాలు దగుమందుట వినిపించెను. వెంటనే సంతోషముతో లేచి నుంచాని, లోపలికి ఆహ్వానించి కూర్చుండబెట్టినది.

దయాళువాలు భార్య ఎప్పుడూ మూలుగుతూనే వుంటుంది. ఆకిస్తి కంగా ఆమెకు ప్యాధి ముడుగుటవల్ల అతడు యిల్లు వదిలి బయటకు రాజాలక పోయెను. అంతేగాదు, స్వయంగా వంట కూడా చేసికోవలసినదెప్పును. అయినప్పటికీ అతని ముఖముపై నిచారభావము కనిపించనందువల్ల ఎక్కువ భయపడవలసినపని లేదనుకున్నది విజయ. “ఇప్పుడు ఏవిధంగా వుంది?” అని ప్రశ్నించింది. “ఇవ్వాలి బాగానేవుంది. నరేంద్ర బాబుకు వుత్తరం కాశాను. ఆయననిన్న మూడవరూము వేళపచ్చి, ముందిచ్చి వెళ్ళాడు. ఎటువంటి వైద్యం అనుకున్నావు అమ్మాయీ! ఇర్రై నాటగు గుంటల్లోనే మూడుపాళ్లు తగ్గిపోయింది”

విజయ నవ్వి—“మీరు వారిమీద అంతసమ్మతం వున్నప్పుడు జబ్బు ఎందుకు తగ్గదు!”

“మీరు చెప్పేది విజయే: వర్తినమ్మకమేకాదు. మేము పరీక్షచేసి చూశాము. అతడు యింట్లో కాలుపెడితేనే రోగంపోతుందన్నంత విశ్వాసం కలుగుతూంది”

“అలాగే వుంటుంది” అని విజయ మళ్ళానవ్వింది. ఈ మారు దయాళుడుకూడా నవ్వి—“అతడు మాయింటి ఆవిడకు పూత్రమే ముందిచ్చి

పోలేను. ఇంకొకరికిమాటా ప్రస్క్రిప్షన్ రాసియిచ్చాడు" అనిచెప్పి
తేబులుమీద ఒకకాగితం తెరచి పెట్టాడు.

ఆ ప్రస్క్రిప్షన్ కాగితంమీద విజయపేరుప్రసిఫలమిది. అదస్తురిని
మాడగనే అందలి అక్షరములు విజయకు ఆసందయము బాణములై ఆమె
హృదయ ప్రదేశమున నాటెను. ఒకసెకండునరకు ఆమె ముఖము
ఎట్టనై అపిమ్మట నల్లబడి పోయెను. వృద్ధుడు కానుచేసిన మనకార్యముకు
సంతోషించుచూ వుండుటవల్ల విజయ పరిస్థితిని తెలిసికొనలేకపోయెను.
అందువల్ల అందు—“ఇక మీరు వూరుకునేందుకు వీలుకాదు. ఆ మందు
పుచ్చుకొని పరీక్షచేసి చూడార్పించి తప్పదు.”

“ఇది చీరటిలో రాతిని విసలుట లాటిది—”అందివిజయ వృద్ధుడు
సగర్వముగా “అలాకాదు : ఆయనను మీ దాక్టరులాగ, చేతిలో దక్షిణ
పాదగనే రోగినిచూచి—మాడకుండగనే నుందు చీటి రాసి యిచ్చేవాడను
కున్నావేమో : ఆయన అలాటి వాడుకాదు. విదేశాలకు వెళ్ళి చదివి
వచ్చాడు. కళ్ళతో రోగిని చూడనిదే ఏమీ చెప్పడు. ఆయన మాటచెప్పితే
అటోచించి నకిగా వెళ్ళుతాడు. పెద్దపెద్ద దాక్టర్లు అందరూ అలానే
చేస్తారు.”

విజయ కపటములేని అశ్చర్యంతో, రెండు కనులనూ పెద్దవి
చేసికొని—“తన కంటితో ఎలా చూసి యుచ్చాడు? నన్ను చూశాడని ఎవరు
చెప్పరుమితో? అతడు కేవలం మీ నోటిమాటలను విని వ్రాసియిచ్చాడు”

“కాదు. కాదు. అలా ఎన్నడూ జరుగదు. నిన్న సాయంత్రం
మీరు మీ తోటలో వున్న పగసచెట్టును పట్టుకొని నుంచున్నప్పుడు, ఆయన
తనగా మీ ఎదుటనుంచియే ఈ దారినే వెళ్ళాడు. విమ్మల్ని ఆయన
బాగా చూశాడు. ఆ సమయాన మీరు ఏదో పరధ్యానలో వున్నట్లున్నారు.
అందువల్ల నే—”

విజయ అకస్మికంగా వులికిపడి— “ఆ సూటువేసుకొని వెళ్ళిన
హాటు పెట్టుకొన్నవారా ?”

అవునన్నటుల నవ్వుతూ దయాళువాడు— "అవును. ఆయన ఆ వేషాన్ని చూచి అచ్చగా దొరగాడు అనుకోవలసిందే. మనవాడని ఎవరూ అనుకోలేరు, నేను కూడా ఆయన ఆ వేషాన్ని చూసి ఆశ్చర్యపోయాను."

నరేంద్రుడు తన ఎదుటినుంచి, సరిగా తన కండ్ల ముందునుంచే వెళ్ళాడు, తనను చూస్తూనే వెళ్ళాడు, అయినప్పటికీ అతడిని తాను లెక్క సారి మాత్రమే కన్నెత్తి చూచింది, అతడు పోలీసు డిపార్టుమెంటుకు సంబంధించిన ఎ.ఎ. ఆంగ్లేయ ఉద్యోగిగా తలచి, అవజ్ఞ-ఏవగింపులతో అతడివైపునుంచి తన దృష్టిని మరల్చింది. విజయ హృదయంలో ఏ విధమైన సంచలనము కలిగిందో వృద్ధుడికి ఏమీ తెలియదు. అతడు స్వగత భావముతో - 'మధ్య ఒక్క చైత్రమాసం మాత్రమేవుంది. వైశాఖ మాసంలో, అయితే మొదటివారంలోనో లేక పోతే రెండవ వారంలోనో వివాహం జరుగుతుంది. అందువల్ల డాక్టరుతో — అమ్మాయికి నీరసం ఏ మాత్రమూ తగ్గలేదు డాక్టరుదాటా! ఏదన్నా మందుచూసి చెప్పండి: అవి డకు తొందరగా—"

వృద్ధుడి వక్తవ్యయం ఇచ్చట అసమాప్తముగానే అగిపోయింది. వృద్ధుడు ఆకస్మికంగా మధ్యలో ఆపివేయుటను చూచి తలవొత్తి ఆ వృద్ధుని దృష్టిని అనుసరిస్తూ చూసింది; విలాసుడు గదిలోనికి వస్తూవున్నాడు. ఏదో మాట్లాడుకుంటూ మాట్లాడుకుంటూ తాను వచ్చేప్పటికే ఆపివేయనే భావంవల్ల విలాసుడికి విపరీతమైన కోపమువచ్చింది. అందువల్ల అతడి ముఖము నల్లనయ్యెను. కాని, కొద్దిసేపటికే తన కోపమును తాను తమాయించుకొని, దగ్గరకు వచ్చి ఒకజర్పిని దగ్గరగా లాక్కొని దానిపైన కూర్చొనెను. సరిగా అతడికి ఎదురుగానే ఆ మందుచీటీ తెరచిపడి వుందెను. దానిమీద తన దృష్టిపడగానే దానిని సికొని మూడు నాల్గు మారులు చదివి యదాస్థానమున పెట్టెను. అటుపిమ్మట విలాసుడు — "ఇది నరేంద్ర డాక్టరు యిచ్చిన మందు చీటీలాక్షంది అతడు యిక్కడకు ఎలావచ్చాడు? ఎవరన్నా పిలుచుకువచ్చారా?" అని ప్రశ్నించెను.

ఎవరూ జవాబుచెప్పలేదు. కాని, విజయ తన ముఖమును మరొక వైపుకు త్రిప్పి కిటికీగుండా బయటకు చూడసాగెను.

ఈ ర్వాగ్ని నిలుపునా దహింపబడుచున్న విలాసుడు ఒక విషపు నవ్వునవ్వి—“ప్రపంచంలో నరేంద్రుడు ఒక్కడే కాత్తరు! అందువల్లనే మండు త్రాగటల్లేదు కాబోలు; సీసాలోమందు సీసాలోనే పాడై పోవటం, అతరువాత దానినిపారబోయటం, జరుగుతూవుంది గాబోలు. సరే! ఏమన్నా తానివ్వండి ! ఈ కలియుగ దన్వంతరి యీ చీటీని ఎలా పంపాడు? ఎవ రన్నా ఆయనను పిలుచుకువచ్చారా! ఏమిటి?”

ఈ ప్రశ్నకుకూడా ఎవరూజవాబుచెప్పలేదు. అప్పుడు విలాసుడు దయాళుబాబువైపు చూచి—“ఇప్పుడేగా మీరు ఏదోలెక్కట యిస్తొన్నారు. మెట్లమీదనుంచి విన్నాను. మీకేమన్నా గీనినిగురించి తెలుసా?”

ఈ జమీందారీలో విలాసవిహారి అధిపత్యంక్రింద పనిచెయ్యి మొదలు పెట్టినప్పటినుంచి దయాళుబాబు అతడిపనునస్సులో పుల్లవలెతలచి భయపడుతుండెడివాడు. కాలీపదువల్ల సంగతిఅంతా విని కూడా వున్నాడు. విలాసబాబు ఆ చీటీని చూడసాగినప్పటినుంచి దయాళుబాబు హృదయము తుపానులో వెదురు అకు అల్లలనాడినటుల అల్లలనాడ సాగెను. ఇప్పుడు అతడు వేసిన ప్రశ్నవల్ల నాలుక భయముతో పిడచకట్టుకు పోయినది.

విలాసుడు కొంచెము సేపు ఆగి. గద్దించి— “ఒక్కసారిగా పిల్లి వలె ఏమీ ఎగుగనటుల కూర్చున్నారే ! మీకేమన్నా తెలుసా ? అని అడుగుతున్నాను”

ఒక ప్రక్కన ఉద్యోగభయమూ— అహారసమస్య— దీదవానిని ఏ విధముగా దీనుని చేస్తుందో, చూచినచో చాలా వ్యధపడుదుము. దయాళుకు ఉలికిపడి, తడబడుతున్నమాటలలో— “నేనే తెచ్చాను”

“అదా సంగతి ! అత డెక్కడ తొరికాడు ?”

అప్పుడు దయాళుబాబు కంఠారు వదుతూ, జరిగిన విధమునంతనూ వర్ణించి చెప్పెను.

విలాసుడు కొంత సేవటివరకు వ్రబ్బుడై కూర్చొని, అ తరువాత— “గుజస్తా పాలు లెక్కలు తయారు చెయ్యమని మీకో చెప్పాను. తయారు

చేకారా : "అయిపోవచ్చింది. ఇంకొక రెండు రోజులలో పూర్తి అవుతుంది"

"ఇప్పటివరకూ ఎందుకు కాలేదు ?"

"ఇంట్లో బాగాలేదు. పెద్ద ఆపద వచ్చింది. నేనే వంటచేసుకొని మందూ—మూకూ కూడా నేనే తెచ్చుకో వలసివచ్చింది. ఇందువల్ల రాలేక పోయాను."

ఇందుకు బదులుగా విలాసుడు కుత్సితమైన కటు స్వరముతో దయాళుబాబును అనుకరిస్తూ చేతులు నలుపుకొంటూ— "ఇందువల్ల రాలేకపోయాను! అయితే యింకెందుకు, యింటికి దయచెయ్యవచ్చు. నోకరి అనుకున్నారా—మరేమన్నా అనుకున్నారా : (తీవ్రస్వరంతో) • ఇండు కనే మొదటనే నాన్నగారితో చెప్పాను—ఇలాటి ముసలిపిళ్ళకులతో నాకు పనికాదని"

ఇప్పటికి విజయ తల త్రిప్పి చూచింది. ఆమె ముఖమండలము ప్రశాంతముగను గంభీరముగను పుండెను. కాని, రెండు కనులనుండి అగ్ని వర్షించు చున్నదా అన్నిటల పుండెను. ఆమె నెమ్మదిగా కఠినమైన కంఠముతో— "దయాళుబాబును ఎవరు పిలిపించారో తెలుసా ? మీ నాన్నకాదు, నేను !"

విలాసుడు స్తంభించి పోయాడు. అతడెన్నడును విజయ ఈ రీతిని మాట్లాడుటగాని, చూచుటగాని ఎడగడు. కాని, విలాసుడు లొంగిపుండు స్వభావము కలవాడు కాదు. అందువల్ల కొంచెమాగి— "ఎవరన్నా పిలిపించనీ, తెలుసుకోవలసిన అవుసరంలేదు నాకు. నాకుకావలసింది పని, పనితోటే నాకు సంబంధం"

"ఇంట్లో జబ్బుగావున్నప్పుడు పని చేపేందుకు ఎలా రాగలరు?"

"ఇలాగే ప్రతివాళ్ళూ ఏదోసాకు చెపుతూవుంటారు. నాటిని అన్నిటిని వింటూ కూర్చుంటే నా పని కాదు. నేను ఏదో తొందరపనిచెయ్యమని చెప్పాను. అది ఎందుకు కాలేదో నాకు సముజ్ఞమిషీ చెప్పాలి. రోగాలతో నా కేమీ పనిలేదు."

విజయయొక్క రెండుచెక్కిళ్ళూ కోవముతో కంపించసాగెను. ఆమె తన కోపాన్ని అణచుకొని—“ప్రపంచంలో అందరూ అబద్ధులు చెప్పరు. అందరూ దొంగరోగాలుచెప్పుకొని ఎగగొట్టరు కూడా, కనీసము మన మందిరపు వృద్ధాచార్యుడైనా అలాచేయటండా వుంటాడు. సరే, పోనివ్వండి, మీకుకొందంపని తొందరగా చెయ్యాలని తెలిసివున్నప్పుడు, మీరు ఎందుకు చేయలేదు? మీరు ఏల యీ నాలుగురోజులూ హాజరు కాలేదు? మీకు ఏ యిబ్బంది వచ్చింది?—”

విలాసుడు ఆశ్చర్యపోయి ఏమీ అనలేకపోయాడు. ఆరడి నోటి నుంచి విజయ నూట్లాడిన మాటలే ప్రతిధ్వనించు చున్నటుల—“నేను స్వయంగా ఖతావ్రాయవా! నేను ఎందుకు హాజరుకాలేమా?”

“అవును; మీరు నెలకు రెండువందల రూపాయలుజీతం తీసుకొంటున్నారు. ఆ డబ్బు నేను మీకు పూరితే యివ్వటంలేదు; పనిచేసేందుకే యిస్తున్నాను.”

“నేను నొకరునా : నేను మీ దగ్గర వనిచేసే ఉద్యోగినా :”

సహించరాని కోర్కెదమువల్ల ఆ సమయమున విజయకు హితహిత జ్ఞానము పూర్తిగా లేకుండాపోయినది. అందుచే ఆమె యింకనూ తీవ్రముగా—“పనిచేసినందుకు జీతం యిచ్చేటప్పుడు, అంతకంటే ఏమంటారు? మీరు చేసే అనేక మోరకార్యములను యిప్పటివరకు నేను ఉపేక్షించి పూరుకున్నాను; ఉపేక్షించిన కొద్దీ, మీరు మితిమీరు తున్నారు—చెళ్ళండి, ప్రభువు—భృత్యుడు సంబంధముకు మినహా, నేటినుంచి నా వద్ద మరొకరీతిని ప్రవర్తించ బోకండి అందరితో పాటు ఆ కట్టుబాటులకు లోబడి పనిచేస్తారా చెయ్యండి. లేకపోతే మానెయ్యండి: నా కచ్చేరీలో ప్రవేశించేందుకు ప్రయత్నించకండి.”

విలాసుడు ఒక్క గంతువేసి కుడిచేతి చూపుడు వ్రేలిని చూపుతూ దిగ్గరగా “నీకు యింత సాహసమా !” అనేను.

“దుస్సాహసము నాదికాదు నీది. నా సంస్థానములో పనిచేస్తూ నాపైన అధికారము చలాయించటమా! నన్ను ‘నీవు’ అనే అధికారము

మీకు ఎవరిచ్చారు? నా నౌకరును నా యింట్లోనుంచి వెళ్ళగొట్టేందుకు, నా అతిథిని నా యెడటనే అవమానించే సాహసం మీకు ఎక్కడినుంచి వచ్చింది?”

విలాసుడు కోపమునల్ల విచ్చివానివలె అయి ఇల్లంతయూ మారు మ్రోగునటుల—“అతిథి అబ్బిపుణ్యమంటూ ఆరోజున పూరికేపోనిచ్చాన బద్మాష! పాటి! ఎప్పుడన్నా నా కళ్ళపడ్డాడంటే—”

ఈ ఆరుపులకు భయపడి గోపాలుడు కళ్ళామ్రాయాసింహుని పిలుచుకు వచ్చాడు. గుమ్మమువద్ద అతనిని చూడగానే విజయ సిగ్గుపడి తన గొంతును మామూలువిధంగా మార్చుకొని—“మీకు తెలియదు, నాకు తెలుసు అతడిమీద చెయ్యెత్తలేదు, చాలా అదృష్టవంతులయ్యారు. అతడు ఉన్నతవిద్య సభ్యునిచినవాడు, గొప్పదాక్టరూను; ఆరోజునమీ అతనిని కొట్టబోయినప్పటికీ జబ్బుతోవున్న ఒక స్త్రీ యింట్లో, అతడు పోట్లాడక వెళ్ళిపోయెడివాడే! ఇకనుంచి ఎప్పుడైనా ఆయనను కళ్ళామ్రాయే టల్లయితే జాగ్రత్తగా వెళ్ళండి, లేదా మీలాంటివారిని అయిదారుగురిని వెంట పెట్టుకొని ఆయన వెళ్ళండి; యీ మాటమాత్రం మరచిపోకండి— గొడవ జరిగింది, ఇక కట్టిపెట్టి క్రిందికివెళ్ళండి. క్రిందినుంచి చాకరులుకూడా హడలిపోయివచ్చారు :

అని, జవాబుకు ఎదురుచూడకుండానే ప్రక్కనున్న నుంచి ఎచ్చటికో విజయ వెళ్ళిపోయినది.

17

కొడుకు వల్ల జరిగినసంగతి అంతా వినేప్పటికీ అతనికి గలిగిన కోర్దము, విచారము, ఆశాభంగము, వేదన వలన రాసవిహారికి బ్రహ్మజ్ఞానము అందుకు నందించిన కపట వేషమూ, సమస్తము బయటపడెను. అతడు తీక్షణమైన కటుస్వరముతో—“అరిబాబు! ఉచ్చజాతి హిందువులు, మనలను 'కొద్ది జాతి' అనటంకో అబద్ధం ఏమీలేదు. ద్విహృసామాజికము కావటంవల్ల కేవలము అవుతున్నాడు. ద్విహృణ—కాయస్థులకు పుట్టినదైతే కొద్దిగా సత్త్వి

వర్తన అంబుడుచుకొని, మంచిచెడ్డలను తెలసికొంటాను. పో, నాగలి—
ఎడ్లనూ తోలుకొని పొలం దున్నుకొని నీ కులవృత్తిచేసుకుని చావు; నీకు
లేచిపప్పులు — కూర్చునప్పుడు ఎల్ల వేళలా చిలుకకు చెప్పి నీతిని పెళ్ళి
అయేటంత వరకు జాగ్రత్తగా. వుండు. ఆతరువాత యిట్లంవచ్చునట్లు నుండ
వచ్చునని చెప్పాను. నీకు ఏమైనా బుర్ర తెక్కిందా? లేదు; పైగా పెత్తనం
చెయ్యబోయావు! ఆ పిల్లరాజవంశపు పిల్ల! పులిని, అపునూ ఒక
రేవులో నీళ్ళు త్రాగించిన హరిరాయులి మనుమరాలు! అలాటి వంశపు
పిల్ల శుంక్కులో వేలుపెట్టబోయావు! వెట్టివాడా. పసువు— మర్కాదా
పోయింది. అంతపెద్ద జమీందారీ పోయింది. చివరకు ప్రతినెలా వచ్చే
రెండువందల రూపాయలూ పోయాయి! పో, వెళ్ళిపో, పొలందున్నుకు
బ్రతుక! పైగా కళ్ళు ఉరుముతూ పితురీచేసేందుకు వచ్చావు! పో!
ఇక్కడండిపో, నా ఎడమనుంచీపో, దరిద్రుడా!”

విలాసుడు విజయతో పోట్లాడిరాకుండా ‘పుండేదాగుండేది అను
కునే నున్నాడు. దానిపైన తండ్రి మాట్లాడిన మాటలు. పెట్టినచివాట్లా
టప్పటికే పున్నగోడుకూడా పోయింది. అయినప్పటికీ, తండ్రికోపాన్ని
బ్రేండుకు కొంతప్రయత్నం చేశాడు. కాని, తండ్రి అతని మాటలను
బ్రేదేదు: తొందరగా లేచివెళ్ళి రాసవిహారి తన గదిలోకి పోయెను.
ప్రసవచ్చి కొడుకును ఏమన్నప్పటికీ, కార్యముపట్ల రాసవిహారి
అల్లగలిగిన ఆవేశంతో పనిచెడగొట్టుకొను స్వభావంగలవాడుకాదు,
బద్ధకంజల్ల పనిని ఎగగొట్టు స్వభావంకాదు. అతనిది. అందువల్ల, ఆరో
జున రై క్యంతెచ్చుకొని కొంతగావుండి, మరునాడు విజయను కలుసు
కొనేందుకువెళ్ళి, ఆమెగదిలోగల ఒకకుగ్గీపై ఏమీ ఎరుగనివానివలె
కూర్చునేను.

విజయకు గం. కోపంనూడా ప్రమక్రమంగా కొంతించింది.
ఆమె తన తొందరకు చాలా సిగ్గుపడ్డది గానూ, తననూ విలాసుడికి జరిగిన
పోట్లాట, వీటికి ఎక్కివుండవచ్చును: శ్రీపురుషులు సూగురుచేసిన ప్రతిస్థల
మందు ఈవార్తను చెప్పుకొని ఎగతాళి చేయుచుందురు. — అని,

గువల్లి విజయ బయటకు బయలు దేరుటని
 అంతేగాక, యివ్వక నొకర్లు అందరిఎదుటా
 నిని, నేడు తన సేవకుడని చెప్పి అసహనంబడిన
 జరి పిమ్మట, భర్తయని చెప్పుకొనడంబడెను నే యనెడి
 గాత్రము మరింత బాధించసాగెను.

ఇందువల్ల, రాసవిహారి ఏమీ ఎరుగని, వలె సంతోషము నటించుచూ కుర్చీలో కూర్చున్నప్పుడు, విజయ తల్లి ఆతనిని మాడజాలక పోయెను. కాని, ప్రతిక్షణము తలపెత్తి చూడ్దామని తలుస్తూవుండెడిది. రాసవిహారి వచ్చుననిన్నీ, వచ్చి తనను ప్రశ్నించుననిన్నీ, ఏ విధంగా ఆతనితో మాట్లాడిన బాగుండునో అదిన్నీ, ఆలోచించుకొని, దైర్యముతోనే వున్నది విజయ. కాని అందుకు విరుద్ధముగా రాసవిహారి ఏమీ ఎరుగని వానివలె వచ్చి కూర్చొనియుండుట పిటయకు అశ్చర్యమును కలిగించెను. రాసవిహారి కొంచెముసేపు వూరుకొని, ఒక దీర్ఘమైన విట్టూర్పువిడచి—
 "అమ్మాయీ విజయా! వినేప్పటికే ఎంత ఆనందం కలిగి దనుకున్నావు! నిన్నవే వచ్చి చెప్పుదామని అనుకొన్నాను. కాని దీర్ఘ కాలం నుంచీ వున్న ఆ ఆజీర్తి వ్యాధి నన్ను రానివ్వలేదు. భగవంతుడు నీకు పూర్తి ఆయువును యిస్తాడు! — "అని చెప్పి మరొక విట్టూర్పు విడచి— "నుఖంలో దుఃఖంలో, మంచిలో చెడ్డలో, అన్ని సమయాలలోనూ ధర్మబుద్ధి న్యాయ బుద్ధి కలిగివుండే శక్తిని యివ్వమని ఆ భగవానుని నేను ప్రార్థిస్తున్నాను"

అనిచెప్పి, తనరెండుచేతులనూ జోడించి కనులుమూసుకొని, దేవునకు శుభస్కరిస్తున్నాడా అన్నట్లు కూర్చొనెను.

తరువాత కనులుతెరిచి ఉత్తేజభావంలో — "విలాసుడు నాలాటి ఒక అమాయకుడి కడుపునపుట్టి, యింతటి కార్యనిరకుడు ఎలాఅయ్యాడా అని, ఎన్ని పర్యాయములు ఆలోచించినప్పటికీ, బోధపడుటలేదు. విజయా! నాకు యింతవయస్సువచ్చినప్పటికీ లౌకిక వ్యవహారములలో కుశలత్వము లేదు. అతడికి ఇంత చిన్నతనముననే యింతటి నైపుణ్యం ఎలా అలవడిందో అత్యర్థమని లెచును. ఆతని సృష్టిరహస్యమును

తెలిసికొనుట మహాకఠినము!" — అనిచెప్పి, మరి
తల వంచుకొనెను.

విజయ మెదలకుండ వూరుకున్నది. రాసవిహారి కి రాజు
వరకు వూరుకొని, మరల—“కాని ఏదీకూడా ‘అతి’కాగూడ
మందిదికాదు. విలాసుడికి పని గొడవ తప్పితే, మరేదీ తలకెక్కదు!
‘పని’ముందు మరి దేనివీ లక్ష్యపెట్టదు! కర్తవ్య కార్యమును నిర్లక్ష్య
మొనర్చుట హృదయమున కులపుపోటువలె బాధించును! అందు
కని పెద్దా—చిన్నా, పరువు-మర్యాదలను హృదయమునుండి తుడిచి
వేయుట తగునా? దయాకునిలాటి వాని లప్పును తీమించుట
శుభవిషయము! ఆపరాధము అనేది ధనికునకు-దరిమైనకు చిన్న-పెద్ద
అందరకు సమానమే; కాని దీని అర్థము దానిని యీషణ్మాత్రము కూడ
తూ-చాతప్పకుండ పాటించవలెనని కాదు. నాకు యదఃకా తెలుసు. పని
చేయకపోవటము కూడా తప్పే! తెలియకుండా హాజరు కాకపోవటము
కూడా అన్యాయమే! ఆఫీసుయొక్క దిసిప్లీనును ఉల్లంఘించుట ఆఫీసుకు
కూడా పెద్దతప్పే. కానీ, దయాకునిలాటి వృద్ధుడి విషయంలో అంత
కఠినముగా వుండుట కూడా ఒప్పుకోతగవిదే— కాదా విజయా మేము
ముసలివాళ్ళం అయిపోయాము; మరో ఆ శక్తి ఆ బలమూ లేదు. పెద్ద
పెద్ద దొరలు విలాసుడి కర్తవ్యపాలనను చూచి ఎంతగా పొగడినను
నరే, ఎంత గొప్ప వాడన్ననూనరే, కాని మనకు మాత్రము ఆతని కఠోర
మైన కర్తవ్యపాలన నచ్చదు. నాకొడుకు అయితే మాత్రము నేను
తప్పుగా మాట్లాడతానా? ఎన్నడునూకాదు. పని యింకొక రెండురోజులు
అలక్ష్యంగా అవుతుంది. అయితే ఒక పదిరూపాయలు నష్టంవస్తుంది.
వస్తే ఏమిఅంటానునేను! అందుకోనమని ఒకనృద్ధుడి తప్పునుగాని, ఆతడి
బలహీనతనుగాని మన్నించరాదా? విలాసుడుచెప్పే ప్రతిమాటలోనూ
నాకు, నీ ఎష్టేటుక్షేమంకోరటమే కనిపిస్తోన్నది నీఎష్టేటుకునష్టం రాకుండా
చేయుటం ఎలాగాఅని ఎప్పుడూ అలోచిస్తూవుంటాడు. కాని, నన్నుగురించి
దుర్భిప్రాయపడేవునుమా! నాకు యీప్రపంచంఅంతే విశక్తిఅయినప్పటికీ
విషయసంపదను కాపాడుకొనుట గృహస్థులయొక్క పరమధర్మమని

ఓస్సమంట-ను. నానిని కాపాడుకొనుట, పృథ్విచేసుకొనుటకూడా పరమ
ధర్మము. నీలసన చతురాలేనివాడు తనదానిని, లోకమునకుగాని మేలు
చేయఁజూడఁడు. విలాసుడి కృషివల్ల మీ యద్ధిరి ఎట్టేమీ రెట్టింపు.
నాల్గురెట్లు, పదిరెట్లు వృద్ధి అయిందని విన్నవించితే నాకు అశ్చర్యము
కలుగదు. చూస్తూవున్నానుగా ఆలాగే ఇరుగుతూవున్నది. కానీ విషయ
సంపదను పృథ్విచేసుకొనుటలో ఏదో కొద్ది అద్దంతువచ్చిన వెంటనే దైత్య
మును కోల్పోవుట కూడా గొప్పతప్పే. అందుకనే నే నా అధ్యక్షియని నిరా
కార పరబ్రహ్మను, అతడి అపిధేయతకగాను నీవు యచ్చిన శిక్ష ద్వారా,
యికముందునుండి జాగ్రత్తగా వుండునటుల ఉపనిని చూర్చునలసినదిగా
ప్రార్థిస్తూవున్నాను. పని : పని : యంత్రమువలే పనిచే శిందుతేనా మన
మీ ప్రసంగంబోకి వచ్చినది : పనికోసమని దయ, హనుక్వము, శిలము-
అన్నిటిని బనియిచ్చి వేయవలసిందేనా : మంచిపని చేశావు విజయ,
నేటికి వాడికి నీ వల్ల ప్రసంగంబో సర్వోత్తమమైన శిక్షణను పొందే
భాగ్యము లభించినది."

నిజము ఒక్కమూట కూడా మాట్లాడలేదు. రాసవిసరి కొంత సేపటిప
రకు యీ ప్రసంగము గలతను మరచిన వానివలె తలవంచుకొని చూర్చుని
మరల తలచి తి చిరునవ్వు నివ్వ కోతులస్వరముతో నా బిడ్డగా యద్ధిలో
ఒకడు ప్రకండమైన తర్కనిర్మలము, రెండవది ధ్యమైక్య మౌనము, మూడవది హాస్యము, నేను
మునుమునవ్యసానము నడుచు మొదలగువాని ప్రవాహము : ఒక బిడ్డ తార్కనిర్వ
హాటలో పిల్చివానివలె తన్మయమై న్తుంటును. మరొకబిడ్డ అదేరేచిని దయ
మమవ్య భావములతో పిచ్చెత్తి ముందును : భగవంతుడు యీ యద్ధిని
జతచేసి, తనలీలారథమును సడపునపుడు విజయగా వ్యగ్రమే భగవంతుడు
నకు దిగివచ్చునా—అని నిన్నటినుండి నేను ఆలోచించుచున్నాను :
ఇట్టి ఆలోచిత దృశ్యమును చూచుటకై తనివలదు ఒక్కరోజైన
బ్రతుకు భాగ్యమును కలిగించును భగవంతునిరో నా ప్రార్థన "అది చెప్పు
దేములపై తలనుంచి ననుస్కారముచేసెను, తరువాత మరల తలచి
—"అదేమి చిక్కిపోగానీ, అతడికి (విలాసుడు) భర్తముడైనాడా అని
రాగముపొచ్చు : పృథ్వు ముందిరప్రతిష్ఠాసంపాదకకర్తననీ పరిచేవాడో :

అ సంగతి చూసినవాడు, అతనిస్వభావం తెలియకపోయినా, అతనికి బ్రాహ్మ ధర్మ ద్యానంరప్ప మరేసాపంచిత గొడవా వట్టవనుకుంటాడు. ఈ ధర్మానే తన జీవితలక్ష్యంగా నొనర్చుకొన్నట్లుననిపిస్తోంది. ఇదితప్ప మరేదీ అతనికి తెలియకనిన్నీ అనుకుంటాడు. నాకురూపా ఎంత మతిమరుదో చూశావా విజయ! విలాసుడినంగతి చెప్పరాచెప్పరా అతడినంగలే నీకు తెలియ దన్నట్లు చెప్పచున్నాను. అతడినంగతి, నీకుపడుకు నాకంటే తక్కువగా తెలుసా! దీనిని, నాకంటే తక్కువ తేనూన్ని కోరే దానివా! (వియనధ్వ సన్ని) నాకు యింత ఆనందం ఎందుకో తెలుసా విజయ! నీహృదయం నాకులాగా తెలుసు. నీవుతప్ప మరెవరూ యీసని చెప్పలేరని నేను ముట్టిగా చెప్పగలను. నీవు అతనికి ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షములన్నిటి లోను సహజాభిరుచి—అర్థాగిని! అలగిశ్రేయస్సంతా నీవే ఆచారపడి వున్నాడి! అతడిశక్తి, నీయిద్ది; అతడు దనువుమోసేవాడు. నీవు దారిమోపే దానివి. అలావున్నప్పుడే మీ యిద్దరిదీవితము సార్థకమౌతుంది! ఇలా తలనుటవల్ల నేనుపొందే సుఖానికి హద్దులేదు—ఆనందముచే దిబ్బి తబ్బిబ్బులగుతుంటును. విలాసుడి జీవనవధమునకై ఏనిధముగు విచారమూ వడనక్కరలేదని నేను నేను భిష్యదృష్టివల్ల ప్రత్యక్షంగా చూడగలిగాను. అతడి భవిష్యత్తునుగూర్చి, చెప్పసాటు కాలముకూడ విచారవడనలసిన పని నాకు యికలేదు! ఇన్నిరేపిరేపిలు, ఇంత అనుభవము భవిష్య జీవనమును సఫలమొనర్చుకొనుటకు కావలసిన వ్యర్థముకాని బుద్ధి—దీటి నన్నిటిని యింతకాలమునకుండా యీ చిన్నిబుద్ధిలో ఎక్కడచాచిచుందావని అడుగుకుంటా వుండలేక న్నాను. చిక్కసారిగా నేను అభ్యుదయోద్యమంరచి వింతను జరిపాను!”

విజయ శరీరమంతయు చలిచినది. అయినప్పటికీ, అమె ఏమీ మాట్లాడలేదు. గోడగిడియారముపై తానవిహారి డృష్టిపడగానే ఉరికి పడి” అబ్బ! పదికాజచ్చింది! పాపం దయ పుణాలు ధార్యం శ్రిచూడాలి.”

“అమెకు ఎలావుంది?”

“కులాసాగానే వుంది” అని వీధి గుమ్మము పైపుగా ఒక అడుగు చేసి, అక్కడకంగా నిలచి సరిపోయింది; వచ్చినసంగతి చెప్పడం మరచి

పోయాను" అనిచెప్పి వెనుకకు తిరిగివచ్చి తన స్థానంలో మరల కూర్చుని నెమ్మదిగా— "నీవు యీ ముసలి పినతండ్రి మాట ఒకటి నిలబెట్టాలి; నిలబెడతావా ?

విజయ లోలోపల భయపడ్డది. విజయ మనోభావమును ఓరచూపు వల్ల కనిపెట్టి, వృద్ధుడు— "అలా చీబాళాడు, ఒప్పుకు తీరాలి. చెప్పు, ఒప్పుకుంటావా

"చెప్పండి."

అతడు (విలాసుడు) నిద్రాహారాలు మానెయ్యటమేకాదు. సళ్ళా త్రాపిగ్నిలో త ప్రమైచీతున్నాడు— యీ సంగతి నాకు తెలుసు. కాని, అయినప్పటికీ, నీవు యీ విషయంలో యికా కొంచెం గట్టిగా పుంజాలి సుమా ! విన్న ఈ విచారంవల్ల యిక్కడకు రాలేదు. కాని యివ్వక రాకుండా వుండలేదు— ఇది నిశ్చయమే. ఇవ్వకవచ్చి తీరుతాడు. కాని అతడు క్షమాపణకోరగానే వెంటనే క్షమించేవు సుమా ! ఇదే నాకోరిక. ఆ శిక్షను కనీసము యింకొకరోజు వరకై నా అనుభవించనిస్తే బాగుంటుంది" అని చెప్పగానే విజయ ముఖంమీద విస్మయ చిహ్నములు కనిపించుట చూసి, రాసవిహారి చిరునవ్వునవ్వి స్నేహార్ధస్వరముతో— "నీకు ఎంత కష్టంగావున్నదో నాకుమాత్రము తెలియదనుకున్నావా అమ్మాయి ! నీ సంగతి తెలియమా నాకు ! నీవుకూడ నాబిడ్డవే. నీవు అతడికంటెకూడా ఎక్కువగా బాధపడుతున్నా వన్నసంగతి తెలుసు కాని అపరాధమునకు పూర్తియైన శిక్షవడనిదే ప్రాయశ్చిత్తంకాదు. ఈ దారుణమైన దుఃఖాన్ని మరొకరోజు అనుభవించనిచో అతడు దోషమునుంచి విముక్తుడు రాజా లుడు. అంత గుండెనిబ్బరంలేకపోతే అతణ్ణి కలుసుకోనే వద్దు. ఇంకా కొంతకాలం, యీ వినారంతో అతణ్ణి వుండనివ్వమని, నా వీకాంతమైన కోరిక విజయా !"

రాసవిహారి వెళ్ళిపోయిన తరువాత విజయకు కలిగిన వాస్తవమైన ఆశ్చర్యమువల్ల, ఎటుతోచక కొంతసేపటివరకు అలానే కూర్చున్నది. రాసవిహారి ఆ విధంగా మాట్లాడునని తాను స్వప్నంలోకూడా అనుకో

లేదు. కాని, తాను వినిపించడానికి పడుకున్నప్పుడు జరుగుననేది అతిప్రాయ
ముతో అతడు రాగానే తాను చాల కష్టంగానూ, నిష్ఠురముగాను
మూట్లాడుదామని మనస్సులో సంకల్పించుకొన్నది. నిలా సుడు
ఒంటరిగా దెబ్బతిని వెళ్ళాడు. తిరిగి దెబ్బకొట్టబోయే సమయాన, అతడు
ఒంటరిగా రాక తన తండ్రి రానవిహారిని వెంటదెట్టుకొని తనపద్దకు వచ్చి
నప్పుడు, అతనితో ఏ కీచిని కలుపుగా మూట్లాడవలెను—అనెడి ఆలో
చనలో పున్నందువల్ల విజయకు ఏమాత్రమూ పనశ్శాంతిలేకుండెను.

ఇట్టి స్థితిలో రానవిహారి బయటకు వెళ్ళగానే అమె హృదయము
నుండి, భయమనెడి ఒక శిల లొంగిపోవుటయేగాక, భావంతరము గూడ
తటస్థించెను. ఒకానొకప్పుడు యీతనిని తాను మనస్ఫూర్తిగా ఎంతో
గౌరవించుచుండెడిది; అట్టి గౌరవము క్రమక్రమముగ పీరితిని క్షీణించి
పోయినదో ఎందువల్ల పోయినదో—ఆ కారణములన్నియు జ్ఞప్తికిరాగానే
అమెకు చాల భార కలిగెను. తన బాల్యమిత్యనికి తాను (విజయ) కలిగిం
చిన దుఃఖమువల్ల తన ప్రళోకమునందున్న తండ్రి దుఃఖించుచున్నాడా
అనినీ ఆ పృథ్వి సంకల్పమును తాను సరిగా అర్థము చేసుకొనక
పోవుటవల్ల అతనికి తాను లోలోపల కీడు కలిగింపనెంచుచున్నానా
యనినీ అమె సలకయించసాగెను. మరల అమె తనతో తానే—నా
యీ దుఃఖా తప్పు. చూడు, అతడు, తన అవరూప మొనర్చిన పుత్రుని
కూడా క్షమించుటలేదు.— ఏ మాత్రమూ పక్షపాతిగా లేదు. పైగా, వెళ్ళ
బోవునప్పుడు కూడా పొరబాటుపడైన అతని శిక్షను తగ్గించవద్దని చెప్పి
పోయాడు— అని దెప్పుకొనసాగెను.

ఇంకొకసంగతి—శృద్ధుని యీ అన్నివిధములైన అనురోధ—
ఉపరోధ—ఆలోచనాదికములకు మరుగున ఒకవిషయము దాగియున్నది.
అది గుప్తముగా పున్నప్పటికి తెలియవిదిరాదు. అది విజయపై విలాసు
నకుగల మిక్కుటమగుప్రేమ, కానున్న దానిఫలము ప్రబలమైనరూర్ష్య!

ఈ వస్తువు (రూర్ష్య) విజయకు కొత్తదికాదు. కాని, బయటి
సందర్శనమువల్ల అది నూతన తరంగములతో నూతనముగవచ్చి

హృదయమున ప్రవేశించినదా యన్నటుల వుండెను, ఇంతకాలమునుండి ఆమెహృదయమున అడుగున పేరుకొనియున్న యీ చిరస్థ జయజినుంచి తగిలిన యీ అపూర్వమువల్ల ఉన్నతతమై హృదయమునందలతటను వ్యాపించసాగెను. ఇందుమూలముననే రాసవిహారి వెళ్ళిపోయినప్పటికి అతనిమాటలతోగల గుంకారము ఆమెచెవులలో మార్మోగించుచుండెను. ఆమె అడరీతిని మెదలకుండా కిటికీ జయజిను చూచుచూ తన్మయతమ పొందినరీతిని కూర్చోవివుండెను. విజయనుకు చిరస్థ చెడ్డది నింద్య మైనదే. ఆయినప్పటికి ఆనింద్యవస్తువు. నేడు విజయదృష్టిలో చిలానుని నిందను తేలికగా చేసివైచినది. నిన్నుజినుంచి యీ తలద్రుక్కొడ కూను తనకు ప్రతిపక్షులుగా ఎంచి, వారిపై తనకు గల పగతీర్చుకొనవలె ననెడి చిరస్థ క్షణక్షణము అధికమై విజయను నిర్భీష్ణముగ నొనర్చుచున్నది. అట్టి దిక్కుత్రుపులుగా ఎంచినవారినే చిరిగి నేడు తన వారినిగా ఎంచుటవల్ల ఆమె ప్రాణములు నిలదినవి.

ఇంతలో, కాశీపడువచ్చి—“అమ్మా ! నేనిప్పుడు వచ్చేందుకు వీలుకాదని యింటికి వుత్తరం రాయనా ?”

విజయ కోంచెము వెనుక—ముందులాడి—“ఱయి—”

కాశీపడు వెళ్ళిపోవుచుండెను. విజయ అతనిని పిలచి సిగ్గుతో కూడియున్న వ్యవహారం—“పోనీలే, కాశీపదూ, వస్తానని వుత్తరం రాకావుగా అలాటప్పుడు వెళ్ళి ఏ నెలో రెండునెల్లో వుండిరా. ఆయన (చిలానుడు) మాటా నెగ్గుతుంది. నీవూ ఒకసారి యింటికి వెళ్ళిప వాడివి అవుతావు. ఇంటికి వెళ్ళిచూడా చాలా రోజులయింది. ఏమంటావు ?”

కాశీపడు లోలోపల ఆశ్చర్యపడ్డప్పటికీ, సరే ననుకొని—“సరే లెండి అమ్మగారూ, పదిహేను యర్రైరోజులు వుండి వస్తాను.”

కాశీపడు వెళ్ళిపోయిన తరువాత విజయ తన దౌర్భాగ్యముకు సిగ్గు పడ్డది. కాని కాశీపడుని పిలచి, వెళ్ళుచున్నది చెప్పుట కూడా ఆమెకు కష్టము గానే వుండెను. అలా చెప్పుట కూడా ఆమెకు సిగ్గుగానే తోచెను.

18

విజయ గదికి, యిట్టేటు నొకరులు కూర్చోని పనిచేసే గదికి మధ్య ఒక పెద్ద చెట్లగుంపువున్నది. అందువల్ల తను మేడపై వసారాలోనుంచి క్రింద ఏమి జరుగుచున్నదో చూడలేదు. ఇదిగాక తూర్పు దిశగా వున్న గోడలో ఒక చిన్న దర్వాజావున్నది. ఆ గుమ్మంలోనుంచి వచ్చే— చూచేటట్లైతే ఏ గుమాస్తా ఎప్పుడు వచ్చాడో, ఏ గుమాస్తా ఎప్పుడు వెళ్ళాడో తెలియదు.

విజయ, విలాసులకు పోట్లాట జరిగిన నాటినుంచీ దయాకుటాటు విజయ యింటికి రావటంలేదు. అతడు అఫీసుకు కూడా వస్తున్నాడో రావటంలేదో తెలుసుకొనేందుకు . ఆమెకు సంకోచం కలగటంవల్ల తెలుసుకోలేకపోయింది. అదీగాక, ఎవరినీ అడుగుకుండానే విలాసుడు ఆనాటినుంచీ అఫీసుకు రావటంలేదని స్వతఃసిద్ధంగా అనుకున్నది. ఈ మధ్య ఒక రోజున ఏదో 10-15 నిమిషాలపరమా వుండి వెళ్ళాడు రాసవిహారీ: వచ్చి కూడా ఏవో సామాన్య విషయాలు కనుక్కొని కుశల ప్రశ్నలను వేసి వెళ్ళిపోయాడు. విజయ ఆరోగ్యాన్ని గురించి మాత్రం కనుక్కుని వెళ్ళాడు.

ఎవరి హృదయంలో ఏమి వున్నదో ఆ భగవంతుడికే తెలియాలి: కాని రాసవిహారీబాబు అనాడు తన కొడుకు తరపున వకాటతు పుచ్చుకొని అతడు ముఖమునందుచూపిన ప్రసన్నభావము. మాటలలో చూపిన నిష్పక్ష పాతభావము, క్షేమాభిలాషలు ఏ కారణంవల్ల తప్పనిసరిగా మారిపోయినవో, విజయ అనుభవపూర్వకముగ తెలిసికొనిన పిమ్మట ఆమెకు ఒకవిధమైన అశాంతి వ్యాకులము కలిగెను. స్థూలంగా చెప్పాలంటే ఆమె యీ దినములనన్నింటినీ అసంతృప్తి అశాంతులతో గడిపిందనవచ్చును. ఈ రీతిని చాలరోజులు గడచెను.

విజయ నేడు మూడవరూమువేళ తనయింటికి సమీపముననే వున్న సడిఒడ్డున కొంచెము సేపు విహారించివచ్చుటకు ఒంటరిగా బయలుదేరిపోవు

చుండెను. ఇదేసమయమున ఒక ముసలిగుమస్తా చంతలో ఖతాపుస్తకమును పెట్టుకొని ఆమెవద్దకువచ్చి నుంచొనెను, అతడు భక్తిభావంతో నమస్కరించి—“అమ్మగారూ, తమరు ఎక్కడికైనా వెళుతోన్నారా? కళాహైయాసంఘం ఎక్కడ ఉన్నాడు?”

విజయ నవ్వి—“సనిబిడ్డన కొండెంపేపు తిరిగివద్దామని వెళుతోన్నాను. ఎవరూ వెంట రానక్కరలేదు,—నాలో ఏదన్నా పనివున్నదా ఏమి? ఏమైనా తొందరపనా?”

“అవును అమ్మగారూ, అవునకమైనవనే, పోనీ వెళ్ళండి, రేపు చూద్దామగానీ,” అనిచెప్పి గుమస్తా వెళ్ళిపోసాగెను విజయ మరలనవ్వి—“తొందరగా అయ్యేటట్లయితే యిప్పుడే చూస్తాను, ఏమి పనో చెప్పండి? ఈ ఖతాపుస్తకాలు ఎక్కడికి తీసుకుపోతున్నారు?”

“తమ దగ్గరికే, పోయిన సంవత్సరపు లెక్కలన్నీ తయారయ్యాయి. వీటిని చూచి తనిఖీ చేసి, సంశకంచెయ్యాలి. చిన్నదాటుగారు ప్రతిరోజూ చిత్తామీద కూడా మీ సంతకాలు చేయించుకు రావాలని చెప్పారు.”

విజయ ఆశ్చర్యముతో—“సరే” అని వెనుకకు తిరిగివచ్చి, వసతిరాలో పున్న కుర్చీలో కూర్చున్నది. గుమస్తా కూడా వెంట వచ్చి ఖతాపుస్తకములను చేతులుపై పెట్టి ఆ పుస్తకములలో నుంచి ఒక దానిని తెరువబోవుచుండగా విజయ వారించి—“చిన్న దాటుగారు యిలా చెయ్యాలని ఎప్పుడు చెప్పారు ?

“ఇవ్వాలి ఉదయం”

“ఇవ్వాలి ఉదయం ఆయన వచ్చారా ?”

“వారు రోజూ వస్తూ వున్నారు.”

“ఇప్పుడు కచ్చేరీలో వున్నారా ?”

“లేరండీ; నన్ను యిటుసంపి వారు యింటికి వెళ్ళారు.”

విజయ పరిమళములు విరిగిన వివాదములు జరిగిరికి తెలుసు. గుమాస్తా విజయ ప్రశ్నించినచో గల భావమును కనిపెట్టి నెమ్మది నెమ్మదిగా ఎన్నో సంగతులను చెప్పెను. ప్రతిరోజూ విలాసముచేరిగల సరిగా పద కొంచు గలదులకు అపేనులు వచ్చిరినిన్నీ. పోలీస్ మా ఎక్కువగా చూట్లా తుట లేదనినీ, ఏకాగ్రచిత్తముతో తన పనిని చూచుకొని అయిదుగంటలకు యింటికి వెళ్ళిపోతారనినీ, దయాపూర్వక భార్యకు తులాసాగా పుంటే పరమా అపేనుకు భావక్కరలేదని వారికి తెలిపు యిచ్చానినీ— యీ విధంగా ఎన్నో సంగతులను తన యజమానురాలకు, గుమాస్తా చెప్పుకొనెను.

విజయ సిగ్గుపల్ల తలవంచుకొని విషయమునంతనూ మెవలకుంటా వింటూ వుండెను. విలాసుడు తనపై కోపము చచ్చుకొనెనని యీ నూతన నియమమును అడులుతో పెట్టినది విజయ తెలిసికొనెను. అయినప్పటికీ యిప్పటివరకు సంరక్షకులు చేస్తూవున్నవారిలోనే సంరక్షకులు చేయించుకోమనినీ, నాతో సంరక్షకులు చేయించుకో నక్కరలేదనినీ విజయ గుమాస్తాతో చెప్పజాలకపోయెను. చివరకు విజయ— “ఆ పుస్తకముల నన్నిటిని అక్కడపెట్టి. రేపునచ్చి సంరక్షకులు చేయించుకొని వెళ్ళండి” అని చెప్పెను.

అలా చెప్పి గుమాస్తాకు తెలిపుయిచ్చి స్వల్పకాలే విజయ అక్కడే కూర్చొని వుండెను. సూర్యుడు అస్తమించడంండెను. చుట్టుప్రక్కల నున్న యిండ్లలో పంపాగూడా హోరతి హంట, శంభములు మొదలైనవి ప్రొగ సాగెను. అప్పటికిమాత్రా విజయ చచ్చట నుంచి తేడుప్రంపర్నముచేయలేదు.

ఇలా యింతెంతచేసినచో వరకు కూర్చొనెనో, ఎవరికెరుక. ఇంతలోనే విజయ కూర్చొన్న గదిలో నొకరు దీపము వేలిగించుచువచ్చి, చీకటిలో తన యజమానురాలు ఒక్కతే కూర్చొనుటనుచూచి ఉలికి పడెను; అదిమాచి విజయ సిగ్గుపడి లేచి నుంచెనెను. అచ్చటనుంచి లేచి బయటనువచ్చి చూడగానే, విజయకు తరిగిన అశ్వరథమునకు మొరలేను. కారణమేమన, తానీరీతిని చూచెదనని ఎన్నడూ ఊహించలేదుకూడా.

తానిప్పుడు ఎదుటచూచుచున్న ఆ వ్యక్తి, ఏ కారణము వల్లనైన ఏపని కారకైనా, యిక మరల యీ యింట కాలుపెట్ట గలుగునా? కాని ఆ సమయమున అంత చీకటిగా వున్నప్పటికీ అతనిని స్పష్టముగా చూడ గలిగినది విజయ. అతడు ఆనాటి సూటు, హ్యాటు వేసుకొనిన పుమాడు అరడుగుల పొడవుగల ఆ దొర నరేంద్రుడు. అతడు సాధారణ హిందూ స్థానీ వావికంటె దూరము దూరముగా పెద్దపెద్ద అడుగులు వేయుచూ తన వైపుకు వచ్చుచుండెను.

నేడు అతనిని ఎవరో పోలీసు అధికారియని విజయ భ్రమపడలేదు. కాని ఆ అపరిమితమైన ఆనంద ప్రదీప్తిరేఖ అతని మనమున నేడు వ్యాపించియుండలేదు. చెట్లతోను అలలతోను నిండియున్న ఆ వంకర టింకరగా గల దారిలో మధ్యమధ్య ఆ వ్యక్తి యొక్క శరీరము కనిపించకుండ పోవుటలో ఏమాత్రము అసత్యములేదు. కాని, దారి యందలి కంకరరాళ్ళకు అతని చెప్పులు తరిగినప్పుడు కలిగెడి శబ్దము మాత్రము, అతడు క్రమక్రమముగ పమీపించు న్నాడవి చెప్పితీరును. విజయ అతనిని ఆహ్వానించి కూర్చోపెట్టట, గొప్ప అన్యాయమని తలచి వడీ, కాని, గుమ్మము బయటినుంచియే అతనిని నిర్లక్ష్యభావముతో వంపి వేయుట కూడ ఆమెకు సాధ్యము కానటుల తోచెను.

ఈ సంకటావస్థనుండి రక్షించుకొనుటకు ఏ ఉపాయము ఆమెకు తోచలేదు. అందుచే విజయ వ్యాకులపడెను ఇదే సమయమునకు దారీ మలుపుపెద్ద కామినీ వృక్ష సమీపమున నరేంద్రుని సుదీర్ఘమైన బలిష్ఠ శరీరము తనకు సమీపముననే, ఎదుట కనిపించెను. ఆమె వెంటనే వెనుకకు తిరిగి తొందరగా తన గదిలోనికి మరలిపోయెను. వృద్ధనాయకు యిదేమీ తెలియలేదు; అతడు తన గొడవలోనే విమగ్నుడై యుండెను.

ఆకస్మికంగా ఎదుట, దొరగారిని చూచి అతడు హడలిపోయెను. కాని, దొరగారు వేసిన ప్రశ్నవల్ల నాయకు, వీరు అంగ్లదొరలు కారనిన్నీ డాక్టరుబాబు అనిన్నీ తెలిసికొనెను. అతడు భయమును విడచి నిశ్చింతతో నరేంద్రుని ప్రశ్నకు జవాబుగా— “అవునండీ, వాడు బయటిగదిలోనే

వున్నాడు" అనిచెప్పి తన పనిమీద తాను వెళ్ళిపోయాను. విజయ ప్రశ్ననూ విన్నది, జవాబునూ విన్నది. రెండవమాటు పెకండ్ల తరుచావ నరేంద్రుడు ఆ గదిలోకి వెళ్ళి విజయకు నమస్కారము చేసెను. టోపీ, చేతికర్ర, రెంటినీ పేజులుపై పెట్టి స్వాభావికమైన నవ్వుతో నరేంద్రుడు— "నా మంను బాగా పనిచేసిన్నట్లునదే !" అన్నాడు.

క్షణము సేపటికి పూర్వమే, విజయ తనలోతాను, నేడు తాను కను తెత్తి నరేంద్రుని వైపు చూడజాలననిస్పీ, ఏ ప్రశ్నకూ నోటితో జవాబు కూడ చెప్పజాలననిస్పీ అనుకున్నది. కాని, అల్పర్యపదవలసిన విషయ మేమన- అతని నూటలు చెవినిపడట తవవుగా ఇంధ్రజాల మొనర్చినటాట, ఆమె వ్యధ, సంకోచములు మాయమగుటయే గాక, హృదయమందలి మాలిన్యమంతయు మాయమయ్యి ఆమెహృదయమందలి . ఏ చూడు మూలనో పంచమస్వరముచే సాధించబడిన, వీణా తంత్రులపై ఎవరో వ్రేలితోనుటినట్లయ్యెను. క్షణముసేపటితోనే తన విషాదమునంతను మరచిపోయి— "మీకు ఎలాతెలిసింది ? నన్నుచూచి చెపుతాన్నారా లేక వివరివల్లవై నా వివి అంటున్నారా ?"

" నేను యిచ్చేమందు తినేదీ — త్రాగేదీ కాదనిన్నీ దాని (ప్రిస్క్రిప్షను) వేపు ఒక్కసారిచూచి చించివేసినంతటితోనే సగంగుణం కనిపిస్తుందనిన్నీ దయాళువాబు చెప్పలేదా?"

అని చెప్పి తన రసికత్వమువల్ల ప్రపుల్లితుడై నరేంద్రుడు అదే మాదిరి సరళమైన స్వాభావికమగు నవ్వుతో గదినంతనూ ప్రతిధ్వనింప జేసెను.

నరేంద్రుడు దయాళువీపల్ల జరిగిన విషయమునంతనూ తెలిసికొని, తనను జేళాకోళ మాడుటకు వచ్చెనని విజయ కనుగొనెను. అందు మూలమున అతడి ఆ నవ్వుకు రోరోపల కోవగించుకొని, ఎత్తి పొడుపుగా— "ఓహో—పాపం, అందువల్లనేకాబోలు, మిగిలివున్న రోగాన్ని కూడా పోగొట్టే ప్రిస్క్రిప్షను రాసేందుకు వచ్చాడు ?"

“నరేంద్రుడి ఆ సత్త్వ ఒక్కసారిగా అగిపోయెను. అతడు “ఇదొక విధమైన తమాషాలాంటిది. నిజంచెపుతున్నాను.”

“అందుకనేగాదోయి, మీరు యంతసంతోషంతో వున్నారు.”

ఈమాటవల్ల నరేంద్రుడి ముఖవాసము మారిపోయెను. అందువల్ల అతడు గంభీరముగా—“ఏమిటి, నాకు సంతోషంగా వున్నదా? లేదు, ఎన్నడూలేదు. మొదట యీ సంగతివిని కొంచెం సంతోషించినమాట వాస్తవమే; కాని తీతరువార నిజంగా విచారం కలిగింది. విలాసవాదు స్వభావం అంత మంచిదికాదు; అతడు ప్రతి స్వల్పనిషయానికి కోపం తెచ్చుకొని, ఎదుటివాళ్ళను అచమానించబోతాడు. కాని యందుమూలంగా మీరుకూడా ఓర్పుచెడిచి, అవమానించరిగిందేమాటలు అనటం ధర్మంకాదు. నోటనుంచిమాస్తే భవిష్యత్తులో మనకు పంకసిగ్గును. వ్యవస్థదిగించేదిగా అవుతుందో చూడండి! నిజంగా విశేషమిదే నాకు చాలావిచారంకలిగింది. నామూలంగా మీ రిద్దరూ యావిధంగా చోట్లాడుకొనుట—“అతని హృదయ పొరిపద్య్యానికి విజయ రోలోడత సుగ్రుహలయింది. ఆయాసప్పటికీ వేళా కోసంగా ఆమె” మీరు నవ్వునుచూచా ఆపుకోలేదు అన్నది.

అనిచెప్పి విజయ తానుకూడా నవ్వింది. ఇప్పుడు వట్టుదలగా గంభీరవాసమును ధరించి నరేంద్రుడు—“మీరు మాటిమాటికీ యీ విషయాన్ని నిండుకట్టానకం చేసుకుంటామి? నాకు చాలావిచారం కలిగిందని చెపుటనే పుచ్చుకుగా; నాకు అసహనమాన మీ యిద్దరి నడంబాన్నిగురించి తెలియదు. (కొంచెంఆగి) అపోహన తనవిహారిటాలు నన్ను క్రిందకు పిలిచి సంగతిఅంతా చెప్పాను. అదేగాక యదంతా ఈర్ష్యనికూడా నిన్న యీ సంగతి చెప్పాను. అదివిశేషమిదే సిగ్గుచేసి ఏమీమాట్లాడలేక పోయాను. అదొక యంతమందివుంటగా నా ఒక్కడిమీదే అతనికి అంత దుర్బలేమి ఎందుకు వుండవలసివచ్చిందో నాకు దోధపడటలేదు! మీరంతా ప్రహసామాదికలు, ప్రహసనావాదికీ చెందిన స్త్రీలు అవసరం వస్తే అందిరిపోనూ మాట్లాడతారు. మీరుకూడా నాలో మాట్లాడుతూ వున్నారు. దీనిలో విలాసవాదు అంత దాధపడవలసిన దోషంఏమివుంది?

నాకుమాత్రం ఏమీ కనిపించుటలేదు. సరే అతడే మన్నా అనుకొనివ్వండి. నన్ను క్షమించమని మిమ్ములను ప్రార్థిస్తున్నాను. మీ అందరికీ నా పక్షమున. ఇప్పటినుండియే — ఇదే — అది — అభినందనములు చెప్పి పోతున్నాను : మీరు ముఖంగావుండాలని :

నరేంద్రుడు ఆనాటి తన ప్రవర్తనను ఉల్లేఖించి చెప్పునప్పుడు కూడా ఆమె ఆనాడు తానుచేసిన అచరణను గురించి ఏమీ జ్ఞప్తివేరలేదని విజయకు బాగా జ్ఞాపకముకాని, ఎందువల్లనో నరేంద్రుని చివరిమాటవినగానే విజయమొక్క రెండునేత్రములూ అశ్రుపూర్ణములయ్యెను. తన ముఖమును మరొకవైపుకు మరల్చి అతిశ్రమపై కన్నీటిని ఆపుచేసి కొనగలిగెను.

విజయయిచ్చే జవాబుకై నిరీక్షించకుండానే నరేంద్రుడు — “మంచిది, ఆరోజున మీరు ఆకస్మికంగా కాలీపదుపుచ్చి మైక్రోస్కోపు ఎందుకు పంపించారు ?”

విజయ తన రుద్ధకంఠమును సవరించుకొని — “మీరే కావా అంటికిగా !”

“అవును, నిజమే, దానివెలవిషయమై కాలీపదుతో ఏమీ కబురుచేయలేదు. అయితే మరి”

విజయ — “అవును, కబురుచేయలేదు. జ్వరంవల్ల శరీరంలో బాగాలేదు. అందుచేత మరిచిపోయాను. ఆ మరపుకు మీరేమీ తక్కువకిక్ల వెయ్యలేదే !” నరేంద్రుడు సిగ్గుపడి — “కాని, కాలీపదు —”

విజయ అతనిమాటకు ఆడ్డువచ్చి — “అంతానిన్నాను. వాడు ఏమన్నా చెప్పవచ్చు. కాని నేను దానిని ఉచితముగా యిస్తానని మీరెలా నమ్మారు? ఒకవేళ నిజంగా అట్టిఅభిప్రాయంతోనే నేను పంపివుంటే, ఆ అవరాధానికి కిక్ల మీరే స్వయంగా ఎందుకుదెప్పకపోయాను? నొకరుతో కబురుచేసి నన్నెందుకు అవమానించారు? అంతచేటు అవమానించవలసిన అవరాధం నేనేమి చేశాను — ?”

ఈ మాటలు అంటూవుండగా విజయ కంఠము రుద్దమొప్పేయెను. నరేంద్రుడు సిగ్గుపడి, అంతకంటె ఎక్కువగా ఆశ్చర్యపడి విజయ ముఖము వైపుచూచెను. ఆమె, ముఖముత్రిప్పి, కిటికీవలుటకు చూచుచుండెను. నరేంద్రునికి విజయ ముఖమైతే కనిపించలేదుగాని, ఆమె కంఠమును దున్న బంగారుగుబిబందుయొక్క ఒక్క భాగంనూత్రము కనిపించింది. ఆ గుబిబందుమీద నీవవుకాంతి పడుటవల్ల అతి విచిత్రముగ మెరయుచుండెను. ఇద్దరునూ కొంతపేపటివరకు మెదలకుండా వూరుకొనిరి. అటుపిమ్మట, నరేంద్రుడు కుంతిత స్వరముతో, నెమ్మదిగా—“నేనుతప్పుచేసినటుల, నాకు అప్పుడే తోచినది: కాని, అంతలోనే రైలుకదిలింది. ఏమి చెయ్యను! అందులో కాలీపడు తప్పువెనులేదు: అతడిని కోప్పకటంకూడా తప్పే! (కొంచెంపేపటివరకు ఆగి) చూచారూ! ఈర్ష్య ఎంత ప్రమాదకరమైనదో, ఈ పర్యాయము నాకు పూర్తిగా అనుభవమయింది. ఈ ఓర్వ లేమి ఎవరికిగలదో వారిలోనే అధికమగుటయేగాక, అంటువ్యాధివలె యితరులపై తన అధికారమును చూపుచుచూచును. చిలానబామ నామీద ఈర్ష్యతోవుండుట అతడి భ్రమయేమని నాకు బాగా తెలుసు. అతడి తండ్రికూడా యీ విషయంలో చాలా సిగ్గుపడుటయేగాక విచారపడ్డాడు కూడా. అసమయాన నేనుకూడా తక్కువ పొరబడలేదని చెప్పితే మీకు ఆశ్చర్యం అవుతుంది.”

విజయ తన ముఖమును మరొకవైపుకు త్రిప్పించుచు—“మీరు ఏమి పొరబడ్డారు?”

“నన్ను విరర్థకంగా అవమానించుటవల్ల మీకు విజయగా చాలా కష్టం కలిగింది. అనేపంగతి అసమయాన మీమాటలు విన్నవారికి అందరికీ తెలుసు. దానిమీద, రాసవిహారిణులు నన్ను క్రిందికిపిలిచి, తన కొడుకు నాపై ఈర్ష్యగలిగి వుండుటకుగల కారణము చెప్పినప్పుడు, నాకు చాలా విచారంకలిగింది. అతడు ఈర్ష్యకలిగియుండుటకు ఒక కారణమున్నదని నాకు అప్పుడు తెలిసింది. ఎవరూకూడా వ్యర్థంగా ఎవరిమీదా ఈర్ష్య కలిగివుండరు. నేను ఈనాడు నిజం చెపుతున్నాను—అనంగతి జరి

గిన తరువాత 9-10 రోజులవరకు 24 గంటలూ మీసంగతే ఆలోచిస్తూ వుండేవాడిని. మరచిపోదామన్నా మరపు వచ్చేదికాదు. అది ఎంతటి విచిత్రమైన అంటువ్యాధి! వనీలేదు పాటూలేదు. — శాత్రుంజవళు మిగొడవే. మీరేచెప్పండి. అలా వుండవలసిన ఆవసరమేమిదో! రెండుమూడురోజుల పాటు మిమ్మల్ని చూద్దామని పిచ్చివాడిలా యీవైపు తిరిగాను! చాలా రోజులవరకు యీ ఈర్ష్యాభూతము నానెత్తినయెక్కి స్వారీచేసింది!”

అనిచెప్పి నరేంద్రుడు నవ్వుసాగెను. విజయ తలత్రిప్పి నరేంద్రుని చూడనూలేదు. అతడి మాటలకు జవాబుయివ్వనూలేదు. ఆమె మెదలకుండా లేచి దగ్గరనున్న గుమ్మములోనుంచి ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయింది. ఆమె వెళ్ళేప్పటికే, నరేంద్రుడినప్పుకూడా అదృశ్యం ఆయిపోయింది. విజయ వెళ్ళిపోయిన గుమ్మమువైపే ఆ అంధకారంలో. ఏకాగ్రతతో చూస్తూ హఠాద్దీయై, నరేంద్రుడు మరల క్రొత్తగా ఏకపరాధాన్నిచేసానా అని యోచించసాగెను. ఇంకలో నొకరువచ్చి “వెళ్ళదోకండి. టీ తయారవుతున్నది” అని చెప్పినప్పుడు నరేంద్రుడు వ్యర్థుడై — “నాకు టీ అక్కరలేదు” అని చెప్పెను. అందుకు జవాబుగా అతడు—“అమ్మగారు మిమ్మలను కూర్చోమని చెప్పమన్నారు” అని చెప్పి వెళ్ళిపోయెను. ఇందువల్లకూడా నరేంద్రుడికి ఏమాత్రం తక్కువ ఆశ్చర్యమూరలుగలేదు.

పుమారు అందు నిమిషములు అయిన తరువాత, చేత భోజన సామగ్రి పళ్ళెమును పుచ్చుకొని విజయ ప్రవేశించెను. ఆమె వెనుక టీ సామగ్రి తీసుకొని నొకరుకూడా వచ్చెను. విజయ ఎంతప్రయత్నము చేసి నప్పటికీ, తనముఖమునుండి విచారభావమును తుడిచివేయలేక పోయింది. అదీగాక తానింతవరకు విచారమువల్ల ఏడ్చుటచే కారిన కన్నీటిదారల చారితలు మసకవెలుతురులో అతనికి కనిపించవని అనుకున్నది; కాని, దాక్టరు చిరకాలమునుంచి అభ్యసించియున్న ఆతని తీవ్రదృష్టినుండి (విజయ) తన చెక్కిళ్ళపై తుడుచుకొన్న కన్నీటిదారికలను మరుగుపరచలేక పోయింది. ఆయినప్పటికీ, ఇదివరకువలె, నరేంద్రుడు ముందుగా తానేమీ మాట్లాడలేదు.

విజయకూ తనకూగల యీ కొద్దిపరిచయమువల్లనే అతడమె నెన్నియో ప్రశ్నలను వేయటకు అలవాటుపడెను. ఒకనాడు, ఒకవిధంగా అపరిచితుడైవుండికూడా, తన హృద్దయచాంచల్యమును, సాచారణ కుతూహలమును ఆపుచేసుకొనజాలక, విజయ చిరుకమును తనచేతిలో పుచ్చుకొని, ఆమె ముఖమును తన ముఖమువైపుకు త్రిప్పిచూచెను; కాని నేడు ఆరోజుకాదు, అందువల్ల ఏమియూ అనక వూరుకుండెను.

నొకడు పేరులుపైన టీ సామానులనుపెట్టి వెళ్ళిపోయెను. విజయ వాటిదగ్గరగా, భోజనసక్త్యమునుపెట్టి తనచోటున రాను కూర్చొనెను. నరేంద్రుడు వెంటనే భోజనసక్త్యమును తనవైపుకు యీడ్చుకొని, ఎప్పుడు లభించునాయని ఎదురుచూచుచున్నవానివలె త్వరత్వరగా తినసాగెను.

అయిదారు విమిషములవరకు వూరుకొన్నారవాత, విజయయే ముందుగా మాట్లాడెను. ఆమె, లేనినప్పును తెచ్చుకొని—“ మీరుఏచ్చి భూతపునంగతి పూర్తిచేశారుకాదు?”

నరేంద్రుడు ఏదోఆలోచనలో వుండియుండవచ్చును, అందువల్ల తలనిత్తి “ఏడి” అనెను.

“ఆ ఏచ్చిభూతమే, మీనెత్తినయెక్కి స్వారీజేసిందే, ఆది! అది దిగిపోయిందా?”

“ఆ దిగిపోయింది.”

“బాగుంది. బ్రతికిపోయారు. లేకపోతే యింకెన్నాళ్ళు మిమ్ముల్ని బాధపెట్టేదో!”

నరేంద్రుడు టీ పాత్రను నోటివద్దకుతీసికొని—“అవును.”

విజయ యింకా ఏమన్నా అడుగుదామని అనుకున్నది. కాని ఏమి అడుగుటకూ వెంటనే తోచనందున గొంతువరకు వచ్చిన దీర్ఘమైన శ్వాసను ఆపుజేసి మెదలకుండా కూర్చున్నది. పరులనెత్తినుండి భూతం దిగిపోయినందువల్ల తనకువచ్చిన అనందాన్ని పొందిగించేశక్తి ఆమెకు లేకపోయింది.

మరల కొంత సేవటివరకు గడియంతయు నిశ్శబ్దముగా వుండెను. నరేంద్రుడు టీ పాత్రను భాళిచేసి దేబులుమీదపెట్టెను. ఆపిదప జేబులో నుంచి గడియారముతీసి, నిన్నిగంటలైనదో చూచి — “సరే, యింకా పదినిమిషాలు బయలు వుంది. వెడతాను.”

ఇవ్వాళకు ఇదేనా అఖరుబండి కలకత్తా వెళ్ళేందుకు?”

“కాదు, ఇంకొకబండివుంది. కాని అది ఇంకొక గంటన్నరకు గాసిరాదు. నెడుతున్నాను. నమస్కారములు!”

అనిచెప్పి చేతికర్రను వుచ్చుకొని తొందరగా వెళ్ళిపోయెను.

19

విలాసుడు ప్రతిరోజూ సరిగా ఆఫీసువేళకు వచ్చి, తన పని చూచు కొని యింటికి వెళ్ళిపోతూ ఉండేవాడు. ఏదన్నా అవుసరంవస్తే విజయ వద్దకు ఎవరినైనా పంపి కనక్కంటూ వుండేవాడు. అంతేగాని తాను వెళ్ళేవాడుకాదు. తాను కబురుపంపించవిదే ఆతడురాదని విజయ తెలుసు కున్నది. అతడి యీ ప్రవర్తనలో తీవ్రపశ్చాత్తాపము వినాక్రోధము ఏమీ కనిపించడంవల్ల విజయయొక్క కోపతీవ్రతకూడా శాంతించింది.

తన అనాటి ప్రవర్తన జ్ఞప్తికివచ్చినప్పుడు విజయ చాలా సిగ్గుపడుతూ వుండేది. ఎంతమంది తన అనాటిచర్యను చెప్పుకొని, తనను అడి పోసుకుంటున్నారో — అనుకునేది. ఇప్పటివరకు అందరూ విలాసుణ్ణి తమయజమాని. ప్రభువు అనుకుంటూ వుండేవారు. అందులో విశేషించి తన జమీందారీ కార్యకలాపాలలో నిరంకుశంగా ప్రవర్తించి అనేక మందిని విలాసుడు శత్రువులుగా జేసికొన్నాడు. అట్టివారి అందరిపైదుటా తాను, విలాసుణ్ణి తలెత్తుకొని తిరిగేందుకు వీలులేకుండా అవమానపరి చింది. ఈ విషయములనన్నిటినీ జ్ఞప్తికితెచ్చుకొని విజయ చాలా బాధ పడుతూ వుండేది. ఇలాటివేదనలోవున్న ఒకనాటి సమయాన, కచ్చేరీ బండ్లోతువచ్చి విజయతో, “విలాసబాబుగారు తమరిని కలుసుకొనేందుకు వచ్చారు” — అనిచెప్పాడు.

విజయ ఇలా జనుగుతుందని తలచలేదు. ఆందువల్ల ఆమెకు ఏదో దొడ్డగా వున్నట్లు తోచింది. ఆ సమయాన విజయ వుత్తరం వ్రాసు కుంటూ వున్నది; తల ఎత్తకుండానే— “రమ్మని చెప్పు” అన్నది. ఆమె హృదయంతో ఏదో తెలియని ఒక శంక బయలుదేరెను. కాని విలాసుడు రాగానే లేచి శాంత భావముతో నమస్కారముచేసి— “రండి” అనెను విలాసుడు కూర్చొని— “పని ఎక్కువగా వుంటూ వున్నందువల్ల ఇక్కడికి రాలేకపోయాను. మీ ఆరోగ్యం దాగా వుంటున్నదా ?”

“ఆ !”

“ఆ మంటే పుచ్చుకుంటున్నారా : విజయ ఏమీ జవాబివ్వలేదు. విలాసుడు కూడా మరలా ఆ ప్రశ్న వెయ్యకుండా ఒకరొక ప్రసంగము తెచ్చి— “రేపు సలహావ్రాది. రేపు సాయంత్రం ఆదిరసీ ఒక చోట చేర్చి కొంచెంసేపు యాశ్వర భజనపయిద్దామని వుంది.”

విలాసుడు మొదటి ప్రశ్నను మరల వేయక యింకొక విషయాన్ని గురించి మాట్లాడినందువల్ల విజయలోలోపల ఆనందించింది. ఆమె హృదయమునుండి విచారధారముదించి వేయబడినట్లునిపించింది. ఆందువల్ల సంతోషంతో— “మరింతే బాగుంది.”

“కాని, కొన్ని వారాలలో ముందరంతోటి వెళ్ళేందుకు మీరు రాలేదు. మీకు అభ్యంతరంలేక పోయి, యీ యిట్లోనే—”

విజయ మాట సంద్యతోనే ఉత్సాహం. కొద్ది అంగీకారాన్ని సూచిస్తూ— “అలాగే చేద్దాము. తోగజాలు— పూలమాలలతో యింటిని అలంకరించేలా ఏర్పాటు చేయండి. ఆత్మకడ తోటలో చాలా పువ్వులు వున్నాయి. అరటిపళ్ళు కూడా చాలా వున్నాయి. రేపుబ్రాన్డున్నే పాటిని అన్నిటిని యిక్కడకు కీసుకువచ్చేందుకు తోటమాలికీ చెప్పండి. తతిహూ దిర్పాటులన్నీ నేను చేయిస్తాను. ఏమంటారు ? అవునా ?”

విలాసుడు విశేషించి ఎక్కువ అనందాన్ని వెలిబుచ్చుకుంటానే సహజస్వరముతో— “బాగానే వుంది— అలానే రానివ్వండి. నేను ఏర్పాటు చేస్తాను.”

విజయ ఊణం సేవటిపరకు పూరుకొని— “రేపు సంవత్సరాది కాబట్టి, వీరున్నా విందు చేస్తే—”

విలాసుడు తన అంగీకారాన్ని వెల్లడించి, ఉపాసన అయిన తరువాత భోజనములకు ఏర్పాటు చేయించవలసినదిగా నాయకుల అజ్ఞాపించి వెడతానని చెప్పాడు. ఇంతలో రెండు మూడు సంగతులను గురించి మాట్లాడి విలాసుడు రేపు పుచ్చుకొనెను. చాల రోజుల తరువాత నేడు విజయ హృదయకు ఆనందముతోను, సంకృప్తితోను పరిచయమయెను. ఆనాటి వివాదమువల్ల తాను సేవటిపరకు పొందిన, పొందుచున్న వ్యధ నేడు తొలగిపోగానే అమె పొందినట్టి ఆనందము అమె ఎన్నడునూ పొందలేదు. దీనితోపాటు విలాసుడు యిదివరకు కంటే ఎన్నోరెట్లు కృశించి ఉష్కించి రోగిష్టివాడైనటుల విజయకు కాన్పించెను. ఆపమనము పశ్చాత్తాపముల వల్ల విలాసుని న్యభావము పూర్తిగా మారిపోవుటకు విజయ తన సేత్రములతో తాను స్పష్టముగా ప్రశ్నోత్తరముగా చూడగనే అజ్ఞాతరూపమున అన్యురముగ విజయ నిట్టాడు విడచి ఆనాడు వృద్ధరాసవిహారి చెప్పిన మాటలను జ్ఞప్తికి తెచ్చికొని ఆలోచించసాగెను. విలాసవిహారి తనను చాలా ప్రేమిస్తున్నాడు, ఎంతగానో ప్రేమిస్తున్నాడు— అన్న సంగతి మాటలద్వారా సాంజ్ఞు ద్వారా అతారప్రకారములవల్ల అన్నివిధములా వ్యక్తమొనర్చబడినది; అయినప్పటికీ, ఒక్కరోజున కూడా ఒక్క ఊణం రేపు కూడా విజయ యొక్క అంతఃకరణములో ఎందువల్లనో అరచి ఆ ప్రేమ స్థానాన్ని సంపాదించ లేకపోయింది. కాని, సంభాసనమయపు దట్టమైన చీకటి మధ్య, ఒంటరిగా యింటిలోపల అమెయొక్క తోడులేని హృదయము, వ్యధవల్ల వ్యాకులముగా మన్నుచును, కల్పనా మార్గమున మోదలకుండా అడుగులు ముందుకు వేయుచు నెమ్మదిగా వచ్చి తనవద్ద కూర్చొనువ్యక్తి విలాసుడు కాదు. మరి యింకొకడు బద్ధకమును అధికమున చేయు మధ్యాహ్న సమయమున, పుస్తకము చదువుటకు కూడా మనస్కరించని ఆ సమయమున, కుట్టపవిటూడా అసహ్యముగ తోచు ఆ సమయమున, ఇంత పెద్ద మేడ సూర్యభగవానుని తీవ్ర కిరణాగ్నిచే తప్తమై భగభగలాడుచున్న ఆ సమయమున, సుదూరభవిష్యమున ఒక

నాడు ఆ శూన్య గృహమును పరిపూర్ణమొనర్చునదిగా విజయ తన అంతః
కరణములో కల్పనారేఖనిచే చిత్రించుకొను గార్హస్థ్యమును ఆనందమయ
చిత్రమున విలాసునకు యీషణ్మాత్రపు స్థానము కూడ లేదు. కాని ఆ
హృదయమునంతను ఆక్రమించియున్నవాపి మూల్యము బయటకు విజ
యుగా చెప్పవలెనన్నచో, దుర్గనుమైన సంసారయాత్రను సాగించుటకు
సహాయకుడు లేక సహచరుడుగా గణించుటకు విలాసునిముందు అతడే
మాత్రము నిలుచజాలడు. అతడు సోమరి, నిర్లక్ష్యమొనర్చువాడు, అంతే
గాక నిరుపాయుడు కూడాను. అపత్స్వభావమున ఆశనివలన ఏ మాత్రమూ
సహాయము లభించదు. ఇది నిశ్చయము అయినప్పటికి ఆసవికిమారిన
వాని భారమునంతను తన నెత్తిపై నిడికొని జీవితమంతను మోసినది.
ఇలా ఆని భావించినంతనే విజయ శరీరమునం దంతటను, నగనరమున
అవరిమితమైన ఆనందమనెడి మెరిపుపరుగిడసాగెను.

విలాసుడు జెల్లిపోయిన తరువాత విజయకు గల యీ మనోభావ
ములో ఏవిధమగు వ్యతిరేకత కలుగలేదు: కాని నేడు జరిగిన క్రొత్త
విషయమేమన- ఆమె నేడు అనూచితముగనే తనంతలాను విలాసుని
తప్పునుగురించి పునర్విచారణ మొనర్చు భారమును గైకొన్నది. అంతే
గాక ఎవరితోనూ తర్క వితర్కముల నొనర్చకనే తనంతలానే ఘటనా
చక్రమునపడి విలాసుని స్వభావమును గురించి తాను చేసుకొనిన విశ్చ
యము సరియైనదికాదనిన్నీ, విలాసుడే తాను అనుకొన్నంత హీనుడు
కాదనిన్నీ నిర్ణయించుకొన్నది. విలాసునివలె మానసికావస్థలోపడి, ప్రపంచ
మందలి జనులలో ఎక్కువమంది అటువంటి ఆచరణమునే ఒనర్తురని
కూడా అశ్చర్యదార్శ్యముతో విజయ తలచినది. విలాసుడు తనను ప్రేమించు
చున్నాడు. ఈ ప్రేమించుట యనెడి అపరాధమునకే గదా అతడీ శిక్షను
అనుభవించవలసివచ్చుట— అని మాటిమాటికి తలచుకొని విజయ కరుణా
మిత్రతమైన మమత్వమువల్ల ఆతనిని క్షమించెను: ఉదయమున లేవగనే,
విలాసుడు చాల పెందలకడవచ్చి, నౌకరులను వెంటబెట్టుకుని గృహాలం
కారకార్యము నొనర్చుచున్నాడని వినినెను. వెంటనే లేచి కాలకృత్యమును

తీర్చుకొని, సిగ్గుతో—“నాకు కలుగుచేయకపోయారా ?” అని విలాసుని అడిగెను.

విలాసుడు స్నేహస్వరముతో— అంత అవసరం ఏముంది ? విజయ చిరునవ్వునవ్వి, ప్రసన్నముతో— “ఈ మాత్రం కూడా చెయ్య లేని దానిని అనుకున్నారా ? సరే, నేను ఏమిచెయ్యను ?”

చాలరోజులకు నేటికి విలాసుని ముఖముపై హాస్యరేఖ తాండ వించినది. అందు పై ఆతడు—“మీరు ఏమిచెయ్య నక్కరలేదు, మేము చేసేపనులలో ఏ పొరపాటున్నావస్తోందేమో చూడండి !”

“సరేలేండి” అని నవ్వుచూ విజయ ఒకమంచముపై కూర్చు న్నది, కొంచెముపేపు అగి—“భోజనాలకు ఏర్పాటుచేశారా ?”

“చేశాము. దానినిగురించి ఆలోచించనక్కరలేదు.”

“అయితే నేను అక్కడికివెళ్ళి ఎందుకుచూడగూడదూ ?”

“మియిష్టం” అనిచెప్పి విలాసుడు తనపనిమీద తాను వెళ్ళెను.

ఎనిమిదిగంటలలోపలే పనిఅంతా పూర్తి అయింది. ఈ లోగా అనేకపర్యాయములు, వస్తూ—పోతూ, మొదటివలెనే అనేక చిన్న పెద్దా సంగతులకు విజయ విలాసుని అడిగి సలహాతీసుకుపోతూ వుండేది. ఏ విషయాన్నిగురించి ఎవరికీ ఏమీ సందేహముకలుగలేదు. ఇద్దరిమధ్యా వున్న విరోధభావము ఏ విధంగా మాయమైపోయి, యిద్దరినీ యింతసమీ పానికి తెచ్చిందో—ఆ విషయమైవరూ ఆలోచించలేదు.

విజయనవ్వి—“నేను ఎందుకూ పనికిరానిదానినని తలచి, వూరికే కూర్చోమన్నారు నన్ను. నేనంత పనికిరానిదానినిగా ఋజువుచేశేందుకు, మీరుచేసినవనిలో ఒకతప్పుచూపించనా ?”

విలాసుడు ఆశ్చర్యముతో—“మీరు దేనికిపనికిరారని నేను ఎప్పుడూ అనలేను. అనుకోలేదు; ఏమి తప్పుచేశామో చెప్పండి:”

“ఈ ఉత్సవంలో పాల్గొనేవాళ్ళను మనం పది—పదిహేను మందిమే; కాని వంటపదార్థాలు ఇరవై—పాతిమందికి చేయించినట్లున్నారు, ఇది తప్పుకదా?”

“ఇందులో తప్పేమీలేదు. ఓరేపొరబడుతున్నాను. నాన్నగారు పెరి మిత్రులను కొంతమందివిచూచా ఆహ్వానించారు. అందువల్ల మొత్తం ఎంతమంది వస్తారో నాకుసరిగా తెలియదు.”

“వారి బాబాయిగారు నాతో ఏమి చెప్పలేదే?”

విలాసుడికి చిచ్చుకొలిగింది. అందువల్ల అతడు—“మిత్ర మాట్లాడి వెళ్ళినతరువాత. నాన్నగారు యీ పక్షాహ్వాని మిత్ర చీటీవ్రాసి పంపలేదా?”

“లేదు”

“రాకాసని నాతోచెప్పారే?”

“ఏడుని చెప్పారు?”

“విలాసుడు కొంచెముసేపు ఆగి—“బహుశ నేనేపొరపాటుగా వినివుంటాను. చీటీవ్రాసి పంపుదామని అనుకొని మరచిపోయి వుండవచ్చు.”

విజయమరల ప్రశ్నించలేదు. ఆమెహృదయంలో యంతవరకు ప్రకాశించుచున్న అనందమనెడు వెన్నెలపై ఆకస్మికముగ సంకేహమనెడి మేఘములు కప్పునడెను.

అరగంట సేపు అయిన తరువాత రాసవిహారి బాబు స్వయముగా వచ్చెను. తొమ్మిది కొట్టిన తరువాత అతడు ఆహ్వానించిన మిత్రులు కూడా ఒక్కొక్కరేరాసాగిరి. వచ్చిన వారిలో అందరూ గ్రాహ్మాసామాజికంకారు; ఎక్కువమంది అన్యధర్మావలంబులై వుండిరి. కాని, వారందరూ ఆ గ్రామమందలి లేక చుట్టుప్రక్కల గ్రామములందలి గౌరవనీయ వ్యక్తులైయుండిరి. చూడగా రాసవిహారి బలవంతముపై తప్పని సరిగా వాడు వచ్చినటులు కనిపించెను.

రాసవిహారి ఆత్మాధరముతో వారిని ఆభ్యర్థించెను. విజయ బాల్యము నుండియు కలకత్తాలోనే వుండుటవల్ల, వచ్చిన వారిలో కొందరిని ఆమె ఎరుగదు. రాసవిహారి వారినందరినీ విజయకు ఎరుకపరచుచూ, దానితో పాటు, వారందరికీ ఆ భాగ్యశాలిని త్వరలో తమ కుటుంబమునకు చెంది నదికానున్నదని చెప్పుటను కూడ మరువలేదు. విజయ అస్పష్టస్వరముతో వారినందరినీ ఆభ్యర్థించి కూర్చోనవలసినదిగా కోరెను. విజయ యీ రీతిని నీరినందున ఆభ్యర్థించుచున్న సమయమున కొంచెము దూరమున చెరు నులో గల యిరుకువారియందు దయాశ్రుణులు ఆమెకు కనిపించెను. కాని అచ్చట అతడు ఒంటరిగాలేదు. అతని వెంట ఒక అపరిచిత యువతీమణి వుండెను. ఆమె మిగుల అందగత్తెగా కాన్పించెను. వయస్సున విజయ కంటె కొద్దిగా పెద్దదిగా కాన్పించెను. దయాశ్రుణువచ్చి ఆమె తన మేన గోడలు నళిని అనిస్తూ, కలకత్తా యందలి బెయాకాకాలేజీలో బి. ఏ. చదు వుచున్నదనిస్తూ, మేనత్తకు జబ్బుచేసిన సంగతి వినగానే, ఎండాకాలపు శెలవులు తాకపోయినప్పటికీ శెలవుపెట్టి వచ్చినదనిస్తూ, ఎండాకాలపు శెలవులు ప్రారంభం అగుటవల్ల, శెలవులు ఆయిపోయేవరకూ యిక్కడే వుంటుందనిస్తూ చెప్పెను.

నళిని విజయను కలకత్తాలో, సంఘంలో చూసింది; కాని ఎన్నడూ యిద్దరూ మాట్లాడుకోలేదు. ఆయినప్పటికీ యంతమంది పరిచితులు, అపరిచితులలో నళినియే తనకు అంతరంగిక బంధువుగా విజయకు కని పించింది. విజయ రెండు చేతులనూ జాపి నళినిని ఆలింగనమొసర్చుకొని ఆభ్యర్థనాపూర్వకముగా తన పడకగదిలోనికి తీసికొనిపోయి కూర్చో బెట్టెను. అచ్చట వారిద్దరూ మాట్లాడుకొనుటలో యిద్దరికీ ప్రియము కలిసెను.

ఉపాసన తొమ్మిదిన్నర గంటలకు ప్రారంభం కానున్నది. అప్పు టికి యింకా కొంచెము ఆలస్యం వుండుటవల్ల అందరూ బయటి పసారా లోకి వచ్చి నిలబడి ఏదో మాట్లాడుకొనుచుండిరి. అదేసమయమున రాస విహారి దిగ్గరగా, ఎవరినో ఆత్మాధరముతో— “రండి, రండి. అబ్బి !

మీరు ఎన్నోపనులు మీరు కీర్తిచేసికొని రాగలుగుతారని నేడు అనుకోలేక పోయాను."

ఇంత తీరిలేని పెద్దమనిషి ఎవరూ— అని విజయ తలఎత్తి చూచింది; అతడు నరేంద్రుడు.

అతడు యీ సమయాన పస్తాక్షనే విశ్వానల విజయకులేడు. అందు వల్ల తన కండ్లను తానేనమ్మలేకపోయింది. విజయరేపాటు సగిసిపూడా కుతూహలంతో తలఎత్తిచూచి— "నరేంద్రబాబు" అన్నది.

రాసవిహారిబాబు నరేంద్రుణ్ణి అహ్వనించాడు. అందువల్లనే అతని బలవంతముమీద నరేంద్రుడు యీ యింటికివచ్చాడు. ఇలాజరుగుతుందని విజయ ఎన్నడూ తలచలేదు. తిరిగి తలఎత్తి విజయ అటువైపుచూడలేక పోయింది. కాని, విలాసవిహారియొక్క వినయపూర్వకమైన అభ్యర్థనా వాక్యమాయి ఆమెకు స్పష్టముగా వినిపించెను. ఒకటి—రెండుసెకండ్ల తరువాత విలాసుని, నరేంద్రుని యిద్దరినీ వెంటబెట్టుకొని రాసవిహారిబాబు అగదిముందువున్న వసారాలోకివచ్చెను. వారితోపాటు మరికొందరు అహ్వనింపబడిన పెద్దమనుషులూ అచ్చటకు వచ్చిరి.

అందరూచచ్చినపిమ్మట రాసవిహారి కొంత గంభీరస్వరముతో ఈ యువకుల విద్వరూప సంబోధించుచు యీ రీతిని చెప్పనారంభించెను. "మీ యిద్దరితండ్రులకుగల సంబంధము ననుసరించి మీరు సోదరులు అగుదురు. ఈ విషయాన్నిగురించే నేడు విశేషించి మీతో చెప్పదలచాను. విలాసూ! వనమాలలేడు, జగదీశుడూలేడు నేనుచూచా పెళ్ళిపోవలసిన నమమం దగ్గరకువచ్చింది. ఈ లోకంలో మేముముగ్గురమూ లేవలం శరీరములుమాత్రమే భిన్నములుగావి. హృదయము ఒకటిగా వున్నటు వంటి మిత్రులము. నేటి మీకు యీ సంగతి తెలియకపోవచ్చును. భుక్త భోగికితప్ప మరెవరికీ యిది తెలసికొనుటకు సంభవముకాదు. అదీగాక మీకు అదంతా చెప్పాలనికూడా నా తలంపుకాదు. నేడు యీ నూతన సంవత్సరాది పవిత్రదినమున మీతో యీ ఒక్క ప్రసారనచేస్తున్నాను

మీరుగల గృహవిచ్ఛేదమునెడి కలంకముతో యీ భృష్టుని శేషశివితమందలి కొద్దిదినములను అంధకారమయముగా చేయవచ్చు”

అతడి నోవీసుండి వెలువడినచ్చిన ఆ చిహ్నిమాటలు పొర్లిపచ్చు మున్న దుఃఖమును ఆపుజేసికొని చెప్పుటచే పణికివచ్చినవానిపలె నుండెను. సరేంద్రుడు అరవివేదననుచూచి ఆగలేకపోయెను. అతడు వెంటనేలేచి, ఏలానునినద్దరేగి, అతనిచేరిని తనచుడిచేరి యందుంచుకొని ఆపేగముతో విలాసనామా నా అసరాధములను అన్నింటినీ క్షమించు. నేనునిన్ను క్షమాపణ కోరుతున్నాను.”

దీనికి జవాబుగా విలాసుడు చేరిని వదిలివెళ్ళి నరేంద్రుని అలింగన మొనర్చుకొని—“కప్పనీదిరాదు, నాది. నేనే నిన్ను క్షమాపణ కోరాలి. క్షమించు!”

వృద్ధరానవిహారి కనులు మూసికొని వణకుచున్న కోమలకంఠ స్వరముతో— “ఓ సర్వశక్తి వనితుడవగు వరమేశ్వరా, యీ దయ కోసము, యీ కరుణకోసము నీ పాదపద్మములకు మాటిమాటికి ననుస్కరించుచున్నాను. అనిచెప్పి, రెండుచేతులను జోడించి మస్తకముపైవిడిచెను. తరువాత కండువా అంచుతో రెండుకనులను చుడచుకొని—“మీ యిద్దరి జీవితమూ ఆక్షయము. నుభయములు అగుగత : అని నేటి యీ కుభము హూర్తమున విఘ్నములను అశీర్వదించుచున్నాను.— ఓ సజ్జనులారా : మీరు కూడావీరిని ఆశీర్వదించుచు :

రానవిహారి యీ రీతిని చెప్పి విస్వయ—విహ్వలైన అధ్యాగత భటుల వైపు ఒకమారు చూడెను. దూరము నుండి నుర్రెపరికి యీ యతిహాసరహస్యము తెలియవగుదవల్ల యీ మర్మస్పర్శగు తరుడాను ప్రాసముగల రసభారతాత్పర్యమును వివరము తెలిపికొనవలెన పట్టుకొని ఆశ్చర్యపోయిరి. రానవిహారి యీ సంగతిని అతివే యముగానే కనిపెట్టెను. వెంటనే అతడు అధ్యాగతులవైపు దృష్టిపాతమొనర్చి స్వగృహముతో చిరునవ్వునవ్వి—“పక్షకమయ్యా, మునిగుగొయ్యా, అన్నసామెత నా విషయముతో అక్షరశః సరిపోలేదు. (కంటిపొంట్లతో విలాస సరేంద్రు

లను చూపి) ఇతడూ నా బిడ్డే అతడూనా బిడ్డే: కుడిచేతికి దెబ్బ తగిలితే ఎలా బాధ కలుగుతుందో అదేవిధంగా ఎడమ చేతికి దెబ్బతగిలితే కూడా బాధకలుగుతుంది. కాని మీదయ వల్ల నా కిది శుభ దినము: ఆనందనమయము: నా నిచారము నావ్యధ అంతా తొలగి పోయింది. నా ఆనందాన్ని మీకు ఏవిధంగా వ్యక్తపరచను:

లోపలి మర్మము చక్కగా తెలియక పోయినప్పటికీ అందరూ దీనికి జవాబుగా హర్షనూచకముగా ఒక అవ్యక్తత్వవిని చేసిరి. రానవిహారి మరల యింకొకమారు తలవంచి కంఠువారో కండ్లను తుడుచుకొని, దగ్గరగా వున్న తన ఆసనముపై వెళ్ళి మెదలకుండా కూర్చోసెడి. అతని ఆసనయపు స్నిగ్ధ గంభీర ముఖముపైపు చూచిన వ్యక్తులలో ఎవరికి కూడా రానవిహారి హృదయము అసర్వచనీయ భావరాశివల్ల పరిపూర్ణమై పోయి, ఏ వాక్యమును చెప్పుటకునూ అచ్చట చోటులేకుండా శున్నదని భావించకుండుటకు వీలుగాకుండా పుండెను.

అతరువాత దయాశుబాబు తన తెల్లనిగడ్డమును చేతితో సవరించు కొనుచూ లేచినిలబడి పరబ్రహ్మోపాసనకు ప్రారంభభూమికగా—“ఇద్దరూ గాని అంతకంటె ఎక్కువగాని పరిస్పరము నిరుద్ధమైన హృదయములు నమ్మితిమైనచోట భగవానుడు వసించును. అందువల్ల అచ్చట పరమనద మావిర్భవించెనని చెప్పుటలో ఏమాత్రమూ సంశయములేదు.

ఆ పిమ్మట ఆతడు ఉగాదిని గురించి ముమాచు పనిహేను విమిష ములపరకు ఒక చక్కపి ఉపన్యాసము నిచ్చెను. అందు హృదయమున విష్కృపటమైన నమ్మిక, అంతరింగిక భక్తిని వాడగుటవల్ల, అతడు చెప్పిన దంతయు సత్యముగను మఘరముగను తేదెను: అంతేగాక అందరి హృదయములను వశమొనర్చుకొనెను. అచ్చటవున్న వారి అందరి నేత్రములయందు భక్తి, ఆనందములవల్ల పవిత్రమైన కన్నీరు పుండెను. కాని రానవిహారి యొక్క మూసియున్న కనులనుండి కన్నీటి చిండునీలు ఎడతెగకుండా ప్రవహించసాగెను: ఉపాసన చూర్తి అందున తరువాత

కూడా అతడు అదే రీతిని ఏకభావముతో కూర్చొనివుండెను. అతడు స్వహతేవున్నానో, నిస్వహతేవున్నానో తెలిసికొనుటకు వారికి చాల సేపునడచెను.

మరియొక జీవినన్నది. ఆ జీవి హృదయ పరిస్థితిని కూడా ఎవరూ తెలిసికొనజాలకపోయిరి. ఆమె విజయ. ఉపాసన జరుగుచున్నంతకాలమూ ఆమె నేలవైపు చూచుచూ, శిలాస్రతిమవలె స్థిర-నిర్భలభావముతో కూర్చొని యుండెను. ఉపాసనానంతరము ఆమె తలవెత్తిసప్పుడు రాతితో చేయబడిన ఆస్వాభావికమైన రక్తహీనస్రతిమవలె కనిపించెను.

దయాళుని భక్తియుక్తమగు బొంగురుపోయిన గొంతు యొక్క ప్రతిధ్వని అప్పుడు కూడా చాలమంది హృదయములలో ప్రతిధ్వనించుచుండెను. ఇదే సమయమున రాసవిహారి కనులుతెరిచి, లేచి నిలబడి, సోదన ధ్వనితో చెప్పుచున్నాడా యనునటుల— "నిస్సందేహముగ నాలో ఆసాధనా బలములేదు: కాని దయాళువాలు చెప్పిన మహానాశ్యము నందలి సత్యాశుభపము నాకు నేడు అపూర్వరూపమున కలిగినది. ఇచ్చట జేరిన మన అందరి మధ్య ఆ ఏకమాత్ర అద్వితీయ నిరాకార పరబ్రహ్మ ఆవిర్భవించెనని దయాళువాలు చెప్పిన మాటయందలి వినత్యమును నేడు నేను స్వయముగ అనుభవించి నా జీవితమును భగ్యతిథస్య మొనర్చుకొన్నాను!"

అనిచెప్పి, ముందుకుపోయి రాసవిహారి దయాళువాలును ఆలింగన మొనర్చుకొని వెళ్ళుచున్న గొంతుతో— 'దయాళువాడా! సోదరా! ఇదంతా కేవలము నీ శుభ్యామువల్ల కలిగి నీ ఆశీర్వాదమువల్ల లభించిన శుభఫలము!

దయాళువాలు కండ్లయందు కన్నీరు నిండెను. అతడు నోటితో ఏమియూ అనజాలక మెదలకుండా నిలచివుండెను. ప్రక్క నేవున్న సావరిలో విడుదుకు ఏగ్గాటు చేయబడెను. ఈ సమయమున విలాసుడు ఆ సావరిలోనికి పోవుదమాయని సౌంజుచేయగా, రాసవిహారి వారించి అభ్యాగతులను నడిబోధించుచూ— "నేడు యీ సమయమున మిమ్ములను

మరొక కుభకార్యమునకై ఆశీర్వాదించవలసినదిగా చేడచున్నాను. సోదరుడు చనమాలి నేడు జీవించివున్నట్లైతే, అతడే తన పుత్రిక యొక్క వివాహమును గురించి మీరే చెప్పియుండెడివాడు.

నేను చెప్పవలసి వచ్చెడిదికాదు. కాని దౌర్భాగ్యవశమున ఆభారము కూడా నా పైననే పడినది. అతడు నేకులేడు నేనిప్పుడు వరుసకు వధుషూరూ యిద్దరకూ తండ్రినే. ఈ వివాహమును యీ పూర్ణిమాముహూర్తమున చేయుటకు నిశ్చయించుకొన్నాను. ఈ కుభకార్యము నిర్విఘ్నముగా నెరవేరునటుల మీరందరూ ఆశీర్వాదించవలెనని నా ప్రార్థన. అని చెప్పి ఒక బంగారుగాజుబజతను జేమినుంచి దీసి రాసవిహారి దయాళునామనకిచ్చి విజయడు ఆశీర్వాదకార్యకర్మగా వీటిని తొడుగవలసినదగా చెప్పెను. దయాళుడు వాటిని గైకొని విజయ సమీపమునకేగి నిలచి—“బిడ్డా! ఈ కుభకార్యారంభసమయమున నేను మనోవాత్కాయ కర్మలతో నీకు కళ్యాణమగుగాక యని ఆశీర్వాదించుచున్నాను! ఏవి? నీరెందుచేతులను కొద్దిగా ముందుకుజాపుము.”

కాని, తలవంచుకొని ఉడమూర్తినలె కూర్చొనియున్న విజయ కదలమెదలలేదు. దయాళుడు మరల చెప్పెను; కాని అవేవిధముగ అమె కూర్చొనివుండెను. నళిని అమె ప్రక్కనే కూర్చొనివున్నది. అమె తన మామయొక్క సంకట పరిస్థితినిచూచి నవ్వుకొని విజయయొక్క రెండు చేతులను బలవంతముగ పైకెత్తెను. అప్పుడు దయాళువాడు తనకు తెలియకుండగనే ఆత్మాచారమనెడి యీ సంకెళ్ళ జతను ఆశీర్వాదముతో కూడియున్న స్వర్ణకంఠములనెడిపేర మూర్చిపోయిన దావివలెనున్న, ఆ నిరుసాయయగు ఆ నారీమణియొక్క శక్తిలేని, వశముతప్పి సరేకుడు చేతులకు బకటితరువాత ఒకటిగా తొడిగెను.

కాని ఎవరికికూడా విజయయొక్క యావార్తస్థితిని గురించి తెలియదు. తన వారందరూ పెండ్లికూతురుకు వుండెడి స్వాభావికమైన సిగ్గుగావించి ఆనందించసాగిరి. ఆ సమయమున అచ్చటవున్నవారందరి

యొక్క కుభవాంఘ సూచకమైన అన్వష్టద్వనితో గదియంతయూ నిండి పోయెను. విందుఅయినవిమ్మట అలస్యము అవుతొన్నది అని వచ్చిన అతిథులందరూ ఒక్కొక్కరే వెళ్ళిపోసాగిరి. ఆనమయమున గౌరవం కోసము, లేని ఆనందమును తెచ్చుకొని విజయ వెళ్ళుచున్న అతిథుల నందరకు ఆనందముతో వీడ్కొలిపెను. ఈ సంగతి ఆ అంతర్యామి కొక్కనికే ఎరుక. కాని యీ రహస్యము మరొకవృద్ధునకు మాత్రము తెలుసు. అతడు రాసవిహారి. కాని అతడు తనప్రవర్తనలోగాని సంభాషణలోగాని, తనకీసంగతి తెలియనట్లులే నటించెను. విండ్లు అనంతరము ఒక లవంగమును నోటవైచుకొని రాసవిహారి నవ్వుచూ విజయతో “అమ్మాయీ యిక నేను వెడలున్నాను! ముసలివాణ్ణి ఎండవిక్కిలే యింటికి పోలేను” అనిచెప్పి మరియొకమారు ఆమెను ఆశీర్వదించి గొడుగువేసికొని మెల్లమెల్లగా వెళ్ళెను.

అందరూ వెళ్ళిపోయిరి; విజయా నళినులు మాత్రము అప్పుడు కూడా బయటి వసారా చివరనుంచొని మాట్లాడుకొనుచుండిరి. అప్పుడు విజయ— “నేడు మిమ్మలను కలసికొని, మాట్లాడి గండువల్ల నేను పొందిన ఆనందాన్ని వర్ణించలేను. కలకత్తానుంచి వచ్చినప్పటినుంచీ, ఒంటరిగా వుంటున్నాను. నుంచి చెడ్డా సంప్రదించుకొనేందుకు కూడా ఎవరూలేరు. మీకు వీలు అయినప్పుడల్లా వచ్చి, దర్శనం యిస్తూవుండమని నా ప్రార్థన.”

నళిని ఆనందముతో నవ్వుతించింది. అప్పుడు విజయ— “వీరైతే నేను కూడా వచ్చి మా అత్తయ్యగారిని చూసివస్తా” కాని ఆ ఎండ తీవ్రతను చూసి భయపడి— “దయాకుడాబు కచ్చేరీకి వెళ్ళివుంటారు. పిలిపించినా : “అవి. నౌకరు పాపం పోబోయే సమయాన నళిని ఆమెను ఆషణ్ణే— “ఆయన యిప్పుడు యింటికి వెళ్ళరు కచ్చేరీపని పూర్తిచేసుకొని సాయంత్రానికి యింటికి వెడతారు” అనేప్పటికే విజయ సిగ్గుపడి— “అయితే యీ సంగతి మాండుగానే ఎందుకు చెప్పలేదు? నేను దర్బానును పిలిపిస్తున్నా: అతడు మిమ్మల్ని— నళిని— “దర్బానును పిలి

పించవలసిన పనిలేదు. నరేంద్రబాబుకోసం ఎదురుచూస్తున్నా. వారు మా మామయ్యను కలుసుకొనేందుకు వెళ్ళారు; వస్తూవుండవచ్చు." విజయ అత్యాశ్చర్యముతో— "మిమ్మల్ని వారు యిదివరకే ఎరుగుదురా? నాకు తెలియ దీ సంగతి." చాలకాలంనుండి ఎరుగము. మొన్న మామయ్య వుత్తరంరాశాడు. దావిప్రకారం స్టేషనుకువచ్చి చూశాను, వారు అక్కడ వున్నారు. మామయ్యను కష్టాలనుంచి గట్టెక్కించేందుకు వారువచ్చారు. వారితోపాటు నేనుకూడా యిక్కడిక వచ్చాను ఇంతే.

"ఇంతేనా?"

"అవునుచెల్లీ నరేంద్రబాబు ఎంతమంచివాడు మీకుకూడా తెలిసి వుండవచ్చు. రెండురోజులలోనే వారు ఎంతోకాలంనుంచి పరిచయము గలవారునూ, అత్తీయులుగనూ ఆయారు. ఇప్పుడు మాయింట్లోనే స్నాన పానాదుల నొనర్చి విశ్రాంతి తీసికొని కలకత్తాకు వెడతారు. మా అత్తయ్య వారంటే కన్నకొడుకులాగ చూస్తుంది!"

"అవును చాలామంచివారు"

"నేను నాకళ్ళారా ఇవ్వాలజరిగిన సంగతులను చూడకపోతే నరేంద్రబాబు ఆయన జీవితంలో ఎవరితోనైనా పోట్లాడదనిగాని, విరోధం పెట్టుకొన్నాడనిగాని విని నమ్మేదాన్నికాను! ఇవ్వాల విలాసబాబు నరేంద్ర బాబులు మళ్ళాన్నేహితులవటం చూచేప్పటికే నాకు ఎంతోసంతోషం వచ్చింది. పాపం విలాసబాబుతండ్రి ఎంతమంచివాడు! మన సమాజంలోం వారంతా ఆయనను ఆదర్శంగా వుంచుకొని నడుచుకుంటే ఎంతబాగుంటుంది! అందరూ ఆయన వలెనడుచుకొనేందుకు ప్రయత్నిస్తే బాగుంటుందని నా ఆభిప్రాయము ప్రతియింటా రాసవిహారిబాబును ఆదర్శముగ వుంచుకొని ఆ ప్రకారము నడచినరోజున మన బ్రాహ్మధర్మము సఫలమైనదని సార్థకమైనదని ఒప్పుకుతీరాలి! ఏమంటావు? అంతేనా?"

కొంచెము దూరాన. నరేంద్రుడు చేతితో బోపి పుచ్చుకొని తొందరగా యిటువైపువస్తూ కనిపించాడు. విజయ నాని ప్రశ్నకు జవాబివ్వ

కుండానే. నరేంద్రుడి వైషమాన్య ననితో— “అదుగో వారు వస్తూ
న్నారు” అన్నది.

ఇంతలో నరేంద్రుడు వచ్చి విజయను సంబోధించి— “ఓహో !
మీ యిద్దరికీ కాగా స్నేహం కలిసివట్టుందే ! నిజంగా యీ సంవత్సరాది
రోజు నకు యెంతో మంచి రోజు. ఈరోజు ఉదయం అంతా ఎంతో
ఆనందంగా గడిచిపోయింది, దీన్ని చూస్తే యీ సంవత్సరం అంతా
సుఖంగా గడుస్తుంది అని ఆశకలాగుతోంది. మీ ముఖం అలా వాడిపోయి
వారిపోయినట్లుగా కనిపిస్తున్నదేమి ? విజయ కష్టంతో— “రోజుకు
ఎన్నిసార్లు యీ ప్రశ్నవేస్తారు ? నరేంద్రుడు నవ్వి— “ఇంకొకసారి
అడిగాననుకోండి— ఏమి ? అందువల్ల హానిపీమైనా వున్నదా ?—
పోనీ, మీకు చూటమాటకూ యంతకోపం ఎందుకు రావాలి ? ఈస్వభావం
మంచిదికాదు” అని నరేంద్రుడు నవ్వుసాగెను.

విజయకూడా వస్తూవున్న సమయం అపుకొని లేని గాంధీశ్యాన్ని
తెచ్చిపెట్టుకొని— “అందరూ ఓవలెనే విద్వోషులుగా ఎలావుండగలరు ?
చూడండి కాలీపదులాగ విందించటమే స్వభావంగాగలవారుకూడ చాలా
మంచి వున్నారు. అలాంటివారు మీవంటి సాధువురుమల్నికూడా కోపిష్టి
వారనే అపవాదు వచ్చేలాగచేస్తారు.

కాలీపదులేరు వినగానే నరేంద్రుడికి పట్టరానంత నవ్వువచ్చింది.
నవ్వు ఆగినతరువాత— “మీరు ఎంతమంచివాళ్ళనికూడా ఏమి అనకుండా
వుండలేరు. ఏ విధంగాకూడా ఎదుటివారి దోషాన్ని క్షమించే స్వభావంలేదు.
కాలీపదులాంటివారు చాలామంది వున్నారు అన్నాడు. వాళ్ళెవరు ?
కాలీపదూ, మీరేనా ?”

“కాదు స్టేషనుదగ్గర కనిపించినవారుకూడా”

“ఇంకా ?”

“విన్నవారుకూడా”

“లోకం అంతా నన్ను గురించి యీ అభిప్రాయంతోనే వున్నదంటారా?”

“అవును కనీసం మా అందరి అభిప్రాయమూ యింతే”

“అయితే మీ అందరికీ ఒక నమస్కారము. మన మిమ్మల్ని గురించి లోకం ఏమనుకుంటున్నదో చెప్పతారా?” అని నరేంద్రుడు నమస్కరించెను.

నరేంద్రుడి యామాటపల్ల విజయ ముఖము తలవేచివేరకు యుద్ధమయింది. విజయ మరల నవ్వుతెచ్చింది “తన నోటితో తనను పొగడుకోరాదు; అది మహాపాపం. సోసీ, నన్ను గురించి లోకం ఏమనుకుంటున్నారో మీరే చెప్పండి— పోసీలెండి భోజనం చేశాక చెప్పనచ్చులెండి. (కొంచెం అగి) చాలాసేపు అయింది బ్రౌడ్వెస్టుతోంది. మీరంతా యిక్కడనే స్నాన-పానాదులను ఎందుకు చెయ్యటాడదూ?” అని చెప్పి ఆమె నగిసి ముఖంవైపు చూసింది. నగిసి— “కాని అత్తయ్య నాకోసం ఎదురుచూస్తూ వుంటుంది.” “ఎప్పుడో ఎవరితోనైనా కలుసు వంపుతానులే”

అయినా నేను వెళ్ళిపోయి. అత్తయ్యకు జబ్బుగా ఉన్నదామె, మధ్యాహ్నం వేళ, ఆమె దగ్గర ఎవరైనా వుంటారా?”

ఆ సంగతి విజయే అగుటవల్ల, విజయ బలవంతం చెయ్యలేక పోయింది. కాని, విజయ ముఖంవైపు చూసి, ఏమని అనుకున్నదో నగిసి వెంటనే— “నరేంద్రబాబు గారూ, సోసీ, మీరిక్కడ స్నాన పానాదులు చేయండి. నేను వెళ్ళి అత్తయ్యతో చెప్పతాను. వెళ్ళేటప్పుడు ఒక్కసారి ఆమెను చూసి వెళ్ళండి.”

“ఈ మందులెందరో నిన్ను ఒంటరిగా వదిలి పెట్టేటంతటి కృతఘ్నుడినా నేను?”— అని నవ్వుతూ విజయ వైపు చూసి నరేంద్రుడు మరల— “ఎప్పుడో ఒకప్పుడు మీ యింట్లో కమ్మటి భోజనం ఏలాగూ లభిస్తుంది. ఆ రోజునవచ్చి, నేటి వంటకూడా పూర్తి చేసేందుకు ప్రయత్నిస్తాను. నమస్కారములు (వళినికో) అలశ్యం అవుతోంది. వదండి అని చెప్పి నరేంద్రుడు దోపిసి తలపైన పెట్టుకొవెను.

విజయ

నళిని క్రిందకుదిగి నరేంద్రునివద్దకు వచ్చెను. కాని సానవట్టిన కత్తివలె మెరయుచున్న నేత్రములతో చూచుచూ కొయ్యవలె విలచియున్న విజయవైపు యిద్దరిలో ఎవరునూ చూడలేదు. ఆ విధంగా చూచినపైతే బహుశః నరేంద్రుడు ఒకటి రెండడుగులు ముందుకువేసి, ఆకస్మికముగా వెనుకకు తిరిగి. విలబడి, నవ్వి. యీ విధంగా చెప్పేందుకు సాహసించడు “నరే ఒకపనిచెయ్యండి ఇంతకాలమునుంచి యిన్నిదుఃఖములకు మూలమై ప్రపంచమందంతటా నాకు అపఖ్యాతిని కలిగించిన ఆ వస్తువును నేటి సంతోషదినమున నాకు కానుకగా యివ్వవద్దు! ఆ రెండు వందల రూపాయలను రేపో ఎల్లుండో ఎప్పుడో పంపిస్తాను. అనిచెప్పి మరల యింకొకమారు నవ్వేందుకు ప్రయత్నించాడు కాని ఉత్సాహం లేనందువల్ల నవ్వరాలేదు. కాని ఎరబీసక్షమునుంచి వచ్చిన కటువైన జవాబును ఆతడు స్వప్నమునందైన ఆశించలేదు. విజయ వెలిపుచ్చుకొని నీరై నావస్తువును యిన్వటముమ కానుకయవి నేను అనను అమ్మకము అనే అంటాను. అటుపండి కానుకయిచ్చి మీరు ఏ ఆత్మప్రసాదమునైనా పొందగలరేమో కాని మేము నేర్చుకొనినదానిలో యీ విధంగా చెప్పబడిలేదు. అందువల్ల యీ ఆనంద దినమున నేను దానిని అమ్మను!”

ఇందలి కారిత్యత నరేంద్రుని ఏ జవాబూ చెప్పనివ్వలేదు. ఇంత పరకు విజయ యొక్క స్వభావాన్ని నగ్నంగా తెలిసికొనేందుకు వీలుగాక పోవుటవల్లమా: అందుమీద నేడు విజయ హృదయాంతరాళమున రగుల్కొనుచున్న యీ మంట బానిజ్వాల ఆకస్మికంగా అకారణముగా బయటకు వచ్చుటవల్లమా నరేంద్రునకు ఆమె స్వభావమును గుర్తించుటకు సాధ్యము కాకపోయెను. అందువల్ల కొంతసేపటివరకు వేదనతో విజయ ముఖము వైష్ణుచూచుచూ— “నాకు నేడు మీరు జ్ఞాపకము చేసిన నా దీన స్థితిని నేను మరువనూలేదు, అంతేగాక ఎవరితోనూ కప్పిపుచ్చి మాట్లాడనూలేదు. (నళినిని చూపించి) నేను యీమెతో కూడ నా కథ అంతా చెప్పుచూ నా తండ్రి చాల దుఃఖముతో శిష్టములను అనుభవించుచూ మరచించినని— యిదివరకే చెప్పాను. ఆయన మరణించిన తరువాత

నాయుల్లా - వాకిలీ, అన్ని అంతా జుజుమూ తీర్చేందుకు అమ్మదై పోయిందని కూడా చెప్పాను. నేను దాచింది. ఏమీలేదు. మిమ్మల్ని కానుకగా యివ్వమని కూడా నేను ఎప్పుడూ అడుగలేదు. (నళినితో) మీతో యీ సంగతులన్నీ చెప్పలేదా ?

నళిని సిగ్గుతో 'అవును' అన్నది. విజయ ముఖము, వేదన, సిగ్గు చోభలవల్ల విపరీతమైపోయెను. కళ్ళతో చూచుచూ వూరుకున్నది. ఏమీ అనజాలకపోయెను.

విజయ పొందచున్న వ్యవస్థ కనుగొని సరేంద్రుడు మలినముఖముతో మరల— “నా మాటలవల్ల మీకు తరచు కష్టం కలుగుతూ వుంటోంది. నా స్థితిని పించి మీతో సమానుడనని చెప్పుకొని తరుగుటకు నేను ప్రయత్నిస్తూన్నానని మీరు తలచుచున్నాను గాబోలు. నేను మాట్లాడే ప్రతిమాటలోనూ నా స్థితిని గుర్తించకుండా వుండి యుంకవచ్చును. కాని, ఆ విధంగా మాట్లాడుట నా పొగరుబోతుతనము అవిధేయతలవల్ల కాదు; అన్యమనస్కృత. అసాధారణతలవల్లనే. సరే, పోనివ్వండి. మీ గౌరవభంగం కలిగేరీతిని నేను ఏమన్నా అన్నచో తీయించండి”

అని చెప్పి, వెళ్ళిపోయెను.

20

దారి పొడుగునా, ఇద్దరూ యీ విషయమును గురించియే సంభాషించుకొనుచుండిరి.

నళిని— “ఏమిటి ఆ

సరేం— “ఇంకొక్క

ఆ వెదురుగుడల వ

అగిపోయి— “ఇవ్వాలకు

నళిని ఆశ్చర్యపోయి ఏ

“నేను చాలా అన్యాయ

యివ్వాలకు వదిలిపెట్టండి.”

సరేం— “ఇంకొక్క

ఆ వెదురుగుడల వ

అగిపోయి— “ఇవ్వాలకు

నళిని ఆశ్చర్యపోయి ఏ

నాకు తెలుసు. కాని, అయినప్పటికీ, మీరు నన్ను తమిళంబాలి. నేను
ఇవ్వక రాజాలను. మీ అత్తగారితో యింకొక రోజున వస్తానని
చెప్పండి—”

నళినికి, నరేంద్రుడు అకస్మికంగా తన సంకల్పాన్ని మార్చు
కొనుటవల్ల కలిగిన ఆశ్చర్యంకంటే, ఆ సమయమున అతడు మాట్లాడిన
కంతర్థాని వినుటవల్ల, ముఖమును చూచుటవల్లా ఎక్కువ ఆశ్చర్యం
కలిగింది. అందువల్ల ఆమె అతనిని ఎక్కువ బలవంత పెట్టలేక—
“మీరు భోజనం కూడా చేయలేదు!— మరి ఎప్పుడు వస్తారు?”

“ఎల్లండి వచ్చేందుకు ప్రయత్నిస్తా” అని చెప్పి నరేంద్రుడు
వచ్చిన దారినే తొందరగా రైల్వేస్టేషను వైపుకు పోయెను.

ఆ చవిటిపరను దాచేందుకు ఒకటి రెండు నిమిషములకంటే
ఎక్కువ పట్టలేదు నరేంద్రుడికి ఇంతలో ఎవరో కుర్రవాడు చెయ్యెత్తి
తన వైపుకు అతి త్వరగావరుగెత్తుకొని వచ్చుటను నరేంద్రుడు చూడెను.
అతడు చెయ్యెత్తి నరేంద్రుని అగవలసినదిగా సౌంజ్జ చేయుచుండెను.
ఇంతలో పరేషుడు రొప్పుతూ, నరేంద్రుని సమీపించి— “అమ్మగారు
మిమ్మల్ని పిలుచుకురమ్మన్నారు. పదండి.”

“నన్నా?”

“అవును, పదండి.”

నరేంద్రుడు విశ్చలభావముతో కొండెము పేపటివరకు నిడుచొని,
సందేహముతో— “నువ్వే?”

“రాదు. మిమ్మన్నే. మీ నె

“మీ అమ్మగారు నీతో

“అమ్మగారు పై

పరేషా—పరుగెత్తుకు

మీద బోపిస్తున్నా

వటము, దారమో కొ

పదండి. పదండి”

ందరగా దిగివచ్చి నాతో

రుగారిని తీసుకురా. నెత్తి

ఇటు నీకు ముందుగాలి

పదండి మరి.”

కుర్రవాడు చెప్పినది నరేంద్రుడికి అర్థం అయింది. వెళ్లి పిల్లవాడు గలిపటము— దారముకు తోచించి మందుతుండలో ఇంజనువలె పను గెత్తుకు వచ్చాడు. ఇక కానిచీ వదలి పెట్టాడు. అనుకొన్నాడు. మళ్ళా, యింకొకసారి గలిపటము దారముకూ అమ్మే డబ్బు తనేయిచ్చి కుర్రా వానిని పంపిచేద్దామా— అనుకొన్నాడు కాని, నేడే మరల ఆమె తనను ఎందుకు పిలిపించుచున్నదో అనే తుతూహలాన్ని అతడు కాంతిపజేయ లేకపోయాడు. అయినప్పటికీ, వెళదామా—వద్దా—అని కొంచెంసేపు ఆలోచించాడు. కాని ఏమిచేసేందుకూ తోచలేదు. ఇలాటి ఏమీతోచని అజ్ఞాతావస్థలో అజ్ఞాతముగా అతని రెండు పాదములూ అతనిని విజయ యింటవైపునే తీసికొని పోసాగాయి దారి పొడుగునా ఆమె ఎందుకు పిలిపించిందా—అని ఆలోచిస్తూ పున్నాడు. కాని యీ పిలిపించటమే ఒక పెద్ద కారణమని అతనికి తోచలేదు.

బయటిగదిలో కాలుపెట్టగానే విజయ ఎదురువచ్చింది. కన్నీటితో నిండివున్న రెండు నేత్రములతోనూ నరేంద్రుని చూస్తూ తీక్షణ స్వరముతో— “స్నానంలేకుండా భోజనం చెయ్యకుండా మందుతుండలో వెళుతున్నారే! నేను ఎలాగూ చెడ్డదాన్ని మాట మాటకూ కోపం వస్తుంది. మరి మీరో!”

నరేంద్రుడు ఆశ్చర్యపోయి— “అంటే ? మిమ్మల్ని చెడ్డవారని, మీ స్వభావం చెడ్డదనీ ఎవరన్నారు ? ఇదంతా మీతో ఎవరు చెప్పారు ?”

విజయ పెదవులు వణకసాగెను. ఆమె బలవంతం మీద— “మీరే అన్నారు : మీరు నళిని ఎదుట నన్ను యిలా అని ఎందుకు అవ మావించాలి ? నన్ను అవమానించింది కాకుండా నన్ను శిక్షించేందుకు యీ ఎండలో స్నాన— పానాదులు లేకుండా వెళ్ళిపోతున్నారు : మీకు నేను ఏ అపకారం చేశాను : “—అంటూవుండగా విజయ రెండు కన్నులూ కన్నీటితో నిండిపోయెను. ఈ కన్నీటిని ఆపు నేసికొనుటకు కాబోలు ఆమె ముఖమును కిటికీవైపుకు త్రిప్పి నరేంద్రుడి వైపు వీపు పెట్టింది. నరేంద్రుడు హఠాత్తుద్ధివలె ఏమిభేయముకూ తోచక ఆమెవైపు చూడసాగెను. ఈ అభియోగానికి జవాబుగా ఏమిచెప్పాలో ఎంత ఆలో

చించినప్పటికీ అతనికి తోచలేదు; ఎందువల్ల ఏమీతోచలేదో కూడా అతనికి తెలియలేదు.

నౌకరు వచ్చి స్నానానికి నీళ్ళు తోడానని చెప్పాడు. విజయ వచ్చి శాంతభావముతో “అలశ్యం చేయబోకండి లేచి స్నానంచేసి భోజనం చెయ్యండి” అని చెప్పింది.

నరేంద్రుడు స్నానంచేసి భోజనం చేసేందుకు కూర్చున్నాడు. విజయ, చేత విననకర్ర పుచ్చుకొని, కొద్దిగా దూరమున, అతనికి వినరుటకు కూర్చున్నప్పుడు, అత్యంత గుప్తభావమున ఆమె శరీరముపై నుండి అవయవముల నన్నిటిని ఊపుచూ సిగ్గు అనేది ఒక తుపాను చెలరేగిందా అన్నటువంటిదెను. విజయ తనప వినరుటకు సిద్ధమగుటను చూచి సంతోచముతో—నరేంద్రుడు— “వద్దు—వద్దు. అవసరంలేదు; విననకర్ర అక్కడ పెట్టండి.” విజయ మధురముగ నవ్వి—“మీకు అవసరం లేకపోయినప్పటికీ అది నా ధర్మము శ్రీ జాతి ఎప్పుడూ వట్టి చేతులతో కూర్చోరాదని నాన్నగారు చెప్పతూ వుండేవారు” “మీరు కూడా యింకా భోజనం చెయ్యలేదా ?”

“లేదు. పురుషులు భోజనం చెయ్యనిదే శ్రీలు భుజించరాదు.”

“బ్రహ్మ సమాజంలో చేరినప్పటికీ మీ ఆచార-వ్యవహారాలు మాకు వలెనే వున్నాయే !”

విజయయిందుకు జవాబుగా బ్రాహ్మసామాజికులు అంతా యీ విధంగా వుండరనిన్నీ, యిందుకు విరుద్ధంగా ప్రవర్తిస్తారనిన్నీ చెప్పలేదు. ఆమె తండ్రి మాత్రము సనాతన ధర్మావలంబులగు హిందువులయొక్క యీ ప్రాచీన ఆచార విచారములను తనయంటియందు ఆచరణలో వుంచెను. అందువల్ల ఆమె నరేంద్రుడితో—“ఇందులో ఆశ్చర్యపడ వలసిగది ఏమీలేదు. మాబ్రహ్మ సామాజికులు విదేశాలనుంచి రాలేదు. మా ఆచార వ్యవహారాలను కొబ్బాలునుంచి ఎరువుతెచ్చుకొనూలేదు. కాని యిలాటి నియమము చూడకపోయినప్పుడే ఆశ్చర్యపడవలసి వుంటుంది.”

నౌకరు గుమ్మమువద్దకువచ్చి—“అమ్మగారూ, సాయబుగారు భాతపుస్తకాలు పుచ్చుకొని క్రిందవున్నారు. వెళ్ళమని చెప్పమంటారా యిప్పుడు?”

విజయ తలవూపి—“సరే ఇప్పోక తీరికలేదు రేపురమ్మనిచెప్పు.

నౌకరు వెళ్ళిపోయినతరువాత నరేంద్రుడు విజయనైపుచూచి, “ఇది నాకు చాలా ఆనందాన్ని కలిగిస్తోంది.”

“ఏది?”

“నౌకర్లు ‘అమ్మగారూ’ అని పిలిచుట, (నవ్వి) మీరు బ్రాహ్మ సామాజికలు, చదువుకొన్నవారు. విశేషించి గొప్పసంపదకు యజమాను రాళ్ళు. ఈరోజుల్లో నేను చికిత్సచేసేందుకు ఈనూతనజ్ఞాన ప్రకాశముగల గొప్పవారియిందల్లకే తమనుగా వెళ్ళవలసివస్తుంది. కాని, వారిక్కళ్ళలో గల నౌకర్లు త్రీలను ‘దొరసానమ్మగారూ’ అని పిలుస్తావుంటారు. ఆసలు దొరసానులు వారిని ఏ దృష్టితోచూస్తారో, ఆసంగతి తెలిసినందువల్ల, యీనకలు దొరసానులు తమ నౌకర్లముఖములనుండి తమనుకూడా దొరసానమ్మగారని పిలిపించుకొని, ఆత్మమర్యాదను నిలుపుకొని, తమకు కలిగే లోటువల్ల వచ్చే భేదాన్ని యీవిధంగా తొలగించుకోవాలని తలస్తారు.”

అనిచెప్పి, ఏదో పెద్దపరిహాసపుమాట అన్నటుల, నరేంద్రుడు అగడిపైకప్పు అంతా కదలిపోవురీతిని పెద్దపెట్టున పకపకనవ్వెను. నవ్వు అగిపోయినతరువాత నరేంద్రుడు మరల—“ఇంటినౌకర్లవల్ల యీన్వదేశీ మాతృసంబోధనకు బదులుగా దొరసానిగారని పిలిపించుకుంటే ఏమైనా ఎక్కువ ప్రతిష్ఠవస్తుందా? నిన్నుఒకచోట యిలాపిలుస్తావుండగా విని, నౌకరు ఎవరినిపిలుస్తున్నాడో అని ఆశ్చర్యపోయాను. నేను అడిగితే ఆ నౌకరు ఏమనిచెప్పాడో తెలుసా? అతడు—“డాక్టరుబాబూ, నేను అనేక మంది దొరలదగ్గరకూడా చాలాకాలం పనిచేశాను. ఆసలు దొరసానులు ఎలావుంటారోకూడా నాకు బాగాతెలుసు. కాని, మీరేచెప్పండి, నేను ఏమి

చెయ్యను: ఈమధ్యక్రాంతగా ప్రవేశించిన ఒకనాకరు, ఒకనాడు ఆమె గారిని అమ్మగారూ అని, తెలియక అన్నాడు: చూడండి, ఆమెగారు ఒక్క సారిగా విరుచుకుపడ్డారు: పైగా వాడికి ఒకరూపాయి జరిమానా కూడా వేశారు నాకరీలోనుంచి తీసివెయ్యలేదు. అది వాడి అదృష్టము. మీరు కూడా చాలాచోట్ల యీ సంగతి చూశేవుంటారు: ఏమంటారు?

విజయ నవ్వి అవునన్నటుల తలవూపెను.

సరే—“ఈ దొరసానమ్మల పిల్లలు, వీరిని అమ్మా:—అని పిలుస్తారో, దొరసానమ్మగారని పిలుస్తారో చూడాలి!”

అనిచెప్పి మరొకసారి పెద్దపెట్టున నరేంద్రుడు నవ్వెను.

విజయకూడా నవ్వి —“ భోజనంచేసిన తరువాత మీరు ఎవరిని గురించన్నా చెప్పండి. నాకు అభ్యంతరంలేదు! ఇలా చెప్పుతూ నన్ను భోజనంచెయ్యనివ్వరా?”

నరేంద్రుడు సిగ్గుపడి, వెంటనే రెండు మూడు ముద్దలుతిని, మళ్ళా అదంతా మరచిపోయి —“ నేనుకూడా నాలుగు అయిదేళ్ళు విదేశాలలో వున్నాను: కాని యీదేశీయ దొరలు—”

విజయ తనచూపుడు వ్రేలితో కృత్రిమశాసన మెనర్చుచున్నదానివలె —“మళ్ళా అదే పరచిందా!”

“సరే. ఇకచెప్పును”. — అని నరేంద్రుడు భుజించసాగెను. కాని మరల—“ఇక నేను తినలేను” అనెను.

విజయ అసంతృప్తిగా “అబ్బా! మీరు భోజనమే చెయ్యలేదు— అంతా అట్లాగేవుంది. అప్పుడే లేచేందుకు వీలులేదు. పోనీలెండి, పరాయివాళ్ళను నిండుస్తూ పరధ్యానంతోనే తినండి. నేనేమీ అననులెండి.”

నరేంద్రుడు నవ్వారనుకున్నాడు: కాని ఆకస్మికంగా ఆతనిభావము గంభీరమైపోయింది.

నరేం—నేను యంతరిన్నప్పటికీ ఏమీ తినలేదనే అంటున్నా
కాని, నేను రోజూ కలకత్తాలో ఉన్నప్పుడు చూస్తే మీరు వరీ
పోతారు. రోజూ మూసాలలోనే ఎంతచిక్కిపోయానో చూస్తున్నా
నాకు పంటచేసిపెట్టేవాడు ఒకత్రావుడు, వాడికి తగ్గవడే నొకరు
దొరికాడు. వాడు చాలా పెందలకడనే. ఆరు-ఏడు గంటలకే.. రో
జేసి. పెట్టిపోతాడు. ఎక్కడకుపోతాడో తెలియదు. నేను యంత
వచ్చేప్పటికే ఒక్కొక్కరోజున రెండుగంటలపాటుండి, ఒక్కొక్క
నాలుగుకూడా అన్నతుండి. అచల్లారిపోయిన రొట్టె. అన్నం.
ర్థలేతినాల్సివస్తుంది. ఒక్కొక్కరోజున వున్నపాలను పిల్లి
తుంది-ఒక్కొక్కప్పుడు కాకులు కిటికీలోనుంచి దూరినచ్చి
అన్నం తినిపోతూవుంటాయి. చూచేప్పటికే అసహ్యంవేసి, అన్న
బుద్ధికాదు. నెలకు సగంరోజులు తిండిలేకుండానే వుంటున్నాను."

కోపంవల్ల విజయముఖం కందిపోయింది. ఆరోపంతో ఆమె
—"అలాంటి నొకర్లను మీరు ఎందుకు వెళ్ళగొట్టారు? తన ఇంట్లో, ఇంత
సంసారించుకొంటూకూడా, యంతకష్టపడుతూంటే, ఇంకా ఆశిద్యోగం
చేసినందువల్ల లాభం ఏముంది?

"ఒకవిధంగాచూస్తే మీరుచెప్పింది నిజమే. ఒకరోజున పెట్టెలో
నుంచి ఎవరో అరువందల రూపాయలనోట్లు ఎత్తుకుపోయారు! ఒక
రోజున నేనే ఎక్కడో ఒక పందరూపాయలనోట్లు పోగొట్టుకున్నాను!
అజాగ్రత్తగావుండేవారికి అడుగుఅడుగునా ఏదోవిపత్తు వస్తునేవుంటుంది.
(కొంచెంఅగి). కష్టాలనుసహించే అలవాటు నాకు చాలకాలంనుంచి అల
వడింది. అందువల్ల నాకు అంతగా బాధ కలగటంలేదు. బాగా ఆకలివేసి
నప్పుడుమాత్రం అప్పుడప్పుడు యాజ్ఞద్వారను భరించలేకుండా ఉంటాను.

విజయ తలవంచుకొని మెదలకుండా కూర్చున్నది. నరేంద్రుడు
మరలా—"నాకు నొకరీతంలే అసలం ఇష్టంలేదు. నాకు డబ్బుపోవడంత
ఎక్కువససలేదు. మీలాంటి గొప్పవారు ఎవరై నా రెండుపూటలా కడుపు
నీడ అన్నం పెడితేవారు. నావనిలో నేనువుంటాను. అలాంటి గొప్పవారు

“జులో ఏరీ” అనిచెప్పి ఒక్కసారి మళ్ళానవ్వాడు. విజయ ఇది నలెనే తలవంచుకొని మెదలకుండా కూర్చున్నది మరల నరేం — “మీనాన్నగారే ఎప్పుడు బ్రతికివున్నట్లయితే, నాకు చాలా మంచి చేసేవారు. నన్నీ నేనాకావృత్తినుంచి తప్పుకుండా విముక్తుజ్జేరు.”

విజయ కిచ్చుకదృష్టితో నరేంద్రుడువైపుచూచి “మీకీసంగతి ఎలా వారిని మీరెప్పుడూ కలుసుకోనేలేదేమో; వారిని మీరు ఎరుగు

ఎరుగను. నేను వారిని ఎప్పుడూ చూడలేదు. వారుకూడా నన్ను పంపించేదేమో, కానివారికి నేనంటే చాలాప్రేమ. నాకు డబ్బిచ్చి నిదేశా పంపించింది ఎవరో తెలుసా; వారే—మాముజం సంగతి వారు మీతో ఏమైనా ఎప్పుడైనా చెప్పారా?”

“చెప్పితేచెప్పవచ్చు. కాని మీరు ఎందుకుఅడుగుతున్నారో చెప్పితేనే గాని నేను చెప్పను.”

నరేంద్రుడు కొంచెం ఆలోచించి—“పోనివ్వండి. ఎందుకువచ్చిన ఆలోచనలేండి.”

“కాదు—చెప్పితీరాలి.”

“ఏదో అయిపోయింది, వినిపిస్తున్నది ఏమిగోస్తారు?”

“నీలుకాదు. చెప్పవలసిందే నేను వినితీరాలి”

విజయ పట్టువలను చూచేప్పటికే నరేంద్రుడికి సస్పెన్షన్వచ్చింది. అతడు—“ఇప్పుడు ఆసంగతిచెప్పుట వ్యర్థమేకాదు. నాకు సిగ్గుగాకూడా వుంది. కాని, నేను మీసరళహృదయానికి నొప్పి గలిగించానని మీరు తలుస్తారు—”

విజయనూట పూర్తికాకముందే అడ్డువచ్చి—“ఇక మిమ్మల్ని ఏమని బ్రతిమాలాలో నాకు చేతకాదు, చెప్పండి.”

“అంతరొందర ఏముంది? భోజనంచేకాక చెప్పరాను”

“కాదు ఇప్పుడే చెప్పాను”

“సరే చెప్పరానులెంకి. కానీ దానికిమూలం నాకు యీమాటకు జనాబుచెప్పారని నా యింటిని గురించి మీనాన్నగారు ఏమైనా చెప్పారా?”

విజయ ఎమూత్రమూ అగలేని స్థితియందున్నది. కానీ ఏమీ అసలేమీ అమెస్థితినిచూసి సరే. ముడు చిరునవ్వునవ్వె — “కోపం తెచ్చుకోకండి. చెప్పరాను. నేను విదేశానికి వెళ్ళిన తరువాత, మీనాన్నగారివల్ల వారేనన్న విదేశానికి పంపించారని తెలుసుకొన్నాను. మూడురోజు క్రిందట, దయాశుబాబుగారు పాత ఉత్తరాలకట్ట ఒకటి నాకు యిచ్చారు. అకట్ట మూయింట్లో ఒకగదిలో పాత సామానాలు పుస్తకచోట పాడై పోయిన ఒక ద్రామం పొరుగులో దొరికింది. మా తండ్రికి సంబంధించినది అవటంవల్ల వాటిని దయాశుబాబుగారు నాకేయిచ్చారు. వాటిని చదువగా అందులో రెండుపుత్తరాలు మీ నాన్నగారు మా నాన్నకు వ్రాసినవి దొరికాయి. ఋణంపెరిగిపోవటంవల్ల ప్రాధావస్థలో మా నాన్నగారు బాదమాడటం మొదలుపెట్టారని మీరు వినేవుంటారు. అయిన పుద్దేశ్యం జూదంలో గెలిచి ఋణం తీసుకున్నాను. ఈ సంగతి ఒక ఉత్తరం మొదటిలో వుంది. అతరువాత ఆ పుత్తరంలోనే త్రిందివాగంలో ఉపదేశమనెడి మిషపై మీ నాన్నగారు మా నాన్నకు యిలా వ్రాశారు—“ఇంటికోసం ఏమీ బెంగపెట్టకోవద్దు. సరేమ్రుడు నాకుకూడా పుత్రునివంటివాడే అయింటిని అతనికి కట్టుంగా యిస్తున్నాను”

విజయ తలఎత్తి—“అతరువాత ఏమని వ్రాసివుంది?”

“దానితరువాత అన్నిసంగతులూ వున్నాయి. ఆ పుత్తరంబోలా కొంతవరకు వ్రాసింది. అందువల్ల వారి అనంకల్పాన్ని తరువాత మార్పు కొని వుండవచ్చును. అందువల్లనే వారుమీకు ఏమీ చెప్పలేదేమో”

తండ్రి మరణసమయమున చెప్పినమాటలు విజయ హృదయమున హత్తుకొని వున్నాయి. ఆ మాటలు యిప్పుడు గుర్తువచ్చేప్పటికే అమె ఒక

దీర్ఘమైన పట్టాచ్ఛసు విడచెను. కొంచెము సేవటివరకు పూరుకొని
“అయితే ఇప్పుడు మీ యింటికి దావా వేస్తారా? అని విజయ నవ్వసాగింది.

నరేంద్రుడు కూడా నవ్వాడు. విజయ పరిహాసంగా ఆ మాట అన్న
దని తలచి కానుకూడా పరిహాసంగా—“తప్పకుండా దావా వేస్తాను.
మిమ్మన్నే సాక్షిగా పిలుస్తా నిజంచెపుతారని నానమ్మకం.”

నిజయ తలవూపి—“తప్పకుండా. కాని నన్ను ఎందుకు సాక్షిగా
వేసుకుంటారు?”

“లేకపోతే, మరినాదావా పట్టానెగ్గుతుంది? కోర్టులో అయిల్లు నాదే
సని యిజాపు చేసుకోవాలిగా.”

“వేరే కోర్టుకు వెళ్ళాల్సివచ్చి ఏమింది? నాన్నగారి ఆజ్ఞేనాకు
అన్నిటికంటే ఎక్కువ. ఆ యింటిని మీకు తిరిగి ఇచ్చివేస్తాను.”

అమె ముఖకనకనుబట్టి, గొంతునుబట్టి యీమాట పరిహాసంగా
తనిపించలేదు. కాని దీనిని పరిహాసముగా నించక మరివేరుగా ఎలా
భావిస్తారు? సాధారణంగా విజయ వేళాకోళంగా మాట్లాడినప్పుటికి అమె
ముఖమునుబట్టి అలాభావించేందుకు వీలుగానంత గూఢంగాను,
గంభీరంగానూ, మాట్లాడుతుంది. ఇందువల్ల నరేంద్రుడు కూడా తనది
గంభీర్యంతో—“అయితే మరి, నాడువ్రాన్ని పుత్తరాల్ని మీరు స్వతఃకంగా
చూడకుండానే యింటిని ఇచ్చేస్తారా?”

“కాదు, పుత్తరం నేను చూస్తాను. అందులో తీసుచెప్పినట్లే
వుంటే, వారిఅజ్ఞను తప్పదు.”

“చివరకు వారికి యీసంకల్పమేవున్నదనుటకు ఆధారం ఏముంది?”

“ఈసంకల్పం లేదనేండుకు ఆధారం ఏముంది?”

“నేను తీసుకోకపోతే? దావాచెయ్యకపోతే?”

“అదిమియిష్టం, అలాటిపరిస్థితిలో మీదేనత్తకొడుకు వున్నాడుగా.
అయినతో చెపితే అయిన తప్పకుండా దావా వేస్తాడని నమ్ముతాను.”

నరేంద్రుడు నవ్వి—“నాకూయినమ్మకంపుంది.”

నరేంద్రునితోపాటు విజయకూడా నవ్వబేదు. మెదలకుండావుంది.

నరేం—“నేను తీసుకున్నా తీసుకోకపోయినా మీరు యిచ్చి
కోరుతారు అంతేనా?”

“బాబుగారు యిచ్చిన వస్తువును నేను తీసుకోగూడదు. ఇది
సాక్షిజ్ఞ”

విజయయొక్క దృఢసంకల్పాన్నిచూసి నరేంద్రుడు లోలోపల
ఆశ్చర్యపోయాడు; మౌనంగావున్నాడు. కొంచెంసేపటివరకూ మెదలకుండా
వూరుకొన్న తరువాత స్నేహపూర్వమైన సహజ స్వరముతో—“మీరు
అయింటిని ఒక పవిత్రకార్యానికి దానంచేసినప్పుడు అయింటిని అన్య
యంగా తీసుకున్నారనే పాపం అంటారు. దాన్ని తీసుకుని నేనేమి
చేస్తాను? మీరేచెప్పండి. నా వాళ్ళు ఎవరూలేరు. ఆ యింట్లో వుండేందుకు
ఇక నేను వున్నాను. నేను బొట్టకోసం ఎక్కడో బయటనొకరి చేసుకోవల
సిన వాడినే దీనికంటే యిప్పుడు చేసినపనేబాగుంటుంది. వీటి అన్నిటికంటే
విలాసబాబును వొప్పించటం అసాధ్యం!”

అతని యీ చివరిమాటకు విజయ లోలోపల మండిపడి “నా వస్తు
వును యిచ్చేందుకూ—పుచ్చుకునేందుకూ మరాయివాళ్ళను వొప్పించ
కుండానే పనిచేసుకుంటేడు మంచిది. మీరు యింకొకటి చెప్పండి మీకు యిల్లు
అక్కర్లేపోతే దానికి సరిపోయే వెలపుచ్చుకోండి. ఇలాచేసినందుకెల్లా
మీకు దాస్యబంధన తొలగిపోతుంది. స్వతంత్రంగా మీ పని చేసుకోవచ్చు.
మీకు యిలాచేయటం యిష్టమేనా?”

ఈ ప్రశ్న ఆశ్చర్యకరంగా నరేంద్రదాబు హృదయమున ఆమ్మవలె
గ్రుమ్మకొని ఉదయించింది. అయినప్పటికి విజయ యీ మాటలు
చిటంగా నే చెప్పుమన్న దనిన్ని షేఖాబ్ కుమార్ తాదాస్నీ తెలిసికొనుటకు
నరేంద్రునికి ఎక్కువకాలము పట్టలేదు. తండ్రిచేసిన యిలాచెల్లా అతను
యిల్లులేనివానినిగా చేసినందుకు ఆమెకు అనందంగా లేదనినీ, యిందుకు

గాను ఆమె చాలావ్యభిచారులను చూచి ఏదోవిధంగా తన యీ వ్యభిచారుల గొరిమిచుకొనేందుకు యీమె విజయనే ప్రయత్నిస్తున్నట్లున్నట్లు తెలుసుకొనేప్పటికే సరేంద్రునికి ఎక్కడలేని ఆనందము వచ్చింది. అయినప్పటికీ, యీ విషయాన్ని అంగీకరించకూడదు. దీనిని చూచుకొనేందుకు అధికారంతో దానిని బిక్షవలె అతడు ఎలాగిస్తోగలడు? ఇంకొక పెద్దవిషయమువున్నది. విజయ ఆవేశవశమున నిలాసుగురించి ఏమి చెప్పకపోయినప్పటికీ, చివరవరకు నిలాసునిది స్వతిరేకించి తన యీ సంకల్పాన్ని కావ్యరూపంలో నీవిధంగానూ తేల్చింది. ఇందువల్ల ఆమెకు సిగ్గు, వ్యభిచారులకు అశుభనీకాని, మరేమీకాదు.

కొంచెము సేవటివరకు వచ్చియున్న విజయకు ముద్రాపై నేపాపూర్ణ చూపుతోంది పరిహాసపూర్వకమైన సరళస్వరముతో సరేంద్రుడు “మీ మనసులో ఇప్పుడు సంగతి తెలిసింది. బీదవాడ ఏదోపేర సహాయం చేయాలని చూస్తున్నారు అంతేగా?”

సరేంద్రుడు యిదేమిగతి నేడు మరొకసారి వచ్చింది. అనితే మరల తప్పుటనే విజయములను వేననవల్ల విజృంభిస్తోంది. ఆమె అలవైతి సరేంద్రుడిపై వున్నది—“ఈ ముద్రాపై నాకు ఎంతవత్సరం ఉలుగుకొందో మీకు తెలుసా?”

సరేంద్రుడు తోటోచుకొన్నప్పుడు—“అయితే అసలుసంగతి ఏమిటి?”

నేను మొదటినుంచీ హృదయభాగ్యముగా సత్యాన్ని చెబుతాను. మీ మనస్సు పరిశుద్ధంగా లేకపోయినట్లు నా ముద్రాపై వత్సరాలగాపున్నారు. మీకు పేడలేకపోయింది నేను కోటివత్సరాలినే కావద్దంటే, నాకెందుకు? నేను కేవలం మానాన్నిగాని అజ్ఞుడు సరేంద్రుడుకొరికే మియింపని మీకు తెలిగి యిస్తున్నాను.”

సరేంద్రుడు అర్థమైంది. భయములేమైనా గుఱిచుకొన్నప్పుడు—“ఇందులో భాగంకొంతమధ్యవుంది—పోవివ్వండి. మీతండ్రిగారిఅజ్ఞను.

వారసంభాషణలో ఏమోటా వినిపించకపోయినప్పటికీ విజయ ఆపద్ధుని మనోధావమును మలఖంగానే గుర్తించగలిగింది. కొంచెంసేపు ఆయాక, వృద్ధుడు ఆ క్రమవల్ల పడిచిపెట్టె చచ్చేరీ భవనంవైపుకు వెళ్ళిపోయాడు. వరేకుకు యింటవైపుకుపస్తూవున్నాడు. విజయ కిట్టేలోనుంచి వరేకుని తనవద్దకు రమ్మని చేపొజ్జచే పిలిచి దగ్గరకురాగానే—“బాబుగారు నిన్ను ఏమిఅడుగుతున్నావూ?” “సాక్షుబుగారి దగ్గర్నించి రమ్మలు తీసుకొని గాలిపడగ దారంకొనకొన్నేందుకు వెళ్ళలేదూ రాణీగారూ? దాక్టరుబాబు భోజనంబిసీవ్వుడు నేను యింట్లోవున్నానా?”

“లేదు”

“మరి? పెద్దబాబుగారు అంటున్నరుగదా ఏమిమాట్లాడుతున్నారో చెప్పకపోతే పెద్దబాబుని నిన్ను సిపాయియారు వచ్చుగించి జరిగితో కరిపించేట్టు చేస్తానన్నారు. నేను అన్నానుగదా “ఈకోత్తదర్బాను మీతో అబద్ధాలు చెప్పరు అమ్మగారు నన్ను వరుగెత్తునవెళ్ళి ఆ దాక్టరుబాబును పిలుచుకోరా? మంచి గాలిపడగ దారంకొనపెడతానన్నారు. అందుకని నేను వరుగెత్తుకువెళ్ళా అంతేగా? పెద్దబాబుగారితో యీ సంగతి చెప్పబోకండి అమ్మగారూ? మీతో యీ సంగతి చెప్పవద్దునన్నారు!”

వట్టుడితో యీసంగతి చెప్పబడి పరేకుడికి ముటయిచ్చి, విజయ వరేకుణ్ణి పిలిపివైచి, తనచోటుకువచ్చిపోయావి భాతాస్త. మును మళ్ళా తెరిచింది. కానీ అప్పుడు అషెడ్లపైకి భాతాస్త క్షతలోపున్న అంకెలూ, అక్షరాలూ, అన్నీ అలికివేసిపట్టు పులిపించసాగాయి. రాత్రంతా నిద్ర లేకుండా మేల్కొన్నందువల్ల ఎక్కువైన నేత్రములు రెండూ సహింసరాని కోపమువల్ల అగ్నిశిఖవలె మండిపోగెవ. కొంచెంసేపు అయినకరువాత రాసనిహాతి క్రమద్ధుడు చేసుకొంటూ లోపల ప్రవేశించెను. విజయవృష్టి తననైపు మరలునటుల చేయితలంపుకో. ఒకచిన్నదగ్గుదగ్గి. కుర్చీని దగ్గరేకు యాడ్చుకొని, దానిపై కూర్చొనెను.

విజయ తన హృదయభావ “అణచుకొని, తలవెత్తి —”
రండి ఇవ్వక ప్రొద్దున్నే ప:

తనవిహారి వెంటనే అప్రశక్తు జనాభివ్యవంధా. అతికంగడుగా
—“నీకళ్ళు చాలా ఎర్రగావున్నాయి! జలబూ గిలబూ చెయ్యలేదుగదా?”

విజయ వలపుసి —“లేదు.

రానవిహారి అమాటను విసవవానివలె—“నువ్వు ‘లేదు’ అంటే
ఎలానమ్మను? కళ్ళు ఎంత ఎర్రగావున్నాయోచూడు? రాత్రి నిద్ర సరిగా
వట్టలేదా, లేకపోలే—”

“ఏమీలేదండీ!”

“అయితే కళ్ళు ఈవిధంగా ఎర్రగావుండేందుకు ఏదోకారణం—”

విజయ అతనితో వాదించకుండా తనపనిలో తాను నిమగ్న
అయింది, అదిచూచి రానవిహారి మాట మధ్యనే ఆపివేసి, కొంచెంసేపు
ఆగినపిమ్మట —“ఎండకు యుడిసి ప్రొద్దున్నేవచ్చానువిజయా. ఒకసారి
పాతకాగితాలన్నీ చూడల్సివుంది. చౌదరులు ఘోషపాడ సరిహద్దు విష
యంలో దావా వేయబోతున్నారని తెలిసింది.”

జమీందారీకి సంబంధించిన అత్యవసర కాగితములను అన్నిటినీ
వనమాలి తనపద్దనే వుంచుకుంటూ వుండేవాడు. ఇందుకు ఒకకారణం,
యీకాగితాలతో ఎప్పుడూ పనివుండకపోవటమూ. రెండవకారణము ఇత
రుల చేతిలోవుంటే అవి పోతాయేమోననే భయమూనూ. ఈ కారణాల
వల్ల వనమాలి ఒక్కరోజుకూడా అకాగితములను యితరులవద్ద వుండ
నిచ్చేగివాడకాదు. విజయ కలకత్తానుంచి యీవూరు వచ్చేటప్పుడు అకాగి
తముల నన్నింటినీ తనవెంటతీసుకువచ్చి తన పడకగదిలో యిసుప
పెట్టెలో జాగ్రత్తగా దాచివుంచింది. విజయ తలఎత్తి —“వాళ్ళు దావా
వేస్తారని మీతో ఎవరుచెప్పారు?”

“ఎవరూ చెప్పలేదు. గాలితోమాట్లాడి తెలుసుకోవాలి అవుసరం
వస్తే! అలాకాకపోతే యీత పెద్ద జమీందారీ ఎలానడుస్తుందన్న
జుచ్చావు!”

“వాళ్ళు ఎంతసూమికి దావా వేస్తారు?”

రాసవిహారి రోజోవల రెట్టకట్టి—“తక్కువగా వుండదు. షునూరు రెండు బీములు వుంటుంది”

విజయ నిర్లక్ష్యభావముతో—“ఇంతేనా! తీసుకుంటే తీసుకున్నారు లెండి! ఈ కాస్తాభూమికోసం దావాచేసి వేలట వేయి నాశనం చెయ్యటం నాకు ఇష్టంలేదు?”

రాసవిహారి అచరితమైన విస్మయముతో—“నీలాటి చదువుకున్న పిల్ల యిలా మాట్లాడుతుందని ఎప్పుడూ అనుకోలేదు! ఇవి జమీందారీ వ్యవహారాలు! ఇవ్వాల రెండుబీములేగదామని వదలిపెట్టి వూరుకుంటే రేపు రెండువందల బీములు పోగొట్టుకోవలసి వస్తుందేమో?”

ఈ మాటకుకూడా విజయ చలించినదికాదు అని సహిత్యభావముతో—“రెండువ. దల బీములు తీసుకుంటారు అనేందుకు ఏమీ అవకాశంలేదు. ఇప్పుడు అంతపోలమూ పోవటలేదు. ప్రతిసామాన్య విషయానికి కోర్టులకెక్కటం నాకు ఏ మాత్రమూ సర్దువలకాదు”

రాసవిహారికి యీ మాట చాలకష్టాన్ని కలిగించింది అతడు మాటి మాటికీ తలవూపుతూ—“అలా నీలుకాదుబిడ్డా, అలావీలుగాదు నీ స్వర్గస్థుడైన తండ్రి యీ భారమునంతా నాపై వదలిపోయాడు. నేను బ్రతికి వున్నంతవరకూ రెండు బీములకేకాదు, రెండు అంగుళాలకుకూడా వ్యాజ్యం వెయ్యకుండా వూరికే వదిలిపెట్టాను. అలా వదలితే నేను దాలా అధర్మమును చేసినవాడను అగుదును. ఇదేగాక పాతకాగితాలు చూడవలసిన పనులు యింకా చాలావున్నాయి. కొంచెంశ్రమతీసికొని వెళ్ళి తీసుకురా అమ్మాయి”

విజయ లేచేప్రయత్నం చెయ్యలేదు. కాని అమె—“ఇంకా కారణాలు వున్నాయా?”

“అవును”

“ఏమిటి?”

రాసవిహారి లోలోపల ఎంతకోపంతో వున్నప్పటికీ, వైకి తెలియ వివ్వకుండా—“ఒకటా రెండా నోటితో చెప్పేందుకు!” ఇదేసమయముకు నాయబు లెట్టలపుస్తకములను తీసుకొని వెళ్ళేందుకు నెమ్మదిగా గదిలో ప్రవేశించెను. విజయ సిగుహని వెంటనే—“ఇప్పటివరకూ ఏమీచూడ లేదు; మూడవరూము వేళ వచ్చికిసుకువెళ్ళండి.”

నాయబు “అలాగేలేండి” అని పెనుకకు మరలెను. ఇంతలోనే విజయ అతనిచి పిలచి —“ కచ్చేరీలో కొత్తగా ప్రవేశించిన ఏర్పాటు వున్నాదే, అతడు పచ్చి ఎన్నాళ్ళయిందో మీకు తెలుసా?”

సాయబు—“ఓనూరు మూడు మాసాలవుతుంది.”

“ఎన్నాళ్ళైనా?” అని అడిగి. అతడితో పనిలేదు. ఇంకా ఈ నెల 15-20 రోజులువుంది. అయినప్పటికీ యీ నెలకు పూర్తిగా జీతం యిచ్చేసి అతడికి చంపించివెయ్యండి. తెలిసిందా?”

నాయబు ఆశ్చర్యపడి విజయ ముఖమునైపు చూడసాగెను. అతడు చేసినతప్పు ఏమిటో అడుగునామని అనుకున్నాడు కాని సాహ సించలేకపోయాడు.

విజయ యిది వినిపెట్టి—“అతడు ఏదోతప్పుచేశాడని తొలగించుట లేదు. నాకు అతడు మంచివాడుగా కనిపించలేదు అందుకని వద్దంటున్నాను. జీతం నెలకు పూర్తిగా యివ్వండి”

రాసవిహారి ముఖము ఒకక్షణం సేపటివరకు కందిపోయింది; వెంటనే అతడు తనలోపమును పశపరుచుకొని నవ్వి—“ఏదోషమూ లేకుండా పసిలోనుంచి తొలగించుట మంచిదా?”

విజయ ఏమీ జవాబివ్వకుండుటచూచి, నాయబు దైర్యము తెచ్చు కొని—“అయితే అశజ్జీ”

“అవును తొలగించాలి, ఇవ్వాలే!” అనిచెప్పి మరల భాతాపుస్తకమును చూడసాగింది విజయ. నాయబు అప్పటికీ ఆకపెట్టుకొని

3-4 సెకండ్లపరికున్నండి వెళ్ళిపోయాడు. రాసవిహారి 4, 5 నిమిషముల పరకు స్థితిభావముతో కూర్చునివుంచెను.

అవిధంగా కొంతసేపు కూర్చున్నతరువాత రాసవిహారి తనమొదటి విన్నపమును మరల చెప్పుచూ "కొంచెంశ్రమతీసుకొని లేవాలి అమ్మయ్యా! పాతరకార్డుఅంతా యివ్వక మొదటినుంచి చివరవరకూ చదివితీరాలి!"

విజయ ఎరలఎత్తకుండానే—“ఎందుకు?”
చెప్పానుగా. పనివున్నదని అప్పటికి మాటిమాటికి అదేమాటను వ్యర్థంగా చేప్పేందుకు నాకు తీరికలేదు విజయా!”

విజయ ఖాతావైపుచూస్తూనే నెమ్మదిగా—“అమాట మీరు చెప్పారు లెండి; కాని కారణంఏమిటో ఒక్కటికూడా చెప్పలేదు.”

“కారణం చెప్పనిదే నీవు లేవవా?” అని క్షణంసేపు ఆగదు వృద్ధుడు. కాని అతడు యికదైర్యంతో వుండలేక—“అంటే దానివల్లం నామీద నమ్మకం లేదనేదా; అంతేనా?”

విజయ దీనికికూడా జవాబు చెప్పకుండానే తలవంచుకొని ఖాతా పుస్తకములను పరీక్షిస్తూ కూర్చున్నది. ఆమె అవిధంగా పూరుకొనుటవల్ల వృద్ధునికి పట్టరానంత కోపంపచ్చింది. అందువల్ల ఆతడిముఖం నల్లదిగా పోయింది. అతడు చేతికర్రను గచ్చుపైకొట్టి—“నీవు ఏ కారణంవల్ల నన్నింతగా అవమానిస్తున్నావు విజయా? ఎందుకని నామీద ఆపనమ్మకం కలిగింది?”

విజయ శాంత, స్థిరస్వరంతో—“నన్ను మీరూ నమ్మటలేదు. నాడబ్బుతో నామీదనే గూఢచారులను నియమిస్తే నాచునన్ను ఎలా వుంటుందో మీలాటి అనుభవజ్ఞులైన వృద్ధులకు తెలియకపోదు. అలాంటి పరిస్థితిలో నా ఆస్తికి అంతకూ ప్రాణంలాటివైన కాగితాలను మీకు యిచ్చేందేకు నేను సందేహించుట అస్వాభావికమా? అది మిమ్ములను అవమానించుట యగునా?”

రాసవిహారి ఏమీ మాట్లాడలేదు. చిశ్శబ్దంగా కూర్చున్నాడు. కలకత్తాలో అతిగారాబుగా పెరిగిన ఒక అజ్ఞానబాలిక తన యీ పన్నాగమును తెలిసికోగలుగుతుందని అతడు ఎన్నడూ తలంచలేదు. అంతేగాక యీ అమాయక బాలిక యీ సంగతిని తెలిసికొన్నప్పటికీ తన ఎదుట దైర్యంగా ఆడుగగలదని అతడు కలయందైనను భావించలేదు.

రాసవిహారి చాలనేపటివరకు ఏమిచేయుటకునూ తోచక చివరకు ఒకసారి మరల ఆమెతో వాదించుటకు సంసిద్ధుడయ్యెను. ఇలాటివ్యక్తులకు గల అంతిమమైన ఆమోఘ అస్త్రిన్ని అతడు పొదినుండితీసి ఆ అసహాయుడుగు బాలికపైని నిర్దయతో ప్రయోగించేందుకు సిద్ధపడి "వసమాలి గౌరవాన్ని కాపాడేందుకే యీ పని చేసేందుకు నేను సిద్ధపడ్డాను. మిత్తిడి కర్తవ్యం అగుటవల్ల నా కర్తవ్యంగా ఎంచి నీపై యింతశ్రద్ధతీసి కోవలసి వచ్చింది. దారినిపోయే ఒకతుంటరిని మనకు ఏమాత్రమూ సంబంధించని వానిని పుగ్రవాచిని పంపి యింటికి పిలిపించుకొని నిన్నరోజులా అతడితో గడిపి, అన్నపానాదుల నొసంగుటలోగల భావం ఏమిటో నేను తెలుసుకోలేను అనుకున్నావా? అంతేకాదు ఆరోజు అర్థరాత్రివరకూ వాడితో పన్నీతూసకసాలాడుతూ కూర్చున్నప్పటికీ నీకు శృప్తికలుగలేదు. ఆరాత్రి అతణ్ణి కలకత్తాపోకుండా ఏదో తంత్రంపన్న అబట్టి వుంచేశాడు. ఇలా పూయి వాడితో వుండేందుకు నీకు సిగ్గులేమా? రోజులు ఏమని మనను ఆపిపోను కుంటారో అవి భీషియపడవద్దూ! నలుగురిలోనూ తలఎత్తుకు తిరిగే దాను వీలులేకుండా పోయింది."

ఇతడిమాటలు అంత కటువైనవీ, అసత్యమైనవీ, మర్నభేదాలుగానూ వుండకపోయినదైతే విజయ అవమానము, కోపములవల్ల విహ్వలయై మొదటిలోనే అతనితో ప్రతివాదమొనర్చెడిది. కాని ఆ ఆఘాతము ఆమెను వివి వూరుకొనునటుల చేసివది.

రాసవిహారి వక్రమైన నేలదూపులతో విజయను అందైబ్బమూడి, తన బ్రహ్మశ్రము ఆమెపై అమోఘంగా పనిచేయుటకు కనుగొని దుగుల తృప్తిపొంది ఇలాంటి సేపటివరకు ఏమీ అతక పూనుకొని అడుగులే

మరల—“ఇదంతా బాగున్నదా? ఈ అపనిందను నివృత్తిచేసుకొనేందుకు ప్రయత్నించుట నా కర్తవ్యముకాదా?”

విజయ అదేరీతిని మెదలకుండా కూర్చోనుటచూచి మరల “వీల్లేదు మెదలకుండా వూరుకొనేందుకు వీల్లేదు! నీవు దీనికి జవాబు చెప్పాలి” అప్పటికి విజయ ఏమీ జవాబివ్వక పోవుటచూచి, చేతికర్రను నేలపైబాది “వూరుకుంటే పనికిరాదు. ఇవన్నీ సంఘకట్టుబాటులు జవాబు చెప్పితీరాలి.”

ఇప్పటికి విజయ తలవీరింది. ఆమె పెదవులు కంపించినవి, అయినప్పటికి శాంతభావముతో నెమ్మదిగా—“సంఘకట్టుబాటులు ఏమైనా కానివ్వండి అబద్ధపు మాటలకు నేను ఏమని జవాబు చెప్పను?”

రాసవిహారి తీవ్రముగా—“అయితే వీటిని అన్నిటినీ అబద్ధాలని ఎగరగొట్టాలని చూడదలచావా?”

విజయ మరల కొంచెముపేపుతగి, కోమలకంఠంతో—“నాకు ఎగురగొట్టాలనిలేదు బాబుయిగారూ! ఈ అవవాదు మిథ్యయని చెప్పవలెనని నా కోరిక ఇది ఎంతవరకు అబద్ధమో మీకే అందరికంటే బాగా తెలుసు అని చెప్పుతున్నాను. రాసవిహారి తటపటాయించాడు. ఆమె చెప్పిన జవాబులోగల మొదటిభాగాన్ని వినేందుకు అతడు సిద్ధంగానేవున్నాడు కాని రెండవభాగం వింటానని ఆశించలేదు. ఎట్టిపరిస్థితిలోకూడా విజయ తనను (రాసవిహారిని) అబద్ధాలతోరుతనీ, అసత్యనేరారోపణనేసీ, అపభ్రాతి తెస్తున్నావనీ అని తనపై నేరారోపణచేస్తూ తనతోనే అంటుందని అతడు ఎన్నడూ తలంచలేదు. దీనికి ఎదురు చెప్పేందుకు అతడినోటనుండి ఏమాటారాలేదు. శేవలం విజయ మాటలనే—“ఇందరి అసత్యాన్ని నేనే బాగా ఎరుగుదునా?” అని రెట్టించుకొన్నాడు.

విజయలేచి నుంచుని—“తమరు గురుజనులు మీతో యిలాటి విషయాలుతెచ్చి తర్క వితర్కాలు చేసేందుకు నాకు మనస్కరించుట లేదు. కాగితాలుమాట అలావుంచండి దావావెయ్యాల్సిన అనుసరంవస్తే నేనే కదురుచేస్తాలెండి” అనిచెప్పి ప్రక్కనున్న గుమ్మరులోనుంచి విజయ లోపలకు వెళ్ళిపోయింది.

22

విజయ ప్రప్రదనుంగా ఏదోవిధంగా రేపుప్రొద్దున్నే యిక్కజ్జించి కలకత్తాను వెళ్ళిపోయి యీ వేటగాండ్రనుంచి తనను రక్షించుకుందామని అనుకున్నది. కాని ఆ ఉద్రేకముయొక్క మొదటిదెబ్బ బయటపడగానే ఆ విధంగా కలకత్తావెళ్ళిననువల్ల యీ వేటగాండ్రు పన్నినడచ్చు తన కంఠాన్ని బంధించి నుంచుతేకాకుండా అపఖ్యాతి అనే కళంకాన్ని కూడా పెంతుదీసికొనిపోయి అప్పటి వాతావరణాన్ని కలుషితమొనర్చవలసి వస్తుందని తలచింది. అలాటి పరిస్థితిలో కలకత్తా సమాజములో చుట్టుకు తాను ఏ విధంగా తలపెట్టుకు తిరగగలడు? ఇక యిక్కడకూడా తనగదివదలి బయటకు వచ్చేందుకు ఆమెకు కష్టమవిపించింది. రాసవిహారి తనను వదలిపెట్టేందుకు యీ పన్నాగం పన్నలేదనిన్నీ, తనను పూర్తిగా చేత వట్టుకొనుటకే యీ అసత్య నిందారోపణచేసినాడనిన్నీ అతడు పూర్తిగా పిరాళచెందేవరకూ యీ అవనిందను బయటకు బాగాతెలుసు. అయినప్పటికీ పై ముటనజరిగిన రెండురోజుల తరువాత కచ్చేరీగుమాస్తా భారాపుస్తకములమీద సంకకములు చేయించికొని పోవుటకు వచ్చినప్పుడు ఆరోగ్యం బాగాలేదనే నెపమును కల్పించి విజయ అపుస్తకములను తన నొకరుద్వారా పైకి తెప్పించుకొన్నది. ఎవరిద్వారానైనా తమకు జరిగిన సంభాషణ బయటకు పోయిందేమోననే సంశయమువలన కల్గిన సిగువల తనవద్ద పనిచేయు గుమాస్తాను చూచేందుకుకూడా ఆ విడకు యిష్టలేక పోయింది.

ఒకనిషయానికి ఆమె ఎలాభయపడుతున్నదో అలాగే జరగాలని హృదయపూర్వకంగా ఆశిస్తూకూడా ఉన్నది. అది తనతండ్రివాసిన ఉత్తరములను తీసుకొని నరేంద్రుడు స్వయంగా వచ్చునని కాని 5-11 రోజుల తరువాత తపోలాబుత్రాతుద్వారా యీ సమస్య పరిష్కరింపబడ్డది. పుస్తకాలుపచ్చాయి. తపోలాలో కాని నరేంద్రుడు స్వయంగారాలేదు. అతడు ఎందుకురాలేదో తెలుసుకొనేందుకు ఆమెకు ఎక్కువసేపు పట్టలేదు. రాసవిహారి ఎదో నెపంపెట్టి అతడు తనయింటికి రాకుండా

చేళాదేవోనని ఆమెకు విచారంకలిగింది. వుత్తరాలు రెండింటినీ చేత వున్నకొని విజయ యీ విధంగా ఆలోచించ సాగింది, ఇంతసమయంగా చేత ఆతడు యీ ఆపబించనునన్ని, తనయింటికి వచ్చుటకు మానివేసినచో ఈ అప్రతిష్ఠను అది అనత్యమైనప్పటికీ ఎన్నటి ఆంధగాకొని మొయ్యను. అయితే ఆతడు యీ అనత్యమైన అపకీర్తిని విజయవినమ్మ తనను కూల దన్ని బూడిదపాలొనర్చునా !

ఈ రీతిని కొయ్యబొమ్మవలె చలనములేకుండా కూర్చుని ఆమె ఏమీమో తలపోయసాగినది. ఆమెకు యీ విచారమాయెక్క ఆంతమే కనిపించలేదు చాలసేపటికి ఆమె లేచినిలబడింది. అప్పుడు తన స్వర్గస్తుడగు తండ్రివ్రాసిన రెండుపుత్తరములను నెత్తిపైపెట్టుకొని ఏడ్వసాగెను. కన్నీరుచారణగా ప్రవహించసాగెను. ఎన్నోమారులు కన్నీటిపడుడునుకొని ఆ పుత్తరములను చదువుటకు ప్రయత్నముచేసెను: 'కాని మాటిమాటికి వచ్చుచున్నకన్నీటివల్ల దృష్టి సరిగా విలువనందుచే చదువజాలకపోయెను చివరకు చాలసేపటికి చాలప్రయత్నించి, వుత్తరాలు చదివింది; అప్పుడు ఆమెకు తనతండ్రియొక్క కోరికఏమో స్పష్టముగా తెలిసెను. ఒకనాడు తనతండ్రి తనకు తగినవరునిగా నొనర్చుఉద్దేశ్యముతోనే, నరేంద్రుని విదేశములకు పంపించి, సుశిక్షిత నొనర్చుటకు ప్రయత్నించెను—అవి విజయకుస్పష్టముగా అర్థమయ్యెను. ఈ, తనతండ్రియొక్క అభీష్టము మరెవరికీ తెలియకపోయినప్పటికీ, రానవిహరికి తెలిసియుండుననే నమ్ము కముకూడా విజయకు ఆపుత్తరములు చదువుటవల్ల కలిగినది.

మరి 6, 7 దినములు గతించిన తరువాత ఒకనాడు ఉదయమున విజయ నిదురమంచముమంచి లేవగనే, యింటియందు తాపీసనీవాండ్రు, కూలీలు పనిచేయుటను చూచెను. వారు ఇంటియందలి అన్నిభాగములకు సున్నముచేయుట, అలంకరించుట, మరమ్మత్తును చేయుచుండిరి. దీనికి గల కారణము ఆకస్మికముగ ఆమె యోచించగనే ఆమె శరీరమంతయు వేదనతో కూడియుండెను. తన వినాహమును జరిగించుటకు విర్ణయంప బడిన పూర్ణిమాతిథినాటికి వారమురోజులు మాత్రమే వుండుట, ఆమెకు తెలియజయ్యెను.

వగలా అతిమరుక్షగా పనిసాగుచున్నది. కాని, పాపమా అమా
యక జాలిక పనివాండ్రలో ఎవరినికూడా ఎవరు చెప్పుటచే చేయుచున్నారని
గాని, తనకు తెలియకుండా ఎందుకు చేయుచున్నారనిగాని అడుగజాలక
పోయెను.

నేడు మాడవరూమున, చాల దినములకరువాత, కళాహైయా
సింహుని వెంటనిడుకొని, నది ఒడ్డుకు పికారువెళ్ళుటకు విజయ బయలు
దేరినది. ఆకస్మికంగా దయాకుబాబు, వెళ్ళబోయే సమయమునకు వచ్చి—
“నీకోసమే వెళుకుతున్నాను” అన్నాడు.

విజయ ఆశ్చర్యపడి, కారణము అడిగినప్పటికి అతడు—
“అమ్మాయి, యిక ఎక్కువ రోజులు గడుపులేదు; ఈరోగా అహ్వన
ప్రకములు అచ్చువేయవలసివున్నది. నీచుట్ల-పక్కములు, ఇష్టమివ్వలు.
ఆత్మీయులు మొదలైనవారి నందరినీ ఆదరపూర్వకముగా పిలుచుకురావల
సివున్నది. అందువల్ల వారి పూరు-పేరులు మొదలైనవన్నీ తెలుసు
తున్నచో—”

విజయ కటవుగా —

“అహ్వనాలు నా పేర అచ్చు నేయిస్తాన్నారా!”

దయాకుబాబుకు రోరోషా, యీవివాహము విజయకు నుకకర
మైనదికాదని తెలుసు. అందువల్ల సంకోచించి—“లేదుబిడ్డా, నీపేర
నేయించుటలేదు. రావనిహరిబాబు పెళ్ళిపూతురువైష్ణవా అహ్వనాలు
సంపూర్ణంనాడు!”

“అయితే యిలావిశ్వయంబారా?”

“అవును. వారే”

“అయితే యిదికూడా వారేనిర్ణయిస్తారు. వారియిష్టమువచ్చినవారికి
పరిపామనంది నావారు ఎవరూలేరు.”

దయాకుబాబు దీనికి ఏమీ జవాబుచెప్పలేక పోయాడు. నడుస్తూ,
నడుస్తూ మార్గచిహ్నమున ముగ్ధాకుకుంటూ వెళ్ళారు, విజయ ఆకస్మిక

కంఠా — "అరేజున నరే ద్రవబును యచ్చిన వుత్తరాలు. మీరు చదివానా?"

లేదుదిద్దా ఇతరుల వుత్తరాలు నేనెందుకు చదువుతాను? వాటిమీద నరేంద్రుడితండ్రి పేరు చూడగానే, అవి అతనివిఅనుకొని, అతనికి, ఇచ్చేవాను. విన్న అడిగి యద్దామా-అని అనుకొన్నాను; కాని-ఏమైనా తప్పు జరిగిందానవల్ల?"

వృద్ధుడు సిగ్గుపడుటనుచూచి, విజయ స్నేహపూర్వకమైన సహజ స్వరముతో—

"అయిన తండ్రివస్తువును, ఆయనకు యిచ్చాడు. తప్పేముంది. ఆయన పీటనిగురించి మీతో ఏమైనా చెప్పారా?"

"లేదు, ఏమీచెప్పలేదు. ఏమైనా తెలుసుకోవలసివుంటే, రేఫ అడిగి తెలుసుకుంటాను."

"రేఫే ఎలాచెప్పగలడు?"

"చెప్పగలనవి నావిశ్వాసము. యిప్పుడు వారు ప్రతిరోజూ పూయింటికి వస్తూన్నాడు."

విజయ శంకించి, "మీయింట్లో మళ్ళా ఏమైనా జబ్బుగావున్నదా? నాతో చెప్పనేలేదే!"

దయాకును నవ్వి — "లేదు, లేదు. నరేంద్రుడి మందు, భగవంతుడి దయవల్ల ఆమె కులాసాగానే వున్నది" అనిచెప్పి, వృద్ధుడు రెండు చేతులూ జోడించి భగవంతునకు నమస్కరించెను.

విజయయొక్క ఆశ్చర్యమునకు మేరలేకపోయెను. ఆమె దయాకుడివైపు చూచుచూ — "అయితే, వారు రోజూ ఎందుకువస్తున్నారు?"

"ఏమీకారణం లేకపోయినప్పటికీ, జన్మభూమిమీద మమత్వము అంత తేలికగా పోతుందా విజయా! అదేగాక, ప్రస్తుతం కలకత్తాలో పని యేమంటలేదు. అక్కడ నా అనేవారుపూడా విశేషించి ఎవరూలేరు.

అందునల్ల సామంత్రానికి మాయంటికివచ్చి కాలం గడుపుతున్నాడు. మాయంటికివచ్చి అతడిని కన్నకొడుకువలె ఆపేక్షగా చూసుకొంటున్నది. అత ఆపేక్షగా చూసుకోదగ్గవాడు కూడాను. —వస్తూవస్తూ మాటలధోరణిలో యింతవరకూ వచ్చాము. మాయంటికివచ్చి చూద్దగానిపద.”

“పదండి” అని విజయ నూతనసమాజ మందిరమునైపుకు వెళ్ళి సాగింది. దయాళు—“ఇంత నిర్మలచరిత్రగలిగి, సత్వభావంకలిగివున్న వానిని నాజీవితంలో యింతవరకూ ఎక్కడా చూడలేదు. నళినికి ది. ఎ., ప్యానయాక డాక్టర్ చదువుదామనివుంది నరేంద్రబాబు ఆమెకు యీవిషయంలో ఉత్సాహం కలిగించి, ఎంతోసహాయం చేస్తోన్నాడు. అతడి యీ కీర్తిగ్లము, సహజభూతులకు మేము జీవితమంతా కృతజ్ఞులము ఋణులము అవలసివున్నది”

విజయకు ఉనికిపడినట్లనిపించింది. ప్రతిరోజూ సాయంకాలం కలకత్తానుండి యింతమార్గంవచ్చి కాలం గడిపేందుకు గల కారణం ఏమిటా—అని హృదయము కలవరపడసాగింది. దయాళుబాబు వెనుకకు తిరిగిచూచి, స్నేహార్ధస్వరముతో—“అలిసి పోయినట్లున్నావు దిద్దా! పోనీలే, ఇవ్వాళ్ళకు మానవచ్చులే.

“లేదు, పదండి.”

ఆమె రానురాను నెమ్మదిగా అడుగులు వేయుమందుటవల్ల దయాళుబాబు, ఆమె అలిసిపోయినదని తలచెను. ఆమె ముఖమునే చూచి నట్రేతే, అతడు యీమాటను అనెడివాడకాదు.

దయాళుబాబువంటి, సరళస్వభావముగలవానికి విజయ అడుగడుగు కూవీరితిని తడబడిఅడుగువేయునున్నదో కనుగొనుట అసంభవమే. అందువల్ల అతడు తన ధోరణిలోనే “నరేంద్రబాబు సహాయంవల్ల నళిని, యీమధ్యనే ఎన్నో వైద్యగ్రంథాలు చదివింది. వ్రాత-కోతల్లో ఇద్దరికి మంచి ఉత్సాహంపుంది”

చాల సేపటివరకూ మెదలకుండా నడచినతరువాత విజయ నెమ్మదిగా—“మీకు యింకేసందేహమూ కలగటమేదా?”

“సందేహం దేవికి?”

విజయ వెంటనే యీ ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పలేకపోయింది. ఆమె గుండె బ్రద్దలై పోతున్నదా అన్నట్లుండెను. మరికొంచెం పేపటికి ఆవేదనను అణచుకొని, విజయ—“నీనిని గురించిన ఆయన మనోభావాన్ని స్పష్టంగా తెలుసుకోవటం మంచిది? అంది. దయాళుడు దానికి ఆమోదిస్తూ “అవును. విజయే. కాని, దానికి యింకా చాలగడుపుంది. నా అభిప్రాయంలో వారి యిద్దరికీ యింకా ఎక్కువ పరిచయం కానివ్వాలనివుంది. అంతకుముందు ఏమీచెప్పకుండా వుండటమే మంచిది.”

విజయ, యీ ప్రశ్న యితరులకుకూడా తట్టినదని తెలుసుకున్నది. అందువల్ల కొంచెము సేపు ఆగి—“ఇలా అతిపొడవువల్ల నీనికే నష్టం కలుగుతుంది. ఆయన మనోభావాన్ని స్థిరమొనర్చుకొనేందుకు కొంచెం ఆలస్యంకావచ్చు; కాని యీలోగా నీని—”

సంకోచమువల్ల, వ్యధవల్ల అతరువాత విజయ నోటినుండి మాట, రాలేదు. దయాళుడాయి సమస్యను గురించి ఎక్కువ శ్రద్ధగా ఆలోచించినటుల కనిపించదు. అందువల్ల అతడు సంశయముతో —“విజయే, నాభార్యవల్ల విన్నసంగతి నీకుచెప్పాను. నరేంద్రుడిమీద మాకు బాగా నమ్మకం వున్నది. ఆయనవల్ల ఎవరికైనా వష్టంగావి అన్యాయంగావి పొరపాటుపడైనా కలుగుతుందని మేమెవరమూ అనుకోము.”

అతడు అనుకోకపోవచ్చు. కాని, అప్పటికే, ఎంతన్యాయం జరిగిందో తేవలం అంతర్యామితే ఎరుక.

వారు దయాళుని యింటికి చేరునప్పటికి సంద్యాసమయపు అంధకారము దట్టమయ్యెను. ఒక పేటలుకు రెండువైపులా వున్న కుర్చీలలో నీని, నరేంద్రులు కూర్చోని, యిద్దరూ దేవినిగురించియో ఆలోచించుచుండిరి. ఎదురుగా ఒక పుస్తకము తెరచియుండెను, చీకటిపడుటచే పుస్తకమునందలి అక్షరములు సరిగా కనిపించకపోవుటవల్ల, యిద్దరూ అగ్రంథమునందలి విషయములపై నోటితో ప్రశ్నలు - జవాబులు చెప్పుకొనుచుండిరి. నీని ముఖము గుమ్మమువైపు వుండెను. అందువల్ల ఆమె

విజయను ముందుగాచూచి. అనందపూర్వకముగా ఆదరముతో. ఆయనకు స్వాగతమిచ్చెను. విజయ ముఖము వికటమైన వేదసవల్ల నల్లబడియుండుటను సందేహితితో నశిని కనిపెట్టలేకపోయెను. సరేంద్రుడుచూడ వేరటనే ఊర్చినుంచిలేచి నమస్కరించి—“ఈలాసాగా వున్నారా?” అని ప్రశ్నించెను.

విజయ. నమస్కారమునకు ప్రతి నమస్కారముగా చెయ్యలేదు. ప్రశ్నకు జవాబూ యివ్వలేదు. సరేంద్రుని తానుచూడనేలేదన్నటుల అతని వైపు వీపునుపెట్టి నశినితో—“మీరు ఒక్కరోజైవారాలేదే?”

సరేంద్రుడు ఎదుటకువచ్చి సవ్వతూ—“మరి, మీరు నన్నగుర్తు పట్టలేదేలేవుంది?”

విజయ శాంతితోకూడియున్న అవజ్ఞతో —“గుర్తుపట్టగలిగిన త మాత్రాన గుర్తుతెచ్చునోవలసిన అవుననం ఏముంది. — అని మరల నశినితో—“పదండి, మీ చిత్త శుభ్రమగుచు చూచివద్దాము.”

అనిచెప్పి విజయ నశినిని పెకితీసుకొనిపోయింది. నశిని సరేంద్రుని పవలి పెళ్ళుటకు ఇష్టములేక. పెళ్ళుచున్నట్లుటబందెను. కి. 4 మెట్లు ఎక్కినానొమ్మట నశిని సరేంద్రుని పిలిచి—“చీ బ్రాగజుండా పెళ్ళు దోకండి సరేంద్రబాబూ!” అనెను.

సరేంద్రుడు దీనికి జవాబివ్వలేకపోయాడు. అకృత్యము, అవమానములవల్ల అతడు కొంచుబొమ్మవలె నుంచొనెను. దమోదునామి“లాదా అతని అప్రత్యాపిత. అంతిమ అజ్ఞానాగమును గైచుటకై ఉదాసముఖముతో మెదలకుండా అచ్చటనే అతనికి దగ్గరగా ను చొనిచ్చుచెప్పు శాంతి అతనికి ఎందుకో ఉండి - ఉండి యీసందేహము కలుగ గలెను. బయటకు పెల్లడిమైనభావమే అతని విజస్వరూపము కాదు. ఈ అనాది అవమానావగణితము. బాహ్యశుద్ధిచాటును, వీచి వున్నదో, అమితమైనదాని, ఉపేక్షగాని అవహేదగా వుండదు.

కొంచెముసేపు ఆయినపిమ్మట టీ త్రాగుటకు రమ్మని పైనుంచి పిలుపువచ్చెను. గాని, నేడు దయాళువాలు ప్రార్థననుకూడా లక్ష్యపెట్టక నరే ద్రబాబు క్రిడనేవున్నాడు. దయాళువాలు తనను క్రిందపదలి, తాను పైకిపెళ్ళుటకు వెనుకముందులాడుచున్నాడని కనిపెట్టి, నరేంద్రుడు నన్య — “దయాళువా లూ నేను యింట్లోవాడనే! మీకు అంత సందేహమెందుకు! మన గౌరవనీయ అతిథిని సత్కరించుచే యిప్పుడు మీకర్హము మీకు. తొందరగా పైకివెళ్ళండి.”

దయాళుడు విచారముతోనూ, సిగ్గుతోనూ పైకిపోవోచ్చుచు — “కొంచెంసేపు కూర్చుంటారా?”

నొకయవచ్చి దీక్షంవెలిగించిపోయాడు. తెరచివున్న పుస్తకమును తనవద్దకు తీసుకొని, తలపూవుచూ నరేంద్రబాబు — “ఎందుకు వుండను!”

మమారు అరగంటఅయిన తరువాత ముగ్గురువ్యక్తులూ క్రిడికి దిగి వచ్చిరి. నరేంద్రుడు పుస్తకము బల్లపై పెట్టి, నేది సులచొనెను నేడు నరేంద్రుడు అగణండా వెళ్ళిపోయినట్లైతే వీరికి అనుసారంగా వుండే దేను.

నీలిని లజ్జాపూర్వకమైన కోమలస్వరముతో — “మీకు క్రిడికి టీ తెచ్చుని పోను — నస్తూపుంటుంది నరేంద్రబాబూ!”

కవి విజయ నరేంద్రుడితో ఏమీ మాట్లాడక గోవటమేలాడు, అతడు వైపుచూడనైనా చూడలేదు. ఆమె మెల్లి మెల్లిగా గుమ్మము బయటకు వెళ్ళి ది, కళాస్తోమూని హుమ గుమ్మమునకక్కన చూర్చి చూడెను. అతడు క్రొవపుచ్చుకొని లేచినుంచొని, ఆమెను వెంటకొనెను. విజయ బయటకువచ్చి అకశమున మేఘమలలాడమైనా లేకుండుటను చూచెను నెమరినాటి అర్థవ గ్రుడు పరిగా ఎదురుగా స్థిరభావముతో విరాజిల్లుచుండెను. ఆమెకు తన పావముల అడుగుననున్నట్టి పెద నవ్వును దర్శనంగాని, దూరమనగానిఉన్న అకాశముబయటకు గ్రాహముదానమిచ్చు ప్రదేశమూ, నది జలముమొగసు కనువిచ్చునవెళ్ళునూ, ముగ్గురు వ్యక్తుల

వెన్నెలలో విలబడి ఆనందించుచున్నవాయన్నటుల తోచెను. ఎవరితో ఎవరికి ఏలాటి సంబంధమూలేదు. వరస్పరమూలేదు, అమెకిదంతయూ ఎవరో తనను విదురనమయములో వ్యతంత్రజగత్తునుంచి విడదీయి యిడ్చుకువచ్చి. చిందరవందరగాచేసి విసరి పారవెచెను! అప్పుడు దురమత్తు తొలగిపోయినపిమ్మట పరస్పరము ఒకరినొకరు అజ్ఞాతవ అపరిచితముగమా వున్న అముఖమువైపు మాటలేకుండా చూచుచున్నారో అన్నటులుండెను.

దారినిపోవుచుండగా విజయకనులమండి కన్నీటిదార ఎడత ప్రవహించుచుండెను. అమెవాటిని తుడుచుకొనుచూ మాటిమాటికి— ఇక నేను నహించజాలను, ఇక సహించుట అసంభవము” అనుకొనుచుండెను.

ఇంటికి రాగానే రాసవిహారిబాబు ఏదో పవిహీద వచ్చి సాయంత్రముంచి కూర్చొని వున్నారని తెలిపెను. వినగానే అమె హృదయము కరిమయ్యెను. అమె ఏమియు అనకుండానే ప్రక్కనున్న మెట్ల మీదుగ పైన గల తన గదిలోనికి వెళ్ళెను. ఎంత అలస్యము చేసినప్పటికీ, యివ్వద్దుడు అరైర్యపడదని అమెకు బాగుగా తెలుసును. అతడు తనష కలసుకొననిదే వెళ్ళడు. ఎంతకాత్రి అయిననూ తనను కలుసుకొననిదే యింటికిపోడు !

కొంచెముపేవు కాగానే, గుమ్మమువద్దకు వరేకుడు వచ్చి. పెద్ద బాబుగారు వచ్చుచున్నారని చెప్పెను. ఇంతలోనే రాసవిహారి కర్ర చప్పుడు స్లిప్పర్ల చప్పుడు కూడా విజయకు వినిపించెను.

విజయ— “రండి”.

గదిలోకి వచ్చి కుర్చీలో కూర్చుని రాసవిహారిబాబు యీ దిగువ రీతిని చెప్పనారంభించెను— “ఇప్పుడే నేను వీళ్ళతో చెపుతున్నాన ఇంట్లో యింతమంది నొకర్లు వున్నారు: ఎవరికి కూడా లాంతరు తీపికా ఎదురు వెడదామనే తోచలేదు! దయాకునాబు కూడా వెన్నెలను నవ

కాని లాంతరు యిచ్చి పరివకపోవటం మంచిదికాదు. ఈ ప్రసంగంలో ఆ భగవంతుడు నాకూ యితరులకూ పెట్టిన తేడా యిదే !”

అని చెప్పి అతడు ఒక్కసారి దీర్ఘముగా శ్వాసవిడచెను. కాని విజయ ఏమీ మాట్లాడలేదు. అప్పుడు రాసివిహారి ఒకసారి దగ్గి, యిటూ అటూ చూసి, జేబులోనుంచి కాగితం తీసి— “చెయ్యవలసినదంతా చేశాను. దీనిమీద నీవు నీ పేరు మాత్రం వ్రాయాలి. దీనిని రేపే పంపించాలి.”

అని చెప్పి విజయ చేతిలో కాగితమును పెట్టెను. బ్రహ్మవివాహ చట్ట ప్రకారం ఆ కాగితము వివాహము జరుగుటకు సమ్మతించిన రిజిష్టరు దస్తావేజు. అని విజయ చూడగానే తెలిసికొన్నది. అచ్చువేసి యుండి మధ్య మధ్య చేవ్రాతతో వ్రాసియున్న ఆ కాగితమును, మొదటినుండి చివరవరకు రెండుమూడు మార్లు చదివి తల ఎత్తింది. ఈ కొద్ది పేజీలోనే ఆమె హృదయములో ఒక అద్భుతమైన మార్పు కలిగెను. ఆమె హృదయమున యంతకాలమునుంచి వున్నవ్యధ ఒక్కసారిగా ఒక విధమైన కఠోరమగు ఉదాసీనత దారుణవితృష్ణగా మారివటు. ఆమెకు కనిపించెను. లోకములో గల పురుషులందరూ ఒకే అచ్చులో పోతపోయి బడిరని ఆమెకు తోచెను; రాసివిహారి దయాళుడు, విలాసుడు. నరేంద్రుడు ఎవరై నాకానీ, అందరూ, ఒకటే; విజానికి వీరిలో ఏ మాత్రపు భేదమూ లేదు. బుద్ధి, పరిస్థితులలో కొంత తారతమ్యము వున్నందువల్ల మాత్రమున వారిలో కొంతభేదము కనిపించుచున్నది. అంతకంటే వేరేలేదు; తన సుఖము తన ఆనందముకొరకు స్త్రీలపట్ల నై చ్యముగను, కృతఘ్నత గను, మమత్వములేకుండా నిష్ఠురముగను ప్రవర్తించుటలో వీరందరూ సమానులే. నేటి దయాళుని ప్రవర్తన ఆమెకు మిక్కుటమగు బాధను కలిగించెను. తాను బాంధించు వానిని గురించి తానెరింగియూ, దయాళుడూ యీ రీతిని ప్రవర్తించుచునాడు. ఇట్టి శునకు విరుద్ధముగా ప్రవర్తించుచున్న దయాళునకు తానే మేమిచేయలేదు ! అతనిని సర్వవిధములా మమకారముతో తనవానినిగా ఎంచు ఆతనిక్షేమమునకై ఏమేమిచేయలేదు! కాని,

అతడు తన మేనగోడలు సుఖమునకై వీటిని అన్నిటిని మరచిపోయెను; విషయము అంతయూ తెలిసియుండికూడా అతడీరితిని ప్రవర్తించుచున్నాడు. అతని కమలవదుట నేను ప్రతిదినమూ పొందుచున్న బాధను చూచి అతడు ఎంత దుఃఖించలేదు! ఇట్టిస్థితిలో రాసవిహారికి అతనికి గల సంబంధమెట్టిది? నరేంద్రునిగురించి తాను మొదటినుంచి ఎక్కువ ఆలోచన పెట్టుకోలేదు. ఇప్పుడుకూడా అతనినిగురించి యోచించనూలేదు. అందరూ ఒకటే అందరూ వమానులే అయితే విలాసుని మాత్రమే ద్వేషించుటకు నాకు ఆధికారము ఏమున్నది? నిజానికి పాపం అతడే వీరందరికంటే నిర్దోషియూ! అతడే వీరందరికంటే తక్కువ అపరాధియూ నిజానికి అతనిలో మాత్రమే చెప్పేదిమాటకు చేసేదిపనికి పొందికవున్నది అతడు పొరపాటున ఏదైనా అపరాధము చేసినచో అది తన (విజయ) కొరకే!

కొంచెముసేపు ఆగి, తనకుతానే యీ విధముగా చెప్పుకొన్నది విజయ—విలాసునిప్రేమ నిజమైనది, తాను అతనియందు ప్రతికూలయై వుండి, అన్యునకు అనుకూలముగా వుండుటవల్లనే అతని నిజమైన ప్రేమను తాను అంగీకరించి, ఆనందించలేకపోయినది. అతడు శత్రు ధారియై తనప్రతిపక్షిపై దెబ్బతీయుటకు బయలుదేరుటకూడా తనను ప్రేమించుటవల్లనే! అందువల్లనే 'వెళ్ళిపో' అనగానే అతడు అంతసులభంగా పెళ్ళి జాలకపోయెను! ఇదే నిజంగా అపరాధమే అయినచో, అతనిని శిక్షించు, ఆధికారము తనకులేదు. విజయకు యింకొకసంగతికూడా జ్ఞప్తికివచ్చినది, అది యీ కథోపమైన గార్హస్థ్యమునకు సంబంధించినది. అదృష్టితో చూచినప్పటికీ విలాసుడే అందరికంటే యోగ్యుడుగా కనిపించుచున్నాడు. ఆ పనికిరాని (నరేంద్రుడు) వానిముందు విలాసుని అయోగ్యునిగా చెప్పుట ఏమిట? గాను సమంజసముకాదు!

రాసవిహారి విజయ యొక్క గాంభీర్యమును, మౌనముఖమును చూచి న్యగుడై— "అమ్మాయీ, యిక్కడ కలదూ— నిరాబుద్ధి వున్నదా. లేకపోతే క్రిందినుంచి తెమ్మనమని చెప్పనా?"

విజయకు గిరిగింత పెట్టి నట్లనిపించింది. ఆతనివైపు చూచింది. ఆతనిని చూడగానే ఆతని కుత్సిత బుద్ధి, స్వార్థపరాయణత్వమూ గుర్తుకు వచ్చుటచే ఆ విచార సూత్రములతో మెల్లమెల్లగా ఆమె ఒక సూక్ష్మమైన జాలమును తయారు చేయసాగెను. స్వార్థాంధుడగు ఆ వృద్ధుని విష్ణుర మైన వ్యగ్రతతో కూడుకొనిన ఆ మాట, ఆ తొందరపెట్టుట ఆమె మెదపై కత్తిప్రేటు వేయుటవలె ఆమెకు తోచినది; అందువల్ల ఆమె యింతవరకు యోచించుచున్న యోచన అంతయూ చెల్లాచెదరై పోయెను. వెంటనే ఆమె అతికఠినురాలుగను నిర్దయురాలుగను మారిపోయి ఆయితే, బాబాయిగారూ, “పాపం ఎంతగాప్పురై నా ధనరాశికి అడుగున అణగిపోతుందనేనా మీ అభిప్రాయము?”

రాసవిహారి యీ ప్రశ్నలో గల భావమును సరిగా గ్రహించజాలక తటపటాయించి—“ఏమిటి, ఎందుకని?”

విజయ చలించకుండా దృఢస్వరముతో—“అలా కాకపోతే, నేను అంతగాప్పు తప్పు చేసినప్పటికీ, నన్ను మీరు ఎందుకు స్వీకరిస్తారు?”

రాసవిహారి విపరీతమగు సిగ్గుచే వ్యాకులపడి, హతబుద్ధివలె—“అదంతా అబద్ధం. ఎంతటి పరమ శత్రువు కూడా నీకు ఆ కళంకాన్ని ఆరోపించలేదు!”

“శత్రువు అలా చెయ్యలేకపోవచ్చు— విలాసబాబు నన్ను గౌరవంగా చూస్తాడా— అది నా ప్రశ్న?”

“విలాసబాబు నిన్ను గౌరవంగా చూడలేడు? నిన్ను? విలాసబాబు? బాగబాగు (విగ్గరగా) విలాస్! ఓ విలాస్!”

విలాసబాబు దగ్గరలోనే ఎచ్చటనోవుండి ఎదురుచూస్తూవున్నాడా అన్నటుల విలాసబాబునోటికి వచ్చెను. అప్పుడు రాసవిహారి—“విజయ ఏమంటున్నదోవిను! నీవు ఆమెను గౌరవదృష్టితో చూడగలుగుతవా? అవును—విను”

కాని విలాసుడు వెంటనే జవాబుచెప్పలేకపోయాడు. ఈ ప్రశ్న కారణం ఏమిటో తనకు తెలియనే తెలియదన్నటుల అతడు చూస్తూ వున్నాడు.

విజయ—అరోజిన బాబాయిగారు! ఇంట్లోవున్న నాకర్లను అడిగి నాదగ్గరకువచ్చి అర్థరాత్రివరకూ ఏకాంతంగా సరేంజుడితో నవ్వులూ వేళాకోళాలూడుతూ వున్నప్పటికీ నీకు తృప్తికలుగక, చివరకు రైలుపైము అయిపోయిందనే నెపంపెట్టి రాత్రంతా అతడిని యిక్కడే వుంచుకొని ప్రొద్దున్నే పంపించావు. యీ స్థితిలో—“రాసవిహారి బంగా రుతో విజయమాటకు అడ్డువచ్చి బిగ్గరగా మాటిమాటికి—“ఎప్పుడూ లేదు, లేదు అసంభవం! ఇది శుద్ధఅబద్ధం! ఏదో ఒక్కమారే మొదలైన మాటలు అనసాగెను.

విలాసుడి ముఖంవల్లబద్దది. అతడు—“నేనీసంగతే వినలేదు”

రాసవిహారి మరల అరచుచూ “నువ్వు ఎలాబింటావు విలాసూ! ఇది శుద్ధఅబద్ధం! ఇది దారుణమైన ఇప్పుడే ఆతుంటరి దర్పాకాసు ఇదిగోచూడు ఆకుర్రవెదవ పరేకుడినీ ఎలా కఠినంగా శిక్షిస్తానో, నేను”

విలాసుడు కొంతముగా—“ప్రపంచంలో వున్నవాళ్ళంతా నాక్ష్యం చెప్పినా నేను యీ మాటను నమ్మను,” విజయ కఠినంగా—“ఎందుకు నమ్మరు? నా ఐక్వర్యము సంపదకోసమా?”

రాసవిహారి మళ్ళా ఏదో వాగబోయాడు. కాని కొడుకు ముఖం చూసి ఎందుకో ఆగిపోయాడు.

విలాసుడి నేత్రములు రెండూ అగ్నిఃజ్వలవలె మండుచుండెను: కాని అతడు మాటలలో ఏవిధమైన ఆవేశమూ రానివ్వక — “లేదు, నీ సంపద మీద మాకు ఏమాత్రపు లోభమూలేదు.”

గది అంతా నిశ్శబ్దంగా వుంది: ఈ నిశ్శబ్దంలో అందరికీ ఏదో కొరత కనిపించుచునే వున్నది. బజారులో ఏదో వస్తువును పోషాడుటచో గాని, తూకముచోగాని కొనువాడు, అమ్మువాడు యిద్దరూ ఏగ్గా, అభి

మానమూ, రేకుండా. తమతమ స్వార్థములకై నగ్నంగా పోట్లాడుకొను
శీతివి, వీరి ప్రవర్తన వుండెను.

అన్నిటికంటె ఆశ్చర్యపడపలసిన సంగతి మరొకటి గలదు. రాన
విహారి తాను ఎంతో కష్టపడి— సంపాదించుకొనిన, ప్రౌఢావస్థ నొందిన
శాంతమును, గాంధీర్యమును కోల్పోయి పిల్లవానివలె, కాయకాలిన కోతి
వలె గంతులు పెట్టచుండెను. అట్టి స్థితియందలి విలాసుని సంశయము,
శాంతభావములను చూచి వృద్ధుడు చాలా విచారపడెను; విజయ కూడ
తన తొట్టుపాటుకు చాలా సిగ్గుపడినది. ఎంత గొప్ప ఆవద సంభవించి
నప్పటికీ, ఉన్నత వంశమునకు చెందిన నారీమణి, తనను తాను మరచి
పోయి, తన శీలమును గురించి పురుషులతో యీ రీతివి మర్యాద విడచి,
వితండవాదము నొనర్చుట, ఆక్షణమున ఆమెకు అసంభవమైనదిగా
తోచెను. దాంపత్య జీవితమునందలి మాధుర్య వచిత్రత మొదలైన
వన్నియు నగ్నరూపమును దాల్చి బూడిదలో కలసిపోయిన వన్నటుల
ఆమెకు తోచెను.

గది యందలి నీరవతను విలాసుడే మొట్టమొదటగా భంగమొనర్చి
—“విజయా, విను. నాన్నగారు ఏమైనా చెప్పనీ, ఏమైనా చెయ్యనీ,
మనము వారి తత్వాన్ని తెలుసుకొన్నా. తెలుసుకొనక పోయినప్పటికీ,
వారు బ్రహ్మదేవుని పాదపద్మములనన్నిదివి తమ ఆత్మసమర్పణ మొనర్చి
రవిన్నీ, వారు ఎన్నడూ మనకు అన్యాయముచేయరనిన్నీ మనము
ఎన్నడూ మరువరాదు. నీ ఆస్తికోసం కాదనిన్నీ. నీ మీదగలప్రేమవల్లనే
ననిన్నీ. నేను మళ్ళా నీతో చెప్పుచున్నాను.”

విజయ తలఎత్తి—“విజయేనా? విలాసుడు ముందుకువచ్చి
విజయ కుడిచేతిని తనచేతపుచ్చుకొని—“నాలో నా హృదయంలో ఏమైనా
విజయనేదివుంటే నేను చెప్పే యీ మాటకూడా సత్యమే.”

ఒక గదియసేపు యిద్దరూ నుంచున్నారు. ఆ పిమ్మట విజయ
నెమ్మదిగా తనచేతిని యీవలకు తీసుకుని దేలుచుపడ్డకువచ్చి, కలం

పుచ్చుకున్నది. క్షణంసేపటివరకూ ఒకపర్యాయం ఆమెకు శంకకలిగిందో లేదో మనం విశ్వయంగా చెప్పలేము. కాని ఆమె అప్పుడు ఆకాగితము మీద పెద్దపెద్ద అక్షరములతో తన సంతకమునుచేసి, ఆ కాగితమును రాసవిహారికియిచ్చి "తీసుకొనండి" అన్నది.

రాసవిహారి ఆ ఒప్పుదల కాగితమును మదచి జేబులోపెట్టుకొని లేచినిలబడి వనమాలిని జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని ఆ శోకముతో మిక్కిలిగా కన్నీరుకార్చి, విరాకార పరబ్రహ్మయొక్క కరుణనుగురించి గానమొనర్చి "రాత్రి అయింది" అని అచ్చటనుంచి వెళ్ళిపోయెను.

తండ్రి వెళ్ళిపోయినపిమ్మట విలాసుడు లేచినుంచుని విజయతో "నీకు నామీదప్రేమలేదని నాకుతెలుసు. కాని సామాన్యమానవులవలే నేను కూడా ఆప్రేమకే అగ్రస్థానాన్ని యిచ్చువాడను ఆయినబైతే నేను నేడు ముక్తకంఠంతో నీవు ప్రేమించువానినే పెండ్లిచేసుకో అనిచెప్పేడివాడనే నాలో ఆశక్తి, ఆ భాదార్యము, ఆత్మాగము వున్నది : తండ్రిగారివల్ల నేను నేటివరకు నేర్చుకున్నది వ్యర్థంగాపోలేదు : (కొంచెము పేసు ఆగి) భ్రమవల్ల ప్రేమగా ఎంచి పొరవడెక్కి సకామరూపతృప్తమేనా. బ్రహ్మ ధర్మావలంబులగు కుమారీ. కుమారుల వివాహము యొక్క చరమ లక్ష్యము ? కాదు, ఎన్నడును కాదు. ఏవిధముగను కాదు : వారి పరిణయము యొక్క లక్ష్యము ప్రణయముకాదు, సత్యము :— ముక్తి :— పరబ్రహ్మయొక్క చరణకమలములవద్ద యిద్దరూ కలసి ఏకాంతముగ అత్య సమర్పణ మొనర్చుట : నేను నీకు యిప్పుడే చెపుతున్నాను, ఒక నాడు నా వద్ద నీ వీ సత్యమును తెలుసుకొనగలిగెదవు— తప్పక తెలుసుకొందువు : నరేంద్రుడు, ఆ పేరుతో కాకుండా నిన్నువచ్చి కలుసుకొని నప్పటి మాటలను ఒక మారు గుర్తు తెచ్చుకో విజయా :"

విజయ ఏదో చెప్పడామని తల ఎత్తింది, కాని ఆమె పెదవులు రెండూ ఒక్కచూరు మాత్రము కదలి ఆగిపోయినవి; ప్రబలిమైన బాషోచ్చాసమువల్ల వాక్యస్ఫూర్తికాలేదు, కంఠావరోధము వలెనయ్యెను. ఆమె ఏమీ చెప్పలేకపోయినది. రెండు చేతులనూ ముస్తకముపై విడిచి

ఏదోవిధంగా ఒకమారు నమస్కారముచేసి ప్రక్కనున్న గుమ్మముగుండా లోపలికి వెళ్ళిపోయినది.

23

దారుణమైన సంశయాగ్నిలో చిక్కుకొని విజయ తన మనస్సు ఎంత బాధ పడ్డదో, దానిని నరిక తన ఆత్మార్పణను చేయునంత వరకు తెలిసికొనలేకపోయినది. నేడు ఉదయము కనులు తెరువగానే ఆమె మనస్సు ఎంతో శాంతముగ పున్నటుల ఆమెకు కనిపించినది తమ మనస్సులో బాంచల్యముగాని, అస్థిరత్వముగాని, వెదకినప్పటికీ కానరాలేదు. బయటచూడగా ఆకాశచుంతయు శ్రావణమాసపు ప్రాతః కాలమువలె దూమ—ధూసర వర్షములుగల మేఘదారముచే భూమిపైన విరుచుకుపడి నదా యన్నటులుండెను. ఇట్టి పగటినుండు ప్రక్కనుంచి లేచుట లేవకపోవుట రెండూ ఆమెకు ఒకటిగానే తోచెను. ఆమెకు యీ రోజున యీ రీతిని ఎందువల్లపున్నదో యింతకుముందు ప్రతిరోజూ విదురమేల్కొనుటలో ఏ మాత్రపు ఆలస్యమైనప్పటికీ తన అంతఃకరణము ఎందుకు సిగువడుచుండెడిదో యింతకాలమును య్యర్థము చేసినదేయని ఎందుకు వ్యధపడుచుండెడిదో ఆమెకు బోధపడలేదు. ఒకటిరెండు గంటలు యింకాపడుకొని యున్నందువల్ల తప్పుగా తలచవలసిన పనేమున్నది. ఇంటియందు కావలసినంతమంది నౌకరులున్నారు. జమీందారీ వ్యవహారములన్నియూ చక్కగా నడచుచున్నవి. తన భవిష్య జీవిత మంతయు యీరీతిని శాంతముగను, సుఖముగను గడచిపోవుచో యింత కంటే కావలసినదేమున్నది? కిటికీగుండా తోటలోనికి చూడగానే నేడు వృక్షములు, లతలు మొదలగు అన్నిటియొక్క సౌందర్యమునందూ ఏదో మార్పువచ్చినటుల నేడామెకు కనిపించసాగెను. వాటి అకులుకు దాస్థిర గంభీరభావముతో నిండియున్నటుల ఆమెకు కనిపించెను. దెబ్బ లాటలు పోట్లాటలు తర్క—వితర్కములు అశాంతి—ఉపద్రవములు బ్రహ్మాండమందెప్పటనూ లేనటుల ఆమెకు కనిపించెను. ఒక్కరాత్రిలోనే

యా ప్రపంచమంతయు ఋషీశ్వరుల తపోవనముగా మారిపోయినది ఆమెదృష్టిలో.

తనలోకలిగిన యీ మార్పును మనశ్శాంతిగా ఎంచి పక్షవాత రోగి వలె విజయ మంచముపై పడుకొనియుండెను. ఇంతలోనే పరేళుని తల్లి వచ్చి, ఆమెను పిలిచి శాంతి భంగమొనర్చెను. చాల పెందలకడనే లేచు నామె యంత ప్రొద్దెక్కినప్పటికీ లేవలేదు. అనెడి భావముతో ఆ దాసి వచ్చి, ఆమెను లేపెను.

ముఖ ప్రకృతినాదికముల నొనర్చి, బట్టలు మార్చుకొని, క్రిందికి గబ్బోవుచుండగానే, నేడు రాపవిహారి వ్యయముగావచ్చి కూలీలతో పని చేయించుచున్నటుల తెలిపెను. ఎల్లండియే పెండ్లిదినము. ఇక రెండు రోజులు మాత్రమే వున్నది. ఈ రెండు రోజులలోనే వేదనంతనూ శరమ్మతు చేయించి, రంగులువేయించి, క్రొత్తదిగా చేయవలసివున్నది.

విజయ ఒక్కక్షణముకు పూర్వమే నిన్నరాత్రి తనను ఎదుర్కొన్న మన్య వరిష్కారం అయిందనిన్నీ, అది ఆ సర్వమంగళుని యిచ్చాను శరము తన క్షేమమునకే ఆటల జరిగినదనిన్నీ, దానిని గురించి శంకింపట ఆనపుసరమనిన్నీ విశ్చయము చేసుకొన్నది. కాని, యిప్పుడు రోనో, ఆకస్మికముగ అది సంభవముకానటుల ఆమెకు కనిపించినది. సవిహారి క్రిందవున్నాడు: దిగగానే ఎదురుపడును — అనేభావము మే హృదయమున ప్రవేశించగనే, ఆమెకు విముఖత్వము కలిగినది: ఏటనే యంత్రముచే నడుపబడిన కొయ్యబొమ్మవలె ఆమె పాదములు మును మెట్లపైనుంచి వెనుకకు మరలించెను. చాల పేపటివరకు వసాలో పచారుచేసినప్పటికీ, కాలము గడువకపోవుటచే, ఆకస్మికముగ మికు బాల్య— బంధువులు జ్ఞప్తికివచ్చిరి. చాల రోజులనుంచి వారిలో రిసీ కలియుటలేదు: వుత్తర—ప్రత్యుత్తరాదు కూడా లేవు. నేడు వి అందరినీ స్మరణకు తెచ్చుకొని, వారందరికీ వుత్తరములు వ్రాద్దా సంతకముతో, విజయ పుస్తకాలయములో ప్రవేశించినది. తన దయంతో కరుడుగట్టుకొని వున్న వేదనను అంతనూ ఆ వుత్తర

మరి ద్వారా వ్యక్తమొనర్చుదమని ఆలోచించుచు, ఆలోచించుచు
అవేదనతోనే మగ్నయయ్యెను. అరీతిని ఎంతకాలము గడచినదో, ఎంత
కన్నీటిని కార్చినదో, ఆమెకు ఏమీ తెలియదు. ఇటుల కొంతసేపు ఆయిన
పిమ్మట పరేకునితల్లి గుమ్మముః ద్వారావచ్చి—“అమ్మగారూ, ఒంటిగంట
ఆయింది! స్నానంచేసి భోజనం చెయ్యరూ?” అన్నది.

గదియారం వైపుచూసి విజయ మరల పుత్రరములు వ్రాపేందుకు
సిద్ధపడసాగెను. మరల పరేకుడితల్లి నిజాపూర్వకమైన కోమలకంఠముతో
“అమ్మగారూ, దాక్టరు బాబుగారునస్తున్నారు!” అని వెంటనే అచ్చట
నుంచి వెళ్ళిపోయినది. విజయ ఉలికిపడి ముఖముత్రిప్పి చూచేప్పటి.
వసారాచివర పరేకునివెంట నరేంద్రుడు వచ్చుచూ కాన్పించెను.

ఇదివరకు ఎన్నోమాడులు నరేంద్రుడుపైకి వచ్చాడు; తనకు
తెలియకుండా తనంతలాను యీ విధంగా పైకివస్తాడని ఆమె ఎన్నడూ
తలంచలేదు. నరేంద్రుడి ముఖంవాడివున్నది! కేశములన్నియు చెదరి
యుండెను. కాని అతడు గదిలో పాదముపెట్టగానే ఆరోజుననన్ను
ఎందుకు గుర్తించదలచలేదో చెపుతారా? అని తనంతటతానే ఒక
కుర్చీలో కూర్చున్నప్పుడు అతనిముఖమునుండి గొంతుధ్వనినుండి అతని
శరీరమంతటనుండి వెలువడిన హృదయ భారముతో కూడియున్న
క్లాంతిని చూచేప్పటికే విజయ ఏమీ అనలేకపోయింది. ఆమె ఆకస్మిక
ముగా సహింపరాని వేదవల్ల విహ్వలయైపోయినది. అట్టిస్థితిలో ఆమె
ఏమని జవాబివ్వగలదు! ఆమె ఉత్కంఠాపూర్ణమైన వ్యగ్రతతో లేచి
నుంచుని—“మీరు అలావున్నారేమి నరేంద్రబాబూ! ఆరోగ్యమునరిగ
లేదా?” అని ప్రశ్నించినది.

నరేంద్రుడు తలవూపి—“కాదు. ఆరోగ్యంబాగానేవుంది. ఏదో
సామాన్యజ్వరమే; కాని ఒక్కసారిగా బలహీనుణ్ణిచేసేసింది; అందువల్ల
ఇంతకుముందు యిక్కడికి రాలేకపోయాను. ఆరోజున నేను
చేకాను?”

పరేకుడు అక్కడ నుంచుని ఉన్నాడు. విజయ పరేకునితో
—“పరేకు, తొందరగా వెళ్ళి మీ అమ్మతో తినేందుకు ఏమైనా తెచ్చిపెట్ట
మనిచెప్పు. (నరేంద్రుడితో) బొద్దుబినుంచి ఏమీ తినలేదల్లేనంది?”

“లేదు. దానికి నాకేమీ తొందరలేదు.”

“కాని నాకు తొందరే”

అనిచెప్పి, విజయ పరేకుడి వెనుకగా వెళ్ళింది.

కొద్దిపేసటిలోనే అహారపదార్థములు వడ్డించిన పళ్ళెమునూ, వేడి
లుగల ఒక గ్లాసునూ తీసికొని విజయవచ్చి, మెదలకుండా వాటిని తన
అతిథిముందు పెట్టింది. నరేంద్రుడు భుజించుచూ నవ్వి—“మీరుకూడ
ఒక చిత్రమైకవారే! పరాయివాళ్ళ ఇళ్ళలో మనుష్యుని గుర్తించనైనా
గుర్తించరు. కాని మీయింట్లో ఇంతగా గౌరవిస్తారు. అసాటి మీప్రవర్తన
చూసి, ఎవ నాతో మాట్లాడరని తలచాను. అందువల్లనే నేడు కబురుచేయ
కుండానే ఒక్కసారిగా ప్రేకినట్టాను. నేను మోసపోలేదని యిప్పుడు
తెలుసుకున్నాను.”

విజయ వీమీ అనలేదు. నరేంద్రుడుకూడా కొంతపేపు పూరుకొని
సంతటతానే మరల—“జ్వరము చాలా సామాన్యమైనదే. కాని చూచిన
ప్పు అశ్చర్యపడేటంత బలహీనుణ్ణిచేసింది. మిమ్మల్ని మరల త్వరలో
లుసుకోగలననే ఆశపున్నట్లయితే, నేడుకూడా వచ్చేవాడినేకాదు. యింత
కారం వచ్చేందుకు నాకు చాలా కష్టం అయింది.”

విజయ అలాగే పూచుకున్నది. ఆమె నరేంద్రుడు చెప్పుమాటలను
ర్థము చేసుకొనలేదా యన్నట్లుండెను. నరేంద్రుడు పాల పాత్రను కూడా
తీచేసి—“నేను యిక్కడి పుద్యోగమును వదిలివేసిన సంగతి మీకు
యదనుకుంటాను. నేను యింత తొందరగా యిక్కడకు వచ్చేందుకు
కొక పెద్ద కారణము. (జేమిటోనుంచి ఎర్రరంగులో అచ్చువేసివున్న
పత్రమును తీసి, చూపింది) మీ వివాహపు అహ్వాన పత్రము
—కాని ఆ ఉత్సవమును చూచే భాగ్యము నాకు లేదు. ఆ

రోజునే, ఉదయమున, నేను ప్రయాణం చేసే స్థిమరు— కరాచీ రేవు
నుంచి బయలుదేరుతుంది."

విజయ భయపడి— "కరాచీ నుంచియూ : మీరు ఎక్కడకు వెళ్తు
న్నారా ?"

"దక్షిణ ఆఫ్రికాకు, పంజాబులో కూడా ఒక ఉద్యోగం దొరికింది.
నాకరీ చేపేందుకు బయలుదేరినప్పుడు, పెద్ద జీతం వచ్చేపనే చేస్తే బాగుం
టుంది. నాకేమి, పంజాబులాగానే, దక్షిణ ఆఫ్రికాకూడాను, అంతేనం
టారా : ఇక మనము ఎన్నడూ కలుసుకోలేమేమో"

చివరి వాక్యము బహుశ విజయ చెవులలో ప్రవేశించలేదేమో.
ఆమె అతి కంగారుగా ప్రశ్నమీద ప్రశ్న యీ విధంగా వేసింది— "నీని
ఒప్పుకున్నదా : ఒకవేళ ఆమె ఒప్పుకొన్నప్పటికీ మీరు యింత తొంద
రగా ఎలా వెళ్ళగలరు : నాకు ఏమీ బోధపడుటలేదు : ఆమెకు మీరు
విషయం అంతా విప్పి చెప్పారా ? అంతదూరం వెళ్ళేందుకు ఆమె
ఏమని అన్నది :—"

నరేంద్రుడు నవ్వుతూ— "అగండి, అగండి." ఇప్పటివరకు ఎవ
రితోనూ యీ సంగతి అంతా చెప్పలేదు; కాని—"

విజయ మాట పూర్తి అయ్యేవరకూ కూడా అగలేకపోయింది. మధ్య
లోనే ఒక్కసారిగా భగ్గుమంటూ— "అలా జరిగేందుకు వీలుకాదు. మీరు
మమ్మన్ని నూకు యిష్టం వున్నప్పటికీ లేకపోయినప్పటికీ, త్రాటితో కట్టి
తీసుకుపోయే ఏ పెట్టో, పరుపోవలె తలచుచున్నట్లున్నారు. అలా ఎన్న
డునూ కాదు. ఆమె ఒప్పుకొననిదే, ఆమెను అంతదూరం తీసుకు
వెళ్ళలేరు."

నరేంద్రుడి ముఖము మలినమయ్యెను. విహ్వలునివలె కొంత
సేపటివరకు పూరుకొని— "ఏమిటో, విశదంగా చెప్పుదురా ? ఇక్కడికి
వచ్చే ముందు దయాకుబాబును కలుసుకున్నాను. ఆయన కూడా నా సంత
కల్పాన్ని విని ఆశ్చర్యపోయారు. ఆయన కూడా యీ విధంగానే అన్నారు.

నాకు ఏమీ అర్థంకాలేదు. ఇంతమంది వుండగా ఒక్కనగిసి యిచ్చమీదనే నేను వెళ్ళుట. వెళ్ళకపోవుటా ఎందుకు ఆరాపడివున్నదో, ఆమె నా ప్రయాణానికి ఎందుకు అడ్డుపెట్టవలెనో. నా కేమీ అర్థము కావటలేదు. ఈ సమస్యను రచించిన వారెవరు : సంగతి ఏమిటి : విప్పిచెప్పుతారా ?”

విజయ స్థిరదృష్టితో క్షణంపేపు నరేంద్రుడి వైపుచూచి నెమ్మదిగా— “మీరు ఆమెతో వివాహ ప్రసంగం తేలేదా ?”

నరేంద్రుడు ఒక్కసారిగా ఆకాశమునుంచి క్రిందపడినటుల— “లేదు. ఎప్పుడూ తేలేదు.”

విజయ ముఖం మీదకు ఆకస్మికంగా రక్తప్రవాహము ప్రవహించి వచ్చినది. కాని అప్పుడు ఆ తొందరను అణచుకొని— “వివాహప్రస్తావన తేలేదు. తెప్తేమటుకు తప్పేమున్నది : మీ మనస్సులోగల భావము తెలియని వారెవరు ?”

చాలి సేపటివరకు వూరుకొని నరేంద్రుడు— “ఈ అవిష్టాన్ని ఎవరో కల్పించారా అని ఆలోచిస్తున్నాను. నగిని స్వయంగా చెప్పజాలదు; ఆమెకు మొదటినుంచీ యిలా జరుగుట అసంభవమని తెలుసు. కాని—”

విజయ—“ఎందుకని అసంభవము?”

“చాలాకారణాలున్నాయి. ఇప్పుడు తెమలదు. వాటిలో ఒక ప్రధానకారణము, నేను హిందువుడను, ఆమె బ్రహ్మసమాజమునకు చెందినది, ఇంతేగాక, మాజాతులుకూడా వేరు.”

“మీరుకూడా జాతిభేదాన్ని విశ్వసిస్తారా?”

“ఎందుకూ విశ్వసించను? హిందూసంఘంలో జాతిభేదము వున్నది. ఒకజాతివాడు మరియొకజాతికి చెందినవారిని పెండ్లిచేసికొనదు. దీనిని మీరుకూడా ఒప్పుకొనరా?”

“ఒప్పుకుంటాను. కాని అది మంచిపద్ధతికాదని నా అభిప్రాయము. మీలాటి విద్యాధికులుకూడా దీనిని ఎలా మంచిదని ఒప్పుకుంటున్నారు?”

నరేంద్రుడు నవ్వి—“డాక్టర్లకు, అందునను ప్రత్యేకించి నాలాటి. మైక్రోస్కోపు సహాయమున జీవాణువులవంటి తుచ్చ వస్తువును గైకొని బుర్ర పొడుచేసుకొని, కాలాన్ని అంతా వ్యర్థంచేసుకొనేవారి బుద్ధి సాధారణముగా చురుకుగా వుండదు. ఈ విషయంలో నన్ను తీసుకుంటుంది.”

నరేంద్రుడు గడుసుతనంతో జాతిభేద సమస్యను త్రోసివేసినాడని విజయ కనిపెట్టినది. అందువల్ల ఆమె రోషంతో—“ఇతరజాతిసంగతి పోలివ్వండి. ఒకేజాతికి చెందినవారలో భిన్నభిన్న ధర్మములకు చెందిన వారుకూడా పెండ్లిచేసుకోరాదనేగదా మీ అభిప్రాయము. మీరు ఎలాటి హిందువులు? మిమ్ములను సంఘము వెలివేసినదిగదా! అలా వెలివేయించు కొనిన మీరుకూడా బ్రహ్మసమాజమునకు చెందినవిల్ల పెండ్లిచేసుకొనుటకు తగదనుచున్నారే? మీరు ఏమిచూచుకొని ఇంత గర్వించుచున్నారు? మీ అసలుమతము యిదేఅయితే, మొదటనే ఎందుకు చెప్పలేదు?—”

అంటూవుండగా విజయకనులు కన్నీటితోవిందెను. ఆమె విషయమును కప్పిపుచ్చుటకై తలను మరొక వైపుకు త్రిప్పెను; కాని నరేంద్రుని దృష్టినుంచి తప్పించుకొనజాలకపోయెను. అదిచూచి నరేంద్రుడు ఆశ్చర్యముతో—“నాయభిప్రాయము అదికాదు విజయా!”

“మీ అభిప్రాయము విజయముగా అదే.”

“కాదు కాదు, నా అభిప్రాయం ఏదో పరీక్షించిచూస్తే విజయం తెలుస్తుంది. స్వప్నంలోకూడా నా అభిప్రాయం అదికాదు. అదీగాక, నళినిని గురించి మీరు అసవసరంగా అలా భావించి ఎందుకు వ్యర్థంగా అంత కష్టపడాలి? ఆమె ఎవరిని ప్రేమిస్తున్నదో, నేను ఎందుకు ఇంతదూరం వెళ్ళుతున్నానో నాకు తెలుసు. ఆమెకుకూడా తెలుసు. అదీగాక నా ప్రయాణాన్ని గురించి మీరంత బాధపడవద్దు.”

“నళిని పద్దని అనంతమాత్రాన మీయిష్టంవచ్చినదోటు వెడతారనేగా?”

విజయ అనిన యీమాట అతనికి బాణమువలె గ్రుచ్చుకొన్నది. కాని, అతడు అదేప్రకారంగా కూర్చోవివున్నాడు. అతడిదృష్టి చేబులు మీద ఎదురుగావున్న ఎఱ్ఱరంగుగావున్న ఆహ్వానపత్రముమీద పడ్డది.

నరేంద్రుడు తీవ్రసేపు వూరుకొని, నెమ్మదిగా—“మీరు చక్కగా అన్నారు. మీయిష్టానికి విరుద్ధంగాకూడా నేను ఏమీ చెయ్యలేను. కాని, మీకు నాసంగతి అంతా తెలుసు. నాజీవితాన్నిగురించి మీకు తెలియనిది ఏదీలేదు. విదేశాలకు పోయినందువల్ల నాకుగల ఒక కొరత ఏదో ఒక నాను తీరిపోయినది; కాని యీదేశంలో నాలాటి పనికిరానివాడు. నిరుద్యోగి. దీన - దరిద్రుడు వున్నప్పటికీ, వుండకపోయినప్పటికీ వచ్చే లాభముగాని, నష్టముగాని ఏమీలేదు! నాప్రయాణానికి అటంకంచెప్పటోకండి.”

విజయ తలవంచుకొని, కొద్దిసేపు వూరుకొని. మెల్లగా—“మీరు మాత్రమూ దీనులు - దరిద్రులు కాదు. మీకు దేనికి లోటులేదు. మీరు స్పృడు కావాలంటే అప్పుడు అంతా తిరిగితినుకోవచ్చు.”

“కోరినంత మాత్రాన తీసికోలేను. కాని మీరు తిరిగి యిచ్చి వేస్తానని సంగతి నాకు జ్ఞాపకమున్నది; ఎల్లప్పుడూ జ్ఞాపక ముంటుంది కాదాను. తీసుకునేందుకు కూడా ఒక అధికారం వుండాలి. ఆ అధికారం నాకు లేదు.”

విజయ అదేవిధంగా తలవంచుకొని వుండియే—జవాబుగా—అధికారం ఎందుకులేదు? ఈ అస్తిఅంతా నాదికాదు, నాన్నగారిది. నాకు ఆ అధికారమే లేకపోతే ఆ రోజున పరిహాసంగా కూడా, మా నాన్నగారి అస్తికి అంతకూ దావా వేస్తానని ఆననే అనరు. కాని, మీ స్థానం నేనే నేవుంటే, నేను అలావూరుకోను. ఆయన యిచ్చిన అస్తిని అంతనూ ఒక్కచిల్లి గవ్వైనా పోవివ్వకుండా వసూలుచేస్తాను.”

నరేంద్రుడు ఏమీ అనలేదు. విజయ కూడా ఏమీ అనలేదు. తలవంచుకొని కూర్చున్నది. రెండుమూడు నిమిషాలు యీ విధంగా జిశ్నాసంగా వున్న తరువాత, దీర్ఘముగా నిట్టూర్పు విడచిన ధ్వని విని విజయ

లికిపడి. నరేంద్రుని వైపు చూచింది. అదే సమయాన నరేంద్రుడు కూడా విజయ వైపు చూచాడు. ఒకరినొకరు చూచుకొనగానే నరేంద్రుడు 'నీని చక్కగానే డిహించింది విజయా. కావి నాకే నమ్మకం కలుగలేదు. నాలాటి పనికిరాని వానితో ఎవరికీ ఏ పని వుండదనే భావంతో నీను నన్ను పరిహాసంగా విమర్శించుకున్నాను. పోనీ, యీ అసంగత మైన అభిలాష మీకు కలిగినప్పుడు, మీరు నన్నెందుకు ఆజ్ఞాపించలేదు? దీనిని గురించి కలలు గనుట కూడా నా అభిప్రాయంలో పెరితనమనే— విజయా."

నేడు, యంతకాలముకు, నరేంద్రుని నోటినుంచి, ప్రేమపూర్వమైన గొంతుతో, తన పేరును వినగానే విజయకు ఆపాద మ స్తకము గిలిగింత పెట్టి నట్లుపించినది. అమె ఆ పాదమ స్తకము కంపించినది. ముఖమీద చీకాంగును అడ్డుపెట్టుకొని బయటకు వచ్చుచున్న ఏడ్చును అపుకొనుటకు ప్రయత్నించింది.

నరేంద్రుడు. వెనుకనుంచి ఎంతోవచ్చుచున్నట్లు ఆ పాదముల ధ్వని, విని వెనుకకుతిరిగి చూడగా. వచ్చుచున్న దయాళువాడు కనిపించెను. దయాళుడు గుమ్మమువద్ద నుంచుని జ్ఞానసేవకవరకు యిద్దరినీ చూచి, తరువాత నెమ్మదిగా విజయవద్దకువచ్చి, విజయ కూర్చున్న మంచముచివర తానుకూడా కూర్చొని, తన భుజవేడిని విజయ శరముపై పెంచి స్నేహస్వరమున— "అమ్మాయీ, అనెను."

దయాళుడు వచ్చినన్న సంగతిని తెలిసికొని విజయ, తన శక్తి కొద్దీ ఆ లజ్జాజనకమైన క్రందనమును ఆపుచేయుటకు ప్రయత్నించెను. కాచి కడుదాస్వరముతో ఆ ఆత్మీయుడు సంబోధించినందువల్ల దాని ఫలితము అందుకు భిన్నముగానయ్యెను. లేక ఆతనిసంబోధనమును వినగానే తన మరణించిన తండ్రి జ్ఞాపకము వచ్చుటవల్లనే అమె తన దైర్యమునుకోల్పోయినదో తెలియదు, వెంటనే అమె, ఆ వృద్ధునితోడపైదొలి, అతనిబడిలో తన తలవిడుకొని ఏడ్వసాగెను.

ఇది చూడగనే దయాళుని కనులనుండి కూడ కన్నీరు కారనే ఈ ప్రపంచంలో అతడొక్కడే. యీమే యీ రీతిని ఏర్పడుట అంతర్యమును బాగుగా ఎరుగును. అతడు మెల్లమెల్లగా ఆమె తల్లి మురుచుచూ— “నా తప్పువల్లనే యీ భయంకర మైన అన్యాయ జరిగినది బిడ్డా! నేనే దీనికంతకూ కారకుడను! ఇప్పటివరకూ నేనీ నీటి దీవిని గురించియే నూట్లాడుచుంటిమి. ఆమెకు యిందలి అంత మంతా తెలుసు. కాని యిదంతా ఎవరికి తెలుసు, ఎవరు తెలుసుకోగలర నరేంద్రుడు అంతరంగికంగా నిన్నే— కాని, నేను కూడా ఎలాటి మూ డను! సంగతి అంతా తెలుసుకొనుటచో నేను చాలా పొరబడ్డాను. నే నీకు యీ తప్పుడు సమాచారాన్ని చెప్పి, యీ యింటికి దుఃఖాన్ని పిల చుచుపడ్డాను! ఇప్పుడు యిక దీనికి ప్రతికారము—”

గోడనున్న గడియారము అంగుళంగుస మూడుకొట్టినది. ముగ్గురూ విశ్వబ్రహ్మగా పూరుతున్నారు. దయాళుని ఒడి యందున్న విజయ దుఃఖము క్రమక్రమంగా తగ్గసాగినది: దీనిని తనిపెట్టి, దయాళుని ఆమె పీపుపై మెల్లమెల్లగా చేతితో తట్టి బుజ్జగించుచూ— “దీనికి వేరే ఉపాయము ఏది లేదా బిడ్డా?” విజయ అదే రీతిని తలచి యందుచుకొనియే ఆవ లించి— “లేదు, లేదు, చావుకు దునహి మరే ఉపాయమూ లేదు.”

దయా— “చీ, పూరుకో, కా—”

విజయ తలపూపుచూ— “లేదు, లేదు — యీ విషయంలో ‘కానీ’ అనేందుకు వీలేలేదు. నేను మాట చెప్పేటాను. ఇక ప్రాణం వుండగా మాటతప్పలేదు దయాళునాబూ! చావుకన్న, మరివాకిక ఏ—”

ఇక ఏమీ చెప్పలేక పోయింది విజయ. దయాళుడు కూడా ఓదార్పుగా ఏమీ అనలేకపోయాడు. అతడు మెరలకుంటా నిజం తలపై నిమిర సాగెను.

వరేకుడి తల్లి, తన కొడుకుతో— “మాకు గంటలు అయింది” అని కలుగుచేసింది.

ఆ మాట విని దయాకుబాబు చాలా విచారపడ్డాడు. అతడు ఆమెను స్నాన—పానాదులనొనర్చుటకై బలవంతపెట్ట సాగెను.

వరేకుడు మరలవచ్చి—“మీ మూలాన ఎవరూ అన్నాయికూడా తినలేదు అమ్మగారూ !

ఆమాట వినగానే విజయలేచి కూర్చుని. ఎవరివైపు చూడకుండానే అచ్చటినుంచి వెళ్ళిపోయింది.

దయాకు—“నరేంద్రబాబూ మీరుకూడా యిప్పటివరకు తోజనం చెయ్యనేరేదా ?”

నరేంద్రుడు పరధ్యానలోవుండి ఏదో ఆలోచిస్తూ వున్నాడు. అందు వల్ల “లేదండీ” అని జవాబిచ్చాడు.

“అయితే మాయంటికిరండీ”

“పదండీ” అని నరేంద్రుడు. దయాకునివెంట వెళ్ళాడు.

24

ఆరోజు సంధ్యాసమయాన జరుగనున్న వివాహోత్సవానికి సంబంధించిన ఆవశ్యక విషయాలనుగురించి తండ్రి—కొడుకులు (రాన—విలాసులు) ముచ్చటించుకొని వెళ్ళిన తరువాత, విజయాలేచి తన పుస్తకాలయములోనికి వచ్చింది. అచ్చటి దృశ్యాన్ని చూచేప్పటికే విజయకు ఓ రీతిగా ఆశ్చర్యం కలిగింది. దయాకుబాబు అచ్చటకీ, విజయ వచ్చిన సందేత తెలిసుకొన జాలనంతటి తన్నయావస్థలో వుండెను. అతడు పుడువచ్చాడో, ఎంతసేపటినుంచి యీ విధంగా కూర్చున్నాడోకూడా విజయకు తెలియదు. అతని ఆతన్మయావస్థను భంగపరచుటకు విజయకు యిష్టంకాకపోయింది; అందువల్ల ఆమె అచ్చటనుండి మెదలకుండా వెళ్ళిపోయింది. కాని ఒకగంట అయినతరువాత విజయ మరలవచ్చి చూచునప్పటికి కూడా అతడు అదేరీతిని ధ్యానావస్థలో వుండుటచూచి, విచిత్రమై నెమ్మదిగా అతని ఎదుటకు వచ్చి నుంచొనెను.

విజయ కనిపించగానే దయాళుడు ఉలికిపడి— “నీకోసమే ఎదురు చూస్తూ కూచున్నాను బిడ్డా”

“అయితే, మీరు నన్ను పిలువకపోయారా ?

“మీరంతా ఏదో మాట్లాడుకుంటూవున్నందువల్ల, బాగుండదని పూరుకున్నాను. రేపు మధ్యాహ్నం నీవు మా యింటికి రావాలి. తప్పకుండా వచ్చి తీరాలి. నీవు వచ్చేందుకు ఏదైనా అభ్యంతరం చెప్పతావేమోనని, నేనే స్వయంగా వచ్చాను. రేపు, ఆ మిట్టమధ్యాహ్నం సమయమున ఎండలో నేను రాలేను పల్లకి, బోయీలనూ మాట్లాడి పుంబాను. వాళ్ళు వచ్చి తీసుకువస్తారు.”

వృద్ధుని స్నేహపూర్ణమైన కరుణాజనకమగు మాటలను వినగానే విజయకు కన్నీరు నిండెను. అమె వెంటనే— “పోనీ, మీరు యింత శ్రమపడకుండా, వుత్తరంలో యీ సంగతి వ్రాసిపంపితే నేను కాదంటానా ! మీరు వృథాగా యింతదూరం కష్టపడి, ఎందుకు నడచివచ్చారు ?”

దయాళుడు లేచివచ్చి, విజయ చేతిని పుచ్చుకుని “మరిచిపోయేవు సుమా, మాట యిచ్చావు ! నీవు రాకపోతే, నే నా ఎండలో రావలసి వస్తుంది. రాకపోతే వదిలిపెట్టను.”

“సరేలెండి.”

కాని అతడింత బలవంతపెట్టుటను చూచి, విజయ రోరోపల ఆశ్చర్యపడ్డది. ఇదివరకు ఎన్నడూ దయాళుడు తనను పిలువకపోవుట ఒకటి, సాయంత్రం భోజనాలకు పిలుచుటకు బదులు మధ్యాహ్నమే భోజనములకు పిలుచుట రెండవది. వాగ్దానం తీసుకొని మరువవద్దని మాటి మాటికి చెప్పుటా— పల్లకి ఏర్పాటుచేయటం యీ నాలుగు కారణముల వల్లా, యిదేదో సామాన్యమైన పనికాదని విజయ తనలో తాను అనుకున్నది. నేటి మధ్యాహ్నమువరకు యీ అకారణ ఆహ్వాన విషయమై దయాళునకు తలంపులేదు. ఆ పిమ్మట, అకస్మికంగా యీ తలంపు కలిగింది; దానికి తగిన ఏర్పాటులను కూడా వెంటనే చేశాడు.

విజయ తనలో తనకు కలిగిన సంశయమును కప్పి వుచ్చి. నవ్వుతూ— “ఇంత అకస్మికంగా ఆహ్వానించుటలో గల కారణాన్ని నేను తెలుసుకోవచ్చునా?”

“కాదుబిడ్డా, కారణం యిప్పుడు చెప్పేందుకు వీలుకాదు. రేపు ఆ సమయాన తెలుస్తుంది.”

“కారణం చెప్పకపోతే ఫరవాలేదుగాని, ఎవరెవరినీ ఆహ్వానించాలో చెబుతారా?”

“అందరినీ నీవు ఎరుగవు. వచ్చేవాళ్ళంతా యీ చుట్టు ప్రక్కల వున్న మిత్రులే. వారిలో నీవు ఎరిగిన వాళ్ళు యిద్దరే— ఒకరు రాస విహారి, రెండవవారు నరేంద్రబాబు.”

దయాళుబాబు వెళ్ళిపోయిన తరువాత విజయ ఒంటరిగా కూర్చుని, యీ ఆహ్వానమునకు గల కారణమును ఆలోచించసాగింది. కానీ, ఆలోచించిన కొలదీ, ఏదో అశుభ సంశయము కలుగుచుండుటవల్ల ఆమె మనస్సున సందేహము పెరుగుచునేవుండెను.

* * * *

మరునాడు రెండున్నరగంటలు అయినది: ఇంకనూ పల్లకిరాలేదు. వెళ్ళుటకు సిద్ధముగా కూర్చొనియున్న విజయకు అంతులేని ఆశ్చర్యము కలిగినది. కానీ ఒకప్రక్కన మనశ్శాంతిహాదా వున్నది. పరేళుడు తల్లిని కూడా వెంటతీసుకువెడదానువి అనుకున్నది. ఆమె ఏడెనిమిది పర్యాయములువచ్చి, ఆలశ్యమగుచుండుటచే ఏదైన అల్పాహారమును వుచ్చుకొనె కరాయని విజయ అడిగిపోయినదికూడా. దయాళుడు తననుపిలచిన సంగతిని మరచిపోయాడా? — అనికూడ ఆమెకు ఒకమారు సంశయము కలిగినది. ఎవరినైనా దయాళునివద్దకు పంపి కబురు తెలుసుకొనుటకుకూడా మెకు యిష్టముకాలేదు. ఈవిధంగా సంశయములో పడివున్నసమయంలో, పరేళుడు రొప్పుతూపరుగెత్తుకొనివచ్చి, పల్లకివచ్చినదనిచెప్పెను.

విజయ బయలుదేరునప్పటికి మూడురూములవేళ అయింది. రాస

విహారి కూలీల గొడవలో పడివున్నాడు - అతనికి ఏమాత్రమూ తీరికలేకుం
దెను. అయినప్పటికీ, అతడు వెంటనే విజయ వెళ్ళుచున్న పల్లకి పద్దకు
వచ్చి నవ్వుతూ—“దయాళుడికి ఇంత ఆకస్మికంగా యీ వాంఛ ఎందుకు
కలిగిందో తెలియదు సాయంత్రం అయ్యాక నేను కూడా వెళ్ళాలి. పనిపట్టు
డిలో చెప్పిపోయాడు. పల్లకి పంపించుటలో ఆలస్యం అయితే, నేను
రాజాలనని, ఆయనతో చెప్పు.”

దయాళుని యింటిగుమ్మమునకు మామిడిఆకుల తోరణములు
కట్టారు. అచ్చటచ్చట జలకలశములు కూడా వున్నాయి. ఇదిచూచేప్పటికే
విజయకు ఆశ్చర్యం వేసింది. అమె ఇతని యింటిలో కాలిడగనే, గ్రామ
మందలి పెద్దలితో మాట్లాడుచున్న దయాళుడు లేచివచ్చి, అమెను ఆదరి
పూర్వకముగ మేడపైకి తీసుకొనిపోయెను.

మేడ మెట్లను ఎక్కుతూ ఎక్కుతూ విజయ—“నాకు విపరీతంగా
ఆకలి అయింది : ఇదేనా మీ మధ్యాహ్న భోజనపు ఆహ్వానము ?”

“ఇవ్వాళ మీరిద్దరూ ఉపవాసం వుండాలి. పాపం, నరేంద్రుడ
ప్రాణం లేని వానివలె పడుకొని వున్నాడు. కనీసం యీ ఒక్కరోజైతే
ఆ భట్టాచార్యులవారి ఆజ్ఞ ప్రకారం నడుచుకోవాలి .”

మేడపైన ఒక గదిలో, వివాహ ప్రయత్నాలను చూడగానే, వా
గురించి తనకు సరిగా తెలియకపోయినప్పటికీ, విజయ హృదయ
కంపించింది. ఇదంతా ఏమిటి : అని కూడా అమె అడుగలేకపోయి

దయాళు అతిసరళంగా—“సంధ్యానంతరము. లగ్నము ఇ
నీ వివాహం జరుగుతుంది. అదృష్టవశాత్తూ, యివ్వాళ ముహూర్తం
కుదిరింది. లగ్నం కుదురక పోయినప్పటికీ, ఇవ్వాళ యీ పెండ్లి
తీరేదే. దేవునిదయవల్ల అన్నీ సమకూడినవి. అందుకేనే, ! త
తుమీ నవ్వి, యీ పెండ్లి లగ్నం యీ వివాహంకోసమే
పంపాంగంలో ప్రాయశ్చిత్తున్నది, అన్నాడు.

విజయ ముఖం పారిపోయింది. ఆమె — “మీరు నా వివాహాన్ని హిందూమతాన్ని అనుసరించి చేస్తారా?” “హిందూ వివాహం, వివాహం కాదా? నీ పూర్వులు అంతా హిందువులే. వారి పెండ్లిండ్లు అన్నీ యీ వ్యతి ప్రకారమే జరిగాయి. ఈ సాంప్రదాయాన్ని, తన సాంప్రదాయపు పరిణామం బయటకు పోయేందుకు వీలులేకుండా వుంటాయి. నేను విన్నరాత్రి అంతా దీనిని గురించే ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను. ఎంతకీ సమాధానం దొరుకలేదు; కాని నళిని ఒక్కక్షణంలో నా కి ఉపాయాన్ని చెప్పింది. “మామయ్యా, విజయ తండ్రి ఆమెను, ఎవరికీ యిచ్చాడో ఆయనకే విజయనిచ్చి పెండ్లి చెయ్యి. అలాకాకుండా బ్రహ్మ వివాహం నే ప్రమలోపడి, ఒక ఆపాత్రుడుకిచ్చి పెండ్లి చేస్తే, గొప్ప అదర్శం కీసినవాడివి అవుతావు మనస్సులు కలియుటే విజయ పెండ్లి; వివాహమంత్రాలు సంస్కృతంలో చదువనీ, మరేభాషలోనైనా చదువని పూర్వోహితుడేచదువనీ, యంతెవ్వరైనా చదువనీ—దీనివల్ల వచ్చేదీ—పోయేదీ ఘేమీలేదు—” అన్నది. — ఇంత కఠిన సమస్య ఒక్కసారిగా తీరిపోయింది, అప్పుడు నాలోనేను — పరమేశ్వరా! నీకు తెలియనిది ఏదీలేదు. నీను నీరి వివాహము ఏమతప్రకారము చేసినప్పటికీ, నీయెనుట దోషిని ను! అవి అనుకొని, నళినితో — “ఇంకొకసంగతివుంది నళిని! విజయ

కు మాటయిచ్చింది, వాళ్ళు ఆమాటను నమ్ముకు కూర్చున్నారు. “గంగం ఎలాచేయగలుగతాము?” అన్నాను. దానికి నళిని — “విజయ అంతరాత్మ దానికి అంగీకరించలేదని నీకు తెలుసు. అలాంటి మనంతకంచేసి యిచ్చుట, లేక వాగ్దానంచేయుట ఏమంత మనసులో వున్నదానిని వదలి, నోటితో వున్నదానికే ప్రాధానం?” అన్నది. దానికి నేను ఆశ్చర్యపోయి — “నీవు ఇదంతా నేర్చుకున్నావు! అన్నాను. అందుకు బదులుగా నళిని — “నరేంద్రా కిదంతా నేర్పారు. వారు అనేకమారులు సత్యము యొక్క స్వరూపమునిన్నీ, నోరుకాదనిన్నీ చెప్పారు. అయినప్పటికీ, మునకు బదులు నోటికే ప్రాధాన్యతనిచ్చి, అదే సత్యస్థానమని

వాదించువారు. సత్యమునందు తమకు గల ప్రేమవల్ల అలాచెప్పుటనే
విన్నీ. నత్యవాదిని అనే ధంభాన్ని ప్రేమించుటవల్ల అలా చెపుతున్నాడ
తెలుసుకోవాలి" అన్నది. (కొంచెంసేపుఆగి, మరల విజయతో) నీకు
నరేంద్రుడి సంగతి తెలియదూ.

అతడు విన్ను ఎంతగా ప్రేమిస్తున్నాడో నీకు సరిగా తెలియదు.
అసత్యబారాన్ని నీ నెత్తినరుద్ది, నిన్ను పెండ్లి చేసుకొనేందుకు ఏ విధ
గానూ ఒప్పుకొనే వాడుకాదు. ఒక్కసారి అతడి చేష్టలను మొదటిను
చినరవరకూ ఆలోచించి చూడు విజయూ."

విజయ ఏమీ అనలేదు. మెదలకుండా తలవంచుకుని కొయ్యబొ
వలె కూర్చున్నది.

నళిని, రోపల ఏమోపనులు చేసుకుంటూ వున్నది. విజయ వచ్చి
సంగతి తెలియగానే పరుగెత్తికొనివచ్చి, ఆమెను కౌగిలించుకున్న
ఆమె విజయతో రహస్యంగా— "విన్ను అలంకరించేవారం. నరేంద్ర
బాబు నాకు ఒప్పగించారు, పద. "అవి చెప్పి, విజయను ఒక విధంగా
బలవంతంగానే తీసుకువెళ్ళింది నళిని.

రెండు గంటల తరువాత, విజయను అలంకరించి నళిని, విజ
యవూ కూర్చునే ఆసనం మీద కూర్చోపెట్టింది. ఎదుటవున్న క్రి
గానే దక్షిణపుగాలి, ఆకాశపు వెన్నెలా— రెండూ ఒక్కసా
యొక్క మరచించిన తల్లి దండ్రులు. ఆమెను అశీర్వదిం
యన్నటుల, సిగ్గునే ఎట్టబారిన విజయ ముఖముపై వచ్చి పడి

కన్యాదనం చేసేందుకు వచ్చి కూర్చున్న ఆవిడ, విజయ
విడచిన మేనత్త అవుతుందిట. కాణే భట్టాచార్య పండితులు
మంత్రములు చదువబోవు సమయమున రెండు మూడు
పూర్ణము, తన పంశపు పూర్వీకులే, యా జమీందారు, సము
ఖ్యురహితులుగా వుండెడికారని చెప్పాను.

పెండ్లి కార్యం అంతా పూర్తి అయింది. వధూవరులు పీటలమీది
పైను సమయము రాసనిహారి పెండ్లి మంటపములో ప్రవేశించెను.
దేవుడు లేచి నుంచుని, గౌరవపూర్వకముగ అచివిని ఆభ్యర్థించి
నిరూపా, రమ్మ వీధిపూర్వము లేకుండా శుశుకార్యము జరిగింది. నేటి
మనసున ఏవిధమైన మాలిన్యములేకుండా, వీరిని ఆర్పదించు.

రాసనిహారి కొంత సేపటివరకు స్వల్పభాషముతో నుంచుని, అచిహృత
హృదయముతో — “వనమాలి కూతురు వివాహాన్ని, చివరకు హిందూ
వివాహము చేశావా దయాళువాటా? నాకు కొంచెం చెప్పినట్లయితే,
అచిహృతవలసి వచ్చేదికాదు; దయాళువు తజనటాయించి — “వివాహ
మీదికి వచ్చింది.”

రాసనిహారి కరోరస్వరముతో — “ఏప్పుడూకాదు, తన తండ్రిగారి
గ్రామముంచి వెళ్ళగొట్టబడుతుండనీ, అందువల్లవచ్చే దుఃఖాన్ని అసమా
నమైన బ్రతికివున్నంతకాలము అనుభవించవలసి వస్తుందనీ, వనమాలి
కూతురు ఆలోచించుకోలేదా?”

నళిని ప్రక్కనేనుంచుచి వున్నది. ఆమె — “అమె వారి తండ్రి
అజ్ఞుడు నెరవేర్చింది — ఆ అజ్ఞుడు ఏరీతిని పాలించాలో; అనే ఆలో
చించుకు ఆమెకు ఆవకాశంలేకపోయింది. వనమాలి కోరిక ఏమో
దా తెలుసు. అందుకు భిన్నంగా ఏమీ కరుగలేదుగదా?”

రాసనిహారి అగమ్యాశీపిల్లతో
పును, అనిచెప్పి. వెళ్ళి
చిరుంచి యిలాగే వెళ్ళి
నేను మామయ్యతోచె
నిపించాను.” అప్పుడు
హారి. నిరీహ విమో
లో ఒకమారు న

TPLA11913L78

24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

ಕುಟುಂಬ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಪುನರಾವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ

ಪುನರಾವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ	TPLA119B178
ಪುನರಾವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ	ವಿಷಯ
ತಾರೀಖು	28/10/24
ಮುಂದು ಅಥವಾ	NO
ವಿಷಯ ಅಥವಾ	NO
ಮೊತ್ತದ ವೆಚ್ಚ	225
ವಿಧಿ ಸೇವಾ ವೆಚ್ಚ	NO
ಭಾಕಿ ವೆಚ್ಚ	4
ಲೇಖನ ವೆಚ್ಚ	185,186
ತಯಾರು ವೆಚ್ಚ	Rehana
ವೆಚ್ಚ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯ	Rehana
ಸ್ಥಾನ ವೆಚ್ಚ	Susmitha
ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವೆಚ್ಚ	KASIMBI
ವೆಚ್ಚ ಸಂಪನ್ಮೂಲ	
ಲೇಖನ ವೆಚ್ಚ	
ಸ್ಥಾನ ವೆಚ್ಚ	
ಪರಿಶಿಷ್ಟ	Good